

Войналович О.В., Рідей Н.М., Зазимко О.В.

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

Войналович О.В., Рідей Н.М., Зазимко О.В.

**ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ:
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ
ПРАЦІ У ВИЩИХ АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ**

2-е видання допрацьоване

**ПРОГТЕХСНАБ
2015**

УДК 378:331.4 (072)
ББК 67.405
П 685

*Копіювання, сканування, записування на електронні носії
та тому подібне, книжки загалом, або будь-якої
її частини заборонено*

*Рекомендовано вченою радою
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 1 від 30 серпня 2013 р.)*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для
студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю “Педагогіка
вищої школи” (Лист № 1/11-4364 від 27.03.2014 р.).*

Рецензенти:

Цапко В.Г., доктор медичних наук, професор кафедри охорони праці та інженерії середовища Національного університету біоресурсів і природокористування України

Здановський В.Г., доктор технічних наук, професор, завідувач науково-дослідного відділу аналізу виробничого травматизму та наглядової діяльності ДУ «ННДІПБОП»

Прилипко В.А., доктор медичних наук, професор, завідувач лабораторії організаційно-медичних та соціальних проблем великих радіаційних аварій ІРГЕ НАМН України

Укладачі:

Войналович Олександр Володимирович

Рідей Наталія Михайлівна

Зазимко Оксана Володимирівна

Войналович О.В., Рідей Н.М., Зазимко О.В.

П 685 Охорона праці в галузі: організаційні засади охорони праці у вищих аграрних закладах: 2-е видання допрацьоване / О.В. Войналович, Н.М. Рідей, О.В. Зазимко. – Старобельськ : Вид-во ТОВ «ПРОГТЕХСНАБ», 2015. – 336 с.

ISBN 978-966-289-041-9

У посібнику представлено організаційні засади працезахоронної роботи у вищих аграрних навчальних закладах, документи з питань охорони праці, розроблені на основі нормативно-правових актів з охорони праці, які регламентують безпеку учасників навчально-виховного і виробничих процесів у вищих аграрних навчальних закладах та їх навчально-дослідних господарствах. Посібник може бути корисним для студентів під час вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі», для керівників, спеціалістів з охорони праці та посадових осіб вищих аграрних навчальних закладів, які відповідають за стан охорони праці у виробничих і структурних підрозділах та дотримання нормативів безпеки і гігієни праці в навчально-виховному процесі.

ISBN 978-966-289-041-9

© Войналович О.В., Рідей Н.М., Зазимко О.В., 2015
© ПРОГТЕХСНАБ, 2015

ЗМІСТ

Список умовних скорочень	7
Передмова	8
Розділ 1. Організаційні засади системи управління охороною праці в аграрних ВНЗ	10
1.1. Нормативно-правове забезпечення працезахоронної роботи в аграрних ВНЗ.....	10
1.1.1. Основні засади Закону України «Про охорону праці»	10
1.1.2. Основні засади Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».....	16
1.1.3. Основні засади Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах	21
1.1.4. Основні засади Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».....	23
1.1.5. Основні засади Закону України «Про об’єкти підвищеної небезпеки».....	28
1.1.6. Основні засади Закону України «Про колективні договори і угоди»	30
1.1.7. Відповідальність за порушення нормативів охорони праці в аграрному ВНЗ.....	34
1.1.8. Стандартизація працезахоронних документів в Україні та світі.....	43
1.2. Положення про систему управління охороною праці в аграрному ВНЗ	49
1.3. Положення про відділ охорони праці в аграрному ВНЗ.....	65
1.4. Положення про комісію з питань охорони праці в аграрному ВНЗ	72
1.5. Обов’язки з охорони праці посадових осіб аграрних ВНЗ та інших учасників навчально-виховного процесу	76
1.5.1. Обов’язки з охорони праці ректора аграрного ВНЗ.....	78
1.5.2. Обов’язки з охорони праці першого проректора аграрного ВНЗ	80

1.5.3. Обов'язки з охорони праці проректора з питань навчальної і культурно-виховної роботи (начальника навчальної частини).....	82
1.5.4. Обов'язки з охорони праці проректора з питань наукової роботи (начальника науково-дослідної частини)	84
1.5.5. Обов'язки з охорони праці проректора з питань адміністративно-господарської діяльності.....	86
1.5.6. Обов'язки з охорони праці проректора-головного вченого секретаря	88
1.5.7. Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму).....	90
1.5.8. Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).....	93
1.5.9. Обов'язки з охорони праці директора навчально-наукового інституту.....	97
1.5.10. Обов'язки з охорони праці декана	99
1.5.11. Обов'язки з охорони праці начальника навчально-виробничого центру охорони і безпеки.....	101
1.5.12. Обов'язки з охорони праці заступника директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму) з практичного навчання	103
1.5.13. Обов'язки з охорони праці завідувача кафедри.....	105
1.5.14. Обов'язки з охорони праці завідувача навчальної, навчально-наукової, навчально-науково-виробничої лабораторії (кабінету, навчально-виробничої майстерні тощо)	106
1.5.15. Обов'язки з охорони праці науково-педагогічного працівника (куратора, вихователя).....	108
1.5.16. Обов'язки з охорони праці керівника науково-дослідної роботи (теми)	109
1.5.17. Обов'язки з охорони праці головного інженера (головного енергетика, головного механіка) аграрного ВНЗ.....	110
1.5.18. Обов'язки з охорони праці керівника виробничої ділянки (завідувача ферми, завідувача гаража, завідувача ремонтної майстерні тощо).....	112
1.5.19. Обов'язки з охорони праці майстра виробничого навчання	114
1.5.20. Обов'язки з охорони праці головного бухгалтера (бухгалтера)	115

1.5.21. Обов'язки з охорони праці начальника (інспектора) відділу кадрів	115
Розділ 2. Організація навчання з охорони праці в аграрних ВНЗ	117
2.1. Положення про проведення навчання й перевірку знань з питань охорони праці працівників аграрних ВНЗ.....	117
2.2. Організація навчання з охорони праці студентів аграрних ВНЗ ...	146
Розділ 3. Організаційні засади працезахоронної роботи у навчально-виховному процесі.....	148
3.1. Перелік основних документів з охорони праці в аграрних ВНЗ ..	148
3.2. Перелік робіт з підвищеною небезпекою, що можуть виконуватися в аграрних ВНЗ та на об'єктах проведення практик.....	153
3.3. Положення про порядок розроблення інструкцій з охорони праці в аграрних ВНЗ.....	157
3.4. Порядок проведення безперервного адміністративно-громадського контролю з охорони праці в підрозділах аграрних ВНЗ.....	166
3.5. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці..	172
Розділ 4. Порядок розслідування нещасних випадків, що сталися в аграрних ВНЗ.....	180
4.1. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися з працівниками аграрних ВНЗ	180
4.2. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі студентами аграрних ВНЗ	199
Розділ 5. Організаційні аспекти системи пожежної безпеки в аграрних ВНЗ.....	209
5.1. Перелік основних документів з пожежної безпеки в аграрних ВНЗ.....	210
5.2. Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в аграрних ВНЗ.....	216
5.3. Впровадження системи пожежної безпеки в аграрних ВНЗ	229
Розділ 6. Організаційні засади електробезпеки в аграрних ВНЗ	251
Розділ 7. Забезпечення санітарно-гігієнічних нормативів у навчально-виховному процесі.....	267

7.1. Положення про порядок забезпечення учасників навчально-виховного процесу аграрного ВНЗ спецодягом та засобами індивідуального захисту	267
7.2. Організація медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрних ВНЗ	286
7.3. Організація роботи користувачів ПК.....	288
Розділ 8. Забезпечення нормативів охорони праці під час практичного навчання в аграрних ВНЗ	296
8.1. Інструкція про порядок призначення керівників практичного навчання студентів із числа головних спеціалістів ВП НДГ аграрних ВНЗ.....	296
8.2. Інструкція з проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності та охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ.....	299
8.3. Програма інструктажу з безпеки життєдіяльності для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ ...	302
8.4. Програма інструктажу з охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ ..	305
8.5. Пам'ятка про порядок перебування студентів на практичному навчанні в навчально-дослідних господарствах аграрних ВНЗ.....	307
8.6. Паспорти робочих місць практичного навчання у НДГ аграрних ВНЗ.....	309
Список використаної літератури.....	325
ДОДАТКИ.....	326
Додаток 1.....	327
Додаток 2.....	329

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	– вищий навчальний заклад
ВП	– відокремлений підрозділ
ГДК	– гранично допустима концентрація
ГДР	– гранично допустимий рівень
ГіБП	– гігієна і безпека праці
ГОСТ	– государственный стандарт (<i>російською мовою</i>)
Держгірпромнагляд	– Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України
Держкомстат	– Державний комітет статистики України
Держнаглядохоронпраці	– Державний комітет з нагляду за охороною праці (<i>до 2007 р.</i>)
ДПД	– добровільна пожежна дружина
ДСТУ	– Державний стандарт України
ЕОМ	– електронно-обчислювальна машина
ЗІЗ	– засоби індивідуального захисту
МОЗ	– Міністерство охорони здоров'я
НДГ	– навчально-дослідне господарство
ННІ	– навчально-науковий інститут
НДІ	– науково-дослідний інститут
НПАОП	– нормативно-правовий акт з охорони праці
ОПН	– об'єкт підвищеної небезпеки
ПАЗ	– протиаварійний захист
ПК	– персональний комп'ютер
ПТК	– пожежно-технічна комісія
СНіП	– санітарні норми і правила
ССБП	– система стандартів безпеки праці
ст.	– стаття
СУОП	– Система управління охороною праці
ТУ	– Технічні умови
ФССНВВПЗ	– Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

ПЕРЕДМОВА

Нині видано багато посібників з організаційних питань охорони праці на підприємствах різних галузей економіки України [1-5 та ін.]. Значно менше видань стосується організації охорони праці у вищих навчальних закладах [6-9]. Певним їх недоліком є представлення організаційних засад охорони праці в загальному вигляді без урахування реалій навчально-виховного процесу в працезахоронних документах.

Зокрема це стосується аграрних вищих навчальних закладів (ВНЗ), де навчально-виховний процес передбачає проведення різноманітних лабораторних робіт та різних видів практичного навчання як у базових закладах ВНЗ, так і в навчально-дослідних господарствах (НДГ) та інших відокремлених підрозділах (ВП) – агрономічних та лісових дослідних станціях, ботанічних садах тощо. Аграрне виробництво характеризується наявністю на робочих місцях (у полі, теплиці, ремонтній майстерні, на фермі, лісовій ділянці та ін.) різноманітних небезпечних та шкідливих (несприятливих) чинників, що загрожують життю й здоров'ю працівників, можуть призвести до травм і професійних хвороб.

Тож, вживаючи заходів для зниження виробничих ризиків, в аграрному ВНЗ потрібно не допустити участі студентів, які перебувають на практиці, до виконання робіт підвищеної небезпеки чи за несприятливих умов виробничого довкілля, за наявності неусунених небезпек і шкідливостей. Нині студентів не можна вважати дійсно застрахованими від нещасних випадків на виробництві, адже Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (ФССНВВПЗ) України визначає страхові виплати потерпілим (чи особам, які їх представляють) на основі заробітної платні потерпілого, а здебільшого під час проходження навчальної чи виробничої практики студентів не зараховують на підприємстві як працівників.

Тому керівництво аграрного ВНЗ та його НДГ має так організувати навчально-виховний процес, зокрема проходження практики студентами, щоб вони вивчали технологічні процеси та брали в них участь під неухильним наглядом викладачів, майстрів виробничого навчання, інших досвідчених працівників. Умови безпечного виконання навчально-виховного процесу мають регламентувати розроблені та затверджені в аграрному ВНЗ працезохоронні документи: положення, інструкції, переліки та ін. В аграрному ВНЗ потрібно впровадити систему управління охороною праці (СУОП), що має охоплювати весь трудовий колектив та студентство. СУОП повинна залучити до виконання працезохоронних заходів не лише керівництво та спеціалістів служби (відділу) охорони праці аграрного ВНЗ, а й інших посадових осіб та працівників. Працівників необхідно ознайомити з їхніми працезохоронними обов'язками, а студентів – з вимогами охорони праці під час навчально-виховного процесу.

На виконання вказаних та інших завдань спрямовано даний посібник, в якому представлено організаційні засади працезохоронної роботи в аграрних ВНЗ, документи з питань охорони праці, розроблені на основі чинних нормативно-правових актів з охорони праці.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ВНЗ

1.1. Нормативно-правове забезпечення працезахоронної роботи в аграрних ВНЗ

Законодавство про охорону праці складається із Закону України «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

1.1.1. Основні засади Закону України «Про охорону праці»

У ст. 4. Закону України «Про охорону праці» зазначено, що державна політика в галузі охорони праці базується на засадах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних безпечних і здорових умов праці;
- підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та

продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;

– комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм із цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної й соціальної політики, досягнень у галузі науки й техніки та охорони довкілля;

– соціального захисту працівників, повного відшкодування збитків особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

– встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;

– адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

– використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень, отримання яких не суперечить законодавству;

– інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

– забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

– використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

У ст. 5. Закону України «Про охорону праці» вказано, що під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про

наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства й колективного договору.

Працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я. До виконання робіт підвищеної небезпеки та тих, що потребують професійного добору, допускаються особи за наявності висновку психофізіологічної експертизи.

Усі працівники згідно із законом підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

У ст. 6. Закону України «Про охорону праці» записано, що умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

Працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля. Він зобов'язаний негайно повідомити про це безпосереднього керівника або роботодавця. Факт наявності такої ситуації за необхідності підтверджують спеціалісти з охорони праці підприємства за участю представника профспілки, членом якої він є, або уповноважена працівниками особа з питань охорони праці (якщо професійна спілка на підприємстві не створювалася), а також страховий експерт з охорони праці.

Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавства про охорону праці, не дотримується умов колективного договору з цих питань. У цьому разі працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі,

передбаченому колективним договором, але не менша від трьохмісячного заробітку.

Працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи, роботодавець повинен перевести за згодою працівника на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і в разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства.

На час зупинення експлуатації підприємства, цеху, дільниці, окремого виробництва або устаткування органом державного нагляду за охороною праці чи службою охорони праці за працівником зберігається місце роботи, а також середній заробіток.

Згідно зі ст. 7. Закону України «Про охорону праці» працівники, зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, безоплатно забезпечуються лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою солоною водою, мають право на оплачувані перерви санітарно-оздоровчого призначення, скорочення тривалості робочого часу, додаткову оплачувану відпустку, пільгову пенсію, оплату праці у підвищеному розмірі та інші пільги і компенсації, що надаються в порядку, визначеному законодавством.

У разі роз'їзного характеру роботи працівникові виплачується грошова компенсація на придбання лікувально-профілактичного харчування, молока або рівноцінних йому харчових продуктів на умовах, передбачених колективним договором.

Роботодавець може за свої кошти додатково встановлювати згідно з колективним договором (угодою, трудовим договором) працівникові пільги і компенсації, не передбачені законодавством.

Протягом дії укладеного з працівником трудового договору роботодавець повинен, не пізніше як за 2 місяці, письмово інформувати працівника про зміни виробничих умов та розмірів пільг і компенсацій, з урахуванням тих, що надаються йому додатково.

На роботах зі шкідливими й небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, працівникам видають безоплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також мийні та знешкоджувальні засоби (ст. 8. Закону України «Про охорону праці»). Працівники, яких залучають до разових робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха тощо, що не передбачені трудовим договором, мають бути забезпечені зазначеними засобами.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок придбання, комплектування, видавання та утримання засобів індивідуального захисту відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП) та колективного договору.

У разі передчасного зношення цих засобів не з вини працівника роботодавець зобов'язаний замінити їх за свій рахунок. У разі придбання працівником спецодягу, інших засобів індивідуального захисту, мийних та знешкоджувальних засобів за свої кошти роботодавець зобов'язаний компенсувати всі витрати на умовах, передбачених колективним договором.

Згідно з колективним договором роботодавець може додатково, понад установлені норми, видавати працівникові певні засоби індивідуального захисту, якщо фактичні умови праці цього працівника вимагають їх застосування.

Згідно зі ст. 9. Закону України «Про охорону праці» відшкодує збитки, заподіяні працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або на випадок смерті працівника, Фонд соціального страхування від нещасних випадків відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим та членам їх сімей додаткові виплати відповідно до колективного чи трудового договору.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводять його навчання й перекваліфікацію, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи зі шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах у порядку, встановленому законом.

У ст. 10-12 вказано основні застереження щодо застосування праці жінок, неповнолітніх та інвалідів. Так, жінки не повинні працювати на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці. Також заборонено залучати жінок до підймання й переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до Переліку важких робіт і робіт зі шкідливими й небезпечними умовами праці, граничних норм підймання й переміщення важких речей, затверджених Міністерством охорони здоров'я України.

Заборонено залучати неповнолітніх осіб до важких робіт і робіт зі шкідливими або небезпечними умовами праці, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підймання й переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до Переліку важких робіт і робіт зі шкідливими й небезпечними умовами праці, граничних норм підймання й переміщення важких речей, затверджених Міністерством охорони здоров'я України.

Неповнолітніх приймають на роботу лише після попереднього медичного огляду.

Підприємства, де працюють інваліди, зобов'язані створювати для них умови праці з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, вживати додаткових заходів безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям цієї категорії працівників.

У випадках, передбачених законодавством, роботодавець зобов'язаний організувати навчання, перекваліфікацію і працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій.

Залучення інвалідів до надурочних робіт і робіт у нічний час можливе лише за їх згодою та за умови, що це не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертної комісії.

Організаційні засади охорони праці детально представлено в наступних розділах даного посібника.

1.1.2. Основні засади Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

Згідно зі ст. 7. Закону України «Про охорону праці» відшкодування збитків, заподіяних працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або на випадок смерті працівника, здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», ухваленого від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV.

Дія цього Закону поширюється на осіб, які працюють за умовами трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від їх форм власності та господарювання, у фізичних осіб, на осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян – суб'єктів підприємницької

діяльності. Держава гарантує усім застрахованим громадянам забезпечення прав у страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Основними принципами страхування від нещасного випадку є:

- паритетність держави, представників застрахованих осіб та роботодавців в управлінні страхуванням від нещасного випадку;

- своєчасне та повне відшкодування шкоди страховиком;

- обов'язковість страхування від нещасного випадку осіб, які працюють за умовами трудового договору (контракту) та на інших підставах, передбачених законодавством про працю, а також добровільність такого страхування для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян – суб'єктів підприємницької діяльності;

- надання державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;

- обов'язковість сплати страхувальником страхових внесків;

- формування та витрачання страхових коштів на солідарній основі;

- диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві;

- економічна зацікавленість суб'єктів страхування у поліпшенні умов і безпеки праці;

- цільове використання коштів страхування від нещасного випадку.

Суб'єктами страхування від нещасного випадку є застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їх сімей та інші особи, страхувальники та страховик. Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється страхування, тобто працівник. Страхувальниками є роботодавці, а в окремих випадках – застраховані особи. Страховик – це Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (ФССНВВПЗ). Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Роботодавцем є власник підприємства або уповноважений ним орган та фізична особа, яка використовує найману працю

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають:

1) особи, які працюють за умовами трудового договору (контракту) або на інших підставах, передбачених законодавством про працю;

2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;

3) особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Для страхування від нещасного випадку на виробництві не потрібно згоди або заяви працівника. Страхування здійснюється в безособовій формі. Особи вважаються застрахованими з моменту набрання чинності цим Законом незалежно від фактичного виконання страхувальниками своїх зобов'язань щодо сплати страхових внесків. Усі застраховані особи є членами ФССНВВПЗ.

У разі настання страхового випадку ФССНВВПЗ зобов'язаний у встановленому законодавством порядку:

1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати збитки, заподіяні працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або на випадок його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні:

а) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

б) одноразову допомогу на випадок стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;

в) щомісяця грошову суму на випадок часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;

г) пенсію з інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

д) пенсію у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

2) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість пов'язаних з цим ритуальних послуг відповідно до місцевих умов;

3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому на випадок настання нещасного випадку, швидкої допомоги за умови потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;

4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;

5) забезпечити потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повний обсяг постійно доступної, раціонально організованої медичної допомоги, яка має передбачати:

а) обслуговування вузькопрофільними лікарями та лікарями загальної практики;

б) догляд медичних сестер удома, в лікарні або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

в) акушерський та інший догляд удома або у лікарні під час вагітності та пологів;

г) утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

д) забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригувальними виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

6) вжити всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та відновлення працездатності потерпілого;

7) забезпечити згідно з медичним висновком домашній догляд за потерпілим, допомогу у веденні домашнього господарства (або компенсувати йому відповідні витрати), сприяти наданню потерпілому, який проживає в гуртожитку, ізольованого житла;

8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії або медико-соціальної експертної комісії проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого у власних навчальних закладах або на договірній основі в інших закладах перенавчання інвалідів, якщо внаслідок ушкодження здоров'я або заподіяння моральної шкоди потерпілий не може виконувати попередню роботу; працевлаштовувати осіб із зниженою працездатністю;

9) організовувати робочі місця для інвалідів самостійно або разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи з іншими зацікавленими суб'єктами підприємницької діяльності;

10) у разі невідкладної потреби надавати інвалідам разову грошову допомогу;

12) організовувати залучення інвалідів до участі в громадському житті.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. На випадок неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводять його навчання і перекваліфікацію, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи зі шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах.

1.1.3. Основні засади Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах

Організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах регулює відповідне Положення, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08. 2001 р. № 563. Це Положення розроблено відповідно до Законів України «Про охорону праці», «Про освіту» і поширюється на вищі, професійно-технічні, загальноосвітні, дошкільні, позашкільні навчальні заклади та заклади післядипломної освіти, установи Міністерства освіти і науки України незалежно від форм власності і підпорядкування. У Положенні визначено єдину систему організації роботи з охорони праці, а також обов'язки керівників та посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу, запобігання травматизму його учасників.

Інструктажі з безпеки життєдіяльності проводять з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами. Інструктажі містять питання охорони здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, реагування на надзвичайні ситуації, безпеки побуту тощо.

Перед початком навчальних занять один раз на рік, а також у разі зарахування або оформлення до навчального закладу вихованця, учня, студента, курсанта, слухача, аспіранта служба охорони праці проводить вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності.

За умови чисельності учасників навчально-виховного процесу в навчальних закладах понад 200 осіб служба охорони праці проводить навчання з вихователями, класоводами, класними керівниками, майстрами, кураторами груп тощо, які у свою чергу інструктують вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів перед початком навчального року. Програму вступного інструктажу розробляють у навчальному закладі на основі орієнтовного переліку питань

вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності. Програму та порядок проведення вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності затверджують наказом керівника навчального закладу.

Дані про вступний інструктаж записують на окремій сторінці журналу обліку навчальних занять.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводять на початку заняття в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, спортзалі тощо, наприкінці навчального року перед початком канікул, а також за межами навчального закладу, де навчально-виховний процес пов'язаний з дією небезпечних або шкідливих для здоров'я чинників. Первинний інструктаж проводять викладачі, вчителі, класоводи, куратори груп, вихователі, класні керівники, майстри виробничого навчання, тренери, керівники гуртків тощо. Первинний інструктаж також проводять перед виконанням кожного завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів, інструментів, приладів, на початку уроку, заняття, лабораторної, практичної роботи тощо.

Запис про проведення первинного інструктажу виконують в окремому журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності, який зберігається в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, цеху, спортзалі та на іншому робочому місці. Первинний інструктаж, який проводять перед початком кожного практичного заняття (практичної, лабораторної роботи тощо) реєструють у журналі обліку навчальних занять, виробничого навчання на сторінці предмета в розділі про запис змісту уроку, заняття.

Позаплановий інструктаж із вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами проводять у разі порушення ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що може призвести чи призвело до травм, аварій, пожеж тощо, у разі змінення умов виконання навчальних завдань (лабораторних робіт, виробничої практики, професійної підготовки тощо), у разі нещасних випадків за межами навчального закладу. Реєструють позаплановий інструктаж у журналі реєстрації інструктажів, який зберігають у кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, цеху, спортзалі тощо.

Цільовий інструктаж проводять з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами навчального закладу на випадок організації позанавчальних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії, туристичні походи, спортивні змагання тощо), під час проведення громадських, позанавчальних робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідницьких робіт на навчально-дослідній ділянці тощо). Реєструють проведення цільового інструктажу в журналі реєстрації інструктажів.

1.1.4. Основні засади Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

Згідно із положеннями Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», ухваленого від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ (зі змінами), громадяни мають право на:

безпечні для здоров'я і життя харчові продукти, питну воду, умови праці, навчання, виховання, побуту, відпочинку та природне довкілля;

відшкодування збитків, завданих їхньому здоров'ю внаслідок порушення підприємствами, установами, організаціями, громадянами санітарного законодавства;

достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, здоров'я населення, а також про наявні та можливі фактори ризику для здоров'я та їх ступінь.

Громадяни зобов'язані:

підключатися про своє здоров'я та здоров'я й гігієнічне виховання своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян;

брати участь у проведенні санітарних і протиепідемічних заходів;

проходити обов'язкові медичні огляди та робити щеплення в передбачених законодавством випадках;

виконувати розпорядження та вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби в разі здійснення ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

Підприємства, установи і організації зобов'язані:

за пропозиціями посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби розробляти і здійснювати санітарні та протиепідемічні заходи;

у випадках, передбачених санітарними нормами, забезпечувати лабораторний контроль за виконанням вимог цих норм щодо безпеки використання (зберігання, транспортування тощо) шкідливих для здоров'я речовин та матеріалів, утворюваних внаслідок їх діяльності викидів, скидів, відходів та факторів, а також готової продукції;

на вимогу посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби надавати безоплатно зразки використовуваних сировини і матеріалів, а також продукції, яку випускають чи реалізують, для проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи;

виконувати розпорядження та вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби в разі здійснення ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду;

усувати за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби від роботи, навчання, відвідування дошкільних закладів осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, хворих на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби, або осіб, які були в контакті з такими хворими, з виплатою у встановленому порядку допомоги з соціального страхування, а також осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій, перелік яких встановлюється центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я;

негайно інформувати органи, установи й заклади державної санітарно-епідеміологічної служби про надзвичайні події й ситуації, що становлять загрозу здоров'ю населення, санітарному й епідемічному благополуччю;

відшкодовувати у встановленому порядку працівникам і громадянам шкоду, завдану їх здоров'ю внаслідок порушення санітарного законодавства.

Підприємства, установи і організації мають право на:

одержання від органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також відповідних органів і закладів охорони здоров'я інформації про стан здоров'я населення, санітарну та епідемічну ситуацію, нормативно-правові акти з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення та санітарні норми;

відшкодування збитків, завданих їм унаслідок порушень санітарного законодавства підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

Атмосферне повітря в населених пунктах, на територіях підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, повітря у виробничих та інших приміщеннях тривалого чи тимчасового перебування людей має відповідати санітарним нормам.

Підприємства, установи, організації та громадяни під час здійснення своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та усунення причин забруднення атмосферного повітря, фізичного впливу на атмосферу в населених пунктах, рекреаційних зонах, а також повітря в житлових та виробничих приміщеннях, у навчальних, лікувально-профілактичних та інших закладах, інших місцях тривалого чи тимчасового перебування людей.

Працівники підприємств харчової промисловості, громадського харчування й торгівлі, водопровідних споруд, лікувально-профілактичних, дошкільних і навчально-виховних закладів, об'єктів комунально-побутового обслуговування, інших підприємств, установ, організацій, професійна чи інша діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення й може спричинити поширення інфекційних захворювань, виникнення харчових отруєнь, а також працівники, зайняті на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, повинні проходити обов'язкові попередні (до прийняття на роботу) і періодичні медичні огляди.

Обов'язкові щорічні медичні огляди проходять також особи віком до 21 року.

Працівників, які без поважних причин не пройшли у встановлений термін обов'язковий медичний огляд у повному обсязі, від роботи відсторонюють і можуть притягнути до дисциплінарної відповідальності.

Працівники підприємств, установ, організацій, дії яких призвели до порушення санітарного законодавства, невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби, підлягають дисциплінарній відповідальності згідно із законодавством.

За порушення санітарного законодавства або невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків посадових осіб органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби на осіб, винних у вчиненні таких правопорушень, може бути накладено штраф у таких розмірах:

на посадових осіб – від одного до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на громадян – від одного до дванадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

До підприємств, підприємців, установ, організацій, які порушили санітарне законодавство, застосовуються такі фінансові санкції:

а) за передачу замовникові або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає вимогам санітарних норм, розробник цієї документації сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості розробки;

б) за реалізацію продукції, забороненої до випуску й реалізації посадовими особами органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

в) за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя та здоров'я людей, підприємство, підприємець, установа, організація

сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;

г) за реалізацію на території України імпортової продукції, яка не відповідає вимогам стандартів щодо безпеки для життя і здоров'я людей, санітарних норм, що діють в Україні, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

д) за ухилення від пред'явлення посадовим особам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості продукції, що випущена з моменту ухилення;

е) за порушення вимог щодо дотримання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, встановлених частинами другою, третьою та четвертою статті 24 цього Закону, підприємство, установа, організація, громадянин – суб'єкт господарської діяльності сплачує штраф у розмірі від п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

На випадок, коли підприємство, установа, організація або громадянин – суб'єкт господарської діяльності не припинили порушення після застосування фінансової санкції, вони сплачують штраф у розмірі ста відсотків вартості реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Підприємства, установи, організації, підприємці та громадяни, які порушили санітарне законодавство, що призвело до виникнення захворювань, отруень, радіаційних уражень, тривалої або тимчасової втрати працездатності, інвалідності чи смерті людей, зобов'язані відшкодувати збитки громадянам, підприємствам, установам і організаціям, а також компенсувати додаткові витрати органів, установ та закладів санітарно-епідеміологічної служби на проведення санітарних та протиепідемічних заходів і витрати лікувально-профілактичних закладів на подання медичної допомоги потерпілим.

На випадок відмови від добровільної компенсації витрат або відшкодування збитків спір розглядається у судовому порядку.

Діяння проти здоров'я населення, вчинені внаслідок порушення санітарного законодавства, тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно з законом.

1.1.5. Основні засади Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»

Цей Закон, ухвалений від 18.01.2001 р. № 2245-III (зі змінами), визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки й спрямований на захист життя та здоров'я людей і довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків.

У ст. 3 Закону зазначено, що державний нагляд та контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, здійснюють уповноважені законами органи влади, у тому числі спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади та їх відповідні територіальні органи, до відання яких згідно із законом віднесені питання:

- охорони праці;
- забезпечення екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища;
- захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- пожежної безпеки;
- санітарно-епідемічної безпеки;
- містобудування.

Згідно зі ст. 10 Закону суб'єкт господарської діяльності готує й подає до місцевих органів виконавчої влади декларацію безпеки об'єкта підвищеної небезпеки. Суб'єкт господарської діяльності несе відповідальність за достовірність даних, наведених у декларації безпеки. Подання декларації безпеки або іншої звітної документації не звільняє суб'єктів господарської діяльності від державного нагляду й контролю за їх діяльністю.

У Законі «Про об'єкти підвищеної небезпеки» окреслено порядок складання планів локалізації й ліквідації аварій на об'єктах підвищеної небезпеки (ст. 11). У порядку реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру суб'єкт господарської діяльності одночасно з розробленням декларації безпеки має розробити й затвердити план локалізації й ліквідації аварій для кожного об'єкта підвищеної небезпеки, який перебуває в експлуатації або його планують експлуатувати.

План локалізації й ліквідації аварій погоджує відповідний територіальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

План локалізації й ліквідації аварій потрібно переглядати через кожні 5 років. Його можна переглядати або уточнювати до закінчення 5 років з дати його розроблення на випадок:

змін в умовах діяльності суб'єкта господарської діяльності незалежно від їх причин, що призводять до необхідності зміни відомостей, які зазначено в плані локалізації й ліквідації аварій;

внесення змін до чинних або прийняття нових нормативно-правових актів, що впливають на зміст плану локалізації й ліквідації аварій;

висунення обґрунтованих вимог щодо плану локалізації й ліквідації аварій органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

У разі внесення змін і доповнень до плану локалізації й ліквідації аварій суб'єкти господарської діяльності та інші юридичні й фізичні особи, які повинні брати участь у виконанні протиаварійних заходів, надають відповідному територіальному органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, до відання якого віднесено питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, відповідну для цього інформацію.

Порядок надання дозволу на експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки (ст. 13 Закону) такий. Суб'єкт господарської діяльності, а

також підприємства, установи, організації, що мають намір розпочати експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки, надсилають до відповідних державних адміністрацій, виконавчих органів селищних або міських рад заяву на отримання дозволу на експлуатацію об'єкта підвищеної небезпеки, до якої додають:

декларацію безпеки;

договір обов'язкового страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки;

план локалізації й ліквідації аварій на об'єкті підвищеної небезпеки;

копію дозволу на будівництво і/або реконструкцію об'єкта підвищеної небезпеки;

висновки передбачених законом державних та на випадок наявності громадських експертиз;

копію рішення відповідної ради про надання згоди на розміщення об'єкта підвищеної небезпеки на території села, селища, міста – на випадок, коли місцезнаходженням об'єкта є така територія.

У ст. 16 Закону вказано, що шкоду (в тому числі моральну), заподіяну фізичним чи юридичним особам внаслідок аварії, що сталася на об'єкті підвищеної небезпеки, незалежно від вини суб'єкта господарської діяльності, у власності або в користуванні якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки, відшкодовує суб'єкт господарської діяльності цим особам у повному обсязі, крім випадків, коли аварія виникла внаслідок непереборної сили або з умислу потерпілого.

1.1.6. Основні засади Закону України «Про колективні договори і угоди»

Цей Закон, ухвалений від 15.12.1993 р. № 3693-ХІІ (зі змінами) вказує, що колективний договір, угоду укладають на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів трудящих, власників та уповноважених ними органів.

Умови колективних договорів і угод, укладених відповідно до чинного законодавства, є обов'язковими для підприємств, на які вони поширюються, та сторін, які їх уклали.

Умови колективних договорів або угод, що погіршують порівняно з чинним законодавством становище працівників, є недійсними, і їх заборонено записувати до договорів і угод. Заборонено записувати до трудових договорів умови, що погіршують становище працівників порівняно з чинним законодавством, колективними договорами та угодами.

Зміст колективного договору визначають сторони в межах їх компетенції. У колективному договорі встановлюють взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, зокрема:

зміни в організації виробництва і праці;

забезпечення продуктивної зайнятості;

нормування та оплати праці, встановлення форми, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій та ін.);

встановлення гарантій, компенсацій, пільг;

участі трудового колективу у формуванні, розподілі і використанні прибутку підприємства (якщо це передбачено статутом);

режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку;

умов і охорони праці;

забезпечення житлово-побутового, культурного, медичного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку працівників;

гарантій діяльності профспілкової чи інших представницьких організацій трудящих.

умов регулювання фондів оплати праці та встановлення міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень в оплаті праці;

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Колективний договір може передбачати додаткові порівняно з чинним законодавством і угодами гарантії, соціально-побутові пільги.

Положення колективного договору поширюються на всіх працівників підприємств незалежно від того, чи є вони членами профспілки, і є обов'язковими як для власника або уповноваженого ним органу, так і для працівників підприємства. Положення генеральної, галузевої, регіональної угод діють безпосередньо і є обов'язковими для всіх суб'єктів, що перебувають у сфері дії сторін, які підписали угоду.

Колективний договір, угода набирають чинності з дня їх підписання представниками сторін або з дня, зазначеного в колективному договорі, угоді.

Після закінчення терміну дії колективний договір продовжує діяти до того часу, поки сторони не укладуть новий або не переглянуть чинний, якщо інше не передбачено договором.

Колективний договір, угода зберігають чинність у разі змінення складу, структури, найменування уповноваженого власником органу, від імені якого укладено цей договір, угоду.

У разі реорганізації підприємства колективний договір зберігає чинність протягом терміну, на який його укладено, або може бути переглянутий за згодою сторін.

У разі зміни власника підприємства чинність колективного договору зберігається протягом терміну його дії, але не більше одного року. У цей період сторони повинні розпочати переговори про укладення нового чи зміну або доповнення чинного колективного договору.

На новоствореному підприємстві колективний договір укладають за ініціативою однієї зі сторін у тримісячний термін після реєстрації підприємства, якщо законодавством передбачено реєстрацію, або після рішення про заснування підприємства, якщо не передбачено його реєстрацію.

Усі працівники, а також щойно прийняті на підприємство працівники мають бути ознайомлені з колективним договором власником або уповноваженим ним органом.

Проект колективного договору обговорюють у трудовому колективі й виносять на розгляд загальних зборів (конференції) трудового колективу.

На випадок, якщо збори (конференція) трудового колективу відхилять проект колективного договору або окремі його положення, сторони відновлюють переговори для пошуку необхідного рішення. Термін цих переговорів не повинен перевищувати 10 днів. Після цього проект загалом виносять на розгляд зборів (конференції) трудового колективу.

Після схвалення проекту колективного договору загальними зборами (конференцією) трудового колективу його підписують уповноважені представники сторін не пізніше як через 5 днів з моменту його схвалення, якщо інше не встановлено зборами (конференцією) трудового колективу.

Зміни й доповнення до колективного договору, угоди протягом терміну їх дії можна вносити тільки за взаємною згодою сторін у порядку, визначеному колективним договором, угодою.

Контроль за виконанням колективного договору, угоди проводять безпосередньо сторони, що їх уклали, чи уповноважені ними представники.

У разі здійснення контролю сторони зобов'язані надавати необхідну для цього наявну інформацію.

Сторони, що підписали колективний договір, угоду, щорічно в терміни, передбачені колективним договором, угодою, звітують про їх виконання.

На осіб, які представляють власника або уповноважений ним орган чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи і з вини яких порушено чи не виконано зобов'язання щодо колективного договору, угоди, накладають штраф до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, і вони також несуть дисциплінарну відповідальність аж до звільнення з посади.

На вимогу профспілок, іншого уповноваженого трудовим колективом органу власник або уповноважений ним орган зобов'язаний вжити заходів, передбачених законодавством, до

керівника, з вини якого порушуються чи не виконуються зобов'язання за колективним договором, угодою.

Особи, які представляють власника або уповноважений ним орган чи профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи і винні в ненаданні інформації, необхідної для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод, несуть дисциплінарну відповідальність або підлягають штрафу до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

1.1.7. Відповідальність за порушення нормативів охорони праці в аграрному ВНЗ

За порушення нормативів охорони праці встановлено такі види відповідальності: адміністративна, матеріальна, дисциплінарна та кримінальна.

Адміністративну відповідальність встановлюють згідно з нормами **Кодексу України про адміністративні правопорушення**. Адміністративна відповідальність, передбачена Кодексом, настає в разі порушення, якщо дії винуватця не становлять великої небезпеки і не тягнуть за собою тяжких наслідків для потерпілих або значної матеріальної шкоди.

Залежно від характеру й тяжкості скоєного правопорушення адміністративне стягнення може мати такі форми:

- попередження;
- штраф;
- оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- позбавлення спеціального права, наданого вказаному громадянину (права керування транспортними засобами – на термін до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом);
- виправні роботи;

– адміністративний арешт.

Справи про адміністративні правопорушення розглядають:

1) адміністративні комісії при виконавчих комітетах районних, міських, районних у містах, селищних, сільських Рад народних депутатів;

2) виконавчі комітети селищних, сільських Рад народних депутатів;

4) районні (міські) суди (судді);

5) органи внутрішніх справ, органи державних інспекцій та інші уповноважені органи.

Справи про адміністративні правопорушення розглядають за місцем вчинення порушення, а коли правопорушення вчинено водієм, то його можуть розглядати також за місцем обліку транспортного засобу або за місцем проживання порушника. Розглядають справу в присутності особи, яку притягають до відповідальності, у 15-денний термін з дня отримання службовою особою протоколу чи інших матеріалів.

Для оскарження передбачено 10 днів з дня винесення постанови. Заяви і скарги розглядають у термін до одного місяця з дня надходження, а ті, які не вимагають додаткового вивчення або перевірки, – невідкладно, але не пізніше 15 днів. Постанови набирають чинності одразу після їх винесення. На період розгляду скарги або подання прокурора дію постанови призупиняють.

Дисциплінарна відповідальність передбачена за дисциплінарне порушення. Дисциплінарні порушення – це дії, які спричиняють порушення встановленого порядку діяльності підприємства, організації, установи.

До дисциплінарної відповідальності можуть бути притягнуті працівники за такі дії:

– порушення трудової дисципліни;

– невиконання обов'язків, покладених на них трудовим договором.

Невиконання або неналежне виконання з вини працівника покладених на нього обов'язків є порушенням трудової дисципліни, за що передбачено такі дисциплінарні стягнення:

- догана;
- звільнення з роботи.

Дисциплінарні стягнення накладає керівництво аграрного ВНЗ. Право на накладання стягнення має силу протягом одного місяця з дня виявлення порушення, не беручи до уваги часу хвороби чи перебування працівника у відпустці, але не пізніше шести місяців із дня його скоєння.

У разі застосування стягнень необхідно враховувати ступінь важкості порушення, заподіяну шкоду, обставини, за яких воно скоєне, попередню роботу. Перед накладанням стягнення у порушника необхідно взяти пояснення.

Стягнення діє протягом року, після чого автоматично ліквідується (без окремого наказу). Стягнення може бути зняте і достроково, якщо працівник проявив себе добросовісним. Протягом терміну дії стягнення заходи заохочення до робітника не застосовують.

Матеріальна відповідальність. Під матеріальною відповідальністю розуміють обов'язок працівника відшкодувати у встановленому порядку і розмірі прямі дійсні втрати (збитки), спричинені за його вини підприємству, з яким він перебуває у трудових відносинах. Матеріальна відповідальність настає тільки у разі протиправності дій або бездіяльності працівника, коли він не виконує або неправильно виконує свої трудові обов'язки, встановлені законами, трудовим договором, правилами внутрішнього трудового розпорядку, наказами і розпорядженнями керівництва аграрного ВНЗ. Працівник чинить протиправно, якщо виконує заборонені дії, або не діє, коли необхідно було певним чином діяти.

Цілком зрозуміло, що працівник несе матеріальну відповідальність у тих випадках, коли збитки вчинено під час виконання отриманого завдання.

Чинним законодавством передбачено обмежену і повну матеріальну відповідальність. Основним видом матеріальної відповідальності працівника є відповідальність, яку обмежено розміром дійсних втрат, проте не більше середньомісячної заробітної плати. Але такий вид матеріальної відповідальності застосовують лише у випадках необережної вини.

Під повною матеріальною відповідальністю розуміють відшкодування спричинених втрат у повному їх розмірі без будь-яких обмежень розмірами заробітної плати. Працівник несе також повну матеріальну відповідальність за втрати, спричинені ним внаслідок кримінального злочину, стану алкогольного сп'яніння, навмисного знищення або псування виданого йому майна.

Відшкодування втрат у розмірі, який не перевищує середньомісячної заробітної плати, проводять за розпорядженням керівництва аграрного ВНЗ шляхом утримання із зарплати. В інших випадках відшкодування з працівника здійснюють, подавши адміністрацією позов до районного (міського) суду.

Кримінальний кодекс України. Окрім різного роду порушень (дисциплінарних, адміністративних), до правопорушень належать і кримінальні злочини, які визначено Кримінальним кодексом (КК) України. Кодекс було ухвалено Верховною Радою 5 квітня 2001 р. – вступив у дію з 1 вересня 2001 р. Він складається із загальної частини (16 розділів) і особливої (20 розділів) та нараховує 339 статей.

Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам (стаття 1 КК України).

Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину (ст. 11). Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність (ст. 18). У свою чергу, осудною

визначають особу, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керуватися ними (ст. 19).

Залежно від ступеня тяжкості злочини поділяються на такі:

- злочини невеликої тяжкості (передбачене покарання у вигляді позбавлення волі до двох років або інше більш м'яке покарання);
- злочини середньої тяжкості (позбавлення волі на термін до п'яти років);
- тяжкі злочини (позбавлення волі на термін до десяти років);
- особливо тяжкі злочини (позбавлення волі на термін понад десять років або довічне позбавлення волі).

Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років (ст. 22). Особи, що вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише за окремими статтями (умисне вбивство, посягання на життя, бандитизм, тероризм, захоплення заручників, згвалтування, крадіжка, у тому числі незаконне заволодіння транспортним засобом, хуліганство).

Розділ 10 Кримінального кодексу України «Злочини проти безпеки виробництва» передбачає такі покарання за порушення вимог законодавства про охорону праці:

Стаття 271. Порушення вимог законодавства про охорону праці

1. Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення **заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого**, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або **виправними роботами терміном до двох років, або обмеженням волі на той самий термін.**

2. Те саме діяння, якщо воно **спричинило загибель людей** або інші тяжкі наслідки, – карається виправними роботами терміном до двох років або **обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі терміном до семи років**, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю терміном до двох років або без такого.

Стаття 272. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою

1. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримуватися, якщо це порухення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами терміном до двох років, або обмеженням волі терміном до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, - карається **обмеженням волі на термін до п'яти років або позбавленням волі на термін до восьми років**, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

Стаття 273. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах

1. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримуватися, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, – карається виправними роботами на термін до двох років або обмеженням волі на термін до трьох років, або позбавленням волі на термін до трьох років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, – карається **обмеженням волі на термін до п'яти років або позбавленням волі на термін від двох до десяти років**, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

Стаття 274. Порухення правил ядерної або радіаційної безпеки

1. Порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки особою, яка зобов'язана їх дотримуватися, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або спричинило шкоду здоров'ю потерпілого, – карається обмеженням волі на термін до чотирьох років або позбавленням волі на той самий термін, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, – карається **позбавленням волі на термін від трьох до дванадцяти років** із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

Стаття 275. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд

1. Порушення під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримуватися таких правил, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, – караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на термін до двох років, або обмеженням волі на термін до трьох років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до двох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, – карається виправними роботами на термін до двох років або **обмеженням волі на термін до п'яти років, або позбавленням волі на термін від двох до п'яти років**, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

У чинному Кримінальному кодексі України окремий розділ XI присвячено злочинам проти безпеки руху та експлуатації транспорту

і має таку ж назву. Проте злочинам, які безпосередньо стосуються автомобільного транспорту, присвячено лише декілька норм. Нижче подано назви статей, а також зроблено короткий виклад видів покарань.

Стаття 286. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому залежно від ступеня тяжкості тілесні ушкодження або призвело до його (їх) загибелі, карається починаючи від штрафу до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян і закінчується позбавленням волі на термін до дванадцяти років, а також позбавленням права керувати транспортними засобами на термін до трьох років.

Під транспортними засобами в статті 286 та статтях 287, 289 і 290 слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.

Випуск в експлуатацію завідомо технічно несправних транспортних засобів, допуск до керування транспортним засобом особи, яка перебуває в стані сп'яніння або не має права на керування транспортним засобом чи інше грубе порушення правил експлуатації транспорту, що убезпечують дорожній рух, вчинене особою, відповідальною за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів залежно від тяжкості ушкоджень потерпілого чи його смерті карається починаючи від штрафу до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян аж до позбавлення волі на термін до п'яти років, а також позбавленням обіймати посади, пов'язані з відповідальністю за технічний стан або експлуатацію транспортних засобів на термін до трьох років.

Стаття 288. Порухення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху. Порухення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху, вчинене особою, відповідальною за будівництво, ремонт чи утримання шляхів, вулиць, залізничних переїздів, інших шляхових споруд або особою, яка виконує такі роботи, якщо це порушення спричинило потерпілому різної тяжкості тілесні ушкодження або смерть, карається штрафом до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на термін до п'яти років.

Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Незаконне заволодіння транспортним засобом із будь-якою метою карається штрафом від 1000 до 1200 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на термін від 3 до 5 років.

Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групи осіб або повторно, або поєднані з погрозою застосування насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, караються позбавленням волі на термін від 5 до 8 років з конфіскацією майна або без такого. Дії, поєднані з насильством або вчинені організованою групою, або щодо транспортного засобу, вартість якого у двісті п'ятдесят разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян, караються позбавленням волі на термін від 7 до 14 років з конфіскацією майна.

Звільняється від кримінальної відповідальності перед судом особа, яка вперше вчинила дії, передбачені статтею 289 (за винятком погрози чи застосування насильства), але добровільно заявила про це правоохоронним органам, повернула транспортний засіб власнику і повністю відшкодувала завдані збитки.

Під незаконним заволодінням транспортним засобом у статті 289 слід розуміти вчинене умисно, з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч його волі.

Стаття 290. Знищення, підроблення або заміна номерних вузлів та агрегатів транспортного засобу. Знищення, підробка або заміна ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова, або

заміна без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на термін до двох років, або обмеженням волі на термін до трьох років.

Стаття 291. Порухення чинних на транспорті правил. Порухення чинних на транспорті правил, що убезпечують рух, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, – карається штрафом до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на термін до двох років, або обмеженням чи позбавленням волі на термін до п'яти років.

1.1.8. Стандартизація працехоронних документів в Україні та світі

До основних міжнародних стандартів у галузі охорони праці належать:

1. ILO-OSH 2001 Guidelines on occupational safety and health management systems, ILO-OSH 2001 (ISBN 92-2-111634-4, Geneva) Керівництво з систем управління охороною праці. МОП-СУОП 2001, Міжнародне Бюро Праці (Женева).

Загальні вимоги цього документу спрямовано на допомогу в формуванні національних структур для впровадження системи управління гігієною і безпекою праці (ГіБП), а також забезпечення організацій необхідною інформацією, щоб долучити елементи ГіБП до їх комплексної системи управління і політики.

2. OHSAS 18001:2007, IDT (Occupational Health and Safety Assessment Series).

Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 зорієнтовано на створення системи управління охороною праці підприємства як складника загального менеджменту.

В Україні на базі цього стандарту створено національний стандарт ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги». Вимоги цих стандартів рекомендують

застосовувати на підприємствах усіх форм власності, незалежно від сектору економіки.

Згідно з вимогами ДСТУ OHSAS 18001:2010 впровадження СУОП дозволяє підприємству створити систему менеджменту здоров'я та безпеки праці, а саме:

- контролювати рівні небезпечних і шкідливих виробничих чинників;
- управляти професійними ризиками, що виникають під час виробничої діяльності;
- запобігати виникненню нещасних випадків, аварій, нештатних ситуацій тощо;
- знижувати втрати від виробничої діяльності;
- інтегруватися з чинними на підприємстві системами менеджменту;
- внести позитивні зміни до іміджу підприємства.

Верховна Рада України окремим Законом від 01.04.2009 р. ратифікувала Конвенцію Міжнародної організації праці про безпеку та гігієну праці у сільському господарстві (від 5.06.2001 р. № 184). Держави, які підписали Конвенцію, повинні розробляти, впроваджувати й періодично переглядати погоджену національну політику в галузі безпеки і гігієни праці в сільському господарстві. Ця політика ставить за мету профілактику нещасних випадків і ушкодження здоров'я, які настають з виробничих причин, через усунення (зведення до мінімуму) виробничих ризиків чи встановлення контролю за ними в сільському господарстві. Зауважимо, що в такому контексті сільське господарство слід розглядати не лише як виробництво сільськогосподарської продукції рослинного чи тваринного походження, а й у поєднанні з усіма суб'єктами обслуговування сільського господарства, тобто як весь агропромисловий комплекс (АПК).

З міжнародними стандартами ISO, зі стандартами європейського союзу EN та міжнародними стандартами з електрообладнання ІЕС нині гармонізовано понад тридцять стандартів України, що стосуються безпеки й гігієни праці (ім

присвоєно позначення ДСТУ). Слід зазначити, що існують суттєві розбіжності між способом організації українських та міжнародних стандартів з працезохоронної тематики. Насамперед, зарубіжні стандарти більш розпорошено щодо окремих об'єктів стандартизації, а українські стосуються більш загальних питань і охоплюють разом об'єкти, безпеку щодо яких викладено у міжнародних стандартах окремо. Тому важко знайти відповідність навіть у назвах і ключових словах українських та міжнародних стандартів.

Нині частину НПАОП у галузі отримання та переробляння сільськогосподарської продукції вже узгоджено (гармонізовано) зі стандартами Європейського Економічного Співтовариства. Далі представлено витяг з переліку гармонізованих державних стандартів, які регламентують безпеку та гігієну праці.

1. ДСТУ ISO 10015:2008 Управління якістю. Настанови щодо навчання персоналу (ISO 10015:1999, IDT).

2. ДСТУ-Н ISO/TS 22004: 2009 Системи управління безпечністю харчових продуктів. Настанова щодо застосування ISO 22000:2005.

3. ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2004 Environmental management systems - Requirements with guidance for use).

4. ДСТУ ISO 19011:2003 Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю і (або) екологічного управління (ISO 19011:2002 Guidelines for quality and/or environmental management system audit).

5. ДСТУ EN 1040:2004 Засоби хімічні дезінфікувальні і антисептичні. Основна бактерицидна активність. Метод випробування та вимоги (стадія 1) (EN 1040:1997, IDT).

6. ДСТУ EN 1275:2004 Засоби хімічні дезінфікувальні і антисептичні. Основна фунгіцидна активність. Метод випробування та вимоги (стадія 1) (EN 1275:1997, IDT).

7. ДСТУ EN 473-2001 Неруйнівний контроль. Кваліфікація і сертифікація персоналу в галузі неруйнівного контролю (EN

473:2000, IDT).

8. ДСТУ ISO 9926-1-94 Крани вантажопідіймальні. Навчання кранівників. Загальні положення.

9. ДСТУ prEN 13155-2001 Вантажопідіймальні крани, пристрої вантажозахоплювальні знімні. Вимоги безпеки (prEN 13155:1998, IDT).

10. ДСТУ EN 1837:2009 Безпечність машин. Вмонтоване освітлення (EN 1837:1999+A1:2009, IDT).

11. ДСТУ prEN 14017:2004 Сільськогосподарські та лісогосподарські машини. Машини для внесення твердих добрив. Вимоги безпеки (prEN 14017:2000, IDT).

12. ДСТУ EN 12942:2004 Засоби індивідуального захисту органів дихання. Моторові повітрянагнітальні фільтрувальні пристрої з масками, півмасками або чвертьмасками. Вимоги, випробування, маркування (EN 12942:1998, IDT).

13. ДСТУ EN 13611:2005 Пристрої безпеки і контролювання газових пальників і газопальникових приладів. Загальні вимоги (EN 13611:2000, IDT).

14. ДСТУ EN 344-2:2004 Взуття захисне виробничого призначення. Частина 2. Додаткові вимоги та методи випробування (EN 344-2:1996, IDT).

15. ДСТУ EN 14404:2007 Спорядження індивідуального захисту. Наколінники для роботи у позі напівсидячи з опиранням на коліно.

16. ДСТУ 2293-99 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять.

17. ДСТУ ISO 5707:1996 (корегований 1:1997) Установки для машинного доїння. - Устрій та дія.

18. ДСТУ ISO 3918:1996 Установки для машинного доїння. – Термінологія.

19. ДСТУ ISO 10990-5:1999 Трапи для тварин (ссавців). - Ч. 5: Методи тестування фіксувальних трапів.

20. ДСТУ ISO 11785:1996 Радіочастотна ідентифікація тварин. - Технічна концепція.

21. ДСТУ ІЕС 60335-2-70 Побутове та подібне електрообладнання. – Безпека. - Ч. 2-70. Деталізовані вимоги для молочного обладнання.

22. ДСТУ ISO 8607:2003 Штучне осіменіння у тваринництві. - Заморожена сперма племінних плідників. – Визначення чисельності живих аеробних мікроорганізмів.

23. ДСТУ EN 27574-1:2004 Акустика. Статистичні методи визначення і перевірки паспортних величин шуму, створюваного машинами та устаткуванням. Частина 1. Загальні положення і визначення (EN 27574-1:1988, IDT).

24. ДСТУ EN 294-2001 Безпечні відстані для запобігання можливості досягнення небезпечних зон руками (EN 294:1992, IDT).

25. ДСТУ EN 352-4:2004 Засоби індивідуального захисту органів слуху. Вимоги безпеки і випробування. Частина 4. Звукозалежні протишумові навушники (EN 352-4:2001, IDT).

26. ДСТУ EN 358-2001 Індивідуальне захисне спорядження для функції утримування та для запобігання падінню з висоти. Системи утримування (EN 358:1992, IDT).

27. ДСТУ EN 457-2001 Безпечність машин. Звукові сигнали небезпеки. Загальні вимоги, проектування та випробування (EN 457:1992, IDT).

28. ДСТУ EN 470-1:2003 Одяг захисний, що його використовують під час зварювання та інших високотемпературних процесів. Частина 1. Загальні вимоги (EN 470-1:1995, IDT).

29. ДСТУ EN 54-10:2004 Системи пожежної сигналізації. Частина 10. Сповіщувачі пожежні полум'я точкові (EN 54-10:2002, IDT).

30. ДСТУ EN 792-10:2004 Ручні неелектрофіковані механізовані інструменти. Вимоги безпеки. Частина 10. Механізовані інструменти стискальної дії (EN 792-10:2000, IDT).

31. ДСТУ EN 953:2003 Безпечність машин. Огорожі. Загальні вимоги до проектування і конструювання нерухомих та рухомих огорож (EN 953:1997, IDT).

32. ДСТУ EN ISO 10075-2:2004 Ергономічні принципи

визначення психічного робочого навантаження. Частина 2. Принципи проектування (EN ISO 10075-2:2000, IDT).

33. ДСТУ ISO 13090-1:2004 Вібрація та удар механічні. Настанова із заходів безпеки під час випробування та експериментів за участю людей. Частина 1. Вплив загальної механічної вібрації та повторюваного удару (ISO 13090-1:1998, IDT).

34. ДСТУ ISO 14122-1:2004 Безпечність машин. Стаціонарні засоби доступу до машин. Частина 1. Вибір фіксованих засобів доступу (ISO 14122-1:2001, IDT).

35. ДСТУ ISO 14122-3:2004 Безпечність машин. Стаціонарні засоби доступу до машин. Частина 1. Сходи, драбини зі сходами і перила (ISO 14122-3:2001, IDT).

36. ДСТУ ISO 2631-1:2004 Вібрація та удар механічні. Оцінка впливу загальної вібрації на людину. Частина 1. Загальні вимоги (ISO 2631-1:1997, IDT).

37. ДСТУ ISO 9241-5:2004 Ергономічні вимоги до роботи з відеотерміналами в офісі. Частина 5. Вимоги до компонування робочого місця та до робочої пози (ISO 9241-5:1998, IDT).

38. ДСТУ prEN 12644-3:2004 Крани вантажопідіймальні. Вимоги безпеки під час перевіряння та експлуатації Частина 3. Придатність до роботи (prEN 12644-3:1997, IDT).

39. ДСТУ EN 50014-2001 Апаратура електрична для потенційно вибухонебезпечних середовищ. Загальні вимоги (EN 50014:1992, IDT).

40. ДСТУ ISO 12499:2004 Промислові вентилятори. Механічна безпечність вентиляторів. Огорожа (ISO 12499:1999, IDT).

41. ДСТУ ISO 8662-11:2004 Інструменти ручні переносні приводні. Вимірювання вібрації на рукоятці. Частина 11. Інструменти для встановлення кріпильних деталей (ISO 8662-11:1999, IDT).

42. ДСТУ prEN 13683:2004 Садове обладнання. Подрібнювачі (дробарки) приводні. Вимоги безпеки (prEN 13683:1999, IDT).

1.2. Положення про систему управління охороною праці в аграрному ВНЗ

1. Основні засади працезохоронної політики в аграрному ВНЗ

Працезохоронна політика має формуватися на основі комплексного оцінювання рівня небезпеки виробничих об'єктів аграрного ВНЗ шляхом виявлення всіх небезпечних і шкідливих виробничих чинників, характерних для кожного об'єкта, аналізу можливих варіантів і зменшення ризику виникнення небезпечних ситуацій. Політику аграрного ВНЗ в галузі охорони праці має бути органічно поєднано з усіма елементами діяльності аграрного ВНЗ, документально оформлено, доведено до всіх працівників, вона має підлягати можливому корегуванню через зміни у виробничому та навчально-виховному процесах.

Працезохоронна політика аграрного ВНЗ повинна:

- визначати загальні завдання з покращання охорони праці;
- відповідати характеру та масштабу ризиків, що можуть виникнути в аграрному ВНЗ;
- передбачати зобов'язання керівництва аграрного ВНЗ щодо постійного поліпшення охорони праці, сприяння формуванню адміністративно-громадських органів контролю за станом охорони праці, забезпечення соціального партнерства, інформування працівників щодо умов праці та наявних виробничих ризиків.

Безпосередню відповідальність керівництва аграрного ВНЗ за охорону праці та здоров'я працівників визначено Законом України «Про охорону праці» та нормативно-правовими актами з охорони праці.

Основними функціями системи управління охороною праці (далі – СУОП) в аграрному ВНЗ є облік, аналіз та оцінення умов праці; планування, організація, координація, контроль за виконанням та стимулюванням заходів з охорони праці.

2. Планування та фінансування заходів з охорони праці в аграрному ВНЗ

Планування заходів передбачає оцінювання умов праці та реалізацію основних напрямів роботи з поліпшення охорони праці; визначення потреби у новій техніці, новітніх технологіях, інженерно-технічних засобах безпеки та санітарно-гігієнічному обслуговуванні на підставі внутрішнього та зовнішнього обстеження стану охорони праці, аналізу причин нещасних випадків та професійних захворювань.

В основі перспективного працезохоронного планування в аграрному ВНЗ лежить складання комплексних планів поліпшення стану охорони праці, які мають бути складником економічного і соціального розвитку аграрного ВНЗ, зокрема:

- річного плану заходів з охорони праці, що входять до колективного договору аграрного ВНЗ;
- оперативних планів у структурних підрозділах аграрного ВНЗ (рішення, накази, заходи з розслідування нещасних випадків, приписи органів державного нагляду за охороною праці).

Керівництво аграрного ВНЗ забезпечує розроблення, фінансування і реалізацію заходів, спрямованих на доведення умов та безпеки праці до вимог, викладених у колективному договорі, але не нижчих за нормативні.

Обсяг витрат на охорону праці в аграрному ВНЗ має становити не менше 0,2 % від фонду оплати праці.

3. Обов'язки та відповідальність у сфері охорони праці в аграрному ВНЗ

Працівники аграрного ВНЗ зобов'язані:

- дбати про особисту безпеку і здоров'я, також про безпеку і здоров'я інших людей під час виконання будь-яких робіт чи перебування на території аграрного ВНЗ та його відокремлених підрозділів;

- знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці (далі – НПАОП), правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, уміти користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;
- проходити у встановленому законодавством порядку попередні та періодичні медичні огляди, інструктажі та інші види навчання з охорони праці.

Працівник несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Обов'язки, відповідальність та повноваження посадових осіб і працівників аграрного ВНЗ зазначено в їх посадових інструкціях з охорони праці, затверджених ректором аграрного ВНЗ.

4. Служба охорони праці аграрного ВНЗ

В аграрному ВНЗ має бути розроблено і затверджено Положення про відділ охорони праці, що відповідає НПАОП 0.00-4.35-04 «Типове положення про службу охорони праці», затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 15.11.2004 р. № 255 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 01.12.2004 р. за № 1526/10125.

5. Комісії та громадські органи

В аграрному ВНЗ має бути розроблено і затверджено Положення про комісію з питань охорони праці, основні завдання і повноваження якого відповідають НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положенню про комісію з питань охорони праці підприємства», затвердженому наказом Держгірпромнагляду України від 21.03.2007 р. № 55 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 04.04.2007 р. за № 311/13578, а компетенція уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці – НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці», затвердженому наказом Держгірпромнагляду України від 21.03.2007

р. № 56 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 06.04.2007 р. за № 316/13583.

6. Управління документацією з охорони праці в аграрному ВНЗ

6.1. Використання законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці

Відповідальним за вчасне отримання, облік, актуалізацію і поширення законодавчих та інших НПАОП, їх використання у виробничій та навчально-виховній діяльності та впровадження у внутрішні НПАОП аграрного ВНЗ є начальник відділу охорони праці аграрного ВНЗ.

Відповідальними за поширення НПАОП у структурних та відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ, їх використання у виробничій та навчально-виховній діяльності є керівники структурних та відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ (начальники відділів і служб, завідувачі кафедр, директори навчально-наукових інститутів (далі – ННІ), науково-дослідних інститутів (далі – НДІ) та відокремлених підрозділів (далі – ВП) аграрного ВНЗ).

Облік НПАОП та внутрішніх НПАОП аграрного ВНЗ, що діють у межах аграрного ВНЗ, здійснюють у спеціальних журналах обліку.

6.2. Управління внутрішніми НПАОП в аграрному ВНЗ

Внутрішні НПАОП опрацьовує відділ охорони праці аграрного ВНЗ, затверджує ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ. Ці документи спрямовано на створення чіткої СУОП в аграрному ВНЗ та дотримання безпечних і нешкідливих умов праці на всіх робочих місцях.

Встановлений в аграрному ВНЗ порядок впровадження внутрішніх НПАОП регламентує НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що чинні на підприємстві», затверджений наказом Держнаглядохоронпраці України від 21.12.1993 р. № 132 та

zareestrovaniy u Ministerstvi yustitsii Ukraini 07.02.1994 r. za № 20/229.

Цей порядок визначає компетенцію і порядок дій працівників аграрного ВНЗ щодо:

- розроблення внутрішніх НПАОП;
- поширення внутрішніх НПАОП, збирання та аналізу пропозицій і зауважень працівників щодо ефективного їх впровадження;
- внесення змін, якщо це визнано доцільним.

7. Компетентність та підготовка

7.1. Професійний добір

В аграрному ВНЗ має бути розроблено і затверджено Перелік робіт з підвищеною небезпекою, визначено коло працівників, які виконують важкі роботи, роботи зі шкідливими чи небезпечними умовами праці, а також такі, де є потреба у професійному доборі. Працівники цих категорій повинні проходити попередній (перед укладанням трудового договору) та періодичні медичні огляди.

Перелік шкідливих та небезпечних чинників виробничого довкілля і трудового процесу, під час роботи з якими обов'язковим є проведення попереднього (періодичного) медичного огляду працівників, Перелік загальних медичних протипоказань щодо роботи зі шкідливими та небезпечними чинниками виробничого довкілля і трудового процесу, Перелік робіт, для виконання яких є обов'язковим попередній (періодичні) медичний огляд працівників, наведено у таких документах:

1. Порядок проведення медичних огляді працівників певних категорій, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246, zareestrovaniy u Ministerstvi yustitsii Ukraini 23.07.2007 r. za № 846/14113.

2. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України та Держнагляддохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121,

зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28.07.1994 р. за № 176/385.

3. Перелік важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994 р. № 46, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28.07.1994 р. за № 176/385.

4. Перелік важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 р. № 256, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30.03.1994 р. за № 51/260.

7.2. Навчання з питань охорони праці та система інструктажів

Обов'язкові вимоги щодо проведення навчання з питань охорони праці викладено у ст. 18 Закону України «Про охорону праці», а також у НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці», затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 р. № 15, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 р. за № 231/10511. Порядок проведення і види інструктажів з охорони праці також викладено у зазначеному Типовому положенні.

У затвердженому в аграрному ВНЗ «Положенні про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці» регламентовано порядок дій, компетенцію відповідальних осіб аграрного ВНЗ під час організації та проведення навчання, щодо своєчасної актуалізації навчальних програм та інструкцій.

8. Моніторинг виконання та оцінення результативності

8.1. Поточні перевірки окремих підрозділів аграрного ВНЗ

Згідно із затвердженим в аграрному ВНЗ «Положенням про проведення безперервного адміністративно-громадського контролю з

охорони праці у структурних та відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ» відповідальність за організацію й здійснення безперервного контролю з охорони праці покладено:

- загалом в аграрному ВНЗ – на першого проректора аграрного ВНЗ;

- у структурних підрозділах – на їхніх керівників (директорів ННІ, директорів ВП аграрного ВНЗ тощо);

- на робочих місцях – на завідувачів кафедр, відділів, лабораторій (керівників виробничих підрозділів) та виконавців (організаторів) робіт.

Координацію роботи з організації безперервного контролю з охорони праці покладено на начальника відділу охорони праці аграрного ВНЗ.

Безперервний контроль з охорони праці в аграрному ВНЗ має здійснюватися як у плановому (за графіком), так і у позачерговому порядку:

- на трьох рівнях – управлінському, організаційному, виконавчому;

- на трьох стадіях трудового процесу – перед початком роботи, у процесі роботи, після закінчення роботи;

- у трьох часових інтервалах – щодня (щозміни), щомісяця, щокварталу.

Система контролю передбачає адміністративно-громадський контроль (внутрішній аудит), оперативний контроль з боку керівників робіт та інших посадових осіб, контроль з боку служби охорони праці аграрного ВНЗ та комісії з питань охорони праці аграрного ВНЗ.

У разі проведення контролю з охорони праці в аграрному ВНЗ визначають повноваження та способи дій для вирішенні таких завдань:

- визначення учасників груп, що проводять контроль у структурних (відокремлених) підрозділах аграрного ВНЗ;

- встановлення періодичності контролю структурних (відокремлених) підрозділів аграрного ВНЗ;

- визначення випадків, коли є потреба в позачерговому контролі структурних (відокремлених) підрозділів аграрного ВНЗ;

- встановлення основних питань, яким потрібно приділяти особливу увагу під час проведення контролю, зокрема, складання опитувального листа;
- складання протоколів контролю з визначенням термінів усунення виявлених зауважень;
- заходи щодо усунення виявлених недоліків;
- організація співучасті працівників у роботі груп.

Для документування контролю структурних (відокремлених) підрозділів аграрного ВНЗ доцільно скласти плани контролю, порядок проведення контролю, а також відповідні протоколи.

В аграрному ВНЗ має бути запроваджено 3-ступеневу систему контролю з питань охорони праці.

Для проведення незалежного (зовнішнього) оцінення стану охорони праці в аграрному ВНЗ можуть бути залучені сторонні компетентні організації

8.2. Засідання координаційної ради

Основним завданням координаційної ради щодо впровадження СУОП в аграрному ВНЗ є обговорення заходів, що стосуються розроблення, впровадження та удосконалення СУОП, узгодження позицій керівництва аграрного ВНЗ та працівників, сприяння покращанню умов праці, визначення найбільш ефективних способів інформування працівників.

Документальне оформлення роботи координаційної ради має враховувати повноваження та спосіб дій кожного з її членів під час:

- складання й перевірки дотримання графіка засідань;
- координації проведення засідань;
- визначення тем засідань;
- складання та поширення протоколів засідань;
- впровадження заходів за результатами засідання й після поширення інформації.

9. Організація інформаційної роботи

У «Положенні про службу охорони праці аграрного ВНЗ» має бути визначено, як інформація про заходи з безпечного виконання робіт досягне кожного працівника і як буде організовано ефективний зворотний зв'язок від працівників до керівництва аграрного ВНЗ для поліпшення стану охорони праці. Потрібно розробити процедури роботи зі зверненнями працівників з питань охорони праці і повідомлення про результати розгляду звернень.

Наради і збори з питань охорони праці потрібно проводити в усіх структурних та відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ. Ініціатива проведення нарад з питань охорони праці належить керівникам підрозділів (начальники відділів, завідувачі кафедр, директори НДІ, ННІ та ВП аграрного ВНЗ тощо), а зборів – головам профбюро структурних підрозділів і профкому аграрного ВНЗ.

Облік і коригувальні заходи щодо нарад і зборів з питань охорони праці покладено на службу охорони праці аграрного ВНЗ.

На нарадах і зборах із питань охорони праці розглядають інформацію щодо стану охорони праці, результати ідентифікації ризиків виникнення небезпечних ситуацій, обговорюють впроваджені та заплановані заходи з охорони праці.

10. Управління ресурсами

10.1. Безпека виробничих приміщень, засобів виробництва, технологічних процесів

Порядок забезпечення безаварійної експлуатації будівель і споруд, організації системи планово-попереджувальних ремонтів викладено в нормативних документах із питань обстежень, паспортизації, безпечної та надійної експлуатації виробничих будівель і споруд згідно з вимогами «Положення про безпечну та надійну експлуатацію виробничих будівель і споруд», затвердженого спільним наказом Держбуду України та Держнаглядохоронпраці України від 27.11.1997 р. за № 32/288, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.07.1998 р. за № 424/2864.

Вимоги до обладнання та технологічних процесів встановлено у нормативно-правових документах, які регламентують безпеку виробничого обладнання та його використання (стандартах, технічних умовах, технологічних регламентах тощо). В аграрному ВНЗ має бути впроваджено такий порядок організації праці, який найбільш оптимально забезпечить виконання вказаних нормативів.

10.2. Організація робочих місць

Робочі місця в структурних (відокремлених) підрозділах аграрного ВНЗ мають відповідати вимогам чинних НПАОП, дія яких поширюється на діяльність аграрного ВНЗ. Розроблені в аграрному ВНЗ НПАОП, в яких конкретизовано ці вимоги, повинні враховувати специфіку діяльності аграрного ВНЗ, наявність на робочих місцях неусунутих небезпечних і шкідливих чинників та передбачати відповідні заходи з охорони праці. У таких документах з охорони праці має бути визначено можливі наслідки впливу цих чинників на здоров'я працівників та встановлено пільги й компенсації згідно з чинним законодавством та колективним договором аграрного ВНЗ.

Ефективним заходом для правильної організації робочих місць є атестація робочих місць за умовами праці, яку проводять згідно з «Порядком проведення атестації робочих місць за умовами праці», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.1992 р. № 442.

10.3. Організація робочого часу

Для забезпечення охорони здоров'я й безпеки працівників необхідно впровадити відповідну організацію режиму їх праці та відпочинку.

Для цього потрібно враховувати вимоги Кодексу законів про працю та інших НПАОП щодо робочого часу та відпочинку, оплачуваних перерв для проведення профілактичних та лікувально-оздоровчих процедур.

Має бути регламентовано робочий час, тривалість відпочинку, перерви, роботи в нічний час і позмінної роботи.

10.4. Засоби індивідуального захисту

В аграрному ВНЗ має бути визначено перелік тих професій, працівників яких необхідно забезпечити засобами індивідуального захисту (далі –ЗІЗ), а також перелік необхідних ЗІЗ. Інструктаж працівників щодо використання ЗІЗ викладено в інструкціях з охорони праці згідно з НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.04.1998 р. за № 226/2666.

Питання щодо забезпечення ЗІЗ працівників аграрного ВНЗ регламентовано НПАОП 0.00-4.01-08 «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту», затвердженим наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008 р. № 53, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21.05.2008 р. за № 446/15137.

Норми видавання ЗІЗ встановлено НПАОП, затвердженими у встановленому порядку.

10.5. Замінення засобів виробництва

Плануючи закупівлю обладнання, використання якого практично не змінює технологічний процес, потрібно впевнитися, що це обладнання є безпечним під час використання. Повинно бути розроблено організаційні та технічні заходи щодо цього.

10.6. Замінення застосовуваних матеріалів

Плануючи замінити застосовувані матеріали, потрібно керуватися порядком визначення ступеня шкідливості нових матеріалів та визначати шляхи зменшення несприятливого впливу на працівників.

10.7. Зміни в організації праці

На етапі проектування нового технологічного процесу або нових засобів виробництва, що суттєво впливають на організацію праці, необхідно розробляти заходи щодо дотримання безпечних і нешкідливих умов праці, врахувавши всі аспекти організації праці.

10.8. Організація безпечного проведення робіт у разі залучення сторонніх суб'єктів господарювання

У разі залучення сторонніх суб'єктів господарювання необхідно передбачити заходи безпеки як для працівників аграрного ВНЗ, так і для працівників підрядника, а також відповідальності сторін за безпечне виконання робіт. Ці заходи мають бути відображені у договорі на виконання робіт. Зокрема підрядне підприємство повинно мати дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки.

10.9. Вимоги безпеки у разі введення в експлуатацію, поточної експлуатації, виведення з експлуатації виробничого обладнання

У разі введення в експлуатацію нового обладнання, інших засобів виробництва і матеріалів керівництвом аграрного ВНЗ має бути враховано заходи для запобігання нещасних випадків і зниження ризику для здоров'я працівників.

Для виконання наведених завдань необхідно:

- перевірити, чи надав виробник або постачальник усі необхідні документи, що стосуються безпеки обладнання;
- перевірити, чи має підприємство, що монтуватиме і налагоджуватиме обладнання, відповідні дозволи і ліцензії;
- визначити, як у контракті з монтажною організацією вирішено питання охорони праці щодо працівників монтажної організації, а також працівників структурного (відокремленого) підрозділу аграрного ВНЗ, на території якого може виникнути небезпека під час проведення монтажних робіт;

- якщо монтування обладнання здійснюється власними силами, перевірити, чи вжито всіх необхідних заходів щодо безпечного виконання робіт;
- одержати необхідні дозволи на уведення об'єкта в експлуатацію;
- врахувати заходи безпеки під час уведення об'єкта в експлуатацію.

Поточну експлуатацію обладнання в установленому режимі регламентовано відповідними документами виробника, а для деяких видів обладнання підвищеної небезпеки ще й відповідними НПАОП. Тому процедури та інструкції, що стосуються поточної експлуатації, мають відобразити зміст вказаних документів.

Будь-яке порушення встановленого технологічного процесу становить підвищену небезпеку для працівників, тобто створює нестандартну ситуацію. Якщо такі порушення можуть призвести до небезпеки для значної кількості працівників або підрозділів аграрного ВНЗ, їх необхідно розглядати у Плані локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій.

Обов'язок суб'єкта господарювання попередити аварійні ситуації та вжити необхідних заходів для ліквідації наслідків аварій визначено у статті 13 Закону України «Про охорону праці». Цю вимогу впроваджено «Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232, згідно з яким суб'єкт господарювання зобов'язаний аналізувати причини аварій та розробляти відповідні запобіжні заходи.

Вимоги до змісту і порядку розроблення Плану попередження та ліквідації аварій викладено у НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розроблення планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій», затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 30.06.1999 р. за № 424/3717.

Необхідно передбачити, задокументувати та довести до відома працівників заходи з охорони праці під час виведення обладнання з експлуатації. Потрібно визначити виконавців робіт, їх компетенцію, необхідні заходи безпеки.

Потрібно визначити організаційні заходи для забезпечення безпеки працівників аграрного ВНЗ, що не задіяні у роботах з виведення об'єктів з експлуатації.

Має бути враховано можливість залучення до роботи сторонніх підприємств (наприклад, монтажних або транспортних), що може становити небезпеку для працівників аграрного ВНЗ.

11. Аналіз і попередження можливих загроз життю і здоров'ю працівників аграрного ВНЗ

11.1. Аналіз ефективності СУОП

В аграрному ВНЗ необхідно регулярно аналізувати ефективність функціонування СУОП. Зокрема, оцінювати відповідність загальної стратегії системи наявним проблемам, визначати доцільність змін у структурі системи, прогнозувати ефективність розроблених заходів щодо удосконалення СУОП.

Аналіз ефективності функціонування СУОП в аграрному ВНЗ має враховувати:

- результати розслідування виробничих нещасних випадків, що сталися в попередні роки в аграрному ВНЗ, випадки погіршення здоров'я і виникнення професійних хвороб та причини виникнення небезпечних ситуацій;
- додаткові внутрішні та зовнішні чинники, а також зміни, що можуть вплинути на стан охорони праці.

Висновки аналізу потрібно документально зафіксувати та довести до відома осіб, відповідальних за певні елементи СУОП в аграрному ВНЗ.

11.2. Аналіз та зменшення ризиків виникнення небезпечних ситуацій

В аграрному ВНЗ потрібно регулярно визначати виробничі (професійні) ризики для працівників та впроваджувати відповідні профілактичні заходи щодо їх запобігання. Для цього потрібно вибрати і обґрунтувати метод оцінення ризиків.

Потрібно відобразити послідовність дій під час аналізу можливих ризиків, а саме:

- врахування особливостей робочих місць і видів діяльності, які можуть становити потенційну небезпеку;
- встановлення наявних загроз, що діють на робочих місцях або у структурних (відокремлених) підрозділах аграрного ВНЗ, та оцінення ефективності вже впроваджених запобіжних заходів;
- оцінення ступеня ризику виникнення небезпечної ситуації;
- розроблення і впровадження подальших заходів щодо зменшення ризиків, якщо це потрібно;
- залучення для вирішення цих питань необхідних фахівців, можливо, спеціалізованих організацій, що можуть надати необхідні консультації;
- визначення шляхів повідомлення працівників про необхідні заходи та їх можливої реакції на них.

У структурних (відокремлених) підрозділах аграрного ВНЗ, де застосовують небезпечні речовини, необхідно ідентифікувати об'єкти підвищеної небезпеки, а за необхідності надалі декларувати їх безпеку. Порядок ідентифікації та декларування регламентує постанова Кабінету Міністрів України «Про ідентифікацію та декларування об'єктів підвищеної небезпеки» від 11.09.2002 р. № 956.

11.3. Попереджувальні та коригувальні заходи

В аграрному ВНЗ потрібно підтримувати порядок здійснення попереджувальних та коригувальних дій, необхідність яких впливає з результатів відстеження функціонування та аналізу результативності СУОП.

Будь-яка виявлена неадекватність встановлених заходів з охорони праці повинна мати своїм наслідком відповідні попереджувальні та коригувальні дії.

Планування, виконання та результат попереджувальних та коригувальних дій підлягають документуванню та аналізу.

12. Мотиваційне регулювання

Керівництво аграрного ВНЗ повинно докладати зусиль для підвищення свідомості працівників щодо дотримання безпечного ведення робіт та поліпшення стану виробничого довкілля.

Ініціативні дії працівників аграрного ВНЗ щодо здійснення заходів з підвищення рівня безпеки на робочих місцях повинні мати моральне та матеріальне стимулювання, що враховуватиме прагнення працівника до безпечних дій та створення передумов для безпечної праці.

Порядок стимулювання активного сприяння працівників аграрного ВНЗ вирішенню питань охорони праці має бути введено до рейтингових показників діяльності, запроваджених в аграрному ВНЗ.

13. Удосконалення СУОП

СУОП в аграрному ВНЗ потребує постійного удосконалення після її впровадження. Висновки за результатами аналізу ефективності СУОП мають бути задокументовані і офіційно доведені до відома осіб, відповідальних за певні елементи СУОП, для реалізації відповідних заходів.

Зміни політики в галузі охорони праці, результати аналізу функціонування СУОП повинні мати своїм наслідком розроблення заходів щодо удосконалення системи загалом або окремих її ланок згідно з методикою управління конфігурацією.

1.3. Положення про відділ охорони праці в аграрному ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Відділ охорони праці (далі – Відділ) є структурним підрозділом аграрного ВНЗ.

1.2. Відділ створюють згідно з вимогами Закону України «Про охорону праці» для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та аваріям у процесі праці.

1.3. Відділ створюють на підставі рішення ректорату за наказом ректора аграрного ВНЗ.

1.4. Відділ підпорядковується безпосередньо ректору аграрного ВНЗ відповідно до вимог ст. 15 Закону України «Про охорону праці» та п. 1.3 Наказу Держнаглядохоронпраці «Про затвердження Типового положення про службу охорони праці» від 15.11.2004 р. та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 01.12.2004 р. за № 1526/10125.

Працівники відділу в своїй діяльності керуються законодавством України, нормативно-правовими актами з охорони праці, колективним договором та актами з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ, Статутом ВНЗ, наказами та розпорядженнями ректора аграрного ВНЗ, а також цим Положенням та посадовою інструкцією.

1.5. Навчання та перевірку знань з питань охорони праці працівників Відділу проводять в установленому законодавством порядку під час прийняття на роботу та періодично один раз на три роки.

1.6. Відділ припиняє свою діяльність лише у разі ліквідації аграрного ВНЗ.

2. Основні завдання Відділу

2.1. Впровадження ефективної системи управління охороною праці в аграрному ВНЗ та сприяння удосконаленню діяльності в цьому напрямі кожного структурного підрозділу аграрного ВНЗ і кожного працівника. Забезпечення фахової підтримки рішень ректора аграрного ВНЗ з цих питань.

2.2 Організація проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих чинників, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози життю або здоров'ю працівників.

2.3. Вивчення та сприяння впровадженню у виробничу (навчально-виробничу) діяльність аграрного ВНЗ досягнень науки і техніки, прогресивних і безпечних технологій, сучасних засобів колективного та індивідуального захисту працівників.

2.4. Контроль за дотриманням працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, положень розділу «Охорона праці» колективного договору та актів з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ.

2.5. Інформування та надання роз'яснень працівникам аграрного ВНЗ з питань охорони праці.

3. Основні функції Відділу

3.1 Розроблення спільно з іншими підрозділами аграрного ВНЗ комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення наявного рівня охорони праці, планів, програм поліпшення умов праці, запобігання виробничому травматизму, професійним захворюванням, надання організаційно-методичної допомоги у виконанні запланованих заходів.

3.2. Підготовка проектів наказів з питань охорони праці та внесення їх на розгляд ректору аграрного ВНЗ.

3.3. Проведення спільно з представниками інших структурних підрозділів і за участю представників профкому аграрного ВНЗ

перевірок дотримання працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

3.4. Складання звітності з охорони праці за встановленими формами.

3.5. Проведення з працівниками аграрного ВНЗ вступного інструктажу з охорони праці.

3.6. Ведення обліку та аналізування причин виробничого травматизму, професійних захворювань, аварій, заподіяної ними шкоди.

3.7. Забезпечення належного оформлення й зберігання документації з питань охорони праці, а також своєчасного передавання їх до архіву аграрного ВНЗ для тривалого зберігання згідно з установленим порядком.

3.8. Складання за участю керівників структурних підрозділів аграрного ВНЗ переліків професій, посад і видів робіт, для яких має бути розроблено інструкції з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ, надання методичної допомоги під час їх розроблення.

3.9. Інформування працівників про основні вимоги законів, інших нормативно-правових актів з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ.

3.10. Розгляд:

- питань про підтвердження наявності небезпечної виробничої ситуації, що стала причиною відмови працівника від виконання дорученої роботи, згідно із законодавством (у разі необхідності);

- листів, заяв, скарг працівників підприємства, що стосуються питань дотримання законодавства про охорону праці.

3.11. Організація:

- забезпечення підрозділів нормативно-правовими актами та актами з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ, посібниками, навчальними матеріалами з цих питань;

- роботи кабінету з охорони праці, підготовки інформаційних стендів, куточків з охорони праці тощо;

- нарад, семінарів, конкурсів з питань охорони праці;

- пропаганди з питань охорони праці з використанням інформаційних засобів.

3.12. Участь у:

- розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві згідно з Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232;
- проведенні внутрішнього аудиту охорони праці та атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці;
- роботі комісій з приймання в експлуатацію збудованих, реконструйованих або технічно переозброєних об'єктів виробничого та соціально-культурного призначення, відремонтованого або модернізованого устаткування в частині дотримання вимог охорони (безпеки) праці;
- розробленні положень, інструкцій розділу «Охорона праці» колективного договору, актів з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ;
- складанні переліків професій і посад, згідно з якими працівники повинні проходити обов'язкові попередні й періодичні медичні огляди;
- організації навчання з питань охорони праці;
- роботі комісії з перевірки знань з питань охорони праці.

3.13. Забезпечення організаційної підтримки роботи комісії з питань охорони праці аграрного ВНЗ.

3.14. Контроль за:

- виконанням заходів, передбачених програмами, планами щодо поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого довкілля, колективним договором аграрного ВНЗ та заходами, спрямованими на усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань;
- проведенням ідентифікації та декларуванням безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;
- наявністю в структурних підрозділах інструкцій з охорони праці згідно з переліком професій, посад і видів робіт, своєчасним внесенням до них змін;

- своєчасним проведенням необхідних випробувань і технічних оглядів устаткування;
- станом запобіжних і захисних пристроїв, вентиляційних систем;
- своєчасним проведенням навчання з питань охорони праці, всіх видів інструктажу з охорони праці;
- забезпеченням працівників аграрного ВНЗ згідно із законодавством спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального й колективного захисту, мийними та знешкоджувальними засобами;
- організацією зберігання, прання, хімічного чищення, сушіння, знепилювання й ремонту спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту;
- санітарно-гігієнічними й санітарно-побутовими умовами працівників згідно з нормативно-правовими актами;
- своєчасним і правильним наданням працівникам пільг і компенсацій за важкі та шкідливі умови праці, забезпеченням їх лікувально-профілактичним харчуванням, молоком, або рівноцінними йому харчовими продуктами, газованою солоною водою, наданням оплачуваних перерв санітарно-оздоровчого призначення тощо згідно з вимогами законодавства та колективного договору;
- підтриманням у належному безпечному стані території аграрного ВНЗ, внутрішніх доріг та пішохідних доріжок;
- організацією робочих місць згідно з нормативно-правовими актами з охорони праці;
- використанням цільових коштів, виділених для виконання комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів та підвищення наявного рівня охорони праці;
- застосуванням праці жінок, інвалідів і осіб, які молодші від 18 років, згідно із законодавством;
- виконанням приписів посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці та подань страхового експерта з охорони праці;

– проведенням попередніх (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба в професійному доборі, щорічних обов'язкових медичних оглядів осіб віком до 21 року.

4. Управління діяльності Відділу

4.1. Відділ очолює начальник, якого призначає на посаду та звільняє з посади наказом ректор Університету.

4.2. Начальник та працівники Відділу повинні відповідати кваліфікаційним вимогам, зазначеним у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій.

5. Права працівників Відділу

5.1. Спеціалісти Відділу мають право:

– видавати керівникам структурних підрозділів аграрного ВНЗ обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків, одержувати від них необхідні відомості, документацію й пояснення з питань охорони праці. Припис спеціаліста з охорони праці може скасувати лише ректор аграрного ВНЗ. Припис складають у 2 примірниках, один з яких видають керівникові робіт, об'єкта, підрозділу, інший залишають, реєструють у Відділі та зберігають протягом 5 років. Якщо керівник структурного підрозділу аграрного ВНЗ відмовляється від підпису щодо одержання припису, то спеціаліст з охорони праці надсилає відповідне подання на ім'я особи, якій адміністративно підпорядкований цей структурний підрозділ, або ректору аграрного ВНЗ;

– зупиняти роботу виробництв, дільниць, машин, механізмів, устаткування на випадок порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працівників;

– вимагати відсторонення від роботи осіб, які не пройшли передбачених законодавством медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань і не мають допуску до відповідних

робіт або не виконують вимоги нормативно-правових актів з охорони праці;

– надсилати ректору аграрного ВНЗ подання про притягнення до відповідальності посадових осіб та працівників, які порушують вимоги щодо охорони праці;

– вносити пропозиції про заохочення працівників за поліпшення стану безпеки праці та за активну працю;

– залучати, за погодженням з ректором аграрного ВНЗ і керівниками структурних підрозділів, спеціалістів аграрного ВНЗ для проведення перевірок стану охорони праці.

– безперешкодно, у будь-який час відвідувати виробничі об'єкти, структурні підрозділи аграрного ВНЗ з метою перевірки стану охорони праці.

6. Організація роботи Відділу

6.1. Робота Відділу аграрного ВНЗ має здійснюватися згідно з планом роботи та графіків обстежень, затверджених ректором аграрного ВНЗ.

6.2. Робочі місця спеціалістів Відділу потрібно розміщувати в окремому приміщенні, забезпечувати належною оргтехнікою, технічними засобами зв'язку, вони мають бути зручними для приймання відвідувачів.

6.3. Для проведення навчання, інструктажів, семінарів, лекцій, виставок має бути створено кабінет з охорони праці згідно з Рекомендаціями щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці, затвердженими Головою Держгірпромнагляду від 16.01.2008 р.

6.4. Ректор аграрного ВНЗ забезпечує стимулювання ефективної роботи працівників Відділу.

6.5. Працівників Відділу заборонено залучати до виконання функцій, не передбачених Законом України «Про охорону праці» та цим Положенням.

6.6. Відділ взаємодіє з іншими структурними підрозділами, відділами, фахівцями аграрного ВНЗ та представниками профспілки.

1.4. Положення про комісію з питань охорони праці в аграрному ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Комісію з питань охорони праці аграрного ВНЗ (далі – Комісія) створюють за рішенням трудового колективу відповідно до ст. 16 Закону України «Про охорону праці».

1.2. Положення про Комісію розробляють за участі представників адміністрації та профспілкового комітету аграрного ВНЗ на основі Типового положення про комісію з питань охорони праці підприємства, затвердженого наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 4.04.2007 р. за № 311/13578, та затверджують ухвалою загальних зборів (конференції) трудового колективу.

1.3. Комісія є постійно діючим консультативно-дорадчим органом ректора аграрного ВНЗ. Метою створення Комісії в аграрному ВНЗ є забезпечення пропорційної участі працівників у вирішенні будь-яких питань безпеки, гігієни праці та виробничого довкілля.

1.4. Рішення про доцільність створення Комісії, її кількісний та персональний склад ухвалює трудовий колектив на загальних зборах (конференції) за поданням ректора аграрного ВНЗ і професійної спілки.

1.5. Комісію формують на засадах рівного представництва осіб від ректорату та професійної спілки аграрного ВНЗ.

1.6. Комісія у своїй діяльності керується Кодексом законів про працю України, Законами України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», нормативно-правовими актами з охорони праці та цим Положенням.

1.7. Комісія діє на засадах взаємної поваги, довіри, рівноправності, відповідальності сторін за виконання ухвалених рішень і досягнутих домовленостей та обов'язкового дотримання вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці.

2. Завдання і права Комісії

2.1. Основними завданнями Комісії є:

- захист законних прав та інтересів працівників аграрного ВНЗ у галузі охорони праці;
- підготовка на основі аналізу стану безпеки та умов праці в аграрному ВНЗ рекомендацій ректору та працівникам щодо профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань, практичної реалізації принципів державної політики в галузі охорони праці в аграрному ВНЗ;
- узгодження через двосторонні консультації позицій сторін у вирішенні практичних питань у галузі охорони праці для забезпечення поєднання інтересів ректора аграрного ВНЗ та трудового колективу, кожного працівника, запобігання конфліктним ситуаціям в аграрному ВНЗ;
- вироблення пропозицій щодо введення до колективного договору найбільш важливих питань з охорони праці, визначення достатніх асигнувань на комплексні заходи стосовно досягнення встановлених нормативів і підвищення наявного рівня охорони праці в аграрному ВНЗ та ефективний контроль за цільовим витрачанням цих коштів;
- захист прав та інтересів потерпілих працівників під час розгляду питань щодо призначення їм страхових виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- надання додаткових пільг і компенсацій згідно з положеннями колективного договору за рахунок аграрного ВНЗ.

2.2. Комісія має право:

- звертатись до ректора, трудового колективу, профспілкового комітету, відповідних служб аграрного ВНЗ з пропозиціями щодо регулювання працезохоронних відносин;
- створювати робочі групи з числа членів Комісії для розроблення узгоджених рішень з питань охорони праці із залученням спеціалістів різних служб аграрного ВНЗ, фахівців експертних

організацій, служб охорони праці органів виконавчої влади, страхових експертів, технічних інспекторів праці профспілок (на договірних засадах між аграрним ВНЗ та відповідною організацією);

- одержувати від працівників, керівників структурних підрозділів і служб аграрного ВНЗ та профспілкового комітету інформацію та мати доступ до документації, що є необхідною для виконання завдань, передбачених цим Положенням;

- контролювати дотримання вимог законодавства з охорони праці безпосередньо на робочих місцях, забезпечення працівників засобами колективного та індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами, лікувально-профілактичним харчуванням, молоком або рівноцінними харчовими продуктами, газованою соляною водою та використанням санітарно-побутових приміщень тощо;

- ознайомлюватися з будь-якими матеріалами з охорони праці, аналізувати стан умов і безпеки праці на підприємстві, виконання відповідних програм і колективних договорів;

- вільного доступу на всі ділянки аграрного ВНЗ і обговорення з працівниками питань охорони праці;

- відповідно до Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат, затвердженого постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 27.04.2007 р. № 24, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 22.06.2007 р. за № 715/13982, ухвалювати рішення про відсоток зменшення розміру одноразової допомоги потерпілому (але не більше ніж на 50%), якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я працівника настало не тільки з вини аграрного ВНЗ, а й унаслідок порушення потерпілим нормативно-правових актів з охорони праці.

3. Організація роботи Комісії

3.1. Комісію очолює голова, якого обирають загальні збори (конференція) трудового колективу аграрного ВНЗ. На засіданні Комісії обирають заступника голови та секретаря Комісії.

Головою Комісії заборонено обирати ректора (перших проректорів) аграрного ВНЗ.

На посаду секретаря Комісії може бути обраний спеціаліст відділу охорони праці аграрного ВНЗ. До його обов'язків належить організація засідань, ведення документації, оформлення рішень.

3.2. До складу Комісії від адміністрації аграрного ВНЗ можна обирати спеціалістів служби охорони праці аграрного ВНЗ, юридичного відділу, служби головного інженера, бухгалтерії, відділу кадрів та ін.

Від профспілкової організації до складу Комісії рекомендовано обирати представників структурних (навчально-наукових інститутів) та відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ, викладачів кафедри охорони праці тощо.

3.3. Члени Комісії виконують свої обов'язки на громадських засадах. У разі залучення до окремих перевірок їх звільняють від основної роботи на передбачений колективним договором термін із збереженням за ними середнього заробітку.

3.4. Комісія здійснює свою діяльність на основі річних планів, які затверджує голова Комісії.

3.5. Комісія проводить засідання за необхідністю, але не рідше одного разу на квартал.

3.6. Засідання Комісії буде правочинним, якщо на ньому присутні не менше половини її членів від кожної сторони.

Якщо під час голосування кількість голосів «за» і «проти» однакова, голова Комісії має право вирішального голосу.

3.7. Рішення Комісії оформлюють протоколом, і воно має рекомендаційний характер.

У разі незгоди ректора аграрного ВНЗ з рішенням Комісії він повинен надати протягом 5 днів з дня одержання зазначеного рішення письмове аргументоване пояснення.

3.8. Комісія раз на рік звітує про виконану роботу на загальних зборах (конференції) трудового колективу аграрного ВНЗ.

3.9. Загальні збори (конференція) трудового колективу аграрного ВНЗ мають право вносити зміни до складу Комісії, припиняти повноваження Комісії за умови визнання її діяльності незадовільною та провести нові вибори.

1.5. Обов'язки з охорони праці посадових осіб аграрних ВНЗ та інших учасників навчально-виховного процесу

У СУОП в аграрному ВНЗ мають бути задіяні адміністративні (посадові) особи та інші учасники навчально-виховного процесу. Всі вони повинні знати свої обов'язки з охорони праці та неухильно виконувати їх. Це дозволить забезпечити ефективне функціонування СУОП у ВНЗ та його відокремлених підрозділах, знизити ризик травмування і захворюваності на всіх етапах навчально-виховного процесу та виробничої діяльності.

У табл. 1.1. зіставлено посади керівників структурних підрозділів аграрних ВНЗ з відповідними посадами у системі вищої освіти Міністерства освіти і науки України.

Таблиця 1.1. Відповідності посад керівників структурних підрозділів, інших працівників аграрних ВНЗ щодо обов'язків з охорони праці посадам згідно з Положенням про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах

№ з/п	Назва посади згідно з Положенням	Назва посади в аграрному ВНЗ
1.	Керівник (ректор, директор, завідувач)	Ректор, директор ВП аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму, навчально-дослідного господарства чи станції)
2.	Заступник керівника (проректор, заступник директора, завідувача)	Перший проректор, проректор з організаційної діяльності, директор навчально-наукового інституту, директор науково-дослідного інституту
3.	Заступник керівника (проректор) з наукової роботи	Проректор з наукової роботи, начальник науково-дослідної частини

4.	Заступник керівника навчального закладу з виховної роботи	Проректор з навчальної і культурно-виховної роботи, начальник навчальної частини, директор навчально-наукового центру культурно-виховної і соціальної роботи
5.	Заступник керівника з адміністративно-господарської роботи, завідувач господарства, начальник господарського відділу	Проректор з навчально-науково-виробничих питань розвитку і адміністративно-господарської діяльності, директор ВП НДГ (дослідної станції)
6.	Декан факультету	Декан факультету
7.	Завідувач кафедри	Завідувач кафедри
8.	Завідувач кабінету, лабораторії, майстерні, навчально-виробничої майстерні, майстер виробничого навчання	Завідувач навчальної, навчально-наукової, навчально-науково-виробничої, проблемної лабораторії (кабінету, навчально-виробничої майстерні тощо)
9.	Викладач, учитель, класовод, куратор групи, вихователь, класний керівник	Науково-педагогічний, педагогічний працівник (куратор, вихователь)
10.	Керівник науково-дослідницької роботи (теми)	Керівник науково-дослідницької роботи (теми)
11.	Керівник клубу, гуртка, секції, тренер	Керівник клубу, гуртка, секції, тренер
12.	Головний інженер, енергетик, механік навчального закладу	Головний інженер (енергетик, механік, агроном, ветеринарний лікар, економіст, зоотехнік)
13.	Керівник виробничої ділянки (цеху), виконавець робіт у навчальному закладі	Керівник виробничої ділянки (цеху), виконавець робіт в аграрному ВНЗ, завідувач тваринницької ферми (теплиці, гаража)
14.	Майстер виробничої ділянки (цеху)	Майстер виробничого навчання, ветеринарний лікар, зоотехнік, енергетик, технік штучного осіменіння
15.	Головний бухгалтер (бухгалтер)	Головний бухгалтер (бухгалтер)
16.	Начальник відділу кадрів (інспектор відділу кадрів)	Начальник відділу кадрів (інспектор відділу кадрів)

1.5.1. Обов'язки з охорони праці ректора аграрного ВНЗ

Відповідає за належний стан охорони праці в аграрному ВНЗ, створення безпечних і здорових умов здійснення начальної-виховної процесу та іншої статутної діяльності згідно з чинним законодавством, міжгалузевими й галузевими нормативними, інструктивними та іншими документами з охорони праці, Положенням про СУОП в аграрному ВНЗ.

Згідно з НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці», затвердженим наказом Держнагляддохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255 і зареєстрованим у Мін'юсті України 01.12.2004 р. за № 1526/10125, створює в аграрному ВНЗ службу (відділ) охорони праці, яка (який) йому безпосередньо підпорядковується.

Призначає відповідальних осіб за стан і організацію роботи з охорони праці у структурних підрозділах (навчально-наукових інститутах, службах, відділах тощо) аграрного ВНЗ та визначає їх функціональні обов'язки.

Забезпечує розроблення, впровадження, функціонування та корегування СУОП в аграрному ВНЗ, не дозволяє проведення навчально-виховної процесу та виконання інших робіт за наявності шкідливих та небезпечних умов для здоров'я працівників, студентів, слухачів та аспірантів.

Затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів, посадових осіб з обов'язковим блоком питань охорони праці.

Затверджує положення, переліки та інші нормативні документи з охорони праці, що регламентують стан безпеки та гігієни праці в аграрному ВНЗ.

Організовує укладання колективного договору (один раз на два роки), що містить розділ з охорони праці, та забезпечує його виконання.

Створює, затверджує склад та контролює роботу постійно діючої технічної комісії з уведення в експлуатацію нових,

реконструйованих навчальних (службових, виробничих, дослідницьких та ін.) приміщень і обладнання.

Створює, затверджує склад та контролює роботу комісії з перевірки готовності вищого навчального закладу до нового навчального року та до роботи в осінньо-зимовий період.

Забезпечує виконання законодавчих, нормативно-правових актів, наказів, рішень, розпоряджень, інструктивних матеріалів з питань охорони праці Міністерства освіти і науки України, контролює виконання заходів з охорони праці колективного договору (угоди), приписів органів державного нагляду за охороною праці, пропозицій профспілкового комітету з покращення умов праці у навчальному закладі.

На засіданнях Вченої ради аграрного ВНЗ, на ректоратах та нарадах з керівниками структурних підрозділів, іншими особами, які відповідають за стан охорони праці у підрозділах, організовує звітування з питань профілактики травматизму, виконання заходів розділу з охорони праці колективного договору, видає накази, розпорядження з цих питань.

Сприяє та бере участь у проведенні в аграрному ВНЗ адміністративно-громадського контролю з питань охорони праці.

Затверджує список робочих місць в аграрному ВНЗ, що підлягають атестації за умовами праці.

Затверджує списки працівників аграрного ВНЗ, які мають проходити обов'язкові попередні та періодичні медичні огляди згідно з Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246 і зареєстрованим у Мін'юсті 23.07.2007 р. за № 846/14113.

Повідомляє органам державного нагляду за охороною праці про всі нещасні випадки, що трапилися з працівниками аграрного ВНЗ.

Сповіщає Міністерство освіти і науки України протягом доби про кожний груповий нещасний випадок або випадок зі смертельним наслідком, що трапився зі студентом, слухачем чи аспірантом під час навчально-виховного процесу, на виробництві та в побуті.

Створює комісію з розслідування нещасних випадків, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу та іншими працівниками аграрного ВНЗ, контролює хід розслідування, затверджує акти розслідування нещасних випадків, затверджує комплексні заходи (план заходів) щодо запобігання травматизму й захворюваності в аграрному ВНЗ.

1.5.2. *Обов'язки з охорони праці першого проректора аграрного ВНЗ*

Відповідає за належну організацію роботи з охорони праці в аграрному ВНЗ згідно з чинним законодавством, міжгалузевими й галузевими нормативними, інструктивними та іншими документами з охорони праці, Положенням про СУОП в аграрному ВНЗ.

Організовує розроблення та впровадження заходів щодо створення безпечних і здорових умов проведення навчально-виховного процесу та іншої статутної діяльності в аграрному ВНЗ.

За дорученням ректора аграрного ВНЗ затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів, працівників з обов'язковим блоком питань охорони праці.

Контролює роботу постійно діючої технічної комісії з уведення в експлуатацію нових, реконструйованих навчальних приміщень і обладнання, затверджує акти їх приймання.

Контролює з боку адміністрації аграрного ВНЗ виконання колективного договору аграрного ВНЗ, що містить розділ з охорони праці.

Контролює роботу комісії з перевірки готовності аграрного ВНЗ до нового навчального року та до роботи в осінньо-зимовий період.

Контролює виконання законодавчих, нормативно-правових актів, наказів, рішень, розпоряджень, інструктивних матеріалів з питань охорони праці Міністерства освіти і науки України, виконання заходів з охорони праці колективного договору (угоди),

приписів органів державного нагляду за охороною праці, пропозицій профспілкового комітету з покращення умов праці в аграрному ВНЗ.

Контролює виконання профілактичної роботи щодо запобігання травматизму і зниження захворюваності серед учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрного ВНЗ.

Контролює дотримання науково-педагогічними, науковими працівниками та працівниками виробничих підрозділів, служб і відділів вимог посадових інструкцій у частині забезпечення охорони праці.

Контролює встановлену періодичність проведення в аграрному ВНЗ адміністративно-громадського контролю з питань охорони праці.

Контролює періодичність проходження навчання з питань охорони праці учасниками навчально-виховного процесу та іншими працівниками аграрного ВНЗ, а також навчання з питань безпеки життєдіяльності студентів, слухачів та аспірантів з наступною перевіркою знань згідно з чинним законодавством з охорони праці.

Контролює проведення обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрного ВНЗ згідно з Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246 і зареєстрованим у Мін'юсті 23.07.2007 р. за № 846/14113.

Здійснює постійний зв'язок з державними органами нагляду за охороною праці та громадськими організаціями щодо запобігання травматизму серед учасників навчально-виховного процесу.

Затверджує програми вступних інструктажів з охорони праці й пожежної безпеки.

Контролює роботу щодо розроблення та періодичного переглядання:

– інструкцій з охорони праці для працівників згідно з НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від

29.01.1998 р. № 9, зареєстрованим у Мін'юсті України 07.04.1998 р. за № 226/2666;

– інструкцій з безпеки життєдіяльності для студентів, слухачів та аспірантів (переглядати ці інструкції потрібно через 5 років).

Контролює проведення атестації робочих місць за умовами праці у відокремлених (виробничих, структурних) підрозділах аграрного ВНЗ.

Контролює організацію роботи щодо обстеження місць проходження практик на об'єктах аграрного ВНЗ та виявлення потенційних небезпек, що можуть несприятливо впливати на учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрного ВНЗ, а також на стан довкілля.

Терміново повідомляє ректору аграрного ВНЗ про кожен нещасний випадок, що трапився з працівниками, студентами, слухачами чи аспірантами під час навчально-виховного процесу, на виробництві та у побуті.

Контролює хід проведення розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу, аналізує причини та бере участь у розробленні заходів щодо запобігання травматизму й захворюваності в аграрному ВНЗ.

***1.5.3. Обов'язки з охорони праці проректора
з питань навчальної і культурно-виховної роботи
(начальника навчальної частини)***

Відповідає за безпеку виконання учасниками навчально-виховного процесу всіх видів робіт в аграрному ВНЗ, належні умови їх проживання в гуртожитках вищого навчального закладу.

Організовує й контролює виконання керівниками структурних підрозділів (навчально-наукових інститутів, факультетів, кафедр, навчально-наукових лабораторій тощо) та навчально-дослідних господарств (науково-дослідних станцій) заходів щодо створення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу.

Забезпечує впровадження відповідних вимог державних і галузевих нормативно-правових документів з питань охорони праці в навчально-виховний процес.

Організовує й контролює проведення паспортизації з питань охорони праці навчальних кабінетів, майстерень, лабораторій, спортзалів тощо.

Контролює безпеку використання навчального обладнання, приладів, хімічних реактивів, навчальних стендів (макетів) тощо під час навчально-виховного процесу згідно з чинними вимогами охорони праці.

Контролює в структурних підрозділах проведення інструктажів з питань охорони праці учасників навчально-виховного процесу та інструктажів з безпеки життєдіяльності студентів, слухачів та аспірантів.

Організовує й контролює роботу щодо розроблення (періодичного переглядання – один раз на 5 років) інструкцій і положень з питань охорони праці для науково-педагогічних працівників аграрного ВНЗ та інструкцій з безпеки життєдіяльності для студентів, слухачів та аспірантів, а також розділів з вимогами охорони праці в методичних рекомендаціях до виконання практичних, лабораторних робіт у навчальних кабінетах, лабораторіях, майстернях тощо.

Бере участь у розробленні розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Бере участь у роботі комісії з перевірки готовності аграрного ВНЗ до нового навчального року та до роботи в осінньо-зимовий період, зокрема щодо забезпечення належних умов проведення навчально-виховного процесу.

Контролює дотримання науково-педагогічними працівниками посадових інструкцій у частині забезпечення охорони праці.

Бере участь в організації та проведенні адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці в аграрному ВНЗ та належними умовами проживання студентів у гуртожитках.

Контролює забезпеченість учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрного ВНЗ спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 24.03.2008 р. № 53, зареєстрованим у Мін'юсті України 21.05.2008 р. за № 446/15137.

Організовує придбання й контролює забезпеченість бібліотек аграрного ВНЗ навчально-методичною літературою з питань охорони праці, зокрема забезпечує уведення переліку такої літератури до річного плану придбання навчально-методичних видань аграрного ВНЗ.

Організовує роботу щодо обстеження робочих місць перед виробничою практикою; контролює безпеку виконання робіт, які негативно впливають на учасників навчально-виховного процесу та стан довкілля.

Терміново повідомляє ректору (першому проректору) та начальнику відділу охорони праці аграрного ВНЗ про кожен нещасний випадок, що трапився з працівниками, студентами, слухачами чи аспірантами під час навчально-виховного процесу, на виробництві та у побуті.

Контролює хід проведення розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу, аналізує причини та бере участь у розробленні заходів щодо запобігання травматизму й захворюваності в аграрному ВНЗ, контролює ефективність їх впровадження та терміни виконання.

***1.5.4. Обов'язки з охорони праці проректора
з питань наукової роботи
(начальника науково-дослідної частини)***

Відповідає за безпеку виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і експедиційних робіт в аграрному ВНЗ.

Організовує роботу та здійснює контроль за виконанням заходів щодо створення безпечних і нешкідливих умов під час проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських і експедиційних робіт, а також у студентських наукових гуртках (товариствах), конструкторських бюро відповідно до чинних законодавчих, нормативних документів з охорони праці.

Організовує разом з відділом охорони праці аграрного ВНЗ навчання й перевірку знань з охорони праці наукових працівників структурних підрозділів.

Організовує роботу щодо розроблення й періодичного перегляду інструкцій з охорони праці під час виконання наукових робіт.

Затверджує в установленому порядку інструкції з охорони праці, що діють у науково-дослідних інститутах і дослідно-конструкторських (у тому числі студентських) підрозділах, контролює їх виконання.

Організовує забезпечення експедицій, партій, загонів спорядженням, обладнанням, засобами індивідуального захисту, інструкціями з охорони праці, а також затверджує акти готовності виїзду експедицій, партій, загонів на науково-дослідні та експедиційні роботи.

Бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці колективного договору (угоди).

Організовує спільно з профспілковим комітетом аграрного ВНЗ проведення адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці у наукових підрозділах.

Повідомляє ректору аграрного ВНЗ про нещасні випадки, що сталися зі працівниками, студентами, слухачами, аспірантами під час проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських і експедиційних робіт, контролює своєчасність надання першої долікарської та медичної допомоги потерпілим, відповідає за неупередженість та терміновість розслідування нещасних випадків.

1.5.5. Обов'язки з охорони праці проректора з питань адміністративно-господарської діяльності

Відповідає за організацію належного контролю за безпекою експлуатації будівель, споруд і територій аграрного ВНЗ, у тому числі й у навчально-дослідних господарствах, за дотриманням вимог охорони праці під час експлуатації виробничого, енергетичного, вентиляційного обладнання, машин, механізмів, котлів та посудин, що працюють під тиском в аграрному ВНЗ та навчально-дослідних господарствах.

Контролює дотримання вимог безпеки і гігієни праці під час спорудження та ремонтування будівель і споруд згідно із будівельними та санітарними нормами й правилами.

Контролює виконання заходів щодо приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання у відповідність з чинними стандартами, правилами, нормами з охорони праці.

Здійснює керівництво постійно діючою технічною комісією аграрного ВНЗ з уведення в експлуатацію нових (реконструйованих) об'єктів, приміщень і обладнання, затверджує акти їх приймання.

Організовує в аграрному ВНЗ: – складання (переглядання) списку об'єктів та робіт підвищеної небезпеки; – проведення паспортизації об'єктів, приміщень і обладнання щодо дотримання нормативів безпеки і гігієни праці; – проведення атестації робочих місць за умовами праці.

Організаційно забезпечує й контролює дотримання встановлених нормативів щодо переміщення вантажів працівниками аграрного ВНЗ, санітарно-гігієнічного стану побутових і допоміжних приміщень, територій.

Організовує забезпечення навчальних приміщень, лабораторій, кабінетів, господарських та інших підрозділів аграрного ВНЗ обладнанням та інвентарем згідно з вимогами охорони праці.

Бере участь у роботі комісії з перевірки готовності аграрного ВНЗ до нового навчального року та до роботи в осінньо-зимовий

період, зокрема щодо забезпечення належного функціонування інженерно-енергетичних комунікацій та технічного стану будівель і споруд.

Організовує забезпечення студентів, слухачів, працівників аграрного ВНЗ спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту. Організовує облік, зберігання, видавання, прання, сушіння, дезінфекцію та ремонт спецодягу.

Контролює надання працівникам, які виконують роботи у важких і шкідливих умовах, встановлених пільг і компенсацій (скорочений робочий день, доплати, молоко, додаткова відпустка тощо).

Здійснює контроль за своєчасністю проведення періодичних випробувань діелектричних засобів захисту, щорічного замірювання опору ізоляції електроустановок та електромережі, заземлювальних пристроїв, періодичних випробувань і технічних оглядів вантажопідіймальних машин і механізмів, парових і водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском.

Організаційно забезпечує проведення аналізів повітря на вміст пилю, газів і парів шкідливих речовин, вимірювання рівнів освітленості, шуму і вібрації, радіаційний контроль у приміщеннях вищого навчального закладу.

Організовує разом з начальником відділу охорони праці аграрного ВНЗ проведення спеціального навчання з охорони праці працівників, які обслуговують вантажопідіймальні машини і механізми, котли і водонагрівачі, балони, компресори й посудини зі скрапленими газами, електричні установки та інші агрегати й механізми підвищеної небезпеки.

Здійснює контроль за належним зберіганням на складах палива, вибухових і отруйних матеріалів, легкозаймистих і горючих рідин, сильнодійних отрут, балонів зі скрапленими газами тощо, обладнання, сировини, матеріалів.

Організовує розробляння і періодичне переглядання інструкції з охорони праці під час виконання господарських, інженерних,

будівельних, ремонтних робіт, технічного обслуговування машин і механізмів, узгоджує їх з відділом охорони праці аграрного ВНЗ.

Забезпечує проведення дозиметричного контролю відповідно до чинних нормативних актів з обов'язковою реєстрацією в спеціальному журналі.

Контролює періодичність та якість проведення інструктажів з охорони праці в адміністративно-господарських підрозділах (службах) аграрного ВНЗ.

Забезпечує разом з начальником відділу охорони праці аграрного ВНЗ проведення періодичного навчання та перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб адміністративно-господарських підрозділів.

Бере участь у проведенні адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці у виробничих (структурних, відокремлених) підрозділах аграрного ВНЗ.

Бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Контролює виконання робіт щодо створення безпечних умов праці в автотранспортному підрозділі (гаражі) аграрного ВНЗ.

Терміново повідомляє ректору та начальнику відділу охорони праці аграрного ВНЗ про нещасні випадки, що сталися з працівниками адміністративно-господарських підрозділів, організовує надання першої долікарської допомоги потерпілим.

Разом із проректором з питань навчальної й культурно-виховної роботи контролює правильність та своєчасність розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу та іншими працівниками аграрного ВНЗ, аналізує обставини нещасних випадків.

1.5.6. *Обов'язки з охорони праці проректора-головного вченого секретаря*

Відповідає за інформаційне забезпечення охорони праці в аграрному ВНЗ, сприяє ознайомленню працівників, студентів,

слухачів, аспірантів та громадськості з працезахоронною інформацією щодо безпеки та умов праці на робочих місцях, об'єктах, місцях проходження практик в аграрному ВНЗ.

Забезпечує уведення до порядку денного засідань ректорату та Вченої Ради аграрного ВНЗ питань, що стосуються аспектів охорони праці в усіх напрямках діяльності аграрного ВНЗ, зокрема, інформації щодо стану охорони праці у структурних (у т.ч. відокремлених) підрозділах, впроваджених та запланованих працезахоронних заходів.

Бере участь в організації науково-практичних конференцій, семінарів, нарад та круглих столів, які проводять в аграрному ВНЗ з питань охорони праці, забезпечує уведення їх переліку до відповідних річних планів аграрного ВНЗ.

Організовує й контролює наповнення та оновлення сайту аграрного ВНЗ матеріалами з питань охорони праці, зокрема сприяє представленню на сайті розроблених і впроваджених у навчально-науково-виробничо-виховний процес положень, інструкцій та інших нормативно-правових актів з охорони праці, що діють у межах аграрного ВНЗ.

Сприяє видаванню (друкуванню) необхідних працезахоронних документів, що стосуються організаційних та інших питань охорони праці в аграрному ВНЗ, зокрема інструкцій, планів локалізації та ліквідації аварій, планів евакуації працівників, аспірантів, студентів і слухачів у разі виникнення аварійних ситуацій, наочних матеріалів з охорони праці.

Контролює обіг документації аграрного ВНЗ (накази і розпорядження ректора тощо) з питань охорони праці, яка стосується функціонування системи управління охороною праці в аграрному ВНЗ, бере участь у моніторингу виконання та оціненні ефективності такої.

Сприяє забезпеченню ефективного зворотного інформаційного зв'язку від працівників до керівництва аграрного ВНЗ з метою поліпшення стану охорони праці в аграрному ВНЗ.

1.5.7. *Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму)*

Відповідає за створення у відокремленому підрозділі безпечних умов начально-виховного процесу згідно з чинним законодавством, міжгалузевими й галузевими нормативними, інструктивними та іншими документами з охорони праці, Положеннями про СУОП в аграрному ВНЗ та у відокремленому підрозділі.

Не дозволяє проведення навчально-виховного процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов для здоров'я учасників навчально-виховного процесу у відокремленому підрозділі.

Згідно з НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255 і зареєстрованим у Мін'юсті України 01.12.2004 р. за № 1526/10125, створює у відокремленому підрозділі службу (відділ) охорони праці, яка йому безпосередньо підпорядковується, призначає відповідальних осіб за організацію роботи з охорони праці та визначає їх функціональні обов'язки; забезпечує функціонування системи управління охороною праці у відокремленому підрозділі.

Призначає наказом осіб, відповідальних за стан охорони праці у структурних підрозділах і службах (відділах) відокремленого підрозділу.

Затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів, їх працівників з обов'язковим блоком питань охорони праці.

Створює та визначає порядок роботи постійно діючої технічної комісії з уведення в експлуатацію нових, реконструйованих навчальних приміщень і обладнання, затверджує акти їх приймання.

Вживає заходів щодо приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання у відповідність з чинними стандартами, правилами, нормами з охорони праці.

Один раз на два роки укладає колективний договір у відокремленому підрозділі, що містить розділ з охорони праці, та забезпечує його виконання.

Організовує роботу комісії з перевірки готовності відокремленого підрозділу до нового навчального року та до роботи в осінньо-зимовий період.

Забезпечує виконання законодавчих, нормативних актів, наказів, рішень, розпоряджень, інструктивних матеріалів з питань охорони праці Міністерства освіти і науки України, виконання заходів з охорони праці колективного договору (угоди), приписів органів державного нагляду за охороною праці, пропозицій профспілкового комітету з покращення умов праці у відокремленому підрозділі аграрного ВНЗ.

На засіданнях Вченої ради (педагогічної ради) відокремленого підрозділу, на нарадах із керівниками структурних підрозділів, іншими особами, які відповідають за стан охорони праці в підрозділах, організовує звітування з питань профілактики травматизму, виконання заходів розділу з охорони праці колективного договору, видає накази, розпорядження з цих питань.

Організовує профілактичну роботу щодо запобігання травматизму й зниження захворюваності серед учасників навчально-виховного процесу та працівників відокремленого підрозділу.

Затверджує програми вступного інструктажу та забезпечує проведення всіх видів інструктажів з охорони праці.

Організовує роботу щодо розроблення та періодичного переглядання:

– інструкцій з охорони праці для працівників згідно з НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 р. № 9, зареєстрованим у Мін'юсті України 07.04.1998 р. за № 226/2666;

– інструкцій з безпеки життєдіяльності для студентів, слухачів та аспірантів (переглядати ці інструкції потрібно через 5 років).

Бере участь у проведенні у відокремленому підрозділі адміністративно-громадського контролю з питань охорони праці.

Контролює забезпеченість учасників навчально-виховного процесу та інших працівників відокремленого підрозділу спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 24.03.2008 р. № 53, зареєстрованим у Мін'юсті України 21.05.2008 р. за № 446/15137.

Здійснює контроль створення здорових і безпечних умов праці під час проходження практик на об'єктах відокремленого підрозділу, організовує обстеження робочих місць перед виробничою практикою.

Забезпечує проведення дозиметричного контролю відповідно до чинних нормативних актів з обов'язковою реєстрацією в спеціальному журналі.

Контролює проходження навчання з питань охорони праці учасників навчально-виховного процесу та інших працівників відокремленого підрозділу та навчання з питань безпеки життєдіяльності студентів, слухачів та аспірантів з наступною перевіркою знань згідно з чинним законодавством з охорони праці.

Забезпечує виконання заходів щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці.

Контролює проведення обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу в відокремленому підрозділі згідно з Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246 і зареєстрованим у Мін'юсті 23.07.2007 р. за № 846/14113.

Здійснює постійний зв'язок з державними органами нагляду і контролю за охороною праці, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями щодо запобігання виробничому травматизму й захворюваності у відокремленому підрозділі.

Терміново повідомляє ректору аграрного ВНЗ про кожен нещасний випадок, що трапився з працівниками, студентами, слухачами чи аспірантами під час навчально-виховного процесу, на виробництві та в побуті.

Організовує розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу та іншими працівниками відокремленого підрозділу, затверджує акти про нещасні випадки, що сталися у відокремленому підрозділі, згідно з чинними працезахоронними документами, аналізує причини та розробляє заходи щодо запобігання травматизму й захворюваності.

1.5.8. *Обов'язки з охорони праці директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції)*

Відповідає за створення безпечних умов виконання робіт працівниками навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та під час практичного навчання й виконання науково-дослідної роботи учасниками навчально-виховного процесу аграрного ВНЗ на виробничих об'єктах навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).

Не допускає виконання робіт за наявності шкідливих та небезпечних умов для здоров'я працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та учасників навчально-виховного процесу.

Згідно з НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255 і зареєстрованим у Мін'юсті України 01.12.2004 р. за № 1526/10125, створює в навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції) службу охорони праці (наказом призначає інженера з охорони праці – штатного працівника чи за сумісництвом), яка йому безпосередньо підпорядковується, забезпечує функціонування системи управління охороною праці в навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції).

Призначає наказом осіб, відповідальних за стан охорони праці у виробничих і структурних підрозділах навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).

Затверджує посадові інструкції керівників виробничих і структурних підрозділів навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та інших працівників з обов'язковим блоком питань охорони праці.

Організовує роботу щодо розроблення та періодичного переглядання:

- інструкцій з охорони праці для обладнання та посад працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) згідно з НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 29.01.1998 р. № 9, зареєстрованим у Мін'юсті України 07.04.1998 р. за № 226/2666;

- інструкцій з безпеки життєдіяльності для студентів, слухачів та аспірантів (переглядати ці інструкції потрібно через 5 років), які проходять практику у навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції).

Вживає заходів щодо приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання, будівель, споруд і територій у відповідність із чинними стандартами, правилами, нормами з охорони праці.

Контролює дотримання вимог безпеки та гігієни праці під час спорудження та ремонтування будівель і споруд згідно з будівельними та санітарними нормами й правилами.

Один раз на два роки укладає колективний договір, що містить розділ з охорони праці, та забезпечує його виконання.

Створює постійно діючу технічну комісію навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) з уведення в експлуатацію нових (реконструйованих) об'єктів, приміщень і обладнання.

Організовує в навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції):

– складання (переглядання) списку об'єктів та робіт підвищеної небезпеки;

– проведення паспортизації об'єктів, приміщень і обладнання щодо дотримання нормативів безпеки і гігієни праці;

– проведення атестації робочих місць за умовами праці.

Забезпечує виконання законодавчих, нормативних актів, наказів, рішень, розпоряджень, інструктивних матеріалів з питань охорони праці, приписів державних органів нагляду та контролю за охороною праці, наказів і розпоряджень з питань охорони праці ректора аграрного ВНЗ, виконання заходів з охорони праці колективного договору навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та аграрного ВНЗ, пропозицій профспілкового комітету з покращення умов праці у навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції).

На нарадах із керівниками виробничих і структурних підрозділів навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції), з іншими особами, які відповідають за стан охорони праці у підрозділах, організовує звітування з питань профілактики травматизму, виконання заходів розділу з охорони праці колективного договору, видає накази, розпорядження з цих питань.

Організовує профілактичну роботу щодо запобігання травматизму та зниження захворюваності серед працівників навчально-дослідного господарства та учасників навчально-науково-виховного процесу, які проходять практичне навчання та виконують науково-дослідну роботу на об'єктах навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).

Сприяє проведенню та бере участь у проведенні у навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції) адміністративно-громадського контролю з питань охорони праці.

Контролює забезпечення працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним

взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 24.03.2008 р. № 53, зареєстрованим у Мін'юсті України 21.05.2008 р. за № 446/15137.

Забезпечує навчання з питань охорони праці працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та проведення інструктажів з охорони праці зі студентами, слухачами та аспірантами, що проходять практичне навчання на об'єктах навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції), з наступною перевіркою знань згідно з чинним законодавством з охорони праці.

Організовує проведення обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) згідно з Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246 і зареєстрованим у Мін'юсті 23.07.2007 р. за № 846/14113.

Здійснює постійний зв'язок із керівництвом аграрного ВНЗ, територіальними органами нагляду за охороною праці та місцевими органами самоврядування щодо запобігання травматизму серед працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та учасників навчально-виховного процесу.

Контролює надання працівникам навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції), які виконують роботи у важких і шкідливих умовах, встановлених пільг і компенсацій (скорочений робочий день, доплати, молоко, додаткова відпустка тощо).

Організовує проведення періодичних випробувань діелектричних засобів захисту, щорічного замірювання опору ізоляції електроустановок та електромережі, заземлювальних пристроїв, періодичних випробувань і технічних оглядів вантажопідіймальних машин і механізмів, парових і водогрійних котлів, посудин, що працюють під тиском.

Організовує проведення спеціального навчання з охорони праці працівників навчально-дослідного господарства (науково-дослідної

станції), які обслуговують вантажопідіймальні машини й механізми, котли і водонагрівачі, балони, компресори й посудини зі скрапленими газами, електричні установки та інші агрегати й механізми підвищеної небезпеки.

Організовує зберігання на складах палива, вибухових і отруйних матеріалів, легкозаймистих і горючих рідин, сильнодійних отрут, балонів зі скрапленими газами тощо, обладнання, сировини, матеріалів.

Контролює періодичність та якість проведення інструктажів з охорони праці у виробничих і структурних підрозділах навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).

Контролює умови проживання та безпеку учасників навчально-виховного процесу в гуртожитках навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції).

Терміново сповіщає органи державного нагляду за охороною праці, ректора і начальника відділу охорони праці аграрного ВНЗ про нещасні випадки, що сталися з працівниками навчально-дослідного господарства (науково-дослідної станції) та учасниками навчально-виховного процесу, які проходять практичне навчання у навчально-дослідному господарстві (науково-дослідній станції), організовує надання першої долікарської допомоги потерпілим.

Організовує розслідування нещасних випадків з працівниками, затверджує акти розслідування нещасних випадків згідно з чинними документами, проводить аналіз причин та розробляє заходи щодо запобігання травматизму й захворюваності.

1.5.9. Обов'язки з охорони праці директора навчально-наукового інституту

Відповідає за безпеку працівників, студентів, слухачів та аспірантів на території, об'єктах, приміщеннях навчально-наукового інституту, під час проведення навчально-науково-виховного процесу, їх перебування в місцях практичного навчання аграрного ВНЗ та виконання інших робіт.

Забезпечує створення здорових і безпечних умов під час проведення навчально-науково-виховного процесу в навчально-науковому інституті.

Забезпечує проведення навчальних занять, практичного навчання (навчальної та виробничої практики) студентів, науково-дослідних та інших робіт на кафедрах, у студентських наукових гуртках і наукових товариствах відповідно до чинного законодавства, нормативно-правових актів з питань охорони праці.

Забезпечує експлуатацію й догляд будівель, споруд і території навчально-наукового інституту згідно з чинними законодавчими, нормативно-правовими актами з охорони праці, контролює дотримання вимог безпеки і гігієни праці під час спорудження та ремонтування будівель і споруд згідно з будівельними та санітарними нормами й правилами.

Контролює дотримання вимог правил охорони праці під час експлуатації виробничого, енергетичного, вентиляційного обладнання, машин, механізмів, котлів та посудин, що працюють під тиском у навчально-науковому інституті.

Звертається до відповідних служб аграрного ВНЗ щодо приведення в належний технічний стан будівель і споруд, машин і механізмів, виробничого і навчального обладнання.

Призначає відповідальних осіб за стан охорони праці на факультетах, кафедрах та лабораторіях навчально-наукового інституту та за дотримання нормативів охорони праці та безпеки життєдіяльності учасниками навчально-виховного процесу під час практичного навчання.

Керує розробленням і періодичним переглядом інструкцій з охорони праці та інструкцій з пожежної безпеки, узгоджує їх зі службою охорони праці аграрного ВНЗ та подає на затвердження ректору (першому проректору) аграрного ВНЗ.

Контролює в навчально-науковому інституті проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності зі студентами (слухачами).

Організовує навчання та перевірку знань з питань охорони праці науково-педагогічних працівників навчально-наукового інституту.

Організовує забезпечення студентів, слухачів, працівників навчально-наукового інституту спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту.

Організовує та проводить спільно з профбюро навчально-наукового інституту адміністративно-громадський контроль за станом охорони праці.

Контролює умови проживання та безпеку учасників навчально-виховного процесу в гуртожитках аграрного ВНЗ.

Організовує на Вченій раді навчально-наукового інституту та на нарадах із завідувачами кафедр систематичний розгляд стану умов праці та навчання в підрозділах навчально-наукового інституту, розробляє заходи для вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду з охорони праці; бере участь у проведенні нарад вищого навчального закладу, конференцій з питань охорони праці.

Бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Терміново повідомляє ректору та начальнику відділу охорони праці аграрного ВНЗ про кожен нещасний випадок, що трапився з науково-педагогічним чи іншим працівником, студентом, слухачем чи аспірантом під час навчально-виховного процесу, на виробництві та в побуті.

Контролює хід проведення розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу та іншими працівниками навчально-наукового інституту, аналізує причини та розробляє заходи щодо запобігання травматизму й захворюваності в аграрному ВНЗ.

1.5.10. Обов'язки з охорони праці декана

Відповідає за безпеку працівників, студентів, слухачів та аспірантів під час проведення навчально-виховного процесу на

факультеті, на об'єктах (робочих місцях) проведення практичного навчання, зокрема, у навчально-дослідних господарствах (дослідних станціях), забезпечує створення та дотримання здорових і безпечних умов виконання робіт.

Забезпечує проведення навчальних занять, практичного навчання (навчальної та виробничої практики) студентів, науково-дослідницьких та інших робіт на кафедрах, у студентських наукових гуртках (товариствах) відповідно до чинного законодавства, нормативно-правових актів з питань охорони праці.

Контролює періодичність переглядання інструкцій з охорони праці та інструкцій з пожежної безпеки, що регламентують безпеку виконання робіт у навчально-наукових лабораторіях та під час проходження практик, узгоджує їх зі службою охорони праці вищого навчального закладу та подає на затвердження ректору (першому проректору) аграрного ВНЗ.

Організує на факультеті проведення інструктажів із питань безпеки життєдіяльності студентів (слухачів).

Забезпечує навчання та перевірку знань працівників факультету з питань охорони праці.

Організовує допомогу в підготовці студентських загонів, перевіряє наявність здорових і безпечних умов праці і відпочинку в місцях їх дислокації.

Організовує та проводить спільно з представниками профспілки факультету оперативний адміністративно-громадський контроль за станом охорони праці.

Контролює внесення питань охорони праці у підручники, навчальні та методичні посібники з предметів, які викладають на кафедрах факультету.

Забезпечує спільно з профбюро факультету систематичний розгляд на вченій раді факультету та відповідних нарадах стану умов праці та навчання в підрозділах факультету, організовує вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду з охорони праці; бере участь у проведенні міжкафедральних нарад, конференцій з питань охорони праці.

Бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Контролює умови проживання та безпеку учасників навчально-виховного процесу в гуртожитках аграрного ВНЗ та гуртожитках навчально-дослідних господарств, де студенти й слухачі проходять практичне навчання.

Терміново повідомляє ректору аграрного ВНЗ, начальнику відділу охорони праці, директору навчально-наукового інституту про кожен нещасний випадок, що трапився з науково-педагогічним чи іншим працівником, студентом, слухачем чи аспірантом під час навчально-виховного процесу, на виробництві та в побуті.

Бере участь у розслідуванні нещасних випадків, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу на факультеті.

1.5.11. Обов'язки з охорони праці начальника навчально-виробничого центру охорони і безпеки

Відповідає за безпеку перебування працівників, студентів та слухачів на території, об'єктах, гуртожитках, у місцях проведення практик аграрного ВПЗ, контролює дотримання працівниками навчально-виробничого центру охорони і безпеки нормативних вимог охорони праці, вживає заходів до приведення території, об'єктів, гуртожитків, місць проведення практик до стану, що унеможливує нещасні випадки та аварійні ситуації.

Організовує впровадження в аграрному ВНЗ сучасних охоронних систем та систем відеоспостереження для запобігання правопорушень і дій, що можуть призвести до ушкодження здоров'я працівників і студентів на територіях, об'єктах та в приміщеннях аграрного ВНЗ. Контролює ефективність роботи таких систем щодо виявлення передумов та запобігання аварійних ситуацій та нещасних випадків.

Організовує впровадження сучасних систем протипожежного захисту на територіях, об'єктах та в приміщеннях аграрного ВНЗ, контролює стан пожежної безпеки в структурних підрозділах,

зокрема у гуртожитках та місцях проведення масових культурно-спортивних заходів.

Організовує створення добровільних пожежних дружин в аграрному ВНЗ і в його відокремлених (структурних підрозділах), контролює їх роботу.

Бере участь у роботі пожежно-технічної комісії аграрного ВНЗ, контролює проходження спеціального навчання з пожежної безпеки працівниками на об'єктах підвищеної вибухо- і пожежної небезпеки.

Бере участь у роботі постійно діючої технічної комісії аграрного ВНЗ з уведення в експлуатацію нових (реконструйованих) об'єктів, приміщень і обладнання.

Бере участь у розроблянні планів ліквідації аварій для об'єктів аграрного ВНЗ.

Складає схеми евакуаційних шляхів в адміністративних корпусах аграрного ВНЗ, контролює їх наявність на об'єктах підвищеної небезпеки та в гуртожитках.

Розробляє, погоджує з державною автоінспекцією та вживає заходів для впровадження на територіях аграрного ВНЗ схем обмеження руху територією людей та автотранспорту для запобігання дорожньо-транспортним пригодам та травмуванню працівників, студентів, слухачів.

Контролює дотримання вимог охорони праці під час виконання ремонтно-будівельно-монтажних робіт на території та об'єктах вищого навчального закладу.

Проводить первинні та повторні інструктажі з охорони праці та пожежної безпеки з працівниками навчально-виробничого центру охорони і безпеки, оформляє їх належним чином у Журналі інструктажів.

Розробляє інструкції з охорони праці для працівників навчально-виробничого центру охорони і безпеки, зокрема для чергового персоналу в нічний час.

Бере участь у проведенні адміністративно-громадського контролю з охорони праці на об'єктах аграрного ВНЗ, зокрема у гуртожитках та місцях проведення практичного навчання.

Вимагає від студентів, слухачів, аспірантів, працівників аграрного ВНЗ виконання правил внутрішнього трудового розпорядку, правил поведінки в громадських місцях, гуртожитках, навчальних та науково-виробничих корпусах, правил пожежної безпеки, нормативних документів, правил і інструкцій, наказів, розпоряджень ректора аграрного ВНЗ.

Організовує залучення на добровільних засадах студентів, слухачів, аспірантів, працівників аграрного ВНЗ до виконання заходів щодо запобігання нещасним випадкам на території та об'єктах аграрного ВНЗ.

Терміново повідомляє про нещасний випадок, що стався на території та об'єктах аграрного ВНЗ ректору (першому проректору) та начальнику відділу охорони праці, організовує в разі потреби надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, розробляє та впроваджує заходи для усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

1.5.12. Обов'язки з охорони праці заступника директора відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ (філії, навчального інституту, коледжу, технікуму) з практичного навчання

Відповідає за безпеку проходження учасниками навчально-виховного процесу практичного навчання в аграрному ВНЗ, належні умови їх проживання в гуртожитках, на об'єктах практики аграрного ВНЗ.

Контролює створення безпечних і здорових умов проходження практики з боку керівників структурних підрозділів (навчально-наукових інститутів, факультетів, кафедр, навчально-наукових лабораторій тощо) та навчально-дослідних господарств (науково-дослідних станцій), дотримання працезахоронних вимог студентами, слухачами та керівниками практик.

Контролює безпеку виконання робіт, які можуть несприятливо впливати на здоров'я учасників навчально-виховного процесу та стан довкілля.

Контролює проведення зі студентами, яких направляють на практику, проведення інструктажів з охорони праці та інструктажів з безпеки життєдіяльності.

Контролює проведення на об'єктах практичного навчання аграрного ВНЗ інструктажів з питань охорони праці (вступного і первинних) учасників навчально-виховного процесу.

Організовує розроблення й поширення серед учасників навчально-виховного процесу методичних матеріалів щодо безпечного виконання робіт під час проходження практики (інструкцій, пам'яток, положень тощо).

Контролює безпеку використання машин, механізмів, обладнання, матеріалів тощо під час проходження практики згідно з чинними вимогами охорони праці.

Організовує й контролює проведення паспортизації з питань охорони праці об'єктів практичного навчання аграрного ВНЗ.

Бере участь у розробленні розділу з охорони праці колективного договору відокремленого підрозділу щодо питань забезпечення учасників навчально-виховного процесу під час проходження практичного навчання спецодягом та засобами індивідуального захисту.

Організовує роботу щодо обстеження робочих місць перед виробничою практикою, бере участь у роботі комісії з перевірки готовності об'єктів практичного навчання відокремленого підрозділу щодо забезпечення належних умов виконання робіт студентами й слухачами, зокрема належних (безпечних) умов проживання в гуртожитках під час проходження практики.

Бере участь в організації та проведенні адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці на об'єктах практичного навчання відокремленого підрозділу та забезпечення належних (безпечних) умов проживання студентів та керівників практик у гуртожитках.

Організовує придбання та контролює забезпеченість учасників навчально-виховного процесу, проходження практичного навчання спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці України від 24.03.2008 р. № 53, зареєстрованим у Мін'юсті України 21.05.2008 р. за № 446/15137.

Терміново повідомляє директора та начальника відділу охорони праці відокремленого підрозділу про кожен нещасний випадок, що трапився з працівниками, студентами чи слухачами під час проходження практичного навчання та під час дозвілля.

Аналізує причини нещасних випадків, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу під час проходження практичного навчання, та бере участь у розробленні заходів щодо запобігання травматизму і захворюваності у відокремленому підрозділі аграрного ВНЗ, контролює ефективність їх впровадження та терміни виконання.

1.5.13. Обов'язки з охорони праці завідувача кафедри

Відповідає за створення здорових і безпечних умов проведення навчально-науково-виховного процесу на кафедрі.

Вносить питання охорони праці до навчальних програм, методичних рекомендацій щодо виконання практичних занять, лабораторних робіт, дипломних робіт, всіх видів практики тощо.

Організовує та контролює належне зберігання у спеціально виділених місцях і використання в навчально-науковій діяльності кафедри шкідливих (високотоксичних, отруйних) хімічних речовин, зокрема прекурсорів.

Організовує розроблення й періодичне переглядання інструкцій з охорони праці та інструкцій з пожежної безпеки, узгоджує їх зі службою охорони праці аграрного ВНЗ та подає на затвердження директору навчально-наукового інституту.

Проводить із кожним працівником кафедри інструктажі з охорони праці та вносить належні записи до Журналу інструктажів з охорони праці.

Організовує проведення зі студентами, яких направляють на практику, проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Складає й направляє до служби охорони праці аграрного ВНЗ щорічну заявку на спецодяг, спецвзуття та інші засоби індивідуального захисту для працівників кафедри та студентів для виконання практичних і лабораторних робіт.

Забезпечує своєчасне проведення періодичних медичних оглядів працівників кафедри, що виконують роботи за важких і несприятливих умов, та віком до 21 року.

Забезпечує проведення I і II ступенів адміністративно-громадського контролю стану охорони праці на кафедрі.

Контролює терміни використання вогнегасників у приміщеннях кафедри, організовує їх перезаряджання у встановлені терміни.

Узагальнює пропозиції працівників кафедри щодо поліпшення стану охорони праці в аграрному ВНЗ та подає їх директору навчально-наукового інституту для уведення до розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ;

Повідомляє директору навчально-наукового інституту та керівнику служби охорони праці аграрного ВНЗ про нещасний випадок, що трапився на кафедрі; бере участь у впровадженні заходів для усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

1.5.14. Обов'язки з охорони праці завідувача навчальної, навчально-наукової, навчально-науково-виробничої лабораторії (кабінету, навчально-виробничої майстерні тощо)

Безпосередньо відповідає за безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інструментів, інвентарю тощо у лабораторії.

Не допускає до проведення навчальних занять або робіт учасників навчально-наукового процесу без передбаченого спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту.

Складає щорічні списки забезпечення навчально-наукового процесу в лабораторії спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами.

Контролює технічний стан обладнання, наявність засобів колективного захисту та їх ефективність, роботу вентиляційної системи, рівень природного й штучного освітлення на робочих місцях.

Забезпечує належне зберігання в спеціально виділених місцях і контролює використання в навчально-науковій діяльності кафедри шкідливих (високотоксичних, отруйних) хімічних речовин, зокрема прекурсорів.

Розробляє й переглядає (один раз на 5 років) інструкції з охорони праці та пожежної безпеки під час проведення лабораторних та дослідницьких робіт.

Контролює дотримання здорових і безпечних умов проведення виробничої й навчальних практик студентами, не дозволяє виконання робіт, що не передбачені програмами практик.

Проводить інструктажі з охорони праці на робочих місцях під час навчального й навчально-науково-виробничого процесів у лабораторії.

Контролює проведення науково-педагогічними працівниками інструктажів з охорони праці перед виконанням лабораторних та інших робіт з обов'язковою реєстрацією в журналі встановленого зразка.

Контролює терміни використання вогнегасників у приміщеннях лабораторії, організовує їх перезарядження в установлені терміни.

Подає завідувачу кафедри пропозиції щодо покращення умов праці в лабораторії (для внесення їх до розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ).

Терміново повідомляє про нещасний випадок, що стався у навчально-науковій лабораторії, завідувачу кафедри (керівнику служби охорони праці аграрного ВНЗ), організовує в разі потреби

надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, одразу припиняє експлуатацію небезпечного обладнання, впроваджує заходи для усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

1.5.15. *Обов'язки з охорони праці науково-педагогічного працівника (куратора, вихователя)*

Несе відповідальність за збереження життя й здоров'я студентів та слухачів під час навчально-виховного процесу.

Забезпечує проведення навчально-виховного процесу з дотриманням вимог відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

Організовує вивчення студентами правил і норм з охорони праці та безпеки життєдіяльності, контролює їх дотримання під час навчально-виховного процесу (проведення занять, практичного навчання, проживання у гуртожитках тощо).

Проводить інструктажі зі студентами, слухачами й аспірантами:

- з охорони праці та безпеки життєдіяльності під час проведення виробничої (навчальної) практики й трудового навчання;
- з безпеки життєдіяльності під час проведення навчальних занять, практичного навчання, позанавчальних заходів:
- первинний, позаплановий, цільовий інструктажі перед початком лабораторно-практичних занять – з реєстрацією в журналі обліку занять і практичного навчання.

Проводить профілактичну роботу щодо запобігання травматизму й захворюваності серед студентів, слухачів, аспірантів під час навчально-виховного процесу та щодо вимог особистої безпеки в побуті (дії в надзвичайних ситуаціях, під час дорожнього руху, участь у масових заходах, перебування у громадських місцях тощо).

Контролює умови проживання та дотримання учасниками навчально-виховного процесу безпеки життєдіяльності в

гуртожитках аграрного ВНЗ і гуртожитках навчально-дослідних господарств.

Терміново повідомляє про нещасний випадок, що стався в навчально-науковій лабораторії, завідувача кафедри (керівника служби охорони праці аграрного ВНЗ), організовує в разі потреби надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, одразу припиняє експлуатацію небезпечного обладнання.

Бере участь у впровадженні заходів для усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

1.5.16. Обов'язки з охорони праці керівника науково-дослідної роботи (теми)

Здійснює безпосереднє керівництво та несе відповідальність за організацію й гарантування безпечних та нешкідливих умов проведення науково-дослідницької і дослідно-конструкторської роботи згідно з чинними нормативно-правовими актами з охорони праці.

Організовує проведення науково-дослідницької роботи тільки за наявності приміщень, приладів, устаткування та іншого обладнання, що відповідають вимогам стандартів безпеки і гігієни праці, правил і норм з охорони праці.

Відповідає за безпечну експлуатацію приладів, установок та іншого обладнання, а також захисних, сигнальних і протипожежних пристроїв, контрольно-вимірювальних приладів, посудин, що працюють під тиском, безпечне використання, забезпечення й транспортування вибухових, отруйних, радіоактивних, легкозаймистих та інших шкідливих для життя та здоров'я речовин.

Забезпечує належне зберігання в спеціально виділених місцях і контролює використання в науково-дослідницькій діяльності

шкідливих (високотоксичних, отруйних) хімічних речовин, зокрема прекурсорів.

Проводить первинний (на робочому місці), повторний, позаплановий інструктаж з охорони праці з науково-педагогічними працівниками, аспірантами, докторантами і студентами, допускає їх до самостійного виконання науково-дослідницьких робіт за умови дотримання нормативів охорони праці, робить відповідні записи у Журналі проведення інструктажів з охорони праці.

Розробляє інструкції, методичні вказівки щодо безпечного використання нових матеріалів, обладнання, відповідних технологічних процесів під час виконання науково-дослідницької роботи.

Бере участь у проведенні адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці у наукових лабораторіях та на об'єктах дослідження.

Бере участь у розробленні розділу з охорони праці колективного договору.

Терміново повідомляє завідувачу кафедри (начальнику науково-дослідної частини аграрного ВНЗ) про нещасний випадок, що трапився під час проведення науково-дослідницьких робіт, організовує надання першої долікарської допомоги потерпілому.

**1.5.17. *Обов'язки з охорони праці головного інженера
(головного енергетика, головного механіка)
аграрного ВНЗ***

Відповідає за дотримання належного технічного стану будівель і споруд аграрного ВНЗ, безпеку експлуатації та справний технічний стан інженерно-енергетичних об'єктів та комунікацій.

Здійснює безпосереднє керівництво та несе відповідальність за організацію й виконання робіт у підпорядкованих інженерно-технічних службах відповідно до чинних законодавчих, нормативно-правових актів з охорони праці.

Забезпечує експлуатацію й утримання будівель, споруд, виробничих приміщень, обладнання, машин, механізмів,

електроустановок, електросилових, електроосвітлювальних, опалювальних, газових і каналізаційних мереж, систем вентиляції відповідно до правил і норм з охорони праці.

Виявляє причини аварій з машинами, механізмами, електроустановками, обладнанням, веде облік та аналіз причин аварій, розробляє та здійснює заходи щодо запобігання їм.

Організовує відповідно до чинних нормативно-правових актів з охорони праці:

- проведення планово-запобіжних ремонтів;
- профілактичні випробування обладнання, машин, механізмів, посудин і апаратів, що працюють під тиском;
- вимірювання опору ізоляції електроустановок, електромережі;
- вимірювання опору заземлювальних пристроїв.

Розробляє та впроваджує заходи щодо механізації, автоматизації ручної праці, важких та трудомістких процесів.

Забезпечує нешкідливі та безпечні умови праці під час монтажних, демонтажних і ремонтних робіт на підконтрольних об'єктах, обладнання робочих місць необхідним допоміжним спорядженням і огорожами, знаками безпеки, оформлення працівникам наряду-допуску на виконання робіт з підвищеною небезпекою.

Бере участь у роботі постійно діючої технічної комісії аграрного ВНЗ з уведення в експлуатацію нових та реконструйованих об'єктів виробничого призначення.

Проводить реєстрацію об'єктів аграрного ВНЗ, що підконтрольні органам державного нагляду, і оформляє відповідні документи.

Розробляє інструкції з охорони праці під час експлуатації машин, механізмів, приладів, виконання конкретних робіт.

Проводить інструктаж з охорони праці з кожним працівником підрозділу: первинний (на робочому місці), повторний, позаплановий, з реєстрацією в Журналі первинних та повторних інструктажів з охорони праці.

Бере участь у розробленні окремого розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Бере участь спільно з профспілковим комітетом у проведенні адміністративно-громадського контролю стану охорони праці в аграрному ВНЗ.

Оформляє наряди-допуски працівникам на виконання робіт підвищеної небезпеки і важкості та записує їх до Журналу реєстрації нарядів-допусків.

Терміново сповіщає ректора (першого проректора, проректора з питань адміністративно-господарської діяльності), начальника відділу охорони праці аграрного ВНЗ про нещасний випадок, що стався з працівником адміністративно-господарського підрозділу, організовує в разі потреби надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, одразу припиняє експлуатацію небезпечного обладнання.

Бере участь у розслідуванні нещасного випадку у складі комісії, розробляє заходи для запобігання повторенню нещасних випадків.

***1.5.18. Обов'язки з охорони праці керівника виробничої дільниці
(завідувача ферми, завідувача гаража,
завідувача ремонтної майстерні тощо)***

Безпосередньо відповідає за безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інструментів, інвентарю тощо на виробничій дільниці.

Здійснює нагляд за правильним і безпечним використанням обладнання, машин, механізмів, електросилового обладнання, енергетичних установок і транспортних засобів, що працюють під його наглядом.

Не допускає до виконання робіт працівників та учасників навчально-наукового процесу без передбаченого спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту.

Складає щорічні списки забезпечення працівників виробничої дільниці спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту, мийними й знешкоджувальними речовинами.

Контролює технічний стан обладнання, наявність засобів колективного захисту та їх ефективність, роботу вентиляційних систем, рівень природного й штучного освітлення на робочих місцях.

Розробляє й переглядає (один раз на 5 років) інструкції з охорони праці та пожежної безпеки під час експлуатації машин, механізмів, приладів, виконання робіт, зокрема науково-дослідницьких.

Контролює дотримання здорових і безпечних умов проведення виробничої й навчальних практик студентами, не дозволяє виконання робіт, що не передбачені програмами практик.

Проводить інструктажі з охорони праці на робочих місцях виробничої ділянки та оформляє їх у Журналі первинних та повторних інструктажів з охорони праці.

Оформляє наряди-допуски працівникам на виконання робіт підвищеної небезпеки й важкості, записує їх до Журналу реєстрації нарядів-допусків.

Припиняє роботи механізмів та обладнання у разі створення загрози життю й здоров'ю працівників.

Розробляє пропозиції щодо покращення умов праці на виробничій ділянці (для внесення їх до розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ).

Терміново повідомляє про нещасний випадок, що стався на виробничій ділянці, своєму безпосередньому керівникові, організовує в разі потреби надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, одразу припиняє експлуатацію небезпечного обладнання, розробляє та впроваджує заходи для усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

1.5.19. Обов'язки з охорони праці майстра виробничого навчання

Відповідає за справний технічний стан навчально-наукового та іншого обладнання, забезпечує безаварійну та безпечну експлуатацію обладнання в навчально-наукових лабораторіях аграрного ВНЗ.

Організовує безпечне проведення лабораторних робіт студентами й слухачами, інструментальних наукових досліджень студентами, слухачами й аспірантами, науково-педагогічними працівниками, контролює проходження ними первинних і повторних інструктажів з охорони праці.

Контролює стан виробничого, вентиляційного обладнання, захисних пристроїв тощо в навчально-наукових лабораторіях аграрного ВНЗ. У разі виявлення несправностей обладнання чи порушень правил безпеки під час виконання робіт вимагає негайного їх припинення та одразу сповіщає про це завідувача кафедри чи іншого керівника, який відповідає за стан охорони праці у навчально-науковій лабораторії.

Регулярно перевіряє чистоту й порядок на робочих місцях, лабораторних стендах та іншому обладнанні, забезпеченість нормативної освітленості робочих місць, а також правильне утримання проходів між обладнанням (не повинні бути зашарашеними).

Контролює правильність використання спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту учасниками навчально-наукових робіт, дотримання норм перенесення вантажів, наявність на робочих місцях попереджувальних написів та плакатів з безпеки праці.

Контролює терміни використання вогнегасників у приміщеннях лабораторії.

Терміново повідомляє про нещасний випадок, що стався в навчально-науковій лабораторії, завідувачу кафедри (начальнику відділу охорони праці аграрного ВНЗ), організовує в разі потреби надання першої долікарської допомоги потерпілому, виведення його

із зони дії небезпечного (шкідливого) чинника, одразу припиняє експлуатацію небезпечного обладнання.

1.5.20. *Обов'язки з охорони праці головного бухгалтера (бухгалтера)*

Контролює цільове призначення витрачання коштів, які виділяють на виконання заходів окремого розділу з охорони праці колективного договору аграрного ВНЗ.

Контролює щорічне виділення коштів у запланованих обсягах на придбання спецодягу та інших засобів індивідуального захисту згідно із заявками керівників структурних підрозділів і прозорість тендерних закупівель такої продукції.

Контролює виділення коштів навчального закладу на оплату лікувально-профілактичного харчування (молока) для працівників, що виконують роботи за важких і несприятливих умов, згідно із затвердженим списком, та на належне оздоровлення таких працівників.

Веде облік коштів, що йдуть на виконання заходів з охорони праці (у сумі за рік не менше 0,2 % від фонду оплати праці аграрного ВНЗ за попередній рік), готує довідку ректору аграрного ВНЗ про фактичну витрату коштів на виконання працезахоронних заходів (робіт) за календарний рік.

Контролює виділення коштів на передплату періодичних видань з питань охорони праці у відповідні служби, структурні підрозділи (їх бібліотеки) та кафедри працезахоронного профілю.

Допомагає належним чином оформити матеріальну допомогу працівникам і студентам, які отримали виробничі травми (отруєння).

1.5.21. *Обов'язки з охорони праці начальника (інспектора) відділу кадрів*

Оформляє на роботу лише тих осіб, які пройшли вступний інструктаж з охорони праці у відділі охорони праці аграрного ВНЗ, а

також осіб, яких перевели на іншу (легшу) роботу за висновками лікувально-профілактичної установи.

Оформляє на роботу осіб після проходження попереднього медичного огляду в лікувально-профілактичній установі, а також направляє на періодичний медичний огляд осіб, які працюють у шкідливих і небезпечних умовах, зберігає висновки лікувально-профілактичної установи про їх стан здоров'я.

Оформляє на роботу жінок і осіб віком до вісімнадцяти років з урахуванням вимог чинних законодавчих та нормативно-правових актів щодо застосування праці неповнолітніх і жінок.

Бере участь у роботі комісії аграрного ВНЗ з атестації робочих місць за умовами праці та відображає її результати у документації відділу кадрів.

Контролює наявність посадових інструкцій у науково-педагогічних працівників, працівників адміністративних служб і відділів аграрного ВНЗ, в яких обов'язково мають знайти відображення питання охорони праці.

Оформляє документи щодо дострокового виходу на пенсію працівників аграрного ВНЗ, умови праці яких було віднесено до шкідливих згідно з результатами атестації робочих місць за умовами праці.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В АГРАРНИХ ВНЗ

2.1. Положення про проведення навчання й перевірку знань з питань охорони праці працівників аграрних ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Це Положення про проведення навчання й перевірку знань з питань охорони праці (далі – Положення) розроблено на основі Типового положення про проведення навчання й перевірку знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 року № 15 (далі – Типове положення) і встановлює порядок навчання та перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників аграрного ВНЗ, а також студентів аграрного ВНЗ під час трудового і професійного навчання.

1.2. Положення спрямоване на реалізацію в аграрному ВНЗ системи безперервного навчання з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників, засвоєння ними методів надання першої долікарської допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварій.

1.3. Вимоги даного Положення є обов'язковими для виконання в усіх структурних та відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ.

1.4. Організацію навчання і перевірки знань з питань охорони праці в аграрному ВНЗ, координацію, методичний супровід та контроль за дотриманням вимог цього Положення покладено на начальника служби (відділу) охорони праці аграрного ВНЗ.

2. Організація навчання і перевірки знань з питань охорони праці

2.1. Працівники аграрного ВНЗ під час прийняття на роботу, а також студенти під час трудового і професійного навчання проходять в аграрному ВНЗ інструктаж, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої долікарської допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки за умови виникнення аварії.

2.2. Служба (відділ) охорони праці аграрного ВНЗ формує плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, з якими необхідно ознайомити працівників.

2.3. Організують навчання та перевірку знань з питань охорони праці працівників, у тому числі під час професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації в аграрному ВНЗ, спеціалісти служби (відділу) охорони праці та відділу кадрів за участю викладачів навчально-методичних центрів з охорони праці.

2.4. Навчання з питань охорони праці в частині організації навчального процесу (формування навчальних груп, розроблення навчально-тематичних планів та програм, форм навчальної документації та порядок їх ведення тощо) здійснюється згідно з вимогами працезахоронного законодавства та нормативно-правових актів у галузі освіти.

2.5. Навчання з питань охорони праці можна проводити як традиційними методами, так і з використанням сучасних видів навчання – модульного, дистанційного тощо, а також з використанням технічних засобів навчання: аудіовізуальних, комп'ютерних навчально-контрольних систем, комп'ютерних тренажерів.

2.6. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною безпекою, повинні попередньо пройти спеціальне

навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання і перевірку знань з питань пожежної безпеки.

2.7. Особи, які суміщають професії, проходять навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці як з їхніх основних професій, так і з професій за сумісництвом.

2.8. Перед перевіркою знань з питань охорони праці у структурних та відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ для працівників організують відповідні види навчання: лекції, семінари, консультації.

2.9. Перевіряють знання працівників з питань охорони праці за нормативно-правовими актами з охорони праці, дотримання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

2.10. Перевіряє знання з питань охорони праці працівників аграрного ВНЗ комісія з перевірки знань з питань охорони праці аграрного ВНЗ (далі – Комісія), склад якої затверджує наказом ректор аграрного ВНЗ. Головою Комісії призначають проректора аграрного ВНЗ, до службових обов'язків якого входить організація роботи з охорони праці, а в разі потреби створюють комісії в окремих структурних чи відокремлених підрозділах (їх очолюють керівник відповідного підрозділу чи його заступник).

До складу Комісії аграрного ВНЗ входять начальники відділів охорони праці та пожежної безпеки, завідувач кафедри охорони праці (безпеки життєдіяльності) аграрного ВНЗ, директор навчально-методичного центру з охорони праці аграрного ВНЗ, представники виробничо-технічних служб, представник профспілки. У роботі Комісії аграрного ВНЗ можуть брати участь страхові експерти з охорони праці відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, а також викладачі, які проводили навчання з охорони праці.

Участь представника територіального (обласного) управління Держгірпромнагляду в складі Комісії обов'язкова лише під час первинної перевірки знань з питань охорони праці у працівників, яких залучають до виконання робіт з підвищеної небезпеки.

Засідання Комісії є правочинним, якщо до її складу входить не менше трьох осіб.

2.11. Усі члени Комісії в порядку, встановленому Типовим положенням, повинні пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

2.12. Перелік питань для перевірки знань з охорони праці працівників, з урахуванням специфіки їх роботи, складають члени Комісії, а затверджує перелік перший проректор аграрного ВНЗ.

2.13. Формою перевірки знань з питань охорони праці працівників є тестування, залік або іспит. Тестування проводить Комісія за допомогою технічних засобів (автоекзаменатори, модульні тести тощо), залік або іспит – за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування.

2.14. Результат перевірки знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи, визначені Переліком робіт з підвищеною небезпекою, а також там, де є потреба у професійному доборі, для проведення яких потрібне спеціальне навчання і щорічна перевірка знань з питань охорони праці, оформлюють протоколом засідання Комісії.

Особам, які під час перевірки знань з охорони праці виявили задовільні результати, видають посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці. У протоколі та посвідченні в стислій формі зазначають перелік основних нормативно-правових актів з охорони праці та з безпечного виконання конкретних видів робіт, в обсязі яких працівник пройшов перевірку знань.

2.15. Серед працівників аграрного ВНЗ, які пройшли навчання й перевірку знань з питань охорони праці в аграрному ВНЗ, видавання посвідчень є обов'язковим лише тим, хто виконує роботи підвищеної небезпеки чи відповідає за їх виконання.

2.16. За умови незадовільних результатів перевірки знань з питань охорони праці працівники протягом одного місяця повинні пройти повторні навчання і перевірку знань.

2.17. Не допускають до роботи працівників, у тому числі посадових осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці.

2.18. Організаційне забезпечення роботи Комісії (організація проведення перевірки знань з питань охорони праці, оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань, оформлення і облік посвідчень про перевірку знань з питань охорони праці) покладено на відділ охорони праці аграрного ВНЗ та спеціалістів з охорони праці відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ. Термін зберігання протоколів перевірки знань з питань охорони праці становить не менше 5 років.

2.19. Представники профспілки аграрного ВНЗ, як члени постійно діючої Комісії з перевірки знань з питань охорони праці, проходять навчання й перевірку знань з питань охорони праці згідно з даним Положенням.

3. Спеціальне навчання й перевірка знань з питань охорони праці

3.1. Посадові особи та інші працівники аграрного ВНЗ, зайняті на роботах, зазначених у Переліку робіт із підвищеною небезпекою та Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі, затвердженому наказом МОЗ та Держнагляддохоронпраці від 23.09.1994 р. № 263/121 і зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.1995 р. за № 18/554 (далі – роботи підвищеної небезпеки), проходять щорічне спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.

3.2. Спеціальне навчання з питань охорони праці може проводитися як безпосередньо в аграрному ВНЗ, так і іншим суб'єктом господарської діяльності, який отримав в установленому порядку відповідний дозвіл (ліцензію, посвідчення).

За умови здійснення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безпосередньо в аграрному ВНЗ, спеціальне

навчання з питань охорони праці є складником зазначеної професійної підготовки.

3.3. Спеціальне навчання з питань охорони праці проводять за навчальними планами та програмами, які розробляють з урахуванням певних видів робіт, виробничих умов і функціональних обов'язків працівників та затверджують наказом ректора аграрного ВНЗ.

3.4. Перевіряє знання з питань охорони праці після проведення спеціального навчання Комісія аграрного ВНЗ.

4. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб

4.1. Посадові особи аграрного ВНЗ проходять навчання з питань охорони праці періодично, один раз на три роки, згідно з типовими тематичним планом і програмою навчання з питань охорони праці посадових осіб.

4.2. Ректор і проректор аграрного ВНЗ, до компетенції якого належить контроль працезахоронної роботи, керівник та спеціалісти відділу охорони праці аграрного ВНЗ, члени Комісії, викладачі кафедри охорони праці аграрного ВНЗ проходять навчання у Головному навчально-методичному центрі Держгірпромнагляду.

Перевіряє знання з питань охорони праці цієї категорії посадових осіб комісія, створена наказом Держгірпромнагляду. Очолює комісію Голова (заступник Голови) Держгірпромнагляду, до складу комісії входять керівники управлінь та відділів цього органу та представники інших органів державного нагляду за охороною праці, а також представники відповідних профспілок.

4.3. Керівники відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ, спеціалісти служби охорони праці, члени комісій з перевірки знань з питань охорони праці цих підрозділів проходять навчання з питань охорони праці в Навчально-методичному центрі з охорони праці аграрного ВНЗ чи інших навчально-методичних центрах.

Перевіряє знання з питань охорони праці посадових осіб відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ, які пройшли навчання у Навчально-методичному центрі з охорони праці аграрного ВНЗ, Комісія.

4.4. Посадові особи аграрного ВНЗ, крім зазначених у пп. 4.2 та 4.3, проходять навчання й перевірку знань з питань охорони праці стосовно робіт, що входять до їх функціональних обов'язків, безпосередньо в аграрному ВНЗ.

4.5. Особи, відповідальні за технічний стан і безпечну експлуатацію машин, механізмів, обладнання підвищеної небезпеки та посадові особи, службові обов'язки яких пов'язані з:

а) керівництвом та контролем за виконанням робіт з підвищеною небезпекою;

б) спорудженням, експлуатацією, реконструкцією, технічним переоснащенням, консервацією та ліквідацією об'єктів підвищеної небезпеки;

в) розробленням проектів, технологічних регламентів та іншої технічної документації для робіт підвищеної небезпеки;

г) підготовкою персоналу для обслуговування машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки;

г) розробленням нормативно-правових актів з питань виготовлення, монтажу та експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки та об'єктів підвищеної небезпеки,

під час навчання згідно з п. 4.1 даного Положення, проходять навчання й перевірку знань з питань охорони праці в обсязі виконуваної ними роботи.

4.6. Позачергове навчання й перевірку знань з охорони праці посадові особи аграрного ВНЗ проходять за умови переведення на іншу роботу або призначення їх на іншу посаду, що потребує додаткових знань з питань охорони праці.

Посадові особи підрозділів аграрного ВНЗ, зокрема спеціалісти з питань охорони праці відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ, де стався нещасний випадок (із середніми і важкими наслідками), повинні протягом місяця пройти позачергове навчання і перевірку знань з питань охорони праці, якщо комісією з розслідування встановлено факт порушення чи невиконання ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Позачергове навчання для ознайомлення з новими нормативно-правовими актами з охорони праці може бути проведено у формі семінарів.

5. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці

5.1. Працівники аграрного ВНЗ під час прийняття на роботу та періодично повинні проходити в аграрному ВНЗ інструктажі з питань охорони праці, надання першої долікарської допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій у разі аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

5.2. За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці (далі – інструктажі) поділяють на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

5.3. Вступні інструктажі проводять:

- з усіма працівниками, яких приймають на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- з працівниками інших організацій, які прибули до аграрного ВНЗ чи його відокремлених підрозділів і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для аграрного ВНЗ;
- зі студентами, які прибули в структурні (відокремлені) підрозділи для проходження трудового або професійного навчання, проходження практики.

Вступний інструктаж проводить спеціаліст відділу охорони праці аграрного ВНЗ або спеціаліст з охорони праці відокремленого підрозділу аграрного ВНЗ, який в установленому даним Положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводять у кабінеті охорони праці або в спеціально для цього обладнаному приміщенні, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою відділом охорони праці аграрного ВНЗ з урахуванням особливостей виробництва. Програму вступного інструктажу затверджує ректор аграрного ВНЗ (керівники відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ).

Запис про проведення вступного інструктажу роблять у журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці, який перебуває у відділі охорони праці аграрного ВНЗ (спеціаліста з охорони праці відокремленого підрозділу), а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

5.4. Первинний інструктаж проводять до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) в аграрний ВНЗ;
- якого перевели з одного структурного (відокремленого) підрозділу аграрного ВНЗ до іншого;
- який виконуватиме нову для нього роботу;
- відрядженим працівником іншого підприємства, який бере безпосередню участь у виробничому процесі в аграрному ВНЗ.

Проводять зі студентами аграрного ВНЗ:

- до початку трудового або професійного навчання;
- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж на робочому місці проводять індивідуально або з групою осіб одного фаху за чинними в аграрному ВНЗ інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

5.5. Повторний інструктаж проводять на робочому місці індивідуально або з групою працівників аграрного ВНЗ, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводять у терміни, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці (далі – НПАОП) з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою – 1 раз на 3 місяці;
- для решти робіт – 1 раз на 6 місяців.

5.6. Позаплановий інструктаж проводять з працівниками на робочому місці або у кабінеті охорони праці:

- у разі введення у дію нових або переглянутих НПАОП, а також у разі внесення змін та доповнень до них;

- у разі змінення технологічного процесу, змінення або модернізації устаткування, приладів та інструментів, сировини, матеріалів та інших чинників, що впливають на стан охорони праці;
- у разі порушення працівниками вимог НПАОП, що могло призвести до травм, аварій, пожеж тощо;
- після перерви у роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів – для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт – понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж зі студентами проводять під час проведення трудового і професійного навчання за умови порушення ними вимог НПАОП, що може призвести або призвело до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж проводять індивідуально або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначають у кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

5.7. Цільовий інструктаж проводять із працівниками:

- направленими на ліквідацію аварії або стихійного лиха;
- у разі проведенні робіт, на які згідно із законодавством з охорони праці оформлюють наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводять індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначають залежно від виду робіт, які виконуватимуть.

5.8. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (керівник підрозділу, кафедри, відділу, лабораторії, служби, майстер, бригадир тощо)

5.9. Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці особою, яка проводила інструктаж.

У разі незадовільних результатів перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного,

повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводять інструктаж і повторну перевірку знань.

За незадовільних результатів перевірки знань після цільового інструктажу до виконання робіт працівника не допускають. Повторну перевірку знань більше не проводять.

5.10. Дані про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та допуск до роботи особа, яка проводила інструктаж, записує до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці .

Сторінки журналу реєстрації інструктажів мають бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструють у цьому наряді-допуску.

5.11. Перелік професій та посад працівників аграрного ВНЗ, яких звільняють від повторного інструктажу, затверджує ректор аграрного ВНЗ. До цього переліку зараховують працівників, участь у виробничому процесі яких не пов'язана:

- з безпосереднім обслуговуванням об'єктів, машин, механізмів, устаткування;
- із застосуванням приладів та інструментів, збереженням або перероблянням сировини, матеріалів тощо.

5.12. Тематику та порядок проведення інструктажів з питань охорони праці для студентів під час трудового, професійного і практичного навчання аграрного ВНЗ визначено нормативно-правовими актами в галузі освіти, а також Інструкцією з проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності та охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від базового закладу аграрного ВНЗ.

6. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи

6.1. Новоприйняті до аграрного ВНЗ працівники після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи повинні під керівництвом досвідчених, кваліфікованих працівників пройти стажування протягом не менше від 2 – 15 змін

або дублювання протягом не менше від шести змін. Стажування або дублювання проводять, як правило, під час професійної підготовки на право виконання робіт з підвищеною небезпекою у випадках, передбачених НПАОП.

6.2. Працівники, функціональні обов'язки яких пов'язані із забезпеченням безаварійної роботи об'єктів підвищеної небезпеки або з виконанням окремих робіт підвищеної небезпеки, до початку самостійної роботи повинні проходити дублювання з обов'язковим проходженням у цей період протиаварійних і протипожежних тренувань відповідно до плану ліквідації аварій.

6.3. Допуск до стажування (дублювання) оформлюють наказом. У наказі визначають тривалість стажування (дублювання) та вказують прізвище працівника, відповідального за проведення стажування (дублювання).

6.4. Перелік посад і професій працівників, які повинні проходити стажування (дублювання), а також тривалість стажування (дублювання) визначає ректор аграрного ВНЗ (керівники відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ) згідно з НПАОП. Тривалість стажування (дублювання) залежить від стажу і характеру роботи, а також від кваліфікації працівника.

6.5. Ректор аграрного ВНЗ (керівники відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ) мають право своїм наказом звільнити від проходження стажування (дублювання) працівника, який має стаж роботи за відповідною професією не менше від 3 років або переходить із одного підрозділу до іншого, де характер роботи та тип обладнання, на якому він працюватиме, не змінюються.

6.6. Стажування (дублювання) проводять за програмами для певної професії, які розроблено в аграрному ВНЗ відповідно до функціональних обов'язків працівника й затверджено ректором аграрного ВНЗ (керівниками відокремлених і структурних підрозділів аграрного ВНЗ).

6.7. Стажування (дублювання) проводять на робочих місцях. У процесі стажування працівники повинні виконувати роботи, які за складністю, характером, вимогами безпеки праці відповідають

роботам, що передбачені функціональними обов'язками цих працівників.

6.8. У процесі стажування (дублювання) працівник повинен:

- закріпити знання щодо правил безпечної експлуатації технологічного обладнання, технологічних і посадових інструкцій та інструкцій з охорони праці;

- оволодіти навичками орієнтування у виробничих ситуаціях за нормальних і аварійних умов;

- засвоїти у конкретних умовах технологічні процеси і обладнання та методи безаварійного керування ними з метою забезпечення вимог безпеки праці.

6.9. Після закінчення стажування (дублювання) та за умови задовільних результатів перевірки знань з питань охорони праці наказом (розпорядженням) ректора аграрного ВНЗ (керівника відокремленого чи структурного підрозділу аграрного ВНЗ) працівника допускають до самостійної роботи, про що роблять запис у журналі реєстрації інструктажів. Якщо працівник не оволодів необхідними виробничими навичками чи отримав незадовільну оцінку з протиаварійних та протипожежних тренувань, то стажування (дублювання) новим наказом може бути продовжено на термін не більше від двох змін.

**ТИПОВІ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН І ПРОГРАМА
навчання з питань охорони праці посадових осіб
(додаток 4 до пункту 5.1 Типового положення про порядок
проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці)**

Тематичний план

Тема 1. Законодавство України про охорону праці. Основні положення Закону України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та взаємозв'язок з іншими Законами України. Законодавство України про працю.

Тема 2. Організація роботи з охорони праці.

Тема 3. Вибухонебезпека виробництва і вибухозахист.

Тема 4. Пожежна безпека.

Тема 5. Електробезпека.

Тема 6. Гігієна праці. Медичні огляди. Профілактика професійних отруєнь і захворювань.

Тема 7. Надання першої допомоги потерпілим у разі нещасного випадку.

Тема 8. Управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків аварій.

Тема 9. Безпека праці в галузі.

Програма

ТЕМА 1. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Основні положення Закону України «Про охорону праці». Поняття охорони праці. Соціально-економічне значення охорони праці. Основні законодавчі акти з охорони праці: Закон України «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного

захворювання, які спричинили втрату працездатності», Кодекс законів про працю України та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, а також Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Закон України «Про пожежну безпеку», Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».

Основні принципи державної політики в галузі охорони праці.

Право громадян на охорону праці під час укладання трудового договору та роботи на підприємстві. Права працівників на пільги й компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Управління охороною праці. Обов'язки роботодавця щодо створення умов праці відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці. Обов'язки працівника щодо дотримання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Аудит охорони праці.

Служба охорони праці. Положення про службу, основні завдання, функціональні обов'язки та права. Комісія з питань охорони праці підприємства: порядок створення, обов'язки та права комісії.

Навчання з питань охорони праці. Типове положення, яке встановлює порядок і види навчання та інструктажів, форми перевірки знань з питань охорони праці працівників та посадових осіб. Перелік посад посадових осіб, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично один раз на три роки проходять навчання з питань охорони праці. Перелік робіт із підвищеною небезпекою. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Фінансування охорони праці роботодавцем. Інші джерела фінансування охорони праці. Перелік заходів і засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких відносять до валових витрат юридичної чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

Дотримання вимог щодо охорони праці під час проектування, спорудження (виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва. Попередня експертиза проектної документації, за позитивними результатами якої відкривають фінансування робіт.

Дозвіл на початок роботи та види робіт підприємства, діяльність якого пов'язана з виконанням робіт та експлуатацією об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що встановлені визначеним Кабінетом Міністрів України переліком. Порядок допуску до експлуатації придбаних за кордоном технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування тощо. Порядок прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих об'єктів.

Основні вимоги Положення про порядок розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Інформація та звітність про стан охорони праці. Добровільні об'єднання громадян з охорони праці.

Стимулювання охорони праці. Заохочення працівників за активну участь у роботі зі створення безпечних та нешкідливих умов праці.

Застосування для розрахунків страхових внесків до Фонду соціального страхування від нещасних випадків та профзахворювань знижок та надбавок для кожного підприємства.

Відшкодування підприємствам, громадянам і державі збитків, завданих порушенням вимог охорони праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів, тимчасове припинення їх чинності. Акти підприємств з охорони праці.

Забезпечення працівників нормативно-правовими актами з охорони праці.

Державне управління охороною праці. Органи державного управління. Компетенція Кабінету Міністрів України у галузі охорони праці. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці, і, зокрема, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань праці та соціальної політики щодо атестації робочих місць на відповідність вимогам нормативних актів про охорону праці. Повноваження спеціально уповноваженого центрального органу

виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо управління охороною праці. Повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.

Повноваження об'єднань підприємств з цих питань.

Організація наукових досліджень із проблем охорони праці. Державний нагляд за охороною праці. Органи державного нагляду за охороною праці та порядок регулювання їх діяльності. Права і відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці. Соціальний захист цих посадових осіб.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці. Повноваження і права профспілок у цій сфері. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.

Штрафні санкції до юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, до посадових осіб та працівників за порушення вимог щодо охорони праці. Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок.

Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Основні положення Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»: завдання страхування та сфера дії закону, основні принципи страхування; управління страхуванням. Обов'язки ФССНВВПЗ: відшкодування збитків, заподіяних застрахованому ушкодженням його здоров'я, відшкодування моральних збитків, профілактична діяльність ФССНВВПЗ, спрямована на усунення загрози здоров'ю працівників, зумовленої умовами праці. Фінансування страхування від нещасних випадків.

Страхові тарифи, диференційовані залежно від класу професійного ризику виробництва, а також від фактичних умов та

безпеки праці на виробництві. Закон України «Про колективні договори». Регулювання питань охорони праці в колективному договорі. Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого довкілля, підвищення наявного рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам.

Тривалість робочого часу працівників. Скорочена тривалість робочого часу. Заборона роботи в нічний час. Обмеження понаднормованих робіт. Заборона залучення до понаднормованих робіт.

Праця жінок. Роботи, на яких заборонено застосовувати працю жінок. Обмеження праці жінок на роботах у нічний час. Гарантії у разі прийняття на роботу і заборона звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей.

Праця інвалідів. Порядок навчання, перекваліфікації та працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій. Умови використання їх праці у нічний час та на понаднормованих роботах.

Праця молоді. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах. Вік, із якого дозволено прийняття на роботу. Роботи, на яких заборонено застосовувати працю осіб, молодших від вісімнадцяти років. Медичні огляди.

Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають трудові спори. Терміни звернення до комісії з трудових спорів та порядок прийняття заяв. Порядок і терміни розгляду трудових спорів.

Відповідальність за порушення законодавства про працю.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Охорона праці як об'єкт управління. Управління охороною праці. Мета і завдання управління. Структурно-функціональна схема управління охороною праці.

Планування роботи з охорони праці: перспективне, поточне та оперативне.

Організація роботи з охорони праці. Посадові інструкції, установлення обов'язків, прав і відповідальності виробничо-технічних служб, посадових осіб і спеціалістів за виконання функцій і завдань у системі управління охороною праці, а також вимог з охорони праці.

Оперативне керівництво й координація роботи з охорони праці.

Матеріальне та моральне стимулювання роботи з охорони праці.

Контроль за ефективністю функціонування системи управління охороною праці, виконанням працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці, за станом охорони праці на робочих місцях, аудит охорони праці.

Вимоги нормативних актів з охорони праці щодо безпеки виробничих процесів, обладнання, будівель і споруд.

Планово-запобіжні ремонти засобів праці. Метрологічне забезпечення охорони праці.

Організація безпечного ведення робіт підвищеної небезпеки або таких, де є потреба у професійному доборі згідно з нормативно-правовими актами з охорони праці.

Прилади контролю безпечних умов праці. Світлова та звукова сигналізація. Запобіжні написи, сигнальне пофарбування. Знаки безпеки.

Засоби колективного та індивідуального захисту працівників. План ліквідації аварій. План евакуації з приміщень у разі аварії.

ТЕМА 3. ВИБУХОНЕБЕЗПЕКА ВИРОБНИЦТВ І ВИБУХОЗАХИСТ

Стан та динаміка аварійності у світовій індустрії. Аналіз характерних значних промислових аварій, пов'язаних з викидами, вибухами та пожежами хімічних речовин. Загальні закономірності залежності масштабів руйнувань і тяжкості наслідків аварій від

кількості, фізико-хімічних властивостей і параметрів спалимих речовин, які використовують у технологічній системі.

Основні положення Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки». Порядок ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки.

Основні положення Конвенції 174 від 2 червня 1993 року Міжнародної організації праці «Про запобігання значним промисловим аваріям».

Теоретичні основи механізму горіння та вибуху. Ламінарне, дефлаграційне горіння і детонація у різних агрегатних станах: парогазових, дисперсних середовищ, сконденсованих вибухових речовин.

Особливості горіння та вибуху в апаратурі, виробничому приміщенні, неорганізованих газових викидів у незамкненому просторі. Механізм горіння аерозолів.

Параметри і властивості, що характеризують вибухонебезпеку середовища; чинники, що характеризують небезпеку вибуху, ГОСТ 12.1.010-76 «Взрывобезопасность. Общие требования».

Кількісні показники вибухів, що характеризують масштаби руйнування, тяжкість наслідків. Тротиловий еквівалент; частка участі вибухопожежонебезпечних продуктів у вибуху, зведена маса; енергетичний потенціал вибухонебезпеки, баланс розподілу енергії вибуху.

Основні характеристики вибухонебезпеки хіміко-технологічних процесів; показники рівня руйнування промислових аварій. Установлені визначення: хіміко-технологічна система, технологічний блок, середовище, об'єкт. Значення параметрів: регламентовані, критичні, гранично допустимі; потенційно вибухонебезпечний технологічний об'єкт. Кількісні характеристики гідродинамічних, тепломасообмінних процесів та їх вплив на рівень вибухонебезпеки. Кількісні показники, що складають енергетичний потенціал вибухонебезпеки. Можливі показники вибухів.

Методи стабілізації процесів та оцінення надійності систем. Фізико-хімічні характеристики речовин, які використовують у

технологічній системі, та їх вплив на вибухонебезпеку; оцінення рівня небезпечності процесу; обґрунтованість та надійність способів і засобів контролю допустимої кількості небезпечних речовин; засоби запобігання критичним значенням параметрів.

Оцінення експлуатаційної надійності та безпеки обладнання, трубопроводів, обґрунтування їх вибору. Поняття про строки служби (ресурсу) і безвідмовної роботи обладнання; обґрунтування вибору ущільнень, методів і засобів запобігання перевищенням тиску, ефективних систем аварійного скидання вибухонебезпечних продуктів закритого типу.

Вибір засобів контролю, управління і протиаварійного захисту (ПАЗ). Обґрунтування вибору енергозабезпечення (енергостійкості) систем контролю, управління і ПАЗ з урахуванням характеру технологічного процесу й енергетичного потенціалу об'єкта.

Локалізація аварій, захист персоналу від уражень, будинків і споруд від руйнування. Поблочні моделі виникнення й розвитку аварій; технічні засоби і послідовність аварійного від'єднання технологічних блоків. Методи і послідовність локалізації аварій за різних схем їх розвитку.

Методи оцінення інтенсивності впливу ударної хвилі на об'єкти на випадок можливого вибуху. Основні принципи розрахунку зон за рівнями безпеки та їх класифікація.

Обґрунтованість розміщення вибухонебезпечних технологічних об'єктів на території підприємства. Стійкість будинків і споруд до дії ударної хвилі. Технічні та організаційні заходи щодо захисту персоналу від дії ударної хвилі та вторинних чинників вибуху.

Основні напрямки в удосконаленні технологічних процесів, розробленні сучасного обладнання, засобів контролю, управління і протиаварійного захисту, швидкодійної та регулювальної апаратури.

Підвищення якості сировини, матеріалів та обладнання.

Раціональне планування території підприємства. Вибір та використання ефективних і надійних, переважно на базі ЕОМ і мікропроцесорної техніки, засобів контролю, регулювання та протиаварійного захисту.

Запобігання аварійній розгерметизації технологічних систем, займанню аварійних викидів.

Вимоги щодо професійного відбору та навчання персоналу для виробництв підвищеної вибухонебезпеки.

ТЕМА 4. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Основні нормативні документи, що регламентують роботу із забезпечення пожежної безпеки об'єктів: Закон України «Про пожежну безпеку», стандарти, будівельні норми та правила, Правила пожежної безпеки та інше. Обов'язки керівника підприємства та інших посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта та окремих ділянок виробництва.

Порядок організації і робота добровільної пожежної дружини.

Положення про добровільні пожежні дружини. Обов'язки членів добровільних пожежних дружин щодо запобігання пожежам та їх гасіння. Пільги та заохочення, встановлені для них.

Порядок створення та роботи пожежно-технічної комісії. Типове положення про пожежно-технічні комісії.

Кримінальна, адміністративна, матеріальна та дисциплінарна відповідальність громадян, посадових та юридичних осіб за порушення вимог пожежної безпеки та виникнення пожежі.

Коротка характеристика виробництва та пожежна небезпека технологічного процесу, сировини, готової продукції, агрегатів, установок тощо.

Основні причини пожеж: порушення технологічних регламентів і несправність виробничого обладнання, іскри електрогазозварювальних робіт і необережне поводження з вогнем, іскри котельних та інших установок, порушення правил користування інструментами й електронагрівальними приладами. Заходи пожежної безпеки, яких необхідно дотримуватися перед початком роботи, під час роботи та після її закінчення з метою запобігання пожежам.

Утримання території підприємства, протипожежні розриви, джерела протипожежного водопостачання, протипожежний режим на об'єкті.

Основні вимоги пожежної безпеки в будівлях і приміщеннях, під час експлуатації електрообладнання, опалювальних приладів, систем вентиляції, проведення електрогазозварювальних, паяльних та інших вогневих робіт, фарбування, знежирювання та миття виробів і обладнання.

Вимоги пожежної безпеки в лабораторіях, архівах, складських приміщеннях, гаражах, на складах зберігання хімічних речовин, паливо-мастильних матеріалів, під час роботи з пожежовибухонебезпечними матеріалами, у приміщеннях із масовим перебуванням людей (навчальних приміщеннях, гуртожитках, поліклініках, їдальнях тощо).

Основні вимоги щодо утримання шляхів евакуації, автоматичних систем пожежогасіння й автоматичної пожежної сигналізації.

Призначення та місцезнаходження на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного обладнання та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, бочки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння). Загальні уявлення про спринклерне і дренчерне обладнання, автоматичну пожежну сигналізацію, вуглекислотні, порошкові, газові та інші установки пожежогасіння.

Порядок утримання на об'єкті засобів пожежогасіння влітку та взимку.

Правила використання вогнегасильних засобів, протипожежного інвентарю й обладнання для пожежогасіння.

Засоби зв'язку та сповіщення про пожежу, що наявні на об'єкті, у цеху, місця розташування телефонів, пристроїв для подавання звукових сигналів пожежної тривоги. Правила використання цих засобів у разі виникнення пожежі.

Дії працівників у разі виявлення в цеху чи на території об'єкта задимлення, загорання або пожежі. Порядок повідомлення про пожежу до пожежної охорони, газорятувальної та інших аварійних

служб, організація зустрічі пожежних частин, команд чи добровільних пожежних дружин. Вимкнення за необхідності технологічного обладнання, комунікацій, електроустановок та вентиляції. Гасіння пожежі наявними на об'єкті засобами пожежогасіння, порядок увімкнення стаціонарних установок, евакуації людей і матеріальних цінностей.

Дії працівників після прибуття пожежних підрозділів (надання допомоги у прокладанні рукавних ліній, участь в евакуації матеріальних цінностей та виконання інших робіт за розпорядженнями керівника гасіння пожежі).

Розслідування та облік пожеж, розроблення заходів щодо запобігання пожежам та загибелі людей на них.

Примітка. Навчання за темою 4 проводять фахівці, що мають спеціальну (пожежно-технічну) освіту та стаж роботи за фахом не менше від 5 років.

ТЕМА 5. ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА

Статистичні відомості про стан виробничого електротравматизму. Основні причини та шляхи зниження його рівня.

Електричний струм, одиниці вимірювання струму, напруги, потужності, опору, частоти. Постійний та змінний струм, їх шкідлива дія на організм людини. Небезпечні величини електроструму, напруги. Залежність дії електроструму на людину від тривалості дії, умов довкілля, метеорологічних чинників, фізичного стану людини. Поняття напруги кроку та доторку. Статична й наведена напруга. Дія електромагнітних полів, засоби захисту від них. Правила безпеки під час роботи на персональних комп'ютерах.

Будова промислових електроустановок та їх елементи: електричні станції, підстанції, розподільчі пристрої, перетворювачі електроенергії; повітряні та кабельні лінії електропередач вище 1000 В; розподільчі електромережі напругою до 1000 В.

Розподіл електроустановок за класами напруги: 0,4 кВ; 6-10 кВ; 35 кВ; 110-1150 кВ. Особливості будови та галузь застосування.

Охоронні зони електромереж до і вище 1000 В. Допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин задіяного обладнання, що перебувають під напругою. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працівників електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках. Порядок їх використання, зберігання та обліку. Періодичність та види випробувань. Плакати та знаки безпеки, які використовують в електроустановках.

Заземлення та занулення електроустановок, їх захисна дія; допустимі величини опору, від чого вони залежать.

Заходи безпеки під час роботи з електрифікованим інструментом, зварювальними та знижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо.

Вимоги безпечного застосування машин і механізмів у задіяних електроустановках. Особливості виробництв із наявністю електротехнологій.

Порядок виконання робіт у задіяних електроустановках: організаційні та технічні заходи, наряд-допуск до роботи, інструктаж, групи електробезпеки.

Вимоги до персоналу, який виконує роботи в задіяних електроустановках.

Особа, відповідальна за стан електрогосподарства, її статус, кваліфікація, група електробезпеки, обов'язки та відповідальність.

ТЕМА 6. ГІГІЄНА ПРАЦІ. МЕДИЧНІ ОГЛЯДИ. ПРОФІЛАТИКА ПРОФЕСІЙНИХ ОТРУСНЬ І ЗАХВОРЮВАНЬ

Поняття гігієни праці та медицини праці. Основні положення законодавчих актів, що стосуються створення безпечних умов праці та збереження здоров'я працівників. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів – санітарних норм, правил, гігієнічних нормативів, регламентів тощо.

Шкідливі фактори виробничого довкілля і трудового процесу, їх гігієнічне оцінення. Критерії та показники умов праці (Гігієнічна класифікація праці). Компетенція спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я у проведенні атестації робочих місць за умовами праці, організація та здійснення контролю за параметрами факторів виробничого довкілля та трудового процесу. Атестація робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці.

Організація та здійснення державної санітарно-епідеміологічної експертизи промислової продукції, технологічних процесів тощо. Заходи щодо поліпшення умов праці та виробничого довкілля. Особливості гігієни праці в провідних галузях господарства. Особливості гігієни праці під час використання праці жінок та неповнолітніх. Санітарно-побутове забезпечення працівників.

Медичні огляди осіб, які працюють у важких та шкідливих умовах праці. Захворюваність із тимчасовою втратою працездатності. Професійні захворювання (порядок розслідування, реєстрації та обліку профзахворювань, аналіз профзахворюваності, визначення придатності працівника до роботи). Основні принципи профілактики виникнення профзахворювань.

Примітка. Навчання за темою 6 проводять фахівці державної санітарно-епідеміологічної служби.

ТЕМА 7. НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ У РАЗІ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ

Стислі основи анатомії та фізіології людини.

Поняття першої допомоги. Основні принципи надання першої допомоги і правильність, доцільність дій, швидкість, рішучість, спокій. Перша допомога у разі кровотечі. Класифікація кровотечі. Основні види кровотечі, їх ознаки. Перша допомога у разі капілярної кровотечі. Перша допомога на випадок артеріальної та венозної кровотечі. Засоби зупинення кровотечі. Зупинення кровотечі притисканням пошкодженої судини до підлеглої кістки,

максимальним згинанням кінцівки. Зупинення кровотечі за допомогою джгута чи джгута-закрутки.

Способи реанімації, підготовлення потерпілого до реанімації.

Штучне дихання способом «із рота в рот» чи «із рота в ніс».

Непрямий (закритий) масаж серця. Перша допомога у разі утоплення.

Види електротравм. Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму. Термічна, електрична та біологічна дія електричного струму на організм людини. Правила надання першої допомоги потерпілим від ураження електричним струмом.

Перша допомога в разі удару. Струс головного мозку. Удари в зоні хребта. Синдром стиснення. Перша допомога у разі вивиху і розтягнення зв'язок.

Перша допомога на випадок отруєння газами. Симптоми отруєнь. Вплив різних газів на організм людини і його наслідки.

Перша допомога на випадок поранення. Визначення та класифікація ран. Види перев'язувального матеріалу. Типи пов'язок. Правила накладання пов'язок.

Перша допомога на випадок перелому. Класифікація переломів. Правила накладання шин. Перша допомога у разі ушкодження хребта та кісток тазу.

Опіки, їх класифікація. Перша допомога на випадок хімічних та термічних опіків, опіку очей. Перша допомога на випадок теплового та сонячного ударів.

Запобіжні заходи щодо інфікування СНІДом під час надання першої допомоги потерпілим у разі нещасних випадків.

Примітка. Навчання за темою 7 проводять фахівці-медики.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ РОБОТАМИ З ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЙ

Великі виробничі аварії, їх типи, причини та наслідки. Вплив техногенних чинників на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров'я людей. Приклади великих техногенних аварій і катастроф та

їх наслідки. Законодавчі та інші нормативні акти світової спільноти та України щодо забезпечення контролю, управління та захисту від основних видів виробничих небезпечних чинників.

Класифікація виробничих небезпечних чинників залежно від властивостей технологічних процесів та небезпечних речовин (різновиди вибухів, пожеж; вибухи киплячих рідин, що викидають пар, викиди токсичних речовин; порушення цілісності інженерних споруд, будівель тощо).

Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки». Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН). Повноваження суб'єкта господарювання, який має ОПН, щодо організації робіт з ідентифікації ОПН. Роль адміністрації та керівників підрозділів підприємства у виявленні небезпечного промислового устаткування, оціненні небезпечних промислових чинників, розробленні планів ліквідації аварій та аварійно-рятувальних заходів, розробленні заходів щодо підвищення рівня безпеки виробництва, організації навчання та протиаварійних тренувань персоналу. Формування звітів про стан безпеки праці, проведену протиаварійну роботу та про аварії, що сталися.

Декларування безпеки ОПН – оцінення рівня небезпеки об'єктів, установлення ймовірності можливих аварій, установлення допустимого ризику та розроблення заходів щодо його зниження. Мета і методика виявлення небезпечних чинників виробничих аварій. Визначення пріоритетів. Прогнозування аварій на виробництві. Методики оцінення можливостей виникнення аварій під час здійснення окремих технологічних процесів. Повноваження місцевих органів виконавчої влади щодо регулювання життєдіяльності ОПН. Роль місцевих органів виконавчої влади під час вирішення питань розміщення небезпечних промислових установок, у наданні допомоги підприємствам, проведенні інспекцій, ліквідації наслідків аварій, гарантуванні безпеки населення. Функціональна структура управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків аварій. Взаємодія органів місцевої влади та керівників аварійно небезпечних

виробництв щодо запобігання аваріям та ліквідації їх наслідків. Складання переліку промислових установок – джерел загрози великих виробничих аварій. Узгодження місць розташування виробництв. Проведення інспекцій.

Планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві. Організація аварійних служб та формування планів їх роботи. Управління здійсненням заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Порядок дії систем аварійної сигналізації та зв'язку, призначення персоналу та визначення його обов'язків.

Вибір засобів контролю, управління і протиаварійного захисту (ПАЗ). Обґрунтування вибору енергозабезпечення (енергостійкості) системи контролю, управління і ПАЗ з урахуванням характеру технологічного процесу та енергетичного потенціалу об'єкта. Створення та організація роботи групи експертів на підприємстві.

Складання та затвердження контрольних списків виробничих небезпечних чинників. Надання інформації громадськості.

Примітка. Тему 9 тематичного плану і програму розробляють з урахуванням вимог нормативно-правових актів охорони праці та промислової безпеки для конкретних напрямів економічної діяльності й виробництв.

2.2. Організація навчання з охорони праці студентів аграрних ВНЗ

Наказом МОН України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та Держгірпромнагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України» встановлено, що нормативні навчальні дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист» мають вивчати всі студенти, курсанти та слухачі вищих навчальних закладів України.

Вивчають навчальні дисципліни «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» за навчальними планами і програмами, які затверджено Міністерством освіти і науки України за погодженням із Держгірпромнаглядом.

Окремі питання (розділи) з охорони праці мають бути передбачені у навчальних програмах загальнотехнічних і спеціальних дисциплін.

Дисципліну «Основи охорони праці» вивчають на 2-му чи 3-му курсі (молодший спеціаліст), на 4-му курсі (ОКР бакалавр) із загальним обсягом не менше 1,5 кредиту ECTS (54 академічні години). Форма підсумкового контролю знань – іспит;

Дисципліну «Охорона праці в галузі» вивчають на 4-му курсі (молодший спеціаліст), на 5-му курсі (спеціаліст, магістр) із загальним обсягом не менше 1 кредиту ECTS (36 академічних годин). Форма підсумкового контролю знань – іспит.

Наказ передбачає введення відповідних розділів з питань охорони праці до робочих навчальних програм, програм практик студентів. Має бути заплановано навчальне навантаження для проведення викладачами з охорони праці консультацій з відповідних розділів дипломних проектів (робіт) у обсягах не менше від 1 години

на студента (молодший спеціаліст, бакалавр) та не менше 1,5 години на студента (спеціаліст і магістр).

Необхідно вводити викладачів з охорони праці до складу державних екзаменаційних (кваліфікаційних) комісій під час захисту дипломних проектів (робіт) та складання державних екзаменів. Під час проведення державного екзамену потрібно вводити до індивідуальних комплексних контрольних-кваліфікаційних завдань питання з охорони праці. У дипломних проектах (роботах) молодших спеціалістів і бакалаврів необхідно вводити окремий розділ «Охорона праці», спеціалістів і магістрів – окремий розділ «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях».

Має бути забезпечено проходження навчання педагогічних та науково-педагогічних працівників, які викладають дисципліни з охорони праці і беруть участь у роботі державних екзаменаційних (кваліфікаційних) комісій, відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 15.02.2005 р. за № 231/10511 (зі змінами).

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРАЦЕОХОРОННОЇ РОБОТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

3.1. Перелік основних документів з охорони праці в аграрних ВНЗ

В аграрних ВНЗ повинна бути нормативно-правова, розпорядча, звітна та облікова документація з питань охорони праці.

Нормативно-правова документація: закони, норми, правила, типові положення та інструкції, знаки безпеки, бланки.

Розпорядча документація: накази, розпорядження, положення, інструкції.

Звітна документація: форми офіційної статистичної звітності.

Облікова документація відбиває всю діяльність з охорони праці в аграрному ВНЗ, до неї належать: журнали, переліки, графіки, протоколи, плани, схеми.

Усю документацію зберігають у службі охорони праці аграрного ВНЗ у належному стані, зручному для використання за необхідності або за умови контролю аграрного ВНЗ органами державного нагляду з охорони праці.

Накази

Наказ про затвердження системи управління охороною праці в аграрному ВНЗ.

Наказ про затвердження графіка перевірки стану умов та безпеки праці у структурних підрозділах аграрного ВНЗ.

Наказ про затвердження графіка проведення періодичних медичних оглядів працівників аграрного ВНЗ.

Наказ про призначення відповідальної особи (та її заступника) за енергогосподарство в аграрному ВНЗ.

Накази про призначення відповідальних осіб за безпечну експлуатації вантажопідіймальних машин і механізмів в аграрному ВНЗ.

Наказ про створення комісії для спостереження за станом і експлуатацією будівель і споруд аграрного ВНЗ.

Наказ про затвердження складу постійно діючої комісії з перевірки знань з охорони праці посадових осіб аграрного ВНЗ.

Журнали

Журнал реєстрації вхідної документації з охорони праці.

Журнал реєстрації вихідної документації з охорони праці.

Журнал реєстрації вступного інструктажу охорони праці.

Журнал реєстрації вступного інструктажу пожежної безпеки.

Журнали реєстрації первинного, повторного та позапланового інструктажу охорони праці (*зберігають у структурних підрозділах*).

Журнали реєстрації первинного, повторного та позапланового інструктажу пожежної безпеки (*зберігають у структурних підрозділах*).

Журнал реєстрації інструкцій з питань охорони праці.

Журнал обліку видавання інструкцій з питань охорони праці.

Журнал реєстрації інструкцій з питань пожежної безпеки.

Журнал обліку видавання інструкцій з питань пожежної безпеки.

Журнал реєстрації видавання документації (нормативно-правових актів) з охорони праці.

Журнал обліку об'єктів підвищеної небезпеки.

Журнал реєстрації протоколів лабораторних досліджень умов праці.

Журнал обліку і випробувань електрозахисних засобів.

Журнал реєстрації потерпілих від нещасних випадків.

Журнал обліку професійних захворювань.

Журнал реєстрації аварій.

Положення

Положення про систему управління охороною праці (СУОП) в аграрному ВНЗ.

Положення про службу охорони праці аграрного ВНЗ.

Положення про порядок розроблення інструкцій з охорони праці в аграрному ВНЗ.

Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій в аграрному ВНЗ.

Положення про порядок виконання робіт із підвищеною небезпекою в аграрному ВНЗ.

Положення про проходження медичних оглядів працівниками та студентами аграрного ВНЗ.

Положення про комісію з питань охорони праці аграрного ВНЗ

Положення про роботу кабінету з охорони праці в аграрному ВНЗ.

Положення про навчання з питань охорони праці в аграрному ВНЗ.

Положення про порядок виконання робіт із підвищеною небезпекою в аграрному ВНЗ.

Положення про порядок проведення адміністративного-громадського контролю з охорони праці в аграрному ВНЗ.

Положення про порядок забезпечення працівників аграрного ВНЗ спеціальним одягом, спеціальним взуттям і іншими засобами індивідуальної захисту.

Переліки

Перелік робіт з підвищеною небезпекою в аграрному ВНЗ.

Перелік професій працівників аграрного ВНЗ, звільнених від проведення первинного, повторного та позапланового інструктажів.

Перелік професій, працівники яких мають право на забезпечення ЗІЗ (із визначенням конкретних видів засобів для них).

Перелік робіт в аграрному ВНЗ, де є потреба у професійному доборі.

Перелік професій працівників аграрного ВНЗ, які повинні проходити попередній та періодичний медичний огляди.

Перелік посадових осіб аграрного ВНЗ, які зобов'язані проходити попередню та періодичну перевірку знань із питань охорони праці.

Перелік робіт в аграрному ВНЗ, на яких заборонено застосовувати працю жінок.

Перелік робіт в аграрному ВНЗ, на яких заборонено застосовувати працю неповнолітніх.

Перелік наявних в аграрному ВНЗ професій та посад, працівники яких мають право на отримання молока або інших рівноцінних харчових продуктів.

Перелік інструкцій з охорони праці, які мають діяти в аграрному ВНЗ.

Графіки

Графік перевірки стану умов та безпеки праці в структурних підрозділах в аграрного ВНЗ.

Графік проведення періодичних медоглядів працівників аграрного ВНЗ.

Графік проведення атестації за умовами праці у виробничих підрозділах аграрного ВНЗ.

Графік проведення навчання з охорони праці й перевірки знань із питань охорони праці в структурних підрозділах аграрного ВНЗ.

Документи (акти, протоколи, накази тощо)

Акти розслідування нещасних випадків на виробництві за формою Н-1.

Акти розслідування нещасних випадків на виробництві за формою Н-5.

Акти розслідування професійних захворювань за формою П-4.

Акти розслідування нещасних випадків зі студентами (слухачами, аспірантами) за формою Н-Н.

Матеріали розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій (перші примірники).

Приписи органів державного нагляду, накази та заходи щодо їх виконання.

Приписи спеціалістів служби охорони праці аграрного ВНЗ.

План роботи служби охорони праці аграрного ВНЗ.

Комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення наявного рівня охорони праці, передбачені колективним договором аграрного ВНЗ.

Матеріали аудиту охорони праці, зокрема оцінювання технічного стану виробничого обладнання та устаткування, атестації робочих місць за умовами праці на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці.

Протоколи перевірки знань із питань охорони праці.

Протоколи вимірювання опорів ізоляції електроустановок, апаратів, вторинних кіл і електромереж напругою до 1000 В.

Протоколи вимірювання опору заземлювальних пристроїв.

Паспорти на заземлювальні пристрої.

Посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці (копії).

Інструкції з охорони праці (перші примірники).

Склад постійно діючої комісії з перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб аграрного ВНЗ.

Плани локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій у структурних підрозділах аграрного ВНЗ.

3.2. Перелік робіт з підвищеною небезпекою, що можуть виконуватися в аграрних ВНЗ та на об'єктах проведення практик

В аграрних ВНЗ, зокрема у НДГ, існують виробничі підрозділи (окремі робочі місця), де працівники виконують роботи з підвищеною небезпекою. Такі роботи також проводять у певних лабораторіях кафедр аграрного ВНЗ, де студенти під час навчального процесу можуть ознайомитися з особливостями технологічних процесів за умови дотримання всіх нормативів безпеки праці.

«Перелік робіт з підвищеною небезпекою» було затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 р. № 15 та зареєстровано у Міністерстві юстиції України 15.02.2005 р. за № 232/10512. Цей Перелік передбачає 137 видів робіт з підвищеною небезпекою, частина яких має місце в навчально-виробничому процесі аграрних ВНЗ (у представленому нижче переліку збережено нумерацію «Переліку робіт з підвищеною небезпекою»).

Перелік робіт з підвищеною небезпекою в аграрних ВНЗ

1. Електрозварювальні, газополум'яні, наплавляльні та паяльні роботи. Контроль за зварними з'єднаннями.
2. Роботи в охоронних зонах ліній електропередач.
3. Роботи на кабельних лініях і електроустановках під напругою.
4. Роботи у зонах дії струму високої частоти, йонізувального випромінювання, електростатичного та електромагнітного полів, а також роботи із застосуванням лазерів, дозиметрів.
5. Роботи на повітряних лініях зв'язку, які перетинають лінії електропередач, контактні проводи.
7. Обслуговування, ремонт та налагоджування обладнання для плазмово-дугової зварювання, різання, напилювання, нанесення покривів та іншого електрозварювального устаткування.

8. Роботи в термічних цехах та дільницях на електротермічних установках підвищеної та високої частоти.

10. Роботи з надзвичайно займистими, легкозаймистими, займистими та вибухонебезпечними речовинами.

13. Обслуговування агрегатів і котлів, що працюють на газі та рідкому паливі.

14. Роботи з профілактики й технічного обслуговування газового господарства.

15. Виконання газонебезпечних робіт.

27. Роботи, пов'язані з обслуговуванням, експлуатацією та ремонтом компресорних та холодильних установок, що працюють на вибухонебезпечних та токсичних газах.

36. Роботи з отруйними, шкідливими, токсичними та радіоактивними речовинами.

37. Роботи з дезактивації, дезінсекції, дератизації та дезінфекції приміщень.

41. Нанесення лако-фарбових покриттів, ґрунтовок та шпакльовок на основі нітрофарб, полімерних композицій (поліхлорвінілових, епоксидних тощо).

42. Обробляння деревини та інших речовин антисептичними та вогнезахисними сумішами і речовинами.

45. Вулканізаційні роботи.

46. Обслуговування й ремонтування акумуляторних батарей.

47. Роботи, пов'язані з виробництвом, зберіганням, транспортуванням та застосуванням агрохімікатів, пестицидів, гербіцидів.

48. Гасіння вапна.

49. Обслуговування генераторних ацетиленових установок.

50. Гальванічні роботи, чищення вентиляційних каналів та повітропроводів.

61. Керування, завантажування та обслуговування дробарних, сортувальних, фасувально-пакувальних, просівальних, змішувальних, формувальних, затиральних, фільтрувальних, намотувальних,

варильних, плавильних, сепараторних, очищальних, обрізувальних, бурових, в'язальних, полірувальних механізмів.

63. Випробування та обслуговування парових і водогрійних котлів, економайзерів, паропроводів, трубопроводів гарячої води, пароперегрівників, теплообмінників, тепломеханічного устаткування, посудин, що працюють під тиском.

88. Роботи в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах, бункерах, камерах і колекторах.

91. Роботи в замкнених просторах (вмістищах, боксах, трубопроводах).

94. Роботи верхолазні та на висоті.

99. Роботи з ремонтування, фарбування, очищення від снігу та пилу дахів будівель за відсутності огорож.

101. Вантажно-розвантажувальні роботи за допомогою машин і механізмів.

105. Монтаж, демонтаж та обслуговування компресорного, холодильного обладнання, пресів-розширювачів, ковальсько-пресового устаткування.

106. Монтування, демонтування й накачування шин автотранспортних засобів.

107. Обслуговування й ремонтування елементів підвіски автомобілів, гідропідіймачів на автомобілях-самоскидах та самоскидних причепах, їх знімання й установлювання.

108. Ремонт паливної апаратури двигунів внутрішнього згорання.

109. Керування тракторами й самохідним технологічним устаткуванням.

114. Роботи на копіювальних та розмножувальних машинах.

115. Обслуговування верстатів з обробляння деревини і металів.

117. Проведення робіт у силосах, призначених для різної сільськогосподарської продукції, у вагонах-зерновозах.

118. Роботи з обслуговування і ремонтування аспіраційних та пневмотранспортних систем на підприємствах зі зберігання й переробляння зерна.

119. Роботи з розвантажування, складання та зберігання зернових і олійних культур, висівок, макухи і шротів насипом і в затареному вигляді.

121. Роботи з обслуговування бугаїв-плідників, кнурів і жеребців.

122. Лісосічні роботи, трелювання, транспортування та сплавлення лісу.

124. Роботи з ліквідації лісових пожеж.

136. Монтування, ремонтування й профілактичне обслуговування засобів охоронної сигналізації.

В аграрних ВНЗ на основі Переліку робіт з підвищеною небезпекою, з урахуванням специфіки навчально-виробничого процесу, ректор організовує розроблення і затверджує відповідний перелік робіт з підвищеною небезпекою, для проведення яких потрібні спеціальне навчання й щорічна перевірка знань із питань охорони праці.

3.3. Положення про порядок розроблення інструкцій з охорони праці в аграрних ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Цим Положенням в аграрному ВНЗ запроваджується єдиний порядок розроблення інструкцій з охорони праці, він є обов'язковим для виконання у всіх підрозділах аграрного ВНЗ.

1.2. Положення встановлює вимоги до змісту, побудови й викладу інструкцій з охорони праці (далі – інструкції), визначає порядок опрацювання та введення в дію нових, переглядання та скасування інструкцій, що втратили чинність.

1.3. Інструкція є нормативно-правовим актом з охорони праці в аграрному ВНЗ, що містить обов'язкові для дотримання працівниками вимоги з охорони праці під час виконання ними робіт певного виду або за певною професією на робочих місцях, у виробничих приміщеннях, на території або в інших місцях, де за дорученням ректора аграрного ВНЗ чи уповноважених ним осіб виконують ці роботи, трудові чи службові обов'язки.

1.4. Такі інструкції розробляють в аграрному ВНЗ на основі чинних державних міжгалузевих і галузевих нормативно-правових актів з охорони праці, типових та примірних інструкцій і технологічної документації з урахуванням умов навчально-виробничого процесу та вимог безпеки, викладених в експлуатаційній та ремонтній документації підприємств-виробників обладнання, що використовується в аграрному ВНЗ та його відокремлених підрозділах. Інструкції затверджують ректор аграрного ВНЗ та керівники відокремлених підрозділів, і вони є обов'язковими для виконання працівниками відповідних професій або під час виконання відповідних робіт в аграрному ВНЗ.

1.5. Інструкції повинні відповідати чинному працезахоронному законодавству України, вимогам державних міжгалузевих і галузевих нормативно-правових актів з охорони праці: правил, норм,

стандартів, організаційно-методичних документів з охорони праці, на основі яких інструкції розроблено.

1.6. Інструкції повинні містити лише ті вимоги щодо охорони праці, дотримання яких обов'язкове працівниками. Порушення працівником цих вимог повинно розглядатися як порушення трудової дисципліни, за яке до нього може бути застосовано стягнення згідно з чинним законодавством.

1.7. Організацію вивчення інструкцій працівниками забезпечують керівники структурних (відокремлених) підрозділів аграрного ВНЗ згідно з Положенням про проведення навчання і перевірку знань з питань охорони праці в аграрному ВНЗ.

1.8. Контроль за додержанням працівниками вимог інструкцій покладено на начальника і спеціалістів відділу охорони праці аграрного ВНЗ, спеціалістів з охорони праці відокремлених підрозділів аграрного ВНЗ, керівників структурних (виробничих) підрозділів, організаторів робіт.

1.9. Громадський контроль за додержанням працівниками вимог інструкцій здійснює професійна спілка в особі своїх профкомів та профбюро структурних підрозділів аграрного ВНЗ.

2. Зміст і побудова інструкцій

2.1. Кожній інструкції відділ охорони праці чи спеціаліст з охорони праці аграрного ВНЗ присвоює порядковий номер.

У назві інструкції стисло вказують, для якої професії або виду робіт її призначено, наприклад: «Інструкція з охорони праці для зварювальника».

2.2. Інструкції повинні містити такі розділи :

- загальні положення;
- вимоги безпеки перед початком роботи;
- вимоги безпеки під час виконання роботи;
- вимоги безпеки після закінчення роботи;
- вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

Для розміщення матеріалів, які доповнюють основну частину інструкцій, ілюструють чи конкретизують її окремі вимоги, може

бути додано розділ «Додатки». У цьому ж розділі може бути наведено перелік нормативно-правових актів з охорони праці, на підставі яких розроблено інструкцію.

2.3. Розділ «Загальні положення» повинен містити:

- відомості про галузь застосування інструкції;
- загальні відомості про об'єкт розроблення: характеристику робочого місця працівника даної професії (виду робіт) залежно від тривалості його перебування на ньому протягом робочої зміни (постійне чи непостійне);

- основні дані щодо технологічного процесу та застосовуваного обладнання (на робочому місці, виробничій дільниці);

- умови і порядок допускання працівників до самостійної роботи за професією або до виконання відповідного виду робіт (вимоги щодо віку, стажу роботи, статі, стану здоров'я, проходження медоглядів, професійної освіти та спеціального навчання з питань охорони праці, інструктажів, перевірки знань тощо);

- вимоги правил внутрішнього трудового розпорядку, що стосуються питань охорони праці для даного виду робіт або професії, а також відомості про особливості організації праці і технологічних процесів та про коло трудових обов'язків працівників даної професії, які виконують даний вид робіт;

- характеристику основних небезпечних та шкідливих виробничих чинників для даної професії (виду робіт), особливості їх несприятливого впливу на працівників;

- перелік видів спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, які мають видавати працівникам даної професії (виду робіт) згідно з чинними нормами, із зазначенням стандартів або технічних умов на них;

- вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинен дотримуватися працівник під час виконання роботи.

2.4. Розділ «Вимоги безпеки перед початком роботи» повинен містити:

- порядок приймання зміни за умови безперервної роботи, зокрема у разі порушення режиму роботи виробничого обладнання або технологічного процесу;
- порядок підготовки робочого місця, засобів індивідуального захисту;
- порядок перевірки справності обладнання, інструменту, захисних пристроїв небезпечних зон машин і механізмів, пускових, запобіжних, гальмових і очищальних пристроїв, систем блокування та сигналізації, вентиляції та освітлення, знаків безпеки, первинних засобів пожежогасіння, виявлення видимих пошкоджень захисного заземлення (занулення) тощо;
- порядок перевірки наявності та стану матеріалів (сировини, заготовок, напівфабрикатів);
- порядок повідомлення керівника про виявлені несправності обладнання, пристроїв, інструменту, засобів захисту тощо.

2.5. Розділ «Вимоги безпеки під час роботи» повинен містити:

- відомості щодо безпечної організації праці, про методи безпечного виконання робіт, правила використання технологічного обладнання, пристроїв та інструментів, а також застереження щодо можливих небезпечних, неправильних методів праці, які заборонено застосовувати;
- правила безпечного поводження з матеріалами (сировиною, заготовками, напівфабрикатами), з готовою продукцією, допоміжними матеріалами та відходами виробництва, що становлять небезпеку для працівників;
- правила безпечної експлуатації транспортних і вантажопідіймальних засобів і механізмів, тари, вимоги безпеки під час вантажильних робіт та транспортування вантажів;
- вказівки щодо порядку утримання робочого місця у безпечному стані;
- можливі види небезпечних відхилів від нормального режиму роботи обладнання та технологічного регламенту і способи їх усунення;

- вимоги щодо використання засобів індивідуального та колективного захисту від шкідливих і небезпечних виробничих чинників;

- умови, за яких роботу має бути припинено (технічні, метеорологічні, санітарно-гігієнічні тощо);

- вимоги щодо забезпечення пожежо- та вибухобезпеки;

- порядок повідомлення керівників та спеціалістів з охорони праці про нещасні випадки чи раптові захворювання, факти порушення технологічного процесу, виявлені несправності обладнання, устаткування, пристроїв, інструменту, засобів захисту та про інші небезпечні та шкідливі виробничі чинники, що загрожують життю і здоров'ю працівників.

2.6. Розділ «Вимоги безпеки після закінчення роботи» повинен містити:

- порядок безпечного вимикання, зупинення, розбирання, очищення і мащення обладнання, пристроїв, машин, механізмів та апаратури;

- порядок здавання робочого місця;

- порядок прибирання відходів виробництва;

- вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинні дотримуватися працівники після закінчення роботи;

- порядок повідомлення керівників про всі недоліки, які було виявлено у процесі роботи.

2.7. Розділ «Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях» повинен містити:

- відомості про ознаки можливих аварійних ситуацій, характерні причини аварій (вибухів, пожеж тощо);

- відомості про засоби та дії, спрямовані на запобігання можливим аваріям;

- порядок дій, особисті обов'язки та правила поведінки працівників у разі виникнення аварії згідно з планом її ліквідації;

- порядок повідомлення керівників про аварії та ситуації, що можуть до них призвести;

- відомості про порядок застосування засобів протиаварійного захисту та сигналізації;
- порядок дій щодо надання першої долікарської допомоги потерпілим під час аварії.

3. Викладення тексту інструкцій

Під час викладення тексту інструкції потрібно керуватися такими правилами:

- текст інструкції має бути стислим, зрозумілим і не допускати різного тлумачення;
- в інструкції не має бути посилань на нормативно-правові акти, вимоги яких враховують під час її розроблення. За необхідності ці вимоги відтворюють дослівно;
- необхідно вживати терміни і визначення, які зазначено в Законі України «Про охорону праці», ДСТУ 2293-93 ССБП «Охорона праці. Терміни та визначення», ДК 003-2010 «Державний класифікатор України. Класифікатор професій» та в інших нормативно-правових актах;
- у тексті інструкцій не можна застосовувати невластиві для нормативних актів зврати розмовної мови, довільні словосполучення, скорочення слів, використовувати для одного поняття різні терміни, а також іноземні слова чи терміни за наявності рівнозначних слів чи термінів в українській мові; дозволено застосовувати лише загальноживані скорочення і аббревіатури, а також замінювати застосовані у даній інструкції словосполучення скороченням або аббревіатурою за умови повного відтворення цього словосполучення під час першого згадування у тексті із зазначенням у дужках відповідного скорочення чи аббревіатури;
- у тексті інструкції потрібно уникати викладення вимог у формі заборони, а за необхідності такого вживання необхідно давати пояснення, чим зумовлено заборону; не можна застосовувати слова «категорично», «особливо», «обов'язково», «суворо» та ін., оскільки всі вимоги інструкції є однаково обов'язковими;

- для наочності окремі вимоги інструкцій можуть бути проілюстровані рисунками, схемами, кресленнями тощо;
- якщо безпека роботи обумовлена певними нормами (величини відстаней, електричної напруги та ін.), їх потрібно подати в інструкції.

4. Порядок розроблення, затвердження та уведення інструкцій у дію

4.1. Розроблення, узгодження і затвердження інструкцій, що діють в аграрному ВНЗ, регламентовано «Положенням про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженим наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9, і з урахуванням вимог цього Положення.

4.2. Інструкції, що діють в аграрному ВНЗ, розробляють відповідно до переліку інструкцій, який складає відділ охорони праці аграрного ВНЗ за участю керівників структурних (виробничих) підрозділів, а у відокремлених підрозділах аграрного ВНЗ – їх служби з охорони праці (спеціалісти з охорони праці або особи, на яких покладено обов'язки спеціаліста з охорони праці) за участю керівників структурних підрозділів.

Перелік необхідних інструкцій розробляють на підставі затвердженого в аграрному ВНЗ штатного розпису згідно з ДК 003-2010 «Державний класифікатор України. Класифікатор професій».

Цей перелік, а також зміни чи доповнення до нього у разі змінення назви професії, впровадження нових видів робіт чи професій затверджує ректор аграрного ВНЗ. Після затвердження перелік необхідних інструкцій розсилають в усі структурні та відокремлені підрозділи аграрного ВНЗ.

4.3. Загальне керівництво розробленням (переглядом) інструкцій в аграрному ВНЗ покладають на першого проректора аграрного ВНЗ.

4.4. Розробляють (переглядають) необхідні інструкції, що діють в аграрному ВНЗ, безпосередні керівники робіт (начальник виробництва, цеху, дільниці, завідувач кафедри, відділу, лабораторії

та інших відповідних їм підрозділів аграрного ВНЗ тощо), які відповідають за своєчасне виконання цієї роботи.

4.5. Здійснення систематичного контролю за своєчасним розробленням нових та відповідністю чинних в аграрному ВНЗ інструкцій вимогам чинного законодавства, їх періодичним переглядом та своєчасним внесенням змін і доповнень до них, а також надання відповідної методичної допомоги розробникам інструкцій і організація придбання для них примірних інструкцій, стандартів ССБП та інших нормативно-технічних і організаційно-методичних документів про охорону праці покладено на відділ охорони праці аграрного ВНЗ та спеціалістів з охорони праці ВП аграрного ВНЗ.

4.6. Інструкція, яку розроблено в аграрному ВНЗ, набуває чинності з дня її затвердження, якщо інше не передбачене наказом ректора аграрного ВНЗ (директора ВП аграрного ВНЗ).

Інструкція повинна бути введена у дію до впровадження нового технологічного процесу (початку виконання робіт), обладнання чи до початку роботи нового виробництва після відповідного навчання працівників.

5. Реєстрація, облік і видавання інструкцій

5.1. Інструкції, які вводять у дію в аграрному ВНЗ, реєструють у відділі охорони праці аграрного ВНЗ у журналі реєстрації у порядку, встановленому ректором аграрного ВНЗ.

5.2. Введені в дію інструкції тиражують для поширення, вивішують на робочих місцях (виробничих дільницях) у вигляді односторонніх аркушів чи плакатів.

5.3. Видають інструкції керівникам структурних (виробничих) підрозділів аграрного ВНЗ спеціалісти відділу охорони праці аграрного ВНЗ (спеціалісти з охорони праці ВП аграрного ВНЗ) з реєстрацією у журналі обліку видавання інструкцій.

5.4. Інструкції видають працівникам на руки безпосередні керівники робіт під розпис у журналі реєстрації інструктажів з

питань охорони праці під час проведення первинного інструктажу або вивішують на робочому місці працівника.

5.5. Керівник структурного (виробничого) підрозділу аграрного ВНЗ повинен зберігати комплект інструкцій, необхідних у даному підрозділі для працівників усіх професій і видів робіт, а також перелік цих інструкцій.

6. Переглядання, припинення чинності та скасування інструкцій

6.1. Переглядають інструкції, що діють в аграрному ВНЗ, у терміни, передбачені нормативно-правовими актами з охорони праці, на підставі яких вони опрацьовані, але не рідше одного разу на 5 років, а для професій або видів робіт з підвищеною небезпекою – не рідше одного разу на 3 роки.

6.2. Інструкції переглядають до закінчення термінів, зазначених у пункті 6.1 цього Положення, у разі:

- змінення законодавства України про працю та охорону праці;
- набуття чинності нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці;
- настання аварійної ситуації або нещасного випадку, що зумовили необхідність переглядання (змінення) інструкції;
- впровадження нових технологій, змінення технологічного процесу або умов праці, а також впровадження нових видів обладнання, машин, механізмів, матеріалів, апаратури, пристроїв та інструментів, видів енергії тощо.

3.4. Порядок проведення безперервного адміністративно-громадського контролю з охорони праці в підрозділах аграрних ВНЗ

В аграрному ВНЗ має бути встановлено єдиний порядок проведення безперервного *контролю з охорони праці*, який є підсистемою СУОП в аграрному ВНЗ. Безперервний контроль з охорони праці передбачає:

- нагляд за проведенням робіт і процесів;
- контроль (аудит) за функціонуванням СУОП в аграрному ВНЗ.

Безперервний контроль з охорони праці в аграрному ВНЗ спрямований на підвищення безпеки навчально-виховного і виробничих процесів, запобігання порушенням нормативів безпеки і гігієни праці під час організації та здійснення навчально-виховного і виробничих процесів на основі приведення умов праці робочих місць, ділянок, підрозділів до нормативних вимог, зниження професійних ризиків.

Відповідальність за організацію і здійснення контролю в аграрному ВНЗ покладають:

- загалом в аграрному ВНЗ – на ректора;
- у структурних підрозділах – на їхніх керівників;
- на робочих місцях – на виконавців (організаторів) робіт.

Координацію роботи з організації безперервного працезахоронного контролю покладають на начальника служби (відділу) охорони праці аграрного ВНЗ.

Наглядові дії (відстеження безпеки праці) у межах системи безперервного контролю в аграрному ВНЗ здійснюють як у плановому (за графіком) порядку, так і позапланово на:

- трьох рівнях: управлінському, організаційному, виконавчому;
- трьох стадіях навчально-виховного і виробничого циклу:

перед початком роботи, під час роботи, після закінчення роботи;

– трьох тимчасових інтервалах: щодня (щозміни), щотижня (через два тижні), щомісяця (щокварталу).

Графік організації й проведення контрольних-наглядових дій розробляє відділ охорони праці аграрного ВНЗ. Обсяг наглядових дій має бути достатнім для того, щоб одержати об'єктивну інформацію про організацію безпечного проведення робіт на робочих місцях, ділянках і у підрозділах, виконання організаційно-розпорядчих документів з питань охорони праці, стан охорони праці у підрозділах та загалом в аграрному ВНЗ.

Поточний контроль (1-й ступінь) проводять щозміни до початку, під час і після закінчення роботи. Його здійснюють керівники ділянок, організатори робіт, виконавці робіт (у порядку само- і взаємоконтролю). Для участі в контролі залучають бригадирів, ланкових, майстрів та інших працівників.

Перевіряють:

1. Організацію та стан робочих місць і ділянок, зокрема:

- наявність попереджувальних, інформаційних знаків та знаків заборони, огорожень колодязів, ям, небезпечних зон та ін.;

- відповідність умов праці робочих місць і ділянок санітарним нормам щодо рівнів освітлення і забруднення повітряного довкілля (визначають візуально та за запахом), щодо наявності інших шкідливих і небезпечних виробничих чинників, а також щодо забезпечення працівників питною водою, наявності і комплектності аптечок надання першої домедичної допомоги;

- наявність у виконавців прав і допусків на виконання певних робіт.

2. Наявність, стан, правильність використання спецодягу, засобів індивідуального і колективного захисту.

3. Наявність, справність та відповідність вантажозахватних пристроїв, інструменту, інвентарю, тари, приладдя, підмостків, трапів, інших видів технологічного оснащення тощо вимогам НПАОП і затвердженій технології виконання робіт.

4. Дотримання працівниками затвердженої технології, проектів організації і вимог безпеки праці під час проведення робіт.

5. Характер розміщення та складування вантажів, наявність проходів, проїздів, габаритів, відповідність їх правилам безпеки праці.

6. Дотримання вимог Правил технічної експлуатації, державних стандартів та НПАОП під час експлуатації підйимально-транспортного, будівельного, енергетичного, іншого основного і допоміжного устаткування (тепло-, газо-, водо-, повітро-, електропостачання).

7. Дотримання вимог, що унеможливають забруднення довкілля.

У разі виявлення порушень вимог безпеки та гігієни праці виконавець (організатор) робіт чи інша особа, що здійснює перевірку, зобов'язані:

- вжити заходів щодо негайного усунення виявлених порушень і не допускати проведення робіт до усунення порушення і унеможливлення небезпеки травмування і захворювання працівників;

- щодо осіб, які порушили вимоги безпеки праці, вжити відповідних заходів (відсторонення від роботи, накладення дисциплінарного стягнення та ін.);

- повідомити про припинення робіт керівника підприємства та зробити відповідний запис у журналі контролю з охорони праці (для дільниці).

Про порушення, виявлені під час проведення поточного контролю, що не можуть бути усунені власними силами, виконавець робіт має проінформувати керівника виробничого підрозділу для вжиття заходів щодо усунення з відповідним записом у журналі контролю підрозділу.

Оперативний контроль (2-й ступінь) проводять щотижня (чи через кожні 10-14 днів). Під час такого контролю перевіряють організаційно-технічне забезпечення безпеки праці у підрозділі на відповідність НПАОП. Перевірку здійснює керівник підрозділу за

участі провідних спеціалістів підрозділу, голови профбюро підрозділу.

Оперативний контроль 2-го ступеню передбачає перевірку виконання контрольно-наглядових заходів за підсумками поточного контролю. Окрім цього перевіряють наступне:

1. Дотримання нормативних вимог щодо організації експлуатації тракторів, комбайнів, сільськогосподарських агрегатів, підіймально-транспортних машин (механізмів), будівельного, енергетичного устаткування, вантажозахватних пристроїв, інвентарю, оснащення, інструменту, об'єктів підвищеної небезпеки, зокрема:

- наявність посадових інструкцій, інструкцій з охорони праці для робочих професій, технологічних процесів, видів виконуваних робіт, експлуатації устаткування безпосередньо на робочих місцях, відповідність їх виконуваним обов'язкам (функціям), а також наявність затверджених переліків інструкцій з охорони праці, дотримання термінів їх перегляду;

- наявність наказів (розпоряджень) про призначення осіб, відповідальних за безпечну експлуатацію машин, механізмів та устаткування, робочих журналів, технічних паспортів;

- наявність технологічних регламентів на виконання виробничих процесів;

- терміни проведення навчання, інструктажів, перевірки знань з охорони праці, ознайомлення виконавців і відповідальних осіб з інструкціями, технологічною документацією, іншими управлінськими та інформаційними документами з питань охорони праці, наявність підписів осіб про ознайомлення;

- порядок обліку, зберігання, періодичного огляду основного і допоміжного устаткування;

- наявність приладів і засобів вимірювання, дотримання термінів їх перевірки.

2. Стан закріпленої території, майданчиків, проїздів, наявність розмітки, дорожніх знаків і знаків безпеки на ділянках підрозділу.

3. Утримання в належному стані будинків, виробничих і санітарно-побутових приміщень, інших інженерних споруд, їх відповідність нормативним вимогам.

4. Забезпеченість працівників спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального захисту.

5. Хід виконання на дільницях підрозділу заходів, спрямованих на профілактику травматизму і профзахворювань, зокрема, передбачених актами-розпорядженнями, наказами (розпорядженнями) ректора аграрного ВНЗ і підрозділу.

6. Дотримання термінів проведення медичних оглядів працівників.

Результати оперативного контролю записують до журналу контролю з охорони праці підрозділу. На підставі результатів контролю керівник підрозділу зобов'язаний розробити заходи щодо усунення виявлених недоліків, встановити терміни виконання, призначити відповідальних виконавців, у разі потреби – обговорити на виробничій нараді чи зборах трудового колективу, встановити винуватців, реалізувати інші дії, спрямовані на запобігання аналогічним порушенням надалі.

Щодо порушень, які не можуть бути усунені власними силами підрозділу, направляють заявки (замовлення) до інших служб аграрного ВНЗ; у разі потреби інформують проректорів, головного інженера, керівників служб аграрного ВНЗ для ухвалення відповідних рішень.

Періодичний контроль (3-й ступінь) проводить у підрозділах щомісяця (щокварталу) комісія аграрного ВНЗ на чолі з ректором (проректором) аграрного ВНЗ за участі керівників підрозділів, інженера охорони праці, представника профкому аграрного ВНЗ.

За результатами контролю має бути оцінено стан (рівень) охорони праці у підрозділах аграрного ВНЗ.

Результати періодичного контролю з охорони праці у підрозділі оформляють актом-розпорядженням ректора аграрного ВНЗ згідно з установленою формою, один примірник якого передають керівнику відповідного підрозділу, а інший перебуває на контролі у службі охорони

праці аграрного ВНЗ. Крім того, результати контролю обговорюють на ректораті ВНЗ, розробляють конкретні заходи для усунення виявлених порушень, у разі потреби – видають відповідний наказ.

Періодичний контроль 3-го ступеня передбачає перевірку виконання контрольних-наглядових заходів, розроблених у ході оперативного й поточного видів контролю. Крім того, перевіряють таке:

- систему організації, планування і виконання загалом у підрозділі заходів з охорони праці, передбачених планами, наказами, актами-розпорядженнями;
- наслідки роботи, проведеної щодо удосконалення та механізації трудових і виробничих процесів, поліпшення умов праці;
- укомплектованість підрозділу працівниками відповідної кваліфікації та їх професійний рівень;
- наявність необхідної кількості засобів індивідуального і колективного захисту, а також основного та допоміжного устаткування;
- безпеку функціонування енергетичних систем електро-, водо-, тепло-, газо-, повітропостачання;
- безпеку експлуатації інженерних споруд, будинків, територій і складських майданчиків, наявність і відповідність санітарно-гігієнічним нормам службових, побутових і допоміжних приміщень;
- організацію санітарно-побутового обслуговування працівників;
- забезпеченість працівників інформаційними й нормативно-методичними матеріалами з питань охорони праці;
- дотримання вимог Кодексу Законів про працю, трудового розпорядку аграрного ВНЗ, інших документів, що регламентують організацію виробничих процесів, а також документів, спрямованих на соціальну і правову захищеність працівників трудових колективів, дотримання режимів праці і відпочинку;
- облік, оцінення та аналіз стану охорони праці у підрозділі;
- систему стимулювання (мотивації) безпечної праці.

3.5. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці

У ст. 5 Закону України «Про охорону праці» вказано, що під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівників під підпис про умови праці та про наявність на їх робочих місцях небезпечних і шкідливих виробничих чинників, які не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівників на пільги і компенсації за роботу за таких умов згідно із законодавством і колективним договором. Пільги і компенсації працівникам за важкі та шкідливі умови праці представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Надання працівникам пільг і компенсації за важкі та шкідливі умови праці

Щоб урегулювати відносини між роботодавцями й працівниками щодо реалізації їх прав на здорові й безпечні умови праці, пільгове пенсійне забезпечення та пільги та компенсації за роботу за несприятливих умов, Кабінет Міністрів України 01.08.1992 р. ухвалив постанову № 442 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці» (НПАОП 0.00-6.23-92). Правовою основою для проведення атестації є чинні законодавчі та нормативні акти з охорони і гігієни праці, Списки виробництв, робіт, професій і посад, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення та інші пільги і компенсації залежно від умов праці.

Починаючи з 1956 р., працівники підприємств із шкідливими й небезпечними виробничими чинниками користувалися правом на пільгову пенсію згідно із Списками № 1 і № 2 виробництв, цехів, професій і посад, робота на яких дає право на державну пенсію на пільгових умовах і в пільгових розмірах (затверджено постановою Ради Міністрів СРСР від 22.08.1956 р. № 1173). Після набуття Україною незалежності Списки № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, які дають право на пільгове пенсійне забезпечення, було затверджено постановами Кабінету Міністрів України від 11.03.1994 р. № 162 і від 16.01.2003 р. № 36. Право на пільгову пенсію працівників необхідно підтвердити результатами атестації робочих місць за умовами праці на підприємстві.

Атестації підлягають ті робочі місця, де технологічний процес, обладнання, сировина і матеріали можуть бути потенційними джерелами небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

Атестація передбачає:

- виявлення небезпечних виробничих чинників та причин їх утворення;
- дослідження санітарно-гігієнічних чинників виробничого довкілля, важкості та напруженості праці;
- комплексне оцінення ступеню шкідливості чинників виробничого довкілля;
- обґрунтування віднесення робочого місця до відповідної категорії зі шкідливими умовами праці;

- підтвердження права працівника на пільгове пенсійне забезпечення, додаткову відпустку, скорочений робочий день, інші пільги та компенсації;
- перевіряння правильності застосування Списків виробництв, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення;
- розроблення заходів для поліпшення стану безпеки і умов праці.

В аграрному ВНЗ атестацію проводить атестаційна комісія, повноваження і склад якої визначено наказом ректора аграрного ВНЗ. Атестацію потрібно проводити не рідше одного разу за 5 років у терміни, передбачені колективним договором аграрного ВНЗ. Відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладено на ректора аграрного ВНЗ. Позачергово атестацію проводять у разі суттєвого змінення умов і характеру праці з ініціативи ректора, профспілкового комітету, трудового колективу аграрного ВНЗ, органів Державної експертизи умов праці за участю установ санітарно-епідемічної служби МОЗ України.

На клопотання роботодавця за наявності поважних причин чергова атестація умов праці на підприємстві може бути проведена пізніше (не більше, ніж на один рік) за погодженням з установами Держгірпромнагляду та санітарно-епідемічної служби МОЗ України. На цей річний період вважають, що умови праці на робочих місцях не зазнали суттєвих змін, а працівники можуть користуватися пільгами та компенсаціями, встановленими попередньою атестацією.

До складу атестаційної комісії входять: спеціаліст з охорони праці аграрного ВНЗ, директори ННІ, працівник відділу кадрів та інші фахівці служб аграрного ВНЗ.

Атестаційна комісія:

1. Складає перелік робочих місць у структурних (виробничих) підрозділах аграрного ВНЗ, які підлягають атестації, визначає їх межі, розробляє плани розташування.
2. Порівнює застосовувані технологічні процеси, сировину, матеріали з тими, які передбачено проектом.

3. Залучає необхідні організації для дослідження чинників виробничого довкілля.

4. Визначає обсяг необхідних досліджень небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

5. Складає карту умов праці.

6. Вносить пропозиції щодо встановлення пільг і компенсацій працівникам залежно від наявних умов праці та розробляє заходи щодо їх покращення.

Санітарно-гігієнічні дослідження чинників виробничого довкілля і трудового процесу проводять на договірній основі лабораторії територіальних санітарно-епідеміологічних станцій чи лабораторії підприємств і організацій, атестованих органами Міністерства охорони здоров'я і Держстандарту України.

Перед атестацією визначають характерні для певного робочого місця виробничі чинники, що підлягають лабораторним дослідженням, та нормативні значення (ГДК, ГДР) параметрів і чинників виробничого довкілля (із СНіП, стандартів безпеки праці тощо). Визначають фактичні значення параметрів і чинників виробничого довкілля шляхом лабораторних вимірювань та розрахунків.

Прилади й обладнання для вимірювання мають бути сертифіковані, тобто відповідати метрологічним вимогам, і вивірені в установлені терміни. Досліджують параметри чинників виробничого довкілля під час роботи за характерних для даного технологічного процесу умов, задіявши наявні засоби індивідуального та колективного захисту. Результати вимірювання значень виробничих чинників оформлюють протоколами згідно з формами, затвердженими МОЗ України. Також визначають тривалість дії кожного виробничого чинника (у відсотках від тривалості зміни).

Одержані фактичні результати лабораторних досліджень порівнюють з нормативними величинами за допомогою критеріїв оцінення умов праці. У табл. 3.1 наведено критерії оцінення умов праці для окремих чинників виробничого довкілля в аграрному ВНЗ.

Таблиця 3.1. Критерії оцінення умов праці

Чинники	III клас: шкідливі умови і характер праці			
	1 ступінь	2 ступінь	3 ступінь	
Шкідливі хімічні речовини: 1 клас небезпеки 2 клас небезпеки 3-4 класи небезпеки	Перевищення ГДК:			
	до 2 разів	2,1 – 4 рази	> 4 разів	
	до 3 разів	3,1 - 5 разів	> 5 разів	
	до 4 разів	4,1 – 6 разів	> 6 разів	
Пил переважно фіброгенної дії	Перевищення ГДК:			
	до 2 разів	2,1-5 разів	> 5 разів	
Шум, дБ	Перевищення ГДР:			
	до 10	10-15	>15	
Мікроклімат у приміщенні:	Вище від гранично допустимих значень у теплий період або нижче мінімально допустимих значень у холодний період			
- температура повітря, °С	до 4	4,1-8	> 8	
- швидкість руху повітря, м/сек	Вище або нижче рівнів допустимих значень у холодний і теплий періоди року			
	до 3 разів	≥ 3 разів	-	
- відносна вологість повітря, %	Перевищення рівнів допустимих норм у теплий період року			
	до 25	≥ 25	-	
Біологічні чинники: мікроорганізми				
	- 1 клас небезпеки	до 2 разів	2,1-4 разів	> 4 разів
	- 2 клас небезпеки	до 3 разів	3,1-6 разів	> 6 разів
	- 3-4 класи небезпеки	до 5 разів	5,1-10 разів	> 10 разів
Важкість праці: Динамічна робота				
	- потужність зовнішньої роботи (Вт) під час роботи за участю м'язів плечового поясу;	Чол. 45 Жін. 30,5	- -	- -
	- маса піднімання і переміщення вантажу, кг;	Чол. 31-35 Жін. 11-15	>35 >15	- -

Чинники	III клас: шкідливі умови і характер праці		
	1 ступінь	2 ступінь	3 ступінь
Робоча поза	<p>Перебування у нахиленому положенні (до 30°) 26-50% тривалості зміни.</p> <p>Перебування у вимушеному положенні (на колінах, навпочіпки) до 25% тривалості зміни</p>	<p>Перебування у нахиленому положенні (за 30°) понад 50% тривалості зміни.</p> <p>Перебування у вимушеному положенні (на колінах, навпочіпки) понад 25% тривалості зміни</p>	-
Нахили тулуба, переміщення у просторі (ходіння, зумовлене технологічним процесом)	Вимушені нахили (понад 30°) 101-300 разів за зміну	Вимушені нахили (понад 30°) більше 300 разів за зміну	-
Переміщення у просторі (ходіння, зумовлене технологічним процесом)	10,1-17 км за зміну	Понад 17 км за зміну	-
<p>Напруженість праці</p> <p>Увага:</p> <p>- тривалість зосередження (% до тривалості зміни);</p> <p>- щільність сигналів у середньому за годину</p> <p>Напруженість аналізаторних функцій:</p> <p>- зору (категорія зорових робіт за СНіП 11-4-79)</p>	<p>Понад 75</p> <p>Понад 300</p> <p>Високоточна</p>	<p>-</p> <p>-</p> <p>Особливо точна із застосуванням оптичних приладів</p>	-
Змінність	Нерегулярна змінність з роботою у нічну зміну	-	-

За наявності у повітрі робочої зони двох і більше шкідливих речовин різноспрямованої дії кожен з них вважають окремим чинником. Якщо ж у повітрі перебувають речовини односпрямованої дії, то відношення фактичної концентрації кожної з них щодо встановлених для них ГДК підсумовують. Якщо сума відношень більше одиниці, то ступінь шкідливості даної групи речовин визначають, виходячи з величини цього перевищення з урахуванням класу небезпеки найбільш токсичної речовини групи, а всю групу оцінюють як одну речовину.

На основі отриманої комплексної оцінки робочі місця відносять до одного з видів умов праці:

1. З особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці.
2. Зі шкідливими і важкими умовами праці.
3. Зі шкідливими умовами праці.

У табл. 3.2 наведено показники чинників виробничого довкілля, важкості і напруженості трудового процесу для підтвердження права на пільгове пенсійне забезпечення.

Таблиця 3.2. Показники чинників виробничого довкілля, важкості і напруженості трудового процесу

Право на пенсію на пільгових умовах підтверджують за наявності на робочому місці шкідливих і небезпечних виробничих чинників III класу умов і характеру праці:	
за Списком № 1:	за Списком № 2:
не менше від двох чинників 3 ступеня відхилення від норм або	одного чинника 3 ступеня відхилення від норм або
одного чинника 3 ступеня і трьох чинників 1 чи 2 ступеня відхилення від норм або	трьох чинників 1 чи 2 ступеня відхилення від норм або
чотирьох чинників 2 ступеня відхилення від норм	чотирьох чинників 1 ступеня відхилення від норм

Відомості про результати атестації робочих місць заносять до карти умов праці, форму якої затверджено Мінпраці разом з МОЗ України. Перелік робочих місць, виробництв, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників, після погодження з профспілковим комітетом, затверджує ректор аграрного ВНЗ (зберігають в аграрного ВНЗ протягом 50 років). Витяги з цього наказу додають до трудових книжок працівників, професії та посади яких внесено до переліку.

Результати атестації використовують під час встановлення пенсій за віком на пільгових умовах, пільг і компенсацій за рахунок аграрного ВНЗ. Так, наприклад, працівники сільськогосподарських виробництв, передбачених Списком № 2, мають право на пенсію за віком:

чоловіки – після досягнення 55 років і за стажу роботи 25 років, у тому числі на роботах із шкідливими і важкими умовами праці – не менше 12 років і 6 місяців;

жінки – після досягнення 50 років і за стажу роботи 20 років, у тому числі на роботах із шкідливими і важкими умовами праці – не менше 10 років.

РОЗДІЛ 4

ПОРЯДОК РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ, ЩО СТАЛИСЯ В АГРАРНИХ ВНЗ

4.1. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися з працівниками аграрних ВНЗ

Загальні питання

1. Це Положення розроблено на основі «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232, і визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками аграрного ВНЗ.

2. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися зі студентами, слухачами, стажистами, аспірантами, докторантами аграрного ВНЗ під час навчально-виховного процесу, має бути визначено окремим Положенням за погодженням з профспілковим комітетом аграрного ВНЗ.

3. Розслідування та облік нещасних випадків, що сталися з працівниками аграрного ВНЗ під час прямування на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підприємству і не

використовується в інтересах підприємства, проводять згідно з порядком розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

4. Розслідування нещасних випадків та професійних захворювань, що сталися з працівниками аграрного ВНЗ, які перебували у відрядженні за кордоном, проводять згідно з цим Положенням.

Розслідування та облік нещасних випадків

5. Розслідування проводять за умови, якщо стався нещасний випадок, а саме обмеженої в часі події або раптового впливу на працівника небезпечного виробничого чинника чи докільля, що сталися в процесі виконання ним трудових обов'язків, унаслідок яких зафіксовано шкоду здоров'ю, зокрема від одержання поранення, травми, у тому числі внаслідок тілесних ушкоджень, гострого професійного захворювання й гострого професійного та інших отруєнь, одержання сонячного або теплового удару, опіку, обмороження, а також у разі утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та йонізованим випромінюванням, одержання інших ушкоджень внаслідок аварії, пожежі, стихійного лиха (землетрусу, зсуву, повені, урагану тощо), контакту з представниками тваринного і рослинного світу, які призвели до втрати працівником працездатності на один робочий день чи більше або до необхідності переведення його на іншу (легшу) роботу не менш як на один робочий день, зникнення, а також настання смерті працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків.

До гострого професійного отруєння належить захворювання, що виникло після одноразового впливу на працівника шкідливої речовини (речовин).

До гострого професійного захворювання належить захворювання, що виникло після одноразового (протягом не більш як однієї робочої зміни) впливу шкідливих чинників фізичного, біологічного та хімічного характеру.

6. Про кожний нещасний випадок потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа – свідок нещасного випадку – повинні негайно повідомити керівника робіт, який безпосереднього здійснює контроль за станом охорони праці на робочому місці (далі – безпосередній керівник робіт), чи іншу уповноважену особу аграрного ВНЗ і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

У разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт зобов'язаний:

терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставлення до лікувально-профілактичного закладу;

негайно повідомити ректора ВНЗ про те, що сталося;

зберегти до прибуття комісії з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування (далі – устаткування) у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

7. Лікувально-профілактичний заклад повинен передати протягом доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого працівника аграрного ВНЗ з посиланням на нещасний випадок на виробництві:

1) аграрному ВНЗ, де працює потерпілий;

2) робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі – ФССНВВПЗ) за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, де працює потерпілий;

3) територіальному органу Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку;

4) закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним

ВНЗ, де працює потерпілий, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

Лікувально-профілактичний заклад обов'язково проводить у порядку, встановленому МОЗ України, необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння. Відповідний висновок чи витяг із протоколу, а також висновок про ступінь тяжкості травми (із зазначенням коду діагнозу згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10)) подають на запит ректора ВНЗ, ФССНВВПЗ до утворення комісії з проведення розслідування нещасного випадку (далі – комісія) або голови комісії після її утворення протягом однієї доби з моменту одержання запиту.

8. Ректор аграрного ВНЗ, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний:

1) протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомлення про нещасний випадок:

ФССНВВПЗ за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, на якому стався нещасний випадок;

керівникові профспілкового комітету аграрного ВНЗ незалежно від членства потерпілого у профспілці;

керівникові підприємства, де працює потерпілий, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;

органові державного пожежного нагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ за умови настання нещасного випадку внаслідок пожежі;

закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння));

2) протягом доби утворити комісію у складі не менш як три особи та організувати проведення розслідування.

Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний створити належні умови для роботи комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку,

оргтехнікою, автотранспортом, канцелярським приладдям), компенсувати витрати, пов'язані з її діяльністю, а також залучених до роботи експертів, інших спеціалістів та сприяти роботі комісії з метою своєчасного й об'єктивного проведення розслідування нещасного випадку.

9. До складу комісії входять керівник (спеціаліст) служби охорони праці аграрного ВНЗ (голова комісії), представник ФССНВВПЗ за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, представник профспілки, а також представник аграрного ВНЗ, інші особи.

Якщо потерпілий є працівником іншого підприємства, до складу комісії входять також представники такого підприємства та первинної організації профспілки, а за умови відсутності на підприємстві профспілки – уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці.

До складу комісії не може входити безпосередній керівник робіт.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) до складу комісії входить також представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ.

Потерпілий або уповноважена ним особа, яка представляє його інтереси, не входить до складу комісії, але має право брати участь у її засіданнях, вносити пропозиції, подавати документи щодо нещасного випадку, давати відповідні пояснення, у тому числі викладати в усній і письмовій формі особисту думку щодо обставин і причин настання нещасного випадку та одержувати від голови комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Голова комісії зобов'язаний письмово поінформувати потерпілого або уповноважену ним особу, яка представляє його інтереси, про його або її права і з початку роботи комісії запросити до співпраці.

Члени комісії мають право одержувати усні чи письмові пояснення щодо нещасного випадку та проводити опитування ректора (проректорів), посадових осіб, інших працівників аграрного

ВНЗ, у тому числі потерпілого, та опитати осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб, робити необхідні запити, пов'язані з проведенням розслідування.

10. Комісія зобов'язана протягом трьох робочих днів з моменту її утворення:

обстежити місце настання нещасного випадку, одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб;

визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

з'ясувати обставини й причини настання нещасного випадку;

вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту аграрного ВНЗ, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо);

визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок із виробництвом;

установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

скласти в п'яти примірниках акт проведення розслідування нещасного випадку за формою Н-5 (далі – акт за формою Н-5) та акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 (далі – акт за формою Н-1) (за умови, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і передати їх ректорові аграрного ВНЗ для затвердження;

скласти у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, крім актів за формою Н-5 і Н-1, у шістьох примірниках картку обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 (далі - картка за формою П-5).

Акти за формою Н-5 і Н-1 підписують голова та всі члени комісії. У разі незгоди зі змістом акта член комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово і додає до акта за формою Н-5 як його невід'ємну частину.

У випадках, зазначених у пункті 31 «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», або у разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин настання нещасного випадку строк розслідування може бути продовжений за письмовим погодженням з територіальним органом Держгірпромнагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ.

У разі отримання письмового погодження ректор аграрного ВНЗ ухвалює рішення про продовження строку проведення розслідування.

У разі коли нещасний випадок визнаний комісією таким, що не пов'язаний з виробництвом, складають акт за формою Н-5.

11. Обставинами, за яких нещасний випадок визнають таким, що пов'язаний з виробництвом, і складають акт за формою Н-1, є:

1) виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків за режимом роботи аграрного ВНЗ, у тому числі у відрядженні;

2) перебування на робочому місці, на території аграрного ВНЗ або в іншому місці для виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків чи завдань керівників ВНЗ з моменту прибуття потерпілого в аграрний ВНЗ до його відбуття, що фіксують відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку аграрного ВНЗ, у тому числі протягом робочого та надурочного часу;

3) підготовка до роботи та приведення у порядок після закінчення роботи знарядь виробництва, засобів захисту, одягу, а також здійснення заходів щодо особистої гігієни, пересування по території аграрного ВНЗ перед початком роботи і після її закінчення;

4) виконання завдань відповідно до розпорядження керівників аграрного ВНЗ у неробочий час, під час відпустки, у вихідні, святкові та неробочі дні;

5) проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить аграрному ВНЗ, або іншому транспортному засобі, наданому аграрному ВНЗ відповідно до укладеного договору;

6) використання власного транспортного засобу в інтересах аграрного ВНЗ з дозволу або за письмовим дорученням ректора (першого проректора) аграрного ВНЗ чи безпосереднього керівника робіт;

7) виконання дій в інтересах аграрного ВНЗ, на якому працює потерпілий, тобто дій, які не належать до його трудових (посадових) обов'язків, зокрема із запобігання виникненню аварій або рятування людей та майна підприємства, будь-які дії за дорученням керівників ВНЗ; участь у спортивних змаганнях, інших масових заходах та акціях, які проводить аграрний ВНЗ самостійно або за рішенням органів управління за наявності відповідного розпорядження ректора ВНЗ;

8) ліквідація наслідків аварії, надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру на виробничих об'єктах і транспортних засобах, які використовують в аграрному ВНЗ;

9) надання аграрним ВНЗ шефської (благодійної) допомоги іншим підприємствам, установам, організаціям за наявності відповідного рішення ректора ВНЗ;

10) перебування потерпілого у транспортному засобі або на його стоянці, на території навчально-дослідного господарства аграрного ВНЗ, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих чинників чи довкілля;

11) прямування потерпілого до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням керівництва аграрного ВНЗ;

12) прямування потерпілого до місця чи з місця відрядження згідно з установленим завданням, у тому числі на транспортному засобі будь-якого виду та форми власності;

13) оголошення потерпілого померлим унаслідок його зникнення, пов'язаного з нещасним випадком під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків;

14) заподіяння тілесних ушкоджень іншою особою або вбивство потерпілого під час виконання чи у зв'язку з виконанням ним трудових (посадових) обов'язків або дій в інтересах аграрного ВНЗ незалежно від порушення кримінальної справи, крім випадків з'ясування потерпілим та іншою особою особистих стосунків невиробничого характеру, що підтверджено висновком компетентних органів;

15) одержання потерпілим травми або інших ушкоджень внаслідок погіршення стану його здоров'я, яке сталося під впливом небезпечного виробничого чинника чи довкілля у процесі виконання ним трудових (посадових) обов'язків, що підтверджено медичним висновком;

16) раптове погіршення стану здоров'я потерпілого або його смерть під час виконання трудових (посадових) обов'язків внаслідок впливу небезпечних чи шкідливих виробничих чинників та/або чинників важкості чи напруженості трудового процесу, що підтверджено медичним висновком, або якщо потерпілий не пройшов обов'язкового медичного огляду відповідно до законодавства, а виконувана робота протипоказана потерпілому відповідно до медичного висновку;

17) перебування потерпілого на території аграрного ВНЗ або в іншому місці роботи під час перерви для відпочинку та харчування, яку встановлено згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку аграрного ВНЗ, технологічної перерви, а також під час перебування на території аграрного ВНЗ у зв'язку з проведенням виробничої наради, одержанням заробітної плати, проходженням обов'язкового медичного огляду тощо або проведенням з дозволу чи за ініціативою керівництва аграрного ВНЗ професійних та кваліфікаційних конкурсів, спортивних змагань та тренувань чи заходів, передбачених колективним договором, якщо настання нещасного випадку пов'язано з впливом небезпечних чи шкідливих виробничих чинників, що підтверджено медичним висновком.

12. Обставинами, за яких нещасні випадки не визнають такими, що пов'язані з виробництвом, є:

1) перебування за місцем постійного проживання на території польових і вахтових селищ;

2) використання в особистих цілях без відома керівництва аграрного ВНЗ транспортних засобів, устаткування, інструментів, матеріалів тощо, які належать або використовуються аграрним ВНЗ (крім випадків, що сталися внаслідок їх несправності, що підтверджено відповідними висновками);

3) погіршення стану здоров'я внаслідок отруєння алкоголем, наркотичними засобами, токсичними чи отруйними речовинами, а також їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо), що підтверджено відповідним медичним висновком, якщо це не пов'язано із застосуванням таких речовин у виробничому процесі чи порушенням вимог щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного, токсичного чи наркотичного сп'яніння, до настання нещасного випадку був відсторонений від роботи відповідно до вимог правил внутрішнього трудового розпорядку аграрного ВНЗ або колективного договору;

4) алкогольне, токсичне чи наркотичне сп'яніння, не зумовлене виробничим процесом, що стало основною причиною нещасного випадку за відсутності технічних та організаційних причин його настання, що підтверджено відповідним медичним висновком;

5) скоєння злочину, що встановлено обвинувальним вироком суду або відповідною постановою слідчих органів;

6) природна смерть, смерть від загального захворювання або самогубство (крім випадків, зазначених у пункті 13 цього Положення), що підтверджено висновками судово-медичної експертизи та/або слідчих органів.

13. Ректор аграрного ВНЗ повинен розглянути і затвердити примірник акта за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) протягом доби після надходження матеріалів щодо результатів розслідування (далі – матеріали розслідування).

Матеріалами розслідування є акти за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з

виробництвом), наказ про утворення комісії, картка за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пояснення потерпілого, осіб – свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб (у разі їх наявності), копії документів про кваліфікацію працівника, проведення відповідних інструктажів та медичних оглядів, а також отримання завдання на виконання роботи, під час якої стався нещасний випадок (за наявності), а також у разі потреби витяги з експлуатаційної документації, схеми, фотографії, інші документи, що характеризують стан робочого місця (устаткування, апаратури, матеріалів тощо), висновок лікувально-профілактичного закладу про стан сп'яніння, наявність в організмі потерпілого алкоголю, наркотичних чи отруйних речовин.

На вимогу потерпілого або уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами розслідування.

14. Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 протягом доби роботодавець надсилає:

керівникові (спеціалістові) служби охорони праці аграрного ВНЗ, працівником якого є потерпілий;

потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;

ФССНВВПЗ за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, на якому стався нещасний випадок;

територіальному органів Держгірпромнагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, на якому стався нещасний випадок;

первинній організації профспілки, представник якої брав участь у роботі комісії.

Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилають органів управління аграрного ВНЗ.

У разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) копію акта за формою Н-1 надсилають закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ і веде облік випадків гострих професійних захворювань (отруєнь).

15. Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний із виробництвом), примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) разом з матеріалами розслідування зберігаються в аграрному ВНЗ протягом 45 років, у разі реорганізації аграрного ВНЗ передають його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації аграрного ВНЗ – до державного архіву.

16. Нещасний випадок, про який своєчасно не повідомлено ректору аграрного ВНЗ або внаслідок якого втрата працездатності настала не одразу, розслідують і беруть на облік згідно з цим Положенням протягом місяця після надходження заяви потерпілого чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси (незалежно від строку настання нещасного випадку).

За умови реорганізації аграрного ВНЗ, на якому стався такий нещасний випадок, розслідування проводиться його правонаступником, а у разі ліквідації аграрного ВНЗ встановлення факту настання нещасного випадку розглядають у судовому порядку.

Якщо факт настання нещасного випадку встановлено рішенням суду, розслідування організовує територіальний орган Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку та утворює комісію у складі не менше як чотирьох осіб.

17. Нещасний випадок, що стався в аграрному ВНЗ з працівником іншого підприємства під час виконання ним завдання в інтересах свого підприємства, розслідує комісія аграрного ВНЗ за участю представників підприємства, працівником якого є потерпілий. Такий нещасний випадок бере на облік підприємство, працівником якого є потерпілий.

Аграрний ВНЗ, на якому стався нещасний випадок, зберігає примірник акта за формою Н-5 протягом періоду, необхідного для здійснення передбачених актом заходів щодо усунення причин настання нещасного випадку, але не менш як один рік.

18. Нещасний випадок, що стався з працівником аграрного ВНЗ, який тимчасово переведений в установленому порядку на інше

підприємство або виконував роботу за сумісництвом, розслідує і бере на облік підприємство, на яке працівника переведено або на якому він виконував роботу за сумісництвом.

19. Нещасний випадок, що стався з працівником аграрного ВНЗ під час виконання роботи під керівництвом посадових осіб аграрного ВНЗ на виділеній території, об'єкті, ділянці іншого підприємства, розслідує і бере на облік аграрний ВНЗ, працівником якого є потерпілий. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник підприємства, на якому стався нещасний випадок.

20. Нещасний випадок, що стався зі студентом, слухачем, аспірантом аграрного ВНЗ під час проходження виробничої практики або виконання робіт на підприємстві, в установі, організації під керівництвом їх посадових осіб, розслідується і береться ними на облік. У розслідуванні такого нещасного випадку бере участь представник аграрного ВНЗ.

Спеціальне розслідування нещасних випадків

21. Спеціальному розслідуванню підлягають:
нещасні випадки зі смертельними наслідками;
групові нещасні випадки, які сталися одночасно з двома й більше працівниками, незалежно від ступеня тяжкості отриманих ними травм;
випадки смерті працівників в аграрному ВНЗ;
випадки зникнення працівників під час виконання трудових (посадових) обов'язків;
нещасні випадки, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого.

Спеціальне розслідування нещасних випадків, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, проводять за рішенням Держгірпромнагляду або його територіальних органів залежно від характеру і ступеня тяжкості травми.

Якщо територіальним органом Держгірпромнагляду протягом доби не прийнято рішення про проведення спеціального розслідування такого нещасного випадку, розслідування проводить

ректор аграрного ВНЗ або ФССНВВПЗ за місцем настання нещасного випадку.

Віднесення нещасних випадків до таких, що спричинили тяжкі наслідки, у тому числі з можливою інвалідністю потерпілого, здійснюється відповідно до Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості, затвердженого МОЗ України.

22. Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок зі смертельним наслідком, нещасний випадок, що спричинив тяжкі наслідки, випадок смерті або зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків ректор ВНЗ зобов'язаний протягом однієї години повідомити з використанням засобів зв'язку та протягом трьох годин подати на паперовому носії повідомлення:

територіальному органів Держгірпромнагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ;

органів прокуратури за місцем настання нещасного випадку;

ФССНВВПЗ за місцезнаходженням аграрного ВНЗ;

органів управління аграрним ВНЗ;

закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ (у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь);

первинній організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці;

органів галузевої профспілки вищого рівня;

органів з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій за місцем настання нещасного випадку (у разі необхідності).

23. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводить комісія зі спеціального розслідування нещасного випадку (далі – спеціальна комісія), утворена територіальним органом Держгірпромнагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ або за місцем настання нещасного випадку за умови, коли нещасний випадок стався внаслідок дорожньо-транспортної пригоди (події), за погодженням з органами, представники яких входять до її складу.

До складу спеціальної комісії входять:

посадова особа територіального органу Держгірпромнагляду (голова комісії);

представник ФССНВВПЗ за місцезнаходженням підприємства або за місцем настання нещасного випадку за умови, коли нещасний випадок стався внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;

представник органу управління підприємства або місцевої держадміністрації за умови, коли нещасний випадок стався внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;

представник ректора аграрного ВНЗ або ректор ВНЗ (у виняткових випадках);

представник первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці;

представник профспілкового органу вищого рівня або територіального профоб'єднання за місцем настання нещасного випадку;

представник закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ, за умови розслідування випадку гострого професійного захворювання (отруєння);

представник Держсільгоспінспекції за умови, коли нещасний випадок стався під час експлуатації зареєстрованих у ній сільськогосподарських машин (тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, тракторних причепів, обладнання тваринницьких ферм, посівних та збиральних машин).

Потерпілий, члени його сім'ї або уповноважена особа, яка представляє його інтереси, не входять до складу спеціальної комісії, але мають право брати участь у засіданнях спеціальної комісії, висловлювати свої пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що стосуються нещасного випадку, викладати особисту думку щодо обставин і причин нещасного випадку та одержувати від голови спеціальної комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Голова спеціальної комісії зобов'язаний письмово проінформувати потерпілого, членів його сім'ї або уповноважену особу, яка представляє його інтереси, про їх права і запросити до співпраці.

Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний створити належні умови (надати приміщення, засоби зв'язку, автотранспорт тощо) і сприяти роботі спеціальної комісії з метою своєчасного та об'єктивного спеціального розслідування нещасного випадку.

24. Спеціальне розслідування нещасного випадку проводять протягом 10 робочих днів. У разі потреби зазначений строк може бути продовжений органом, який утворив спеціальну комісію.

25. Спеціальна комісія зобов'язана:

1) обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від ректора аграрного ВНЗ і його представників, посадових осіб, працівників аграрного ВНЗ, потерпілого (якщо це можливо), опитати осіб-свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нещасного випадку;

2) визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

3) визначити необхідність проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи для встановлення причини нещасного випадку й розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

4) вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту аграрного ВНЗ, амбулаторну картку та історію хвороби, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо);

5) з'ясувати обставини й причини настання нещасного випадку;

6) визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок із виробництвом;

7) установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

8) зустрітися з потерпілим (якщо це можливо) або членами його сім'ї чи уповноваженою особою, яка представляє його інтереси, щодо роз'яснення їх прав у зв'язку з настанням нещасного випадку.

26. За рішенням спеціальної комісії у випадку необхідності проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи, у тому числі судово-медичної експертизи, для встановлення причин нещасного випадку і розроблення плану заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам органом, який утворив спеціальну комісію, утворюють експертну комісію із залученням до її роботи спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних та інших організацій, органів виконавчої влади, а також незалежних експертів.

Аграрний ВНЗ відшкодовує витрати, пов'язані з діяльністю експертної комісії та залучених до її роботи експертів.

Після ознайомлення з необхідними матеріалами, обстеження місця, де стався нещасний випадок, та проведення лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи експертна комісія складає висновок, у якому стисло викладає обставини, зазначає причини нещасного випадку, допущені порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці, а також заходи щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

27. Під час спеціального розслідування керівництво аграрного ВНЗ зобов'язане:

1) зробити за рішенням спеціальної комісії фотознімки місця, де стався нещасний випадок, пошкоджених об'єктів, устаткування, інструментів, а також надати спеціальній комісії технічну документацію та інші необхідні матеріали;

2) створити належні умови для роботи спеціальної комісії (забезпечити приміщенням, засобами зв'язку, оргтехнікою, автотранспортом, канцелярським приладдям);

3) організувати у разі проведення розслідування випадків гострого професійного захворювання (отруєння) медичне обстеження інших працівників відповідної ділянки аграрного ВНЗ;

4) забезпечити проведення необхідних лабораторних досліджень, випробувань, технічних розрахунків, експертизи тощо;

5) організувати друкування, тиражування і оформлення в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування;

6) організувати доставлення тіла загиблого працівника, його ідентифікацію та відшкодувати пов'язані з цим витрати.

28. Аграрний ВНЗ, працівником якого є потерпілий, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю спеціальної комісії та залучених до її роботи експертів, інших спеціалістів. Відшкодування витрат, пов'язаних з відрядженням працівників, які є членами спеціальної комісії або залучені до її роботи, здійснює аграрний ВНЗ у розмірах, передбачених нормами відшкодування витрат на відрядження за рахунок валових витрат шляхом переказування відповідної суми на реєстраційні рахунки бюджетних установ в органах Державної казначейської служби та поточні рахунки суб'єктів господарювання в банківських установах України.

29. За результатами спеціального розслідування складають акти за формою Н-5 і Н-1 (за умови, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), картку за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) стосовно кожного потерпілого, а також оформляються інші матеріали спеціального розслідування.

30. Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний у п'ятиденний строк після затвердження акта за формою Н-5:

видати наказ про вжиття запропонованих спеціальною комісією заходів для запобігання виникненню подібних нещасних випадків, який обов'язково додають до матеріалів спеціального розслідування, а також притягти згідно із законодавством до відповідальності працівників, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, посадових інструкцій та інших актів підприємств із цих питань. Про вжиття запропонованих заходів ректор аграрного ВНЗ повідомляє у письмовій формі органи, які брали участь у проведенні розслідування, у зазначені в акті за формою Н-5 рядки;

надіслати за рахунок аграрного ВНЗ копії матеріалів спеціального розслідування органам прокуратури, іншим органам, представники яких брали участь у проведенні спеціального розслідування, Держгірпромнагляду, ФССНВВПЗ, а у разі проведення розслідування випадків виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) також установі державної санітарно-епідеміологічної служби, яка здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за аграрним ВНЗ, де працює потерпілий.

Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний із виробництвом) і примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння)) надсилають:

потерпілому, членам його сім'ї або уповноваженій особі, яка за довіреністю представляє його інтереси;

ФССНВВПЗ за місцезнаходженням аграрного ВНЗ;

територіальному органу Держгірпромнагляду за місцезнаходженням аграрного ВНЗ.

Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин

57. Ректор аграрного ВНЗ на підставі актів за формою Н-5 і Н-1 подає державну статистичну звітність про потерпілих за формою, затвердженою Держкомстатом, та несе відповідальність за її достовірність.

58. Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний провести аналіз причин настання нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробити і виконати план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

4.2. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі студентами аграрних ВНЗ

1. Галузь застосування

1.1. Це Положення розроблено згідно з «Положенням про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 31.08.2001 р. № 616 і зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28 грудня 2001 р. за № 1093/6284.

1.2. Положення встановлює порядок розслідування та обліку нещасних випадків, що сталися зі студентами, слухачами, аспірантами під час навчально-виховного процесу.

2. Загальні положення

2.1. Розслідуванню підлягають нещасні випадки, які трапилися зі студентами, слухачами, аспірантами і призвели до погіршення стану здоров'я (втрати працездатності) не менше ніж на один день згідно з медичним висновком, а саме:

раптові погіршення здоров'я, травми, у тому числі травми через нанесення тілесних пошкоджень, завданих іншою особою, отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани та інші надзвичайні події), контакту з тваринами тощо (далі – нещасні випадки).

2.2. Розслідуванню підлягають нещасні випадки, що сталися:

під час проведення навчальних занять, у тому числі лекцій, лабораторних занять, спортивних, гурткових, позааудиторних заходів, інших занять та у перервах між ними відповідно до навчальних, виробничих і наукових планів;

під час проведення позааудиторних та інших заходів у вихідні, святкові та канікулярні дні, якщо ці заходи здійснюються під

безпосереднім керівництвом працівника аграрного ВНЗ (викладача, вихователя, куратора, майстра виробничого навчання тощо) або особи, яку призначено наказом ректора ВНЗ за його згодою;

під час занять з трудового і професійного навчання, проведення професійних, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, виробничої та навчальної практики, які проводяться відповідно до навчальних планів в аграрному ВНЗ або на дільницях (територіях), що йому належать;

під час перебування у студентських загонах, на навчально-дослідних ділянках тощо;

під час проведення спортивних змагань, тренувань, оздоровчих заходів, екскурсій, походів, експедицій, організованих аграрним ВНЗ у встановленому порядку;

під час перевезень студентів, слухачів, аспірантів до місця проведення заходів і назад, а також у разі організованого прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки.

2.3. Погіршення стану здоров'я (втрату працездатності) внаслідок нещасного випадку встановлює та засвідчує лікувально-профілактичний заклад.

2.4. За результатами розслідування нещасного випадку під час навчально-виховного процесу складають акт за формою Н-Н.

2.5. Відповідальність за правильне і своєчасне розслідування та облік нещасних випадків, складання акта за формою Н-Н, розроблення й виконання заходів щодо усунення причин нещасного випадку несе ректор ВНЗ.

2.6. У випадках відмови керівництва аграрного ВНЗ від складання акта за формою Н-Н, а також за умови незгоди потерпілого (його батьків або особи, яка представляє інтереси потерпілого) зі змістом акта за формою Н-Н конфлікт розглядає орган управління освітою вищого рівня у термін не більше від десяти днів з моменту подання письмової заяви.

2.7. Лікувально-профілактичний заклад, куди доставлено студента, (слухача, аспіранта), який постраждав унаслідок нещасного випадку, що стався під час навчально-виховного процесу,

зобов'язаний на запит ректора ВНЗ видати медичний висновок про характер ушкоджень.

2.8. Після закінчення терміну лікування потерпілого (потерпілих) ректор ВНЗ направляє до органу управління освітою та Міністерств аграрної політики і продовольства України повідомлення про наслідки нещасного випадку.

2.9. Нещасні випадки, що сталися зі студентами, слухачами, аспірантами в побуті, розслідують і беруть на облік згідно з «Порядком розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270.

2.10. Особи, які допустили порушення або невиконання вимог цього Положення, притягаються до відповідальності згідно із законодавством.

3. Повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування та облік

3.1. Про кожний нещасний випадок, який стався зі студентом, слухачем, аспірантом, потерпілий або свідок нещасного випадку негайно сповіщає безпосередньо ректора (першого проректора) ВНЗ, який зобов'язаний:

терміново організувати першу долікарську (домедичну) допомогу потерпілому, у разі необхідності – його доставлення до лікувально-профілактичного закладу;

до прибуття комісії з розслідування зберегти обстановку на місці в тому стані, у якому вона була на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю тих, хто оточує, і не призведе до більш тяжких наслідків).

Про нещасний випадок, що трапився під час далеких походів, екскурсій або інших заходів поза територією району (міста), керівник заходу, який проводить аграрний ВНЗ, негайно повідомляє також орган управління освітою за місцем події.

3.2. Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний негайно вжити заходів щодо усунення причин, що зумовили нещасний випадок, повідомити батькам потерпілого (особі, яка представляє його інтереси) і зробити

запит висновку з лікувально-профілактичного закладу про характер і тяжкість ушкодження потерпілого.

3.3. Ректор аграрного ВНЗ, одержавши повідомлення про нещасний випадок, наказом призначає комісію з розслідування у такому складі:

голова – проректор аграрного ВНЗ;

члени:

представник служби охорони праці аграрного ВНЗ;

представники профспілкового комітету студентів аграрного ВНЗ або уповноважені трудового колективу аграрного ВНЗ, якщо потерпілий не є членом профспілки.

3.4. Комісія з розслідування нещасного випадку зобов'язана:

протягом трьох діб провести розслідування нещасного випадку, з'ясувати обставини й причини, розробити заходи щодо усунення причин нещасного випадку, визначити відповідальних за це осіб;

виявити й опитати свідків та осіб, які допустили порушення нормативних актів, отримати пояснення в потерпілого;

скласти акт про нещасний випадок за формою Н-Н у п'яти примірниках і направити на затвердження ректору аграрного ВНЗ.

До акта додають пояснення свідків, потерпілого та інші документи, що характеризують стан місця, де стався нещасний випадок, наявність шкідливих і небезпечних чинників, медичний висновок про стан здоров'я потерпілого внаслідок нещасного випадку тощо.

3.5. Ректор аграрного ВНЗ протягом 3-х діб після закінчення розслідування затверджує акти за формою Н-Н, з яких по одному примірнику направляє:

потерпілому або особі, яка представляє його інтереси;

до підрозділу, де стався нещасний випадок;

начальнику служби (відділу) охорони праці аграрного ВНЗ;

до архіву аграрного ВНЗ;

до органу управління освітою за місцем навчання потерпілого (копія – Міністерству аграрної політики і продовольства України).

3.6. Акт форми Н-Н підлягає зберіганню в архівах органу управління освітою та аграрному ВНЗ протягом 55 років. Інші примірники акта та його копії зберігають до здійснення всіх запланованих у ньому заходів, але не менше, ніж п'ять років.

3.7. Нещасний випадок, про який потерпілий за відсутності свідків не повідомив ректора аграрного ВНЗ або наслідки від якого виявилися не зразу, розслідують протягом місяця з дня отримання письмової заяви потерпілого (його батьків або особи, яка представляє його інтереси). У цьому разі питання про складання акта за формою Н-Н вирішує комісія з розслідування після всебічної перевірки заяви про нещасний випадок, що стався, з урахуванням усіх обставин, медичного висновку про характер травми, можливої причини її походження, свідчень учасників та інших доказів. Отримання медичного висновку покладено на ректора аграрного ВНЗ.

3.8. Нещасний випадок, що стався на підприємстві, в установі, організації зі студентами, слухачами, аспірантами аграрного ВНЗ під час проходження ними виробничої практики або виконання робіт на підприємстві, в установі, організації під керівництвом його посадових осіб, розслідують спільно з представником аграрного ВНЗ згідно з «Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232,.

3.9. Нещасний випадок, що стався на підприємстві, в установі, організації зі студентами, слухачами, аспірантами аграрного ВНЗ, які проходять практику або виконують роботу під керівництвом викладача, майстра виробничого навчання аграрного ВНЗ на дільниці, виділеній для цього підприємством, розслідується органом управління освітою, якому підпорядкований аграрний ВНЗ спільно з представником підприємства, установи, організації, оформляється актом за формою Н-Н і береться на облік разом з аграрним ВНЗ. Один примірник затвердженого акта форми Н-Н направляють за місцем навчання потерпілого, інший – за підпорядкованістю до

органу управління освітою або до Міністерства аграрної політики і продовольства України.

3.10. Нещасний випадок, який стався під час проведення далеких походів, екскурсій, експедицій, розслідує комісія органу управління освітою, на території якого стався нещасний випадок. У разі неможливості прибути на місце пригоди представника аграрного ВНЗ, зі студентом, слухачем чи аспірантом якого стався нещасний випадок, до складу комісії має входити представник однієї з установ, підвідомчих органу управління освітою, що проводить розслідування. Матеріали розслідування, у тому числі акти за формою Н-Н, направляють до органу управління освітою за місцезнаходженням аграрного ВНЗ та Міністерства аграрної політики і продовольства України.

3.11. Усі нещасні випадки, оформлені актами за формою Н-Н, реєструють орган управління освітою та аграрний ВНЗ у журналах реєстрації нещасних випадків, що сталися зі студентами, слухачами, аспірантами.

3.12. За результатами розслідування не складають акти за формою Н-Н і не беруть на облік нещасні випадки, що сталися зі студентами, слухачами, аспірантами:

унаслідок вживання алкоголю, наркотичних або інших психотропних речовин, а також унаслідок їх дії (асфікція, інсульт, зупинення серця тощо) за наявності медичного висновку, якщо це не було зумовлено застосуванням цих речовин у навчально-виховному чи виробничому процесі або порушенням вимог безпеки щодо їх зберігання і транспортування, або якщо потерпілий, який перебував у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, був відсторонений від роботи, навчання;

під час скоєння крадіжок або інших злочинів, якщо ці дії зафіксовані і на них є офіційний висновок суду або прокуратури;

у разі природної смерті або самогубства.

4. Спеціальне розслідування нещасних випадків

4.1. Спеціальному розслідуванню підлягають нещасні випадки:

- групові (одночасно з двома і більше потерпілими);
- зі смертельним наслідком.

4.2. Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок зі смертельним наслідком ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний негайно повідомити:

батьків потерпілого або особу, яка представляє його інтереси;
лікувально-профілактичний заклад за місцем, де стався нещасний випадок (у разі виявлення отруєнь – місцеву санітарно-епідеміологічну службу);

орган управління освітою, Міністерство аграрної політики і продовольства України;

прокуратуру, орган внутрішніх справ за місцем, де стався нещасний випадок.

4.3. Про кожний груповий нещасний випадок, а також нещасний випадок зі смертельним наслідком орган управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу протягом доби повідомляє Міністерство освіти і науки України та надсилає матеріали спеціального розслідування у 3-денний термін після закінчення розслідування.

Повідомлення передають телеграфом, телефоном або іншим засобом зв'язку.

Такі самі повідомлення надсилають, якщо смерть потерпілого настала під час тимчасового звільнення від занять в аграрному ВНЗ в установленому порядку. У таких випадках спеціальне розслідування проводять з використанням матеріалів раніше проведеного розслідування.

4.4. Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок зі смертельним наслідком, що стався під час далеких походів, екскурсій або інших заходів поза територією району (міста), керівник заходу, який проводить аграрний ВНЗ, негайно повідомляє орган управління освітою, прокуратуру за місцем події, ректора аграрного ВНЗ, де навчається потерпілий.

4.5. Спеціальне розслідування нещасного випадку, під час якого загинуло від 1 до 4 осіб або травмовано до 10 осіб, проводить комісія зі спеціального розслідування, яку призначають наказом керівника органу управління освітою за місцезнаходженням аграрного ВНЗ, за участю представника Міністерства освіти і науки України.

4.6. Спеціальне розслідування нещасного випадку, під час якого загинуло 5 і більше осіб або травмовано 10 і більше осіб, проводить комісія зі спеціального розслідування, призначена наказом Міністерства освіти і науки України.

Нещасні випадки з особливо тяжкими наслідками (за умови загибелі 5 і більше осіб або травмування 10 і більше осіб) розглядають на засіданні колегії Міністерства освіти і науки України.

4.7. До складу комісії зі спеціального розслідування групового нещасного випадку й випадку зі смертельним наслідком входять:

голова – керівник (заступник) органу управління освітою (у разі загибелі 5 і більше осіб або травмування 10 і більше осіб) або ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ (у разі загибелі від 1 до 4 осіб або травмування до 10 осіб);

члени – перший проректор (проректор) аграрного ВНЗ, начальник служби (відділу) охорони праці, представник педагогічного колективу, представник Міністерства освіти і науки України, представник студентської профспілки, членами якої є потерпілі.

Залежно від конкретних умов (кількості загиблих, характеру і можливих наслідків аварії тощо) до складу комісії можуть входити представники органів державного нагляду за охороною праці, пожежного нагляду, органів охорони здоров'я, спеціалісти відповідного штабу цивільної оборони та реагування на надзвичайні ситуації та інших органів.

Члени комісії зі спеціального розслідування мають право одержувати письмові та усні пояснення від працівників навчального закладу та свідків події або проводити їх опитування.

Члени комісії зі спеціального розслідування повинні зустрітися з потерпілими або членами їх сімей, розглянути й вирішити на місці соціальні питання або внести пропозиції про їх вирішення

відповідним органам, а також дати роз'яснення потерпілим (сім'ям) щодо їх прав відповідно до законодавства.

4.8. Комісія зі спеціального розслідування протягом 10 днів розслідує нещасний випадок і складає акт спеціального розслідування, оформляє інші необхідні документи і матеріали. За потреби встановлений термін розслідування може бути продовжений органом, який утворив комісію зі спеціального розслідування.

Копії актів спеціального розслідування і форми Н-Н (на кожного потерпілого окремо) та наказ ректора аграрного ВНЗ за результатами розслідування нещасного випадку направляють до органу управління освітою за підпорядкованістю, який зобов'язаний один примірник направити до Міністерства освіти і науки України, а інший – до Міністерства аграрної політики і продовольства України.

4.9. До матеріалів спеціального розслідування належать:

копія наказу про створення комісії із спеціального розслідування;

акт спеціального розслідування;

копія акта за формою Н-Н на кожного потерпілого окремо;

плани, схеми і фотознімки місця події;

протоколи опитувань, пояснення свідків нещасного випадку та інших причетних осіб, а також посадових осіб, відповідальних за дотримання вимог норм і правил з охорони праці;

витяг з журналу про проходження потерпілим навчання та інструктажів з охорони праці, безпеки життєдіяльності;

медичний висновок про характер і тяжкість ушкоджень, що заподіяні потерпілому, або причини його смерті;

висновок експертної комісії (якщо така була створена) про причини нещасного випадку, результати лабораторних та інших досліджень, експериментів, аналізів тощо.

4.10. На вимогу комісії зі спеціального розслідування адміністрація аграрного ВНЗ зобов'язана:

запросити для участі в розслідуванні нещасного випадку спеціалістів-експертів, з яких може бути створено експертну комісію;

зробити фотознімки пошкодженого об'єкта, місця нещасного випадку та подати інші необхідні документи;

провести технічні розрахунки, лабораторні дослідження, випробування та інші роботи;

надати транспортні засоби та засоби зв'язку, необхідні для роботи комісії з розслідування;

забезпечити друкування, розмноження в необхідній кількості матеріалів спеціального розслідування.

Експертну комісію створюють за розпорядженням голови комісії зі спеціального розслідування. Питання, які вимагають експертного висновку, і матеріали з висновками експертної комісії оформляють письмово.

4.11. Аграрний ВНЗ, де стався нещасний випадок, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю комісії та залученням до її роботи спеціалістів. Відшкодування витрат на відрядження працівників, які є членами комісії або залучені до її роботи, аграрний ВНЗ здійснює відповідно до законодавства.

4.12. Голова комісії, яка проводила спеціальне розслідування нещасного випадку, у п'ятиденний термін після його закінчення направляє матеріали до прокуратури за місцем, де стався груповий нещасний випадок або випадок зі смертельним наслідком.

4.13. Керівник органу управління освітою, якому підпорядкований аграрний ВНЗ, та ректор аграрного ВНЗ мають у п'ятиденний термін розглянути матеріали спеціального розслідування нещасного випадку і видати накази про вжиття запропонованих комісією зі спеціального розслідування заходів щодо запобігання подібним випадкам, а також притягти до відповідальності осіб, які допустили порушення законодавчих та нормативних актів з охорони праці, вимог безпеки проведення навчально-виховного процесу.

Про виконання зазначених заходів ректор аграрного ВНЗ письмово повідомляє орган управління освітою за підпорядкованістю.

4.14. Міністерство освіти і науки України після одержання матеріалів спеціального розслідування повинно розглянути обставини й причини смертельного або групового нещасного випадку та за результатами розгляду розробити заходи щодо запобігання подібним випадкам.

РОЗДІЛ 5

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В АГРАРНИХ ВНЗ

Пожежею називають неконтрольоване горіння в несанкціонованих місцях (поза спеціальним вогнищем), яке загрожує життю і здоров'ю людей та може завдати матеріальних збитків. Для запобігання пожежам, а за умови їх виникнення – для організації ефективного гасіння, в аграрному ВНЗ має бути впроваджено *систему пожежної безпеки* – такий стан об'єктів, за якого з регламентованою ймовірністю унеможливується виникнення та розвиток пожежі і вплив на людей її небезпечних та шкідливих чинників, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Пожежну безпеку в аграрному ВНЗ забезпечують впровадженням організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання пожежам, гарантування безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого викликання пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

Систему пожежної безпеки в аграрному ВНЗ можна умовно поділити на дві частини – *систему запобігання пожежам* та *систему боротьби з пожежею*. Система запобігання пожежам передбачає впровадження організаційних заходів та технічних засобів, які створюють умови, щоб пожежа не виникла. Заходи і засоби в рамках *системи боротьби з пожежею* спрямовано на термінове сповіщення людей про загорання та задимлення в приміщеннях аграрного ВНХ, виведення людей із небезпечної зони, забезпечення ефективного гасіння пожежі.

5.1. Перелік основних документів з пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

Причинами пожеж та вибухів в аграрному ВНЗ у більшості випадків є порушення правил і норм пожежної безпеки, зазначених у Законі України «Про пожежну безпеку», Правилах пожежної безпеки в Україні та Правилах пожежної безпеки в агропромисловому комплексі України. Небезпечними чинниками пожежі і вибуху, які можуть призвести до травм, отруєння, загибелі людей або матеріальних збитків, є відкритий вогонь, іскри, підвищена температура, токсичні продукти горіння, дим, низький вміст кисню, обвалення будинків і споруд.

Характерні порушення правил пожежної безпеки в аграрному ВНЗ показано на рис. 5.1.

Для запобігання пожежам і забезпечення швидкого й ефективного гасіння в аграрному ВНЗ має бути розроблено й затверджено комплекс документів з пожежної безпеки (табл. 5.1).

Рис. 5.1. Блок-схема основних порушень правил пожежної безпеки в аграрному ВНЗ

Таблиця 5.1. Перелік основних документів з пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

№ п/п	Найменування документа	Нормативний акт з питань пожежної безпеки, яким передбачено необхідність розроблення документа та яким визначено: порядок узгодження, затвердження і форму документа
1.	Наказ (накази) про призначення відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, діляниць тощо, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання і експлуатацію технічних засобів протипожежного захисту	П. 3.2 НАПБ А.01.001-2004 «Правила пожежної безпеки в Україні»
2.	Наказ (або відповідне положення) про порядок проходження працівниками спеціального навчання, інструктажів і перевірки знань з питань пожежної безпеки	Ст. 8. Закону України «Про пожежну безпеку», п.1.6 та 3.3 НАПБ Б.02.005-2003 «Типове положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України»
3.	Програма для проведення вступного протипожежного інструктажу	П. 2.2 та 2.4 НАПБ Б.02.005-2003
4.	Програма для проведення первинного протипожежного інструктажу	П. 2.3 та 2.4 НАПБ Б.02.005-2003
5.	Перелік питань, з якими необхідно ознайомити працівників під час проведення вступного та первинного протипожежних інструктажів	П. 2.5. та додаток № 1 НАПБ Б.02.005-2003

6.	Перелік питань для перевірки знань за результатами первинного, повторного та позапланового протипожежних інструктажів	П. 2.10 НАПБ Б.02.005-2003
7.	Журнал реєстрації інструктажів з питань пожежної безпеки	П. 2.12 та додаток № 2 НАПБ Б.02.005-2003
8.	Програми спеціального навчання (пожежно-технічного мінімуму)	П. 3.4, 3.5 та додаток № 3 НАПБ Б.02.005-2003
9.	Наказ про утворення комісії для проведення перевірки знань з питань пожежної безпеки	П. 3.12, 3.13 НАПБ Б.02.005-2003
10.	Протоколи результатів перевірки знань з питань пожежної безпеки	П. 3.15 НАПБ Б.02.005-2003
11.	Сертифікат (сертифікати) відповідності на усі види пожежної техніки та протипожежного устаткування, що застосовують для запобігання пожежам та для їх гасіння	Ст. 11 Закону України «Про пожежну безпеку» П. 2.9 НАПБ А.01.001-2004
12.	Обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки	П. 3.2 НАПБ А.01.001-2004
13.	Накази (інструкції), якими повинно бути встановлено відповідний протипожежний режим	П. 3.3 НАПБ А.01.001-2004
14.	Загальнооб'єктові інструкції про заходи пожежної безпеки	П. 3.4 НАПБ А.01.001-2004
15.	Інструкції про заходи пожежної безпеки для всіх вибухопожежо-небезпечних та пожежо-небезпечних приміщень (дільниць, цехів, складів, майстерень, лабораторій тощо)	П. 3.4 НАПБ А.01.001-2004

16.	Плани (схеми) евакуації людей на випадок пожежі	П. 3.5 НАПБ А.01.001-2004
17.	Інструкція, що визначає дії персоналу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації людей	П. 3.5 НАПБ А.01.001-2004
18.	Інструкція для працівників охорони (сторожів, вахтерів, тощо)	П. 3.11 НАПБ А.01.001-2004
19.	Список (для працівників охорони) посадових осіб аграрного ВНЗ із зазначенням їх домашніх адрес, службових і домашніх телефонів	П. 3.5 НАПБ А.01.001-2004
20.	Рішення трудового колективу про створення пожежно-технічної комісії	П. 1.4 НАПБ Б.02.003-2004 «Типове положення про пожежно-технічну комісію», затверджене наказом МВС України від 27 вересня 1994р. № 521
21.	Положення про пожежно-технічну комісію аграрного ВНЗ	П. 1.4 НАПБ Б.02.003-2004
22.	Плани роботи пожежно-технічної комісії	П. 3.3 НАПБ Б.02.003-2004
23.	Акти перевірок протипожежного стану приміщень та споруд підприємства пожежно-технічною комісією	П. 3.5 і додаток НАПБ Б.02.003-2004
24.	Звіти про роботу пожежно-технічної комісії	П. 3.7 НАПБ Б.02.003-2004
25.	Акти замірювання опору ізоляції електричних мереж та електроустановок	П. 5.1.34 НАПБ А.01.001-2004
26.	Інструкція про порядок дій чергового (оперативного) персоналу на випадок появи сигналів про пожежу або несправність в установках пожежної сигналізації	П. 6.1.7 НАПБ А.01.001-2004

27.	Перелік технічних характеристик щодо визначення працездатності пожежної автоматики параметрів установок	П. 8.12 та додаток 9 НАПБ Б.01.004-2000 «Правила технічного утримування установок пожежної автоматики», затверджені наказом МВС України від 29 липня 2000 р. № 507
28.	Інструкція з експлуатації системи оповіщення про пожежу	П. 6.2.3.2 НАПБ 01.001-2004
29.	Регламенти технічного обслуговування вогнегасників	П. 6.4.18 НАПБ 01.001-2004
30.	Інструкції з експлуатації вогнегасників	П. 6.4.20 НАПБ 01.001-2004
31.	Графік перевірки опору заземлювальних пристроїв	П. 7.10.2.19 НАПБ 01.001-2004
32.	Наряди-допуски на проведення вогневих робіт	П. 8.1.1.3 та додаток № 5 НАПБ 01.001-2004

5.2. Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки розробляють відповідно до ст. 8 Закону України «Про пожежну безпеку».

1.2. У цьому Положенні встановлено порядок проведення спеціального навчання, інструктажів з питань пожежної безпеки працівників аграрного ВНЗ.

1.3. Працівники аграрного ВНЗ під час прийняття на роботу та за місцем виконання робіт повинні проходити інструктажі з питань пожежної безпеки.

Особи, які суміщають професії (роботи) та яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, попередньо, до початку самостійного виконання робіт, повинні пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум), а потім щороку – перевірку знань.

1.4. Організацію своєчасного і якісного проведення спеціального навчання, інструктажів та перевірки знань з питань пожежної безпеки в аграрному ВНЗ покладають на ректора аграрного ВНЗ та відділ охорони праці (відділ пожежної безпеки), а в структурних підрозділах (навчально-науковий інститут, кафедра, цех, дільниця, лабораторія, майстерня тощо) – на керівника відповідного підрозділу.

1.5. Порядок проходження працівниками спеціального навчання, інструктажів і перевірки знань визначає ректор аграрного ВНЗ (наказом або відповідним положенням, розробленим в аграрному ВНЗ і затвердженим ректором аграрного ВНЗ).

1.6. Допускати до роботи осіб, які не пройшли спеціальне навчання, інструктажі або перевірку знань з пожежної безпеки, заборонено.

2. Протипожежні інструкції

2.1. За призначенням та часом проведення протипожежні інструктажі поділяють на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

2.2. Вступний протипожежний інструктаж проводять з усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову), а також з особами, які прибули на підприємство у відрядження, на виробничу практику (навчання) і мають брати безпосередню участь у виробничому процесі.

Інструктаж проводять на підставі затверджених в аграрному ВНЗ правил, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки у спеціально обладнаному для цього приміщенні фахівець, на якого наказом покладено ці обов'язки. Протипожежний вступний інструктаж можна поєднувати зі вступним інструктажем з охорони праці.

Програму для проведення вступного протипожежного інструктажу затверджує ректор аграрного ВНЗ (перший проректор, директор ВП аграрного ВНЗ).

2.3. Первинний протипожежний інструктаж проводять безпосередньо на робочому місці до початку навчально-виховної та виробничої діяльності працівника.

Його повинні проходити:

- усі новоприйняті на роботу (постійну чи тимчасову);
- працівники, переведені з інших структурних підрозділів, виробничих ділянок аграрного ВНЗ;
- особи, які прибули в аграрний ВНЗ у відрядження і мають брати безпосередню участь у навчально-виховному та виробничому процесі;

- будівельники сторонніх організацій, які виконують в аграрному ВНЗ будівельно-монтажні, ремонтні або інші роботи;
- студенти під час виробничої практики (навчання), а також перед проведенням з ними практичних занять у навчальних майстернях, лабораторіях тощо.

Програму проведення первинного протипожежного інструктажу затверджує керівник відповідного структурного чи виробничого підрозділу (завідувач кафедри, начальник цеху, завідувач відділу тощо), відповідальний за протипожежний стан, або ректор аграрного ВНЗ (перший проректор).

2.4. Програми для проведення вступного та первинного протипожежних інструктажів погоджують з органами державного пожежного нагляду.

Приблизний перелік питань, з якими необхідно ознайомити працівників аграрного ВНЗ під час проведення вступного та первинного протипожежних інструктажів, наведено в додатку 1.

2.5. Повторний протипожежний інструктаж проводять на робочому місці з усіма працівниками не менше як один раз на рік згідно з переліком питань, з якими необхідно ознайомити працівників під час проведення вступного та первинного протипожежних інструктажів (додаток 1).

2.6. Позаплановий протипожежний інструктаж проводять з працівниками аграрного ВНЗ на робочому місці або в спеціально відведеному для цього приміщенні:

- за умови введення в дію нових нормативних актів з питань пожежної безпеки (норм, правил, інструкцій, положень тощо) або змін та доповнень до них;
- за умови змінення технологічного процесу, застосування нового або замінення чи модернізації наявного пожежонебезпечного устаткування;
- на вимогу державних інспекторів з пожежного нагляду, якщо виявлено незадовільне знання працівниками правил пожежної

безпеки на робочому місці, невміння діяти на випадок пожежі та користуватися первинними засобами пожежогасіння.

2.7. Позаплановий протипожежний інструктаж проводять індивідуально або з групою працівників споріднених спеціальностей (видів робіт). Обсяг та зміст інструктажу визначають у кожному випадку окремо залежно від причин, що зумовили необхідність його проведення.

2.8. Цільовий протипожежний інструктаж проводять з працівниками перед виконанням ними разових (тимчасових) пожежонебезпечних робіт (зварювальних, розігрівальних та інших), у разі ліквідації аварії, стихійного лиха.

2.9. Первинний, повторний, позаплановий та цільовий протипожежні інструктажі проводять безпосередньо керівники робіт (завідувачі кафедр, відділів, лабораторій, начальники служб, виробництв, цехів, діляниць тощо), які пройшли навчання й перевірку знань з питань пожежної безпеки.

2.10. Первинний, повторний та позаплановий інструктажі завершуються перевіркою знань. Перевірку здійснює особа, яка проводила інструктаж.

2.11. Протипожежні інструктажі можна проводити разом з відповідними інструктажами з охорони праці.

2.12. Про проведення всіх видів протипожежних інструктажів, крім цільового, у спеціальних журналах виконують записи (окремо від інструктажів з питань охорони праці) з підписами осіб, з якими проводили інструктаж, і тих, хто його проводив.

Запис про проведення цільового протипожежного інструктажу виконують у документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск).

3. Спеціальне навчання та перевірка знань працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою

3.1. Попереднє спеціальне навчання проходять особи, яких приймають на роботу з підвищеною пожежною небезпекою:

- електрогазозварювальники;

– особи, які мають брати безпосередню участь у виробничому процесі в приміщеннях категорій за вибухопожежною та пожежною небезпекою А, Б і В (відповідно до ОНТП 24-86);

– особи, які мають виконувати роботи на устаткуванні, обладнанні, апаратах, де перебувають в обігу легкозаймисті та горючі рідини, горючі гази, речовини та матеріали, здатні вибухати або горіти внаслідок взаємодії з водою, киснем повітря та один з одним;

– працівники складського господарства, де зберігають пожежонебезпечні матеріали і речовини;

– електрики, які працюють з електроустановками у вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зонах;

– інші категорії працівників, діяльність яких потребує більш глибоких знань з питань пожежної безпеки та навичок на випадок виникнення пожежі.

3.2. Метою проведення пожежно-технічного мінімуму є підвищення загальних пожежно-технічних знань працівників, навчання їх правилам пожежної безпеки з урахуванням пожежонебезпечних особливостей виробництва, більш глибоке ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі; напрацювання навичок використання наявних засобів пожежогасіння.

3.3. Порядок, форма, місце проведення пожежно-технічного мінімуму, а також конкретний перелік робіт та спеціальностей, з яких проводять таке спеціальне навчання, установлюють наказом ректора аграрного ВНЗ з урахуванням специфіки виробництва, характеру та виду робіт, вимог відповідних міжгалузевих і галузевих нормативних актів та цього Положення.

3.4. Спеціальне навчання проводять за програмами, які розробляють у виробничих (структурних) підрозділах аграрного ВНЗ. Затверджують програми керівники підрозділів. Рекомендовану програму проведення занять з пожежно-технічного мінімуму наведено в додатку 2.

3.5. Програми спеціального навчання з пожежно-технічного мінімуму погоджують з органами державного пожежного нагляду.

3.6. Заняття, як правило, здійснюються груповим методом, з урахуванням фаху працівників. Для їх проведення адміністрація аграрного ВНЗ може запрошувати (на договірній основі) фахівців з інших підприємств, установ та організацій, які мають відповідні знання з питань пожежної безпеки.

3.7. Також працівники аграрного ВНЗ, де відсутня можливість проведення занять з пожежно-технічного мінімуму, можуть проходити їх на інших споріднених за технологією підприємствах, де є необхідні для цього умови та фахівці (на договірних умовах).

Спеціальне навчання з пожежно-технічного мінімуму можна також проводити в навчальних закладах, на підприємствах та в організаціях, які мають необхідну матеріальну базу та фахівців для проведення цих занять за відповідними програмами, які погоджують з центральним органом державного пожежного нагляду.

За таких умов результати спеціального навчання фіксують на підприємстві (у навчальному закладі), де його проводили.

3.8. Після закінчення спеціального навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму в працівників приймають заліки. Результати заліків оформлюють протоколом. Для прийняття заліків наказом ректора аграрного ВНЗ утворюють комісію, яку очолює проректор аграрного ВНЗ.

Працівники аграрного ВНЗ, які проходили спеціальне навчання на інших підприємствах (у навчальних закладах), складають заліки за місцем навчання.

3.9. Особам, які успішно склали заліки, видають посвідчення відповідної форми.

3.10. Звільняти від проходження спеціального навчання з пожежно-технічного мінімуму можна осіб, які за попереднім місцем роботи вже проходили його (відповідно до спеціальності або виду роботи, на яку їх приймають) і мають відповідне посвідчення. Термін останньої перевірки їх знань не має перевищувати один рік.

3.11. Працівники, які проходять попереднє спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум) в аграрному ВНЗ, можуть бути звільнені від вступного та первинного протипожежних інструктажів. Осіб, яких для проходження навчання направляють до інших підприємств або до навчальних закладів, від таких інструктажів не звільняють.

3.12. Щороку працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, повинні проходити перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Для проведення перевірки наказом ректора аграрного ВНЗ призначають комісію, яку очолює один з проректорів.

3.13. В аграрному ВНЗ, що має структурні та відокремлені підрозділи, можуть створювати декілька комісій, які очолюють заступники керівників відповідних структурних та відокремлених підрозділів.

3.14. Перелік питань для перевірки знань з пожежної безпеки розробляє комісія та затверджує ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ.

3.15. Результати перевірки оформлюють протоколом. У разі незадовільного результату працівники повинні пройти повторне навчання з пожежно-технічного мінімуму із складанням заліків протягом одного місяця.

Відмітки про перевірку записують до посвідчення про проходження навчання з питань пожежної безпеки.

Додаток 1

до Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

**ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК
питань, з якими необхідно ознайомити працівників
під час проведення вступного, первинного та протипожежних
інструктажів**

1. Вступний протипожежний інструктаж

Під час проведення вступного протипожежного інструктажу особи, яких приймають на роботу, мають бути ознайомлені з таким:

- наявністю пожежонебезпечних виробництв (дільниць, робіт) та їх загальною характеристикою;
- чинними правилами, інструкціями, наказами, положеннями з питань пожежної безпеки, загальними вимогами щодо утримання протипожежного режиму;
- порядком паління, застосування відкритого вогню, проведення вогневих та інших пожежонебезпечних робіт;
- можливими причинами пожеж та запобіжними заходами щодо них;
- відповідальністю за порушення правил пожежної безпеки;
- місцеперебуванням найближчої пожежної частини;
- встановленим в аграрному ВНЗ порядком (системою) сповіщення людей про пожежу;
- діями на випадок виникнення пожежі (порядком викликання пожежної охорони, евакуації людей, матеріальних цінностей тощо);
- правилами використання первинних засобів пожежогасіння.

2. Первинний і повторний протипожежні інструктажі

Під час проведення первинного і повторного інструктажу необхідно ознайомити працівників із:

- стислою характеристикою пожежної небезпеки агрегатів, устаткування, речовин та матеріалів, що використовують у приміщенні або споруді;

- можливими причинами виникнення пожеж та запобіжними заходами і діями щодо них (у тому числі у процесі роботи та після її завершення);

- правилами (інструкціями) з пожежної безпеки, встановленими для працівників даного приміщення, дільниці або споруди, вказавши місця паління, якщо його не заборонено;

- засобами зв'язку та місцеперебуванням найближчого телефону;

- правилами утримання шляхів евакуації;

- призначенням наявних установок пожежної сигналізації та автоматичного пожежогасіння;

- місцем розташування первинних засобів пожежогасіння та правилами їх використання;

- діями у разі виникнення пожежі (порядком викликання пожежної охорони, сповіщення людей, проведення евакуації тощо).

Проведення протипожежних інструктажів супроводжується практичним показом застосування наявних на об'єкті засобів пожежогасіння.

Додаток 2

до Положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

**РЕКОМЕНДОВАНА ПРОГРАМА
проведення занять з пожежно-технічного мінімуму**

Під час розробляння програм з пожежно-технічного мінімуму необхідно враховувати специфіку виробництва, пожежну небезпеку застосовуваних речовин і матеріалів та інші чинники, які впливають на стан пожежної безпеки в аграрному ВНЗ.

Вивчаючи теми пожежно-технічного мінімуму, потрібно інформувати тих працівників, які навчаються, про найбільш характерні випадки пожеж, що мали місце в аграрному ВНЗ.

Для кращого засвоєння матеріалу бажано використовувати з навчальною метою різні навчальні експонати, фотознімки, фільми, плакати, макети, технічні засоби навчання тощо.

ТЕМА 1 (2-4 години)

Заходи пожежної безпеки на об'єкті

Стисла характеристика виробництва (об'єкта) та його пожежної небезпеки. Основні положення Закону України «Про пожежну безпеку». Загальнооб'єктові правила, інструкції, положення та накази з питань пожежної безпеки. Відповідальність за порушення правил пожежної безпеки.

Основні причини пожеж: несправність обладнання, іскри електрогазозварювальних робіт та необережне поводження з вогнем, несправність електроустановок, порушення правил користування інструментами і електронагрівальними приладами тощо.

Вимоги щодо утримання території, протипожежних розривів, джерел протипожежного водопостачання.

Дії робітників і фахівців за умови виявлення порушень правил пожежної безпеки. Місцеперебування найближчої пожежної частини. Порядок організації, мета та завдання добровільної пожежної дружини.

ТЕМА 2 (2-4 години)

Заходи пожежної безпеки на робочому місці

Характеристика пожежної небезпеки агрегатів та установок, що розташовані в приміщенні (споруді). Дії працівників на випадок порушення режиму роботи установок, машин і агрегатів. Протипожежний режим на робочому місці. Правила пожежної безпеки, встановлені для працівників даного приміщення, ділянки або споруди.

Можливі причини виникнення пожеж. Дії працівників у разі загрози виникнення пожежі, аварії чи вибуху; правила вимкнення установок та агрегатів, порядок знеструмлення електроустановок, викликання аварійної допомоги тощо.

Заходи пожежної безпеки, яких необхідно дотримуватися перед початком роботи, у процесі роботи та після її закінчення з метою запобігання виникненню пожеж.

ТЕМА 3 (1 година)

Сповіднення про пожежу та виклик пожежної охорони

Установлений в аграрному ВНЗ порядок (система) сповіщення людей про пожежу.

Засоби зв'язку, сигналізації, які є на об'єкті та на робочому місці, розміщення найближчих апаратів телефонного зв'язку, сповіщувачів пожежної сигналізації, пристроїв для подання звукових сигналів пожежної тривоги, систем сповіщення та керування евакуацією людей. Порядок використання цих засобів у разі виникнення пожежі.

ТЕМА 4 (2 години)

Засоби пожежогасіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок їх використання під час пожежі

Призначення та розташування наявних на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного устаткування та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, діжки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння тощо).

Загальні поняття про пожежну сигналізацію, спринклерне і дренчерне обладнання та інші установки пожежогасіння (вуглекислотні, пінні, порошкові тощо).

Порядок утримання наявних на об'єкті засобів пожежогасіння (у літніх та зимових умовах). Правила використання вогнегасильних засобів, протипожежного інвентарю та обладнання.

ТЕМА 5 (2 години)

Дії під час пожежі

Дії на випадок виявлення на робочому місці або на території об'єкта задимлення чи пожежі. Порядок повідомлення про пожежу аварійно-рятувальних і пожежних підрозділів та інших аварійних служб. Організація зустрічі аварійно-рятувальних та пожежних підрозділів. Вимкнення за умови необхідності устаткування, комунікацій, електроустановок та вентиляції.

Гасіння пожежі наявними на об'єкті засобами пожежогасіння; порядок увімкнення стаціонарних установок пожежогасіння, евакуації людей та матеріальних цінностей.

Дії після прибуття аварійно-рятувальних та пожежних підрозділів (надання допомоги у прокладанні рукавних ліній, участь в евакуації матеріальних цінностей та виконанні інших робіт за розпорядженням керівника пожежогасіння).

ДОДАТКОВА ТЕМА 6 (1-2 години)
Заходи пожежної безпеки у побуті (гуртожитках)

Основні причини виникнення пожеж у житлових будинках: необережне поводження з вогнем, використання факелів та паяльних ламп для відігрівання замерзлих труб центрального опалення, водопостачання чи каналізації. Несправності та неправильна експлуатація приладів газопостачання, опалення та побутових споживачів електроенергії.

Пожежна небезпека хімічних речовин, предметів побутової хімії та аерозольних препаратів. Запобігання пожежам від основних причин. Порядок утримання житлових і підсобних приміщень, гаражів. Порядок викликання пожежної охорони та поведінка громадян у разі виникнення пожежі.

5.3. Впровадження системи пожежної безпеки в аграрних ВНЗ

Відповідальність за дотримання належного стану пожежної безпеки в аграрному ВНЗ покладено на ректора, а у структурних (відокремлених) підрозділах – на їх керівників. Вони зобов'язані:

- розробляти комплексні заходи для гарантування пожежної безпеки в аграрному ВНЗ (його підрозділі), впроваджувати досягнення науки і техніки та позитивний досвід у вирішенні цієї проблеми;

- розробляти і впроваджувати положення, інструкції та інші нормативні акти з пожежної безпеки, що діють у межах аграрного ВНЗ (його підрозділу), здійснювати постійний контроль за дотриманням їх вимог;

- забезпечувати виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;

- організовувати навчання працівників з правил пожежної безпеки;

- утримувати у справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням;

- впроваджувати автоматичні засоби виявлення та гасіння пожеж;

- своєчасно інформувати територіальні органи пожежної охорони щодо несправності наявних в аграрному ВНЗ систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території та ін.

Ректор аграрного ВНЗ (керівник ВП) повинен наказом визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних за пожежну безпеку окремих будинків, споруд, приміщень, ділянок, технологічного та інженерного обладнання, а також за зберігання та експлуатацію

технічних засобів протипожежного захисту. Обов'язки осіб, відповідальних за забезпечення пожежної безпеки, утримання та експлуатацію засобів протипожежного захисту відображають у відповідних документах (наказах, інструкціях, положеннях тощо).

Усі працівники під час прийняття на роботу й щорічно за місцем роботи мають проходити інструктаж з питань пожежної безпеки згідно з Типовим положенням про інструктаж, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України, затвердженим наказом МНС України від 29.09.2003 р. № 368. Про проведення інструктажів (крім цільового) роблять запис у спеціальних журналах реєстрації інструктажів. Про проведення цільового інструктажу записують у документі, що дозволяє виконання робіт (наряд-допуск).

У більшому обсязі проходять перевірку знань з пожежної безпеки працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, – вони щорічно мають підтвердити знання відповідних нормативно-правових актів, що регламентують пожежну безпеку під час виконання технологічних процесів, на робочих місцях, у виробничих приміщеннях. Спеціальне навчання для таких осіб називають пожежно-технічним мінімумом.

Посадові особи аграрного ВНЗ зобов'язані проходити навчання й перевірку знань з питань пожежної безпеки один раз на три роки.

Працівників, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань пожежної безпеки, заборонено допускати до виконання трудових обов'язків. Програми навчання з питань пожежної безпеки слід погодити з органами державного пожежного нагляду.

Перелік основних документів з пожежної безпеки, які мають бути в аграрному ВНЗ, представлено у підрозділі 5.1. Так, розробляють загальні інструкції про заходи пожежної безпеки на об'єктах аграрного ВНЗ та інструкції для всіх вибухопожежонебезпечних, пожежонебезпечних та вибухонебезпечних приміщень (дільниць, цехів, складів, лабораторій тощо) та робіт. Ці інструкції необхідно вивчати під час проведення

протипожежних інструктажів, проходження пожежно-технічного мінімуму та виробничого навчання і вивішувати для ознайомлення в установлених місцях.

У загальній інструкції з пожежної безпеки відображають такі положення з питань пожежної безпеки:

- порядок утримання території, будинків, приміщень, споруд, протипожежних розривів, під'їздів до будинків, джерел водопостачання;

- вимоги щодо утримання загальнооб'єктних шляхів евакуації;

- правила проїжджання та місця для зупинення транспортних засобів;

- критерії розташування на території місць зберігання та дозволена кількість розташування там сировини, напівфабрикатів та готової продукції;

- місця куріння;

- порядок використання відкритого вогню, проведення вогневих та інших пожежонебезпечних робіт;

- порядок збирання, зберігання та видалення горючих відходів виробництва;

- порядок утримання та зберігання спецодягу;

- основні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки технологічних процесів;

- вимоги щодо зберігання вибухо- і пожежонебезпечних речовин та матеріалів;

- правила утримання технічних засобів протипожежного захисту, зокрема автоматичних установок та первинних засобів пожежогасіння;

- порядок огляду, доведення до пожежобезпечного стану і закриття приміщень після закінчення роботи;

- особливості утримання електроустановок, вентиляційного та іншого інженерного обладнання, застосування опалювальних та інших нагрівальних приладів;

- обов'язки та дії працівників на випадок пожежі із зазначенням:

а) порядку (системи) оповіщення людей про пожежу та викликання

пожежної охорони; б) порядку евакуації людей та матеріальних цінностей; в) порядку застосування засобів пожежогасіння та установок пожежної автоматики;

– порядок аварійного вимкнення електрообладнання, вентиляції, зупинення роботи технічного обладнання та ін.

В інструкціях з пожежної безпеки для окремих приміщень (дільниць) указують:

– категорію приміщення з вибухопожежної та пожежної небезпеки з урахуванням ОНТП 24-86 (для виробничих, складських приміщень, лабораторій тощо);

– вимоги щодо утримання евакуаційних шляхів та виходів;

– місця для куріння та вимоги до них;

– правила утримання приміщень, робочих місць, зберігання та застосування легкозаймистих речовин, горючих речовин, вибухо- і пожежонебезпечних речовин та матеріалів;

– порядок прибирання робочих місць, збирання, зберігання та видалення горючих відходів, промасленого ганчір'я;

– правила зберігання спецодягу;

– місця, порядок та норми одночасного зберігання у приміщенні сировини, напівфабрикатів та готової продукції;

– умови проведення зварювальних та інших вогневих робіт;

– порядок огляду, вимкнення електроустановок, доведення до пожежобезпечного стану приміщень та робочих місць, закриття приміщень після закінчення роботи;

– заходи пожежної безпеки під час роботи на технологічних установках та апаратах, які характеризуються підвищеною пожежною небезпекою;

– граничні покази контрольно-вимірювальних приладів (манометрів, термометрів та ін.), відхили від яких вказують на можливу пожежу або вибух;

– обов'язки та дії працівників у разі виникнення пожежі;

– порядок і способи оповіщення людей, викликання пожежної охорони, зупинення технологічного устаткування, вимкнення ліфтів,

підіймачів, вентиляційних установок, електроустановок, застосування засобів пожежогасіння;

– послідовність евакуації людей та матеріальних цінностей з урахуванням дотримання безпеки людей.

Враховуючи ступінь пожежної небезпеки в аграрному ВНЗ (НДГ), наказом ректора (керівника ВП) або інструкцією має бути встановлено **відповідний протипожежний режим**, яким визначають:

– місце куріння (якщо воно дозволене), порядок застосування відкритого вогню та використання побутових нагрівальних приладів;

– пожежну безпеку місць зберігання і допустиму кількість сировини, напівфабрикатів та готової продукції, які можуть одночасно перебувати у виробничих приміщеннях і на території виробничих підрозділів;

– порядок прибирання горючого пилу та відходів, зберігання промасленого спецодягу та ганчір'я, очищення повітроводів вентиляційних систем від горючих відкладів;

– порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт, зокрема зварювальних;

– правила проїжджання і зупинення (стояння) транспортних засобів;

– порядок від'єднання електрообладнання від мережі на випадок пожежі;

– порядок огляду та зачинення приміщень після закінчення роботи;

– порядок проходження посадовими особами спеціального навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки, а також проведення з працівниками протипожежних інструктажів і занять з пожежно-технічного мінімуму та призначення відповідальних за це осіб;

– порядок організації експлуатації та обслуговування наявних технічних засобів протипожежного захисту (протипожежного водопроводу, насосних станцій, установок пожежної сигналізації, автоматичного пожежогасіння, видалення диму, вогнегасників тощо);

- порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів і оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого інженерного обладнання;

- дії працівників у разі виявлення пожежі;

- порядок збирання членів добровільної пожежної дружини (ДПД) та посадових осіб підприємства в разі виникнення пожежі, а також викликання їх вночі, у вихідні та святкові дні.

Працівників аграрного ВНЗ (його підрозділів) ознайомлюють з цими вимогами на інструктажах, під час проходження пожежно-технічного мінімуму. Витяги з наказу (інструкції) щодо встановлення відповідного протипожежного режиму з основними положеннями необхідно вивісити на встановлених місцях.

Для **працівників охорони** (сторожів, вахтерів, чергових) розробляють **інструкцію**, у якій потрібно визначити:

- їх обов'язки щодо контролю за додержанням протипожежного режиму, огляду території та приміщень;

- порядок дій у разі виявлення пожежі, спрацьовування установок пожежної сигналізації та автоматичного пожежогасіння;

- кого з посадових осіб адміністрації аграрного ВНЗ (його ВП) потрібно сповіщати та викликати в нічний час на випадок виникнення пожежі.

Працівники охорони повинні мати список посадових осіб аграрного ВНЗ (його ВП) із зазначенням домашніх адрес, службових, мобільних та домашніх телефонів. Вони повинні знати порядок дій у разі виявлення пожежі, правила користування первинними засобами гасіння пожежі та основні тактичні способи гасіння.

У випадку пожежі в аграрному ВНЗ головним пріоритетом є збереження життя і здоров'я людей, що опинилися у зоні вогню чи задимлення. Тому важливо одразу після виявлення пожежі сповістити про цю подію працівників, зорієнтувати їх виходити в напрямку евакуаційного виходу.

У будинках і спорудах аграрного ВНЗ, що мають два і більше поверхи, у разі одночасного перебування на поверсі більше від 25 осіб потрібно вивісити на видних місцях плани (схеми) евакуації людей під

час пожежі. Для одноповерхових будинків і споруд необхідність забезпечення планами (схемами) евакуації визначають місцеві органи державного пожежного нагляду, з огляду на пожежну небезпеку цих будинків (споруд), кількості працівників у них та площі приміщень.

Заборонено використовувати ліфти й підіймачі для евакуації людей та піднімання будь-яких вантажів під час пожежі. Ліфти потрібно спустити на перший поверх і вимкнути.

Кількість та розміри евакуаційних виходів з будівель і приміщень, їхні конструкційні та планувальні рішення, умови освітленості, забезпечення незадимленості, протяжність шляхів евакуації повинні відповідати вимогам ДБН В.1.1-7-2002. У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволено одночасно розміщувати не більше від 50 осіб. На шляху евакуації двері повинні відчинятися у напрямку виходу з будівель, приміщень. Влаштувати розсувні, підіймні та обертові двері на евакуаційних шляхах заборонено.

Висота евакуаційних шляхів і виходів повинна становити не менше від 2 м. Їх потрібно тримати вільними, заборонено захаращувати, щоб у разі виникнення пожежі евакуювати всіх людей, які перебувають у приміщеннях будівель та споруд.

Кожне приміщення площею понад 300 м², розташоване у підвальному або у напівпідвальному (цокольному) поверсі, повинно мати не менше ніж два евакуаційних виходи. У підвальних приміщеннях заборонено використовувати і зберігати вибухопожежонебезпечні речовини, балони з газом під тиском, а також речовини з підвищеним рівнем пожежної небезпеки.

В аграрних ВНЗ для запобігання пожежам, організації їх гасіння, здійснення громадського контролю за додержанням установлених законодавством вимог пожежної безпеки, сприяння і надання допомоги пожежно-рятувальним підрозділам, проведення роз'яснювальної роботи серед працівників та студентів створюють **добровільні пожежні дружини** (ДПД).

Згідно з вимогами Закону України «Про пожежну безпеку» в аграрних ВНЗ (їх ВП) потрібно створити **пожежно-технічні комісії**

(ПТК). Метою створення такої комісії є залучення працівників до активної участі у роботі щодо запобігання пожежам і посилення протипожежного захисту підприємств. За погодженням з місцевими органами державного пожежного нагляду і державного нагляду за охороною праці у виняткових випадках функції ПТК може виконувати комісія з питань охорони праці аграрного ВНЗ. До роботи у складі ПТК залучають працівників, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням технологічних процесів, експлуатацією та обслуговуванням електроустановок, систем водопостачання, зв'язку, виробничої автоматики, автоматичного протипожежного захисту, а також керівника добровільної пожежної дружини та інженера з пожежної безпеки аграрного ВНЗ, представників профспілки. Пожежно-технічна комісія здійснює свою діяльність на підставі квартальних (річних) планів.

Посадові особи виробничих (структурних) підрозділів аграрного ВНЗ, відповідальні за пожежну безпеку, повинні:

– знати пожежну небезпеку технологічних процесів, речовин, матеріалів, які зберігають у приміщеннях і перебувають у роботі технологічного та виробничого обладнання, категорію приміщень виробничого і складського призначення щодо вибухо- і пожежонебезпеки та вимоги, які встановлено для них, правила та умови безпечного зберігання, застосування та перевезення вибухонебезпечних та пожежонебезпечних речовин і матеріалів;

– стежити за дотриманням встановленого протипожежного режиму, правил пожежної безпеки, інструкцій про заходи пожежної безпеки;

– не допускати до роботи осіб, які не пройшли спеціальне навчання або інструктаж з питань пожежної безпеки;

– відсторонювати від роботи осіб, які перебувають у нетверезому стані або в стані наркотичного сп'яніння;

– періодично оглядати територію, будинки, споруди виробничих і службових приміщень та робочих місць, щоб контролювати утримання в належному стані шляхів евакуації, протипожежних перешкод, розривів, під'їздів та доріг, засобів гасіння пожежі

(гідранти, внутрішні пожежні крани, вогнегасники) та вживати термінових заходів для усунення виявлених порушень і недоліків;

– утримувати у справному стані та постійній готовності до дії установки пожежної сигналізації, пожежогасіння, системи повідомлення та засоби зв'язку;

– стежити за справністю приладів опалення, вентиляції, електроустановок, технологічного та виробничого обладнання, негайно вживаючи заходи щодо усунення виявлених несправностей, що можуть призвести до виникнення пожежі;

– стежити за своєчасним прибиранням приміщень і робочих місць, а також за вимкненням (за винятком чергового освітлення) від мережі електроустановок після закінчення роботи;

– у разі виявлення пожежі (ознак горіння) негайно повідомити про це підрозділ служби пожежної охорони, керівництво аграрного ВНЗ і приступити до ліквідації пожежі.

Керівники цехів, дільниць, лабораторій, складів та інших структурних підрозділів аграрного ВНЗ повинні:

– розробляти плани евакуації людей і матеріальних цінностей у разі виникнення пожежі та вивішувати їх в установлених місцях, а також один раз на два роки організовувати їх практичне відпрацьовування;

– своєчасно вживати заходів з гарантування пожежної безпеки, установлених органами державного пожежного нагляду та пожежно-технічною комісією;

– контролювати виконання наказів і розпоряджень щодо забезпечення пожежної безпеки;

– проводити планово-попереджувальні ремонти та огляди інженерного обладнання, яке перебуває в експлуатації чи на збереженні;

– установлювати порядок (систему) повідомлення працівників підрозділу про пожежу, з яким їх усіх потрібно ознайомити;

– на видних місцях біля телефонів вивішувати таблички з номером телефону для викликання пожежної охорони.

Виробничі (структурні) підрозділи аграрного ВНЗ мають бути забезпечені потрібною кількістю води для пожежогасіння та у необхідній кількості **первинними засобами пожежогасіння** – вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, пожежними відрами, лопатами, пожежними інструментами (гаками, ломами, сокирами тощо). Їх види і кількість визначають, враховуючи фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин, їх взаємодію з вогнегасильними речовинами, а також розміри площ виробничих приміщень та відкритих майданчиків.

Якщо в одному приміщенні перебуває кілька різних за пожежною небезпекою виробництв, не відділених одне від іншого протипожежними стінами, то його забезпечують вогнегасниками, пожежним інвентарем та іншими засобами пожежогасіння згідно з нормами для найбільш небезпечного виробництва.

Необхідну кількість і тип вогнегасників для окремих виробничих приміщень підприємства вибирають згідно з Типовими нормами належності вогнегасників, затверджених наказом МНС України від 02.04.2004 р. № 151, залежно від їх граничної площі застосування та класу пожежі горючих речовин та матеріалів:

- клас А – пожежі твердих речовин, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, папір та ін.);
- клас В – пожежі горючих рідин;
- клас С – пожежі газів;
- клас D – пожежі металів та їх сплавів;
- клас Е – пожежі, пов'язані з горінням електроустановок.

Загалом, необхідною умовою забезпечення первинними засобами пожежогасіння є наявність одного вогнегасника у розрахунку на площу приміщення у межах 50-100 м². Якщо ж окреме виробниче приміщення має меншу ніж 50 м² площу, все ж наявність у ньому вогнегасника обов'язкова. Щоб вибрати місце розташування вогнегасника, потрібно користуватися правилом: відстань від найдалшого робочого місця у приміщенні до вогнегасника не повинна перевищувати 25 м.

Переносні вогнегасники розміщують на висоті не більше ніж 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані не менше ніж 1,2 м від краю дверей. Вогнегасники всіх типів повинні мати сертифікати відповідності та проходити технічне обслуговування на спеціалізованих підприємствах, які мають ліцензію на цей вид господарської діяльності.

Вогнегасники, які вводять в експлуатацію, повинні мати:

- пломби на пристроях ручного запускання;
- облікові (інвентаризаційні) номери згідно з встановленою в аграрному ВНЗ системою нумерації;
- ярлики і маркувальні написи на корпусі; червоний сигнальний колір згідно з державним стандартом.

Періодичність технічного обслуговування вогнегасників усіх типів має відповідати експлуатаційній документації, але не рідше від одного разу на 2 роки. Використані вогнегасники, а також вогнегасники із зірваними пломбами необхідно перезарядити або перевірити, а на цей час їх замінюють відповідною кількістю заряджених вогнегасників. Для розташування первинних засобів пожежогасіння на території виробничих (структурних) підрозділів ВНЗ встановлюють спеціальні пожежні щити.

Важливим є дотримання вимог пожежної безпеки до території та об'єктів аграрного ВНЗ, виробничих приміщень, інших будівель та споруд.

Уздовж будинків і споруд необхідно залишити можливість під'їжджати пожежним автомобілям: з одного боку – якщо ширина будівлі або споруди менша від 18 м, і з обох боків – якщо ширина понад 18 м. В'їжджати на територію пожежонебезпечних приміщень автомобілям та іншій мобільній техніці можна лише з дозволу керівників підрозділів із зазначенням маршрутів їх пересування для дотримання заходів безпеки та за наявності іскрогасників.

Між будівлями й спорудами мають бути відповідні протипожежні розриви згідно з вимогами будівельних норм. Їх не використовують для складування матеріалів, устаткування, тари і влаштування стоянок автотранспорту. На відкритих майданчиках

території не має бути тари з легкозаймистими та горючими рідинами, а також балонів зі стисненими й скрапленими газами, ацетиленових генераторів із залишками невідпрацьованого карбїду кальцію або карбїдного мулу.

Заборонено споруджувати склади паливо-мастильних матеріалів, зокрема тимчасових, на території виробничої зони підрозділів аграрного ВНЗ. Користуватись відкритим вогнем на території дозволено тільки у спеціально відведених місцях згідно зі встановленим протипожежним режимом. У вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних приміщеннях і зонах необхідно вивішувати знаки, що забороняють користування відкритим вогнем, а також знаки, що попереджають про обережність за наявності легкозаймистих та горючих рідин.

У виробничих, адміністративних та допоміжних приміщеннях заборонено:

- захищувати шляхи евакуації і сходи обладнанням, матеріалами та іншими предметами;

- прибирати приміщення з використанням легкозаймистих та горючих рідин (речовин);

- залишати без нагляду електронагрівальні прилади, а після закінчення роботи залишати увімкненими в електромережу апарати та установки, якщо це не передбачено технологічним процесом виробництва;

- оздоблювати стіни приміщень горючими матеріалами або тканинами, не обробивши їх вогнезахисними розчинами;

- використовувати горища, технічні поверхи, вентиляційні камери, електрощитові як виробничі приміщення, а також для зберігання матеріалів і обладнання.

У кожному приміщенні вивішують інструкцію з пожежної безпеки, а також табличку, на якій вказують прізвище відповідальної за пожежну безпеку особи, номер телефону для викликання пожежної частини.

Горища мають бути замкнені, їх не можна використовувати для виробничих потреб або для зберігання матеріальних цінностей.

Місце зберігання ключів від замків указують на дверях (люках) входів на горище.

Дерев'яні конструкції горищ підлягають вогнезахисному оброблянню. Якість оброблення потрібно щороку контролювати, і в разі потреби його виконують повторно. За результатами контролю складають відповідний акт.

Заборонено встановлювати глухі ґрати на вікнах будинків і приміщень, у яких перебувають люди (за винятком складів та інших спеціальних приміщень, де наявність глухих ґрат регламентовано чинними протипожежними нормами й правилами). Якщо ж існує нагальна потреба встановити на вікнах ґрати, то їх потрібно виготовляти розсувними або знімними. На час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені.

Для запобігання пожежі димоходи, вентиляційні камери, повітропроводи, фільтри необхідно регулярно очищати від горючого пилу, відходів виробництва, жирових відкладів пожежобезпечними способами. Витяжні повітропроводи, якими видаляють горючі та вибухонебезпечні речовини (пил, волокна тощо), повинні мати пристрої для очищення (люки, розбірні з'єднання тощо). Перевіряють та очищують вентиляційне обладнання згідно із затвердженим графіком, а результати огляду обов'язково заносять до спеціального журналу.

Вогнезатримувальні пристрої (заслінки, шибери, клапани та ін.), магнітні вловлювачі у вентиляційних повітропроводах, пристрої блокування вентиляційних систем з установками пожежної сигналізації та автоматичними установками пожежогасіння, а також автоматичні пристрої вимкнення вентиляції на випадок пожежі перевіряють не рідше одного разу на півроку.

Експлуатуючи вентиляційні системи в аграрному ВНЗ, заборонено:

- закривати витяжні канали, отвори і ґрати;
- залишати двері вентиляційних камер відкритими;
- вимикати або знімати вогнезатримувальні пристрої;

- спалювати жирові відклади та інші горючі речовини, що накопичилися в повітропроводах;
- складати впритул (на відстані меншій ніж 0,5 м) до повітроводів та обладнання горючі матеріали або негорючі матеріали у спалимій упаковці;
- видаляти за допомогою однієї системи відсмоктувачів різні гази, пари, пил та інші елементи, які за умови змішування можуть спричиняти спалахи, горіння або вибух.

Згідно зі статистичними даними про причини пожеж на виробництві, коротке замкнення в електромережі визнано чи не найголовнішою. Тому особи, відповідальні за протипожежний стан електроустановок (головний енергетик, головний механік або інженерно-технічний працівник відповідної кваліфікації), призначені наказом ректора аграрного ВНЗ (керівника ВП), зобов'язані:

- забезпечувати своєчасне проведення профілактичних оглядів і планово-попереджувальних ремонтів електрообладнання, апаратури та електромереж, а також своєчасно усувати порушення, які можуть призвести до пожежі;
- забезпечувати правильність вибирання та застосування кабелів, електропроводів, двигунів, світильників та іншого електрообладнання залежно від класу зон щодо вибухо- та пожежної небезпеки і умов довкілля;
- систематично контролювати справність апаратів захисту від струму короткого замкнення, перевантаження, внутрішньої та атмосферної перенапруги, а також від інших нештатних режимів роботи;
- контролювати справність спеціальних установок і засобів, призначених для ліквідації загоряння та пожежі в електроустановках і кабельних приміщеннях;
- організовувати навчання та інструктаж працівників з питань пожежної безпеки під час експлуатації електроустановок.

Електрики перевіряють якість ізоляції кабелів, електропроводів, надійність з'єднань, захисного заземлення, режим роботи електродвигунів як зовнішнім оглядом, так і з допомогою приладів.

Важливим є дотримання встановлених термінів вимірювання опору ізоляції проводів електромережі.

Електроустановки мають бути захищені апаратами захисту від струмів короткого замкнення. Плавкі вставки запобіжників мають бути калібровані із зазначенням на клеймі номінального струму вставки.

Також необхідно дотримуватися правил прокладання ліній електропередачі на території аграрного ВНЗ та в будівлях і спорудах. Повітряні лінії електропередач дозволено розміщувати на відстані не меншій, ніж півтори висоти опори від вибухопожежонебезпечних та пожежонебезпечних виробничих і складських приміщень, навісів і штабелів горючих матеріалів. Заборонено прокладати повітряні лінії електропередачі над паливозаправляльними пунктами, складами паливно-мастильних матеріалів та інших легкозаймистих і горючих рідин (матеріалів). Відстань від кабелів та ізольованих проводів, які прокладено відкрито на ізоляторах, тросах чи у лотках, до місць відкритого зберігання (розміщення) горючих матеріалів має становити не менше від 1 м.

Під'єднувати нові струмоприймачі (електродвигуни, нагрівальні прилади та ін.) потрібно з урахуванням допустимого (максимально можливого) струмового навантаження наявної електромережі.

В аграрному ВНЗ повинні діяти такі застереження та заборони:

- не використовувати електрокабелі та проводи з пошкодженою або такою, що втратила внаслідок експлуатації захисні властивості, ізоляцією;
- не залишати під напругою кабелі і проводи з неізольованими струмопровідними жилами;
- не користуватися пошкодженими розетками, з'єднувальними коробками, вимикачами, рубильниками та іншими електроприладами;
- не використовувати електроапаратуру і прилади за умов, що не відповідають рекомендаціям заводів-виробників;
- не складувати горючі матеріали на відстані меншій від 1 м над і під електрощитами та від електрообладнання;

- не застосовувати ролики, вимикачі, штепсельні розетки для підвішування одягу та інших предметів;
- заклеювати ділянки електропроводів папером, горючими тканинами;
- не використовувати електроустановки, нагрівання поверхні яких під час роботи перевищує температуру навколишнього повітря більше ніж на 40°C.

Несправності в електромережі та електроапаратурі, які можуть спричинити іскріння, коротке замкнення, надмірне нагрівання горючої ізоляції кабелів чи проводів, електротехнічний персонал повинен негайно усувати.

Будівлі та споруди виробничих приміщень аграрного ВНЗ потрібно захищати від прямих ударів блискавки та вторинних їх проявів. Для підтримання пристроїв захисту від блискавки у справному стані необхідно регулярно їх перевіряти:

- для будинків і споруд I і II категорій блискавкозахисту – щороку;
- для III категорії – не рідше від 1 разу на 3 роки.

Після перевірки складають акт, у якому вказують виявлені дефекти.

У приміщеннях з підвищеною пожежонебезпекою напруга живлення світильників, як правило, не має перевищувати 42 В. За умови встановлення світильників напругою 220 В загального освітлення з лампами розжарювання на висоті менше 2,5 м потрібно застосовувати світильники, конструкція яких унеможливорює доступ до лампи без інструменту. Електропроводи до світильників необхідно прокладати в металевих трубах (рукавах) або захисних оболонках. Кабелі та незахищені проводи можна використовувати тільки для живлення світильників з лампами розжарювання напругою не вище 42 В. Світильники з люмінесцентними лампами напругою 127 та 220 В дозволено встановлювати на висоті не менше ніж 2,5 м від підлоги за умови недоступності їх струмопровідних частин для доторку.

Переносні світильники обладнують захисними скляними ковпаками й сітками для захисту від механічного пошкодження; вони

мають бути виконаними у вибухозахисному варіанті. Для цих світильників та іншої переносної електроапаратури застосовують гнучкі кабелі або проводи з мідними жилами, спеціально призначеними для цього – з урахуванням можливого механічного впливу.

Світильники в приміщеннях мають бути встановлені на відстані не ближче від 0,5 м від горючих речовин, матеріалів та виробів.

Необхідно постійно утримувати у справному робочому стані засоби протипожежного захисту (установки пожежної сигналізації, пожежогасіння, системи протидимового захисту, системи повідомлення, засоби протипожежного водопостачання, протипожежні двері, клапани, інші захисні пристрої у протипожежних стінах, перегородках та перекриттях приміщень, будинків і споруд).

Часто пожежі виникають унаслідок недотримання вимог пожежної безпеки під час проведення зварювальних (вогневих) робіт. Місця проведення зварювальних робіт є: – постійними на спеціально обладнаних ремонтних ділянках; – тимчасовими, коли вогневі роботи проводять безпосередньо у спорудах, а також на території аграрного ВНЗ.

Постійні місця проведення вогневих робіт відрізняються від тимчасових тим, що огорожувальні конструкції у них (перегородки, перекриття, підлога) виконано з неспалимих (негорючих) матеріалів, улаштовано пристрої загальнообмінного та місцевого вентилявання. Щодо тимчасових місць, то на проведення всіх видів вогневих робіт поза постійними місцями керівник виробничого (структурного) підрозділу, де проводять такі роботи, повинен оформити наряд-допуск.

Усі види вогневих робіт дозволено проводити тільки після вжиття заходів, що унеможливають виникнення пожежі: очищення робочого місця від горючих матеріалів, захисту спалимих конструкцій, забезпечення первинними засобами пожежогасіння (вогнегасником, ящиком з піском і лопатою, відром із водою). Вид (тип) і кількість первинних засобів пожежогасіння, якими має бути

забезпечене місце виконання робіт, керівник виробничого (структурного) підрозділу вказує в наряді-допуску.

Після закінчення вогневих робіт зварювальник повинен старанно оглянути місце їх проведення та усунути можливі причини виникнення пожежі. Посадова особа, відповідальна за пожежну безпеку приміщення (дільниці, території тощо), де проводили роботи, має періодично перевіряти місце проведення вогневих робіт протягом 2 год. після їх закінчення.

Технологічне обладнання, на якому мають виконувати вогневі робіт, попередньо переобладнують до пожежобезпечного стану (виносять вибухо- і пожежонебезпечні речовини; від'єднують задіяні комунікації; очищають, пропарюють, промивають; перевіряють роботу вентиляції; контролюють повітряне довкілля тощо). Конструкції приміщень, настили, підлогу, оздоблення, а також ізоляцію й частини обладнання, які виконано з горючих (спалимих) матеріалів і які перебувають у межах можливого розлітання іскор, захищають металевими екранами чи з негорючого теплоізоляційного матеріалу (за потреби поливають водою). Щоб унеможливити потрапляння іскор (розпечених часток металу) до суміжних приміщень чи на близько розташоване обладнання, усі оглядові, технологічні та інші люки (отвори) приміщення, де проводять вогневі роботи, закривають негорючими матеріалами, а двері мають бути зачинені.

Місце для проведення зварювальних і різальних робіт у приміщеннях, де у будівельних конструкціях використано спалимі (горючі) матеріали, огороджують суцільною перегородкою з негорючого матеріалу. Висота перегородки має становити не менше ніж 1,8 м, а просвіт між перегородкою і підлогою – не більше ніж 0,5 м. Щоб не допустити розлітання розпечених часток, цей просвіт огороджують сіткою з негорючого матеріалу з розміром вічок не більш як 1,0 x 1,0 мм.

Приміщення, в яких можуть скупчуватися пари легкозаймистих чи горючих рідин та горючих газів, перед проведенням вогневих робіт потрібно старанно провітрити. На час проведення вогневих

робіт у вибухопожежонебезпечних приміщеннях запроваджують ретельний контроль стану повітряного довкілля, виконуючи експрес-аналізи за допомогою газоаналізаторів.

Під час перерв у роботі, а також у кінці робочої зміни потрібно:

- електрозварювальну апаратуру від'єднати від електромережі,
- шланги газозварювальної апаратури від'єднати й звільнити від горючих рідин і газів. Після закінчення робіт усю апаратуру та обладнання потрібно прибрати до спеціально призначених приміщень (місць).

Заборонено:

- допускати до зварювальних та інших вогневих робіт осіб, які не мають кваліфікаційних посвідчень і не пройшли в установленому порядку навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму та щорічну перевірку знань з одержанням спеціального посвідчення;
- зварювати, різати свіжопофарбовані конструкції та вироби до повного висихання фарби;
- допускати доторкання електричних проводів до балонів зі стисненими, скрапленими й розчиненими газами;
- користуватися під час вогневих робіт одягом і рукавицями, забрудненими плямами оливи, жирів, бензину, гасу та інших горючих рідин.

Зокрема, під час проведення газозварювальних та газорізальних робіт заборонено:

- відігрівати замерзлі (обмерзлі) ацетиленові генератори, трубопроводи, вентилі, редуктори та інші деталі зварювальних установок відкритим вогнем або розпеченими предметами;
- допускати контакт кисневих балонів, редукторів та іншого зварювального обладнання з оливою, а також промасленим одягом і ганчір'ям;
- переносити балони на плечах і руках;
- зберігати й транспортувати балони з газами без нагвинчених на їх горловини запобіжних ковпаків;

- працювати від одного водяного затвора двом зварювальникам;
- продувати шланг для горючих газів киснем, кисневий шланг – горючими газами, а також взаємозамінювати шланги під час роботи;
- користуватися шлангами, довжина яких перевищує 30 м, а під час монтажних робіт – 40 м;
- перекручувати, заломлювати або затискати газовідвідні шланги.

На час виконання електрозварювальних робіт джерело зварювального струму під'єднують до розподільчої електромережі за допомогою рубильника або контактора. Також електрозварювальну установку обов'язково оснащують показчиком величини зварювального струму і запобіжником у первинному колі трансформатора (генератора) з боку живильної мережі.

З'єднувати зварювальні проводи потрібно опресовуванням, зварюванням, паянням або спеціальними затискачами. Проводи, під'єднані до зварювальних апаратів, розподільчих щитів та іншого обладнання, а також до місць зварювальних робіт, мають бути надійно ізольовані та в потрібних місцях захищені від дії високої температури, механічних пошкоджень і хімічних впливів. Як зворотний провідник, що з'єднує зварюваний виріб з джерелом струму, можна застосовувати сталеві або алюмінієві шини будь-якого профілю, зварювальні плити, полиці й саму зварювану конструкцію, якщо їх переріз гарантує безпечне щодо нагрівання протікання струму. Окремі елементи, використовувані як зворотний провідник, з'єднують між собою за допомогою болтів, струбцин і затискачів. Заборонено використовувати як зворотний провідник мережі заземлення або занулення, а також металеві конструкції будинків, комунікацій і технологічного обладнання.

Електрозварювальну установку на весь час роботи заземлюють. Крім цього, також заземлюють той затискач вторинної навитки зварювального трансформатора, до якого приєднано провідник, що йде до виробу (зворотний провідник). Під час проведення

електрозварювальних робіт у вибухопожежонебезпечних і пожежонебезпечних приміщеннях зворотний провід від зварюваного виробу до джерела струму має бути ізольованим (як і прямий провідник, приєднаний до електродотримача).

Над переносними й пересувними електрозварювальними установками, які використовують на відкритому повітрі (на території аграрного ВНЗ), споруджують навіси з негорючих матеріалів для захисту від атмосферних опадів.

Опір ізоляції струмопровідних частин зварювального кола має бути не нижчим від 0,5 МОм. Його потрібно перевіряти не рідше 1 разу на 3 міс. (ізоляція має витримувати напругу 2 кВ протягом 5 хв.).

Порядок дій у разі пожежі в аграрному ВНЗ має бути таким. Кожний працівник, який виявив пожежу, повинен:

- негайно повідомити про це по телефону пожежну охорону (потрібно вказати адресу об'єкта, поверховість будівлі, місце виникнення пожежі, її обставини, наявність людей, а також назвати своє прізвище, ім'я та по батькові);
- вжити заходів для евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;
- повідомити про пожежу керівника робіт та (або) чергового в аграрному ВНЗ;
- у разі потреби – викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну, газорятувальну та ін.).

Посадова особа аграрного ВНЗ, яка прибула на місце пожежі, повинна:

- перевірити, чи викликали пожежну охорону (продублювати повідомлення), повідомити ректора (першого проректора) аграрного ВНЗ про пожежу;
- у разі загрози для життя людей негайно організувати їх порятунок (евакуацію), використовуючи для цього наявні сили й засоби;
- вивести за межі небезпечної зони всіх працівників, не задіяних на ліквідації пожежі;

- припинити роботи в приміщенні, крім заходів з ліквідації пожежі;
- вимкнути електроенергію (за винятком систем протипожежного захисту);
- зупинити транспортери, агрегати, апарати, системи вентиляції в аварійному та суміжних із ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту);
- перекрити сировинні, газові та парові комунікації і вжити інших заходів для недопущення поширення пожежі та задимлення в приміщенні;
- перевірити увімкнення повідомлювача людей про пожежу, установок пожежогасіння, протидимового захисту;
- одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію й захист матеріальних цінностей;
- забезпечити дотримання вимог безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі;
- організувати зустріч підрозділів пожежної охорони, вказати найкоротший шлях для під'їждання до осередку пожежі та протипожежної водойми (гідранту).

РОЗДІЛ 6

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ В АГРАРНИХ ВНЗ

Електробезпека в аграрних ВНЗ має відповідати вимогам НПАОП 40.1-1.21-98, НПАОП 0.00-1.29-97, НПАОП 40.1–1.32-01, ДСТУ 7237:2011, ДСТУ ІЕС 61140:2005, ДСТУ ГОСТ 30331.14:2004, ГОСТ 12.1.019-79, ГОСТ 12.1.030-81, ГОСТ 12.1.038-82*, ГОСТ 12.2.007.0-75*, ГОСТ 12.3.019-80 (2001), ГОСТ 12.3.002-75, ГОСТ 16556-81, ГОСТ 12.4.124-83 та ПУЕ.

Згідно з Правилами технічної експлуатації електроустановок споживачів, затвердженими наказом Міністерства палива та енергетики України від 5.07.2006 р. № 258, обслуговувати діючі електроустановки, проводити в них оперативні перемикання, організовувати й виконувати ремонтні, монтажні, налагоджувальні роботи й випробування мають спеціально підготовлені та атестовані електротехнічні працівники.

В аграрному ВНЗ, як правило, має бути створено електротехнічну службу (відділ, групу), укомплектовану необхідною кількістю електротехнічних працівників, залежно від класу напруги живлення, складності та обсягу обслуговуваних електроустановок. За умови відсутності в аграрному ВНЗ атестованого обслуговувального персоналу визначають спеціалізовану організацію, що буде відповідати за технічну експлуатацію та обслуговування електроустановок, задіяних у навчально-виховному й виробничому процесах в аграрному ВНЗ. Тоді відповідальність за технічно

грамотну та безпечну експлуатацію електрогосподарства в аграрному ВНЗ має визначати договір, укладений між споживачем і спеціалізованою організацією. За відсутності такого обслуговування експлуатувати електроустановки заборонено.

Для безпосереднього виконання функцій щодо організації експлуатації електроустановок ректор аграрного ВНЗ повинен призначити особу, відповідальну за електрогосподарство аграрного ВНЗ, та особу, яка буде її заміщувати на випадок відсутності. Їх призначають з числа спеціалістів, кваліфікація яких відповідає вимогам Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів та які пройшли навчання з питань технічної експлуатації електроустановок, правил пожежної безпеки та охорони праці.

Після успішної перевірки знань з питань технічної експлуатації електроустановок, правил пожежної безпеки та охорони праці і присвоєння цим особам IV групи з електробезпеки для обслуговування електроустановок напругою до 1000 В та V групи з електробезпеки для обслуговування електроустановок напругою понад 1000 В цих осіб наказом ректора аграрного ВНЗ допускають до виконання їхніх обов'язків. За наявності в аграрному ВНЗ посади головного енергетика обов'язки особи, відповідальної за електрогосподарство, як правило, покладають на нього. Виконувати обов'язки особи, яка відповідає за електрогосподарство аграрного ВНЗ, та (або) її заступника дозволено за сумісництвом.

У навчальному закладі, до електрогосподарства якого входять тільки ввідно-розподільний пристрій, освітлювальні установки, прилади побутового призначення напругою до 220 В, особу, відповідальну за електрогосподарство, можна не призначати. Відповідальність за технічно грамотне та безпечне користування електроустановками за письмовою згодою територіального підрозділу Держенергонагляду покладають на керівника навчального закладу.

Керівник навчального закладу тоді повинен пройти навчання у спеціальному навчальному закладі за 8-годинною програмою. Надалі він проходить інструктаж в енергопостачальній організації з питань

технічної та безпечної експлуатації електроустановок в обсязі знань, що відповідає II групі з електробезпеки. За умови відсутності змін в умовах навчально-виховного й виробничого процесу та в складі електрообладнання навчального закладу періодичність проведення інструктажів встановлено один раз на два роки.

Відповідальність електротехнічного персоналу аграрного ВНЗ щодо виконання вимог ПУЕ і Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів має бути визначена в посадових інструкціях і положеннях, затверджених у встановленому порядку.

Особа, відповідальна за електрогосподарство аграрного ВНЗ, повинна забезпечити розроблення й проведення організаційних і технічних заходів, до яких, зокрема, входять:

- утримання електроустановок у робочому стані та безпечна (належна) їх експлуатація;
- своєчасний і якісний ремонт електроустановок;
- підвищення надійності роботи електроустановок;
- навчання й перевірка знань з електробезпеки, Правил пожежної безпеки в Україні, виробничих (посадових і експлуатаційних) інструкцій та інструкцій з охорони праці для електротехнічного (електротехнологічного) персоналу;
- розроблення комплексу заходів, спрямованих на запобігання травматизму, зниження рівня промислової безпеки, загибелі тварин, пошкодження обладнання;
- розроблення виробничих інструкцій та інструкцій з охорони праці й пожежної безпеки для працівників енергетичної служби аграрного ВНЗ.

В аграрному ВНЗ до кожної електроустановки, крім технічної документації з експлуатації, має бути у наявності: затверджена проектна документація; акт здавання електроустановки в експлуатацію; паспорт на обладнання, апаратуру та прилади; виконавча схема електричних з'єднань, блокувань, сигналізації, розміщення; протоколи електричних випробувань, вимірів, налагодження окремих пристроїв, реле тощо.

Для захисту працівників та студентів аграрного ВНЗ від ураження електричним струмом усі електроустановки мають відповідати вимогам щодо забезпечення захисту від ураження електричним струмом згідно з ПУЕ та Правилами технічної експлуатації електроустановок споживачів.

Згідно з ПУЕ металеві частини електроустановок напругою 380/220 В із глухозаземленим нульовим проводом, які можуть опинитися під напругою внаслідок порушення ізоляції, необхідно заземлювати з'єднанням з нульовим проводом мережі (занулення). У цих електроустановках заземлювати корпуси електрообладнання без з'єднання з нульовим проводом електромережі заборонено. Заземлювати потрібно корпуси електрифікованих машин, електродвигунів, електричних котлів, електроводонагрівачів, переносних електроприладів, металеві каркаси розподільчих щитів, щитків і силових шаф, корпуси пускових апаратів, а також металеву освітлювальну та опромінювальну апаратуру, металеву оболонку кабелів і проводів тощо.

У приміщеннях житлових (гуртожитків) і громадських (адміністративних) будівель аграрного ВНЗ необхідно занулювати металеві корпуси стаціонарних і переносних електроустановок, які належать до приладів I класу захисту. Нульові захисні провідники, які призначено для занулення металевих корпусів, потрібно прокладати від групових щитків (розподільних пунктів).

Заземлення улаштовують згідно з вимогами ПУЕ та ГОСТ 12.1.030-81. Заборонено влаштовувати заземлювачі в місцях, де проходять люди й тварини, на вході до приміщень, на вигульних майданчиках і в дворах. Заборонено встановлювати вимикачі та запобіжники в проводах, які використовують для захисного заземлення. Заземлений нульовий провід внутрішньої електромережі повинен мати розпізнавальне позначення або розпізнавальне пофарбування.

Надійність заземлювального пристрою та його загальний стан необхідно перевіряти, вимірюючи електричний опір один раз на рік, а також після кожного капітального ремонту й тривалої перерви в

роботі електроустановки. У разі виявлення відхилення опору заземлювального пристрою від значень, вказаних у главі 1.7. «Заземлення і захисні заходи електробезпеки» ПУЕ:2006, необхідно вжити заходів щодо приведення його до нормативних.

Зовнішній огляд стану заземлювальних провідників (шин) потрібно проводити один раз на 6 місяців, у вологих і особливо вологих приміщеннях – через кожні 3 місяці. За умови порушення або несправності заземлювального пристрою електроустановку негайно від'єднують від електромережі, щоб усунути несправність.

Для приєднання пересувних і переносних струмоприймачів (зварювальні апарати, електроінструмент із металевим корпусом тощо), які підлягають заземленню, можна застосовувати лише гнучкі проводи з додатковою жилою, укладеною в загальну зовнішню оболонку (гумову, пластмасову або іншу).

Захист людей від ураження електричним струмом під час експлуатації ручного електроінструменту, пересувних електроустановок, технологічного обладнання з кабельним живленням, приймачі електричної енергії яких (електродвигуни, пускозахисна апаратура, улаштування автоматики, пристрої опромінення та освітлення) встановлено на самохідних або причіпних платформах, має бути забезпечено застосуванням пристроїв захисного вимкнення й занулення.

Для живлення прожекторів і світильників дозволено використовувати напругу не більшу від 220 В за умови, що електромережа та арматура розміщені на висоті не нижчій від 2,5 м. У світильниках загального освітлення за висоти розміщення нижче від 2,5 м і в приміщеннях із підвищеним рівнем електробезпеки (наприклад, у приямках норій, завальних ямах і бункерах зернотоку) необхідно застосовувати напругу не більше 42 В. Світильники з люмінесцентними лампами напругою 127-220 В дозволено встановлювати на висоті нижче 2,5 м від підлоги за умови недоступності їхніх струмопровідних частин щодо випадкового доторку.

Для живлення світильників місцевого стаціонарного освітлення із лампами розжарювання дозволено використовувати напругу: у

приміщеннях без підвищеного рівня електробезпеки – не вище від 220 В і у приміщеннях з підвищеним рівнем електробезпеки – не вище від 42 В. Лампи розжарювання й люмінесцентні лампи місцевого та загального освітлення повинні мати абажури-відбивачі, що захищають очі працівників від засліплення. Застосовувати відкриті лампи без відбивачів заборонено.

У приміщеннях із підвищеною вологістю, спекотних і з хімічно активним середовищем установлювати люмінесцентні лампи для місцевого освітлення дозволено тільки в арматурі спеціальної конструкції.

Для живлення ручних світильників у приміщеннях із підвищеним рівнем електробезпеки та особливо небезпечних необхідно застосовувати напругу не вищу від 42 В. За особливо несприятливих умов, коли ризик ураження електрострумом є високим через підвищену вологість, тісняву, незручне положення працівника (у каналізаційному колодязі, цистерні, оглядовій ямі тощо) чи у разі доторкання до великих металевих заземлених поверхонь, для живлення ручних світильників застосовують напругу не більшу від 12 В. Переносні світильники, які призначено для підвішування, встановлення на столі чи підлозі тощо, прирівнюють у разі визначення напруги їх електроживлення до світильників місцевого стаціонарного освітлення.

Для освітлювальної мережі напругою 12-42 В необхідно застосовувати трансформатори тільки з відокремленими навитками первинної та вторинної напруги. Один із виводів вторинної навитки трансформатора і його сердечник обов'язково заземлюють.

Штепсельні з'єднання (розетки, вилки), які застосовують у мережі з напругою 12-42 В, за своїм конструкційним виконанням повинні відрізнятися від звичайних штепсельних з'єднань, щоб запобігти увімкненню вилок на 12-42 В у штепсельні розетки на 127-220 В.

На повітряних лініях електропередач до 1000 В за найбільшої стріли провисання проводів відстань від них до землі чи проїжджої частини вулиці повинна бути не менша від 6 м. Відстань від проводів

до землі може бути зменшена у важкодоступній місцевості до 3,5 м. У разі перетинання непроїжджої частини вулиць відгалуженнями від повітряних ліній до вводу до будівель чи споруд, відстань від проводів до тротуарів і пішохідних доріжок дозволено зменшувати до 3,5 м. Якщо ж неможливо дотриматися вказаної відстані, то необхідно встановлювати додаткову опору або конструкцію на будівлі.

Усі електродвигуни повинні мати відповідний захист від короткого замкнення й перевантаження. Клемні коробки електродвигунів мають бути закриті. Експлуатувати електродвигуни без захисних коробок заборонено.

На електродвигунах і механізмах, які задіюються ними, фарбою потрібно нанести стрілки, які вказують напрям обертання двигуна механізму. На пускових пристроях мають бути написи: «Пуск», «Стоп» або «Вперед», «Назад». Біля всіх вимикачів (рубильників, магнітних пускачів тощо) і біля запобіжників, змонтованих на групових щитках, мають бути написи, що вказують, до яких агрегатів вони належать.

Огляд, обслуговування й ремонт приймачів та споживачів електроенергії дозволено проводити тільки після від'єднання їх від електромережі. На засобах від'єднання електроенергії (вимикачі, запобіжники тощо) вивішують плакат «Не вмикати – працюють люди».

В охоронних зонах електричних мереж без письмової згоди підприємств (організацій), у віданні яких перебувають ці мережі, заборонено:

- спорудження, капітальний ремонт, реконструкцію або знесення будь-яких будівель і споруд;
- вантажні та меліоративні роботи;
- висаджування та вирубування дерев і чагарників, розміщення польових станів, улаштування загонів для тварин, спорудження дротяних огорож, шпалер для виноградників і садів, а також поливання сільськогосподарських культур;

– проїжджання машин і механізмів, які мають загальну висоту з вантажем або без вантажу від поверхні дороги понад 4,5 м (в охоронних зонах повітряних ліній електропередачі);

– проведення земляних робіт на глибину більшу від 0,3 м, на орних землях на глибину понад 0,45 м, а також планування ґрунту (в охоронних зонах підземних кабельних ліній електропередач).

Захист від шкідливої та небезпечної дії статичної електрики забезпечують заходами згідно з ГОСТ 12.1.018-93 і НПАОП 0.00-1.29-97. Усі металеві та електропровідні неметалеві частини обладнання необхідно заземлити незалежно від того, чи застосовано інші заходи захисту від статичної електрики.

Технологічне обладнання, встановлене на заземлених металевих майданчиках або підвалинах, додаткового під'єднання до заземлювального контуру не потребує. Резервуари і вмістища ємкістю більше як 50 м³, за винятком вертикальних резервуарів діаметром до 2,5 м, приєднують до заземлювачів за допомогою двох заземлювальних провідників у діаметрально протилежних точках.

Автоцистерни паливо-мастильних матеріалів та інших пожежонебезпечних рідин під час заповнювання або спорожнювання необхідно приєднувати до заземлювальних пристроїв. Контактні пристрої для приєднання заземлювальних провідників від автоцистерн встановлюють за межами небезпечної зони.

Гнучкі заземлювальні провідники перерізом не менше від 6 мм² мають бути постійно приєднані до металевих корпусів автоцистерн і мати на кінці струбцину або наконечник під болт не менше як М10 для приєднання до заземлювального пристрою. За відсутності постійно приєднаних провідників автоцистерну заземлюють інвентарними провідниками в такій послідовності: заземлювальний провідник спочатку приєднують до корпусу автоцистерни, а потім до заземлювального пристрою. Відкривати люки автоцистерн і занурювати в них шланги дозволено тільки після приєднання заземлювальних провідників.

Гумові або інші шланги з діелектричних матеріалів з металевими наконечниками, які використовують для наливання рідин

в автоцистерни та інші пересувні посудини і апарати, мають бути обвиті мідним дротом діаметром не меншим від 2 мм (або мідним тросом перерізом не меншим від 4 мм²) із кроком витка не більше як 100 мм. Один кінець дроту (або тросу) з'єднують паянням (або під болт) із металевими частинами продуктопроводу, інший – із наконечником шланга. У разі використання армованих шлангів або антистатичних рукавів їх не потрібно обвивати за умови обов'язкового з'єднання арматури або електропровідного гумового шару із заземленим продуктопроводом і металевим наконечником шланга. Наконечники шлангів мають бути виготовлені з міді або неіскрівних металів.

Для захисту працівників від ураження електричним струмом під час експлуатації електричних елементних водонагрівачів необхідно дотримуватися таких вимог:

- корпус електричного елементного водонагрівача має бути зануленим (заземленим);

- у трубопроводах гарячої та холодної води мають бути ізолювальні вставки (гумовий, поліетиленовий шланг тощо), які потрібно встановлювати у відгалуженнях від магістральних ліній водопроводів до автонапувалок, електронагрівачів та інших приймачів, зв'язаних з водопроводами. Довжина вставки повинна бути не менша від 1 м;

- водонагрівачі, які забезпечують гарячою водою кілька приміщень, повинні мати ізолювальні вставки, якщо навіть в одному з приміщень (із підвищеною небезпекою або особливо небезпечних щодо ураження електричним струмом) відсутнє природне або штучне вирівнювання електричних потенціалів. Трубопроводи в цьому приміщенні не мають бути зв'язаними з заземленими конструкціями й зануленим обладнанням. У разі неможливості забезпечення вирівнювання потенціалів у місцях розбирання води закладають металевий провідник у підлозі на відстані 1 м від водорозбірної труби та з'єднують його з трубопроводом, а також із близько розміщеним зануленим обладнанням;

– елементні водонагрівачі, які забезпечують гарячою водою душові приміщення, повинні мати ізолювальні вставки у відповідних трубопроводах. Душові кабінки й роздягальні необхідно обладнувати пристроями вирівнювання потенціалів у вигляді металевої ґратки з вічками розміром не більше, ніж 30х30 см, яку закладають у шар бетону на глибину 2-3 см від поверхні підлоги. Ґратку необхідно з'єднати з трубами гарячої та холодної води, а також із каналізаційними трубами за допомогою зварювання.

Електрична ізоляція – це шар діелектрика чи конструкція, яку виконано з діелектрика, що покриває поверхню струмопровідних елементів чи яким струмопровідні елементи відділено від інших частин. В електроустановках застосовують **робочу, додаткову, подвійну й посилену** ізоляцію. Допустимий опір ізоляції у силових і освітлювальних електромережах не має бути нижчим від 500 кОм (табл. 6.1). Опір ізоляції вважають недостатнім, якщо він знизився щодо початкової величини на 30 % і більше.

Таблиця 6.1. Норми і періодичність вимірювання опору ізоляції електроустановок

Вид і періодичність випробувань	Найменування електрообладнання	Норми випробування	Умови проведення випробувань
К (не рідше 1 разу на 3 роки), П, М	Силова і освітлювальна електромережа напругою до 1000 В	$U_M = 1000 \text{ В}$, $R_{i \min} = 0,5 \text{ МОм}$	Зняти запобіжники; від'єднати всі електроспоживачі, викрутити електричні лампочки
К (не рідше 1 разу на 3 роки), П, М	Розподільчі пристрої, щити і струмопроводи	$U_M = 1000 \text{ В}$, $R_{i \min} = 0,5 \text{ МОм}$	Для кожної секції розподільчого пристрою
К (для двигунів, що працюють за складних умов – не рідше 1 разу на 2 роки), П, М	Електродвигуни змінного струму	$U_M = 1000 \text{ В}$, $R_{i \min}$ – не нормують	-

К, П, М	Переносний електро-фікований інструмент	$U_m = 500 \text{ В}$, $R_{i \min} = 1,0$ МОм (для подвійної ізоляції $R_{i \min} = 1,0$ МОм)	Вимірювання у навитках струмопровідного кабелю інструмента та відносно корпусу і зовнішніх металевих деталей
	Знижувальні трансформатори	$U_m = 500 \text{ В}$, $R_{i \min} = 1,0$ МОм	Між первинною і вторинними навитками та між кожною з навиток і корпусом

Використані в таблиці позначення: *К* – випробування під час капітальних ремонтів обладнання; *П* – випробування під час поточних ремонтів; *М* – міжремонтні (профілактичні) випробування; U_m – номінальна напруга мегаомметра; $R_{i \min}$ – мінімально допустимий опір ізоляції.

В електроустановках напругою вище від 1000 В проводять усі види випробувань, а до 1000 В – лише вимірювання опору та випробування підвищеною напругою.

Обслуговувати вантажопідіймальні механізми, ручний електроінструмент, переносні та пересувні струмоприймачі, складне технологічне обладнання, під час роботи якого необхідно постійно здійснювати технічний нагляд, коригувати ведення технологічних режимів за допомогою засобів регулювання електроапаратури (електроприводів), повинні спеціально підготовлені **електротехнічні працівники** (електрики), яким присвоєно II і вищу групу з електробезпеки. Кваліфікація електротехнічних працівників, які одноосібно обслуговують електроустановки напругою до 1 кВ має бути не нижче III групи з електробезпеки (рис. 6.1).

Систему електробезпеки на підприємстві гарантує впровадження *електрозахисних заходів*, реалізація на електроустановках *електрозахисних методів* і використання *електрозахисних засобів* (рис. 6.2).

Електрозахисні заходи в основному впроваджують, щоб уникнути доторкування працівників до струмопровідних частин

електроустановок, які перебувають під напругою. Так, вимогами електробезпеки регламентовано розташування незахищених від пошкодження струмопровідних частин на висоті не нижче від 2,5 м від підлоги, тобто на недоступній для людини висоті.

Захисне заземлення – це навмисне електричне з'єднання із землею чи її еквівалентом металевих неструмопровідних частин електроустановок, що можуть опинитися під електричною напругою. Захисне заземлення є ефективним методом захисту для електрообладнання, що живиться від електричних мереж до 1000 В з ізолюваною нейтраллю і напругою більше 1000 В з будь-яким режимом нейтралі джерела живлення.

Ізолюваною нейтраллю називають нейтраль трансформатора або генератора електромережі, яку не приєднано до робочого заземлювального пристрою або приєднано через великий опір (апарати, компенсувальний ємнісний струм мережі, трансформатори напруги та ін.), який співрозмірний з опором ізоляції фазних провідників щодо землі.

Глухозаземленою нейтраллю називають нейтраль трансформатора або генератора, яку приєднано до робочого заземлювального пристрою безпосередньо або через малий опір (трансформатори струму та ін.).

Захисне занулення – це навмисне електричне з'єднання металевих неструмопровідних частин електроустановки, що можуть опинитися під напругою, із глухозаземленою нейтраллю (нульовим проводом) генератора чи трансформатора у мережах трифазного струму (схема з'єднання – «зірка»).

Захисна дія занулення полягає у створенні в електричній мережі режиму «короткого замкнення» після пробиття електроізоляції і у разі появи на корпусі електроустановки потенціалу. Для цього корпус електроустановки з'єднують **захисним нульовим провідником** з нульовим проводом трифазної електричної мережі.

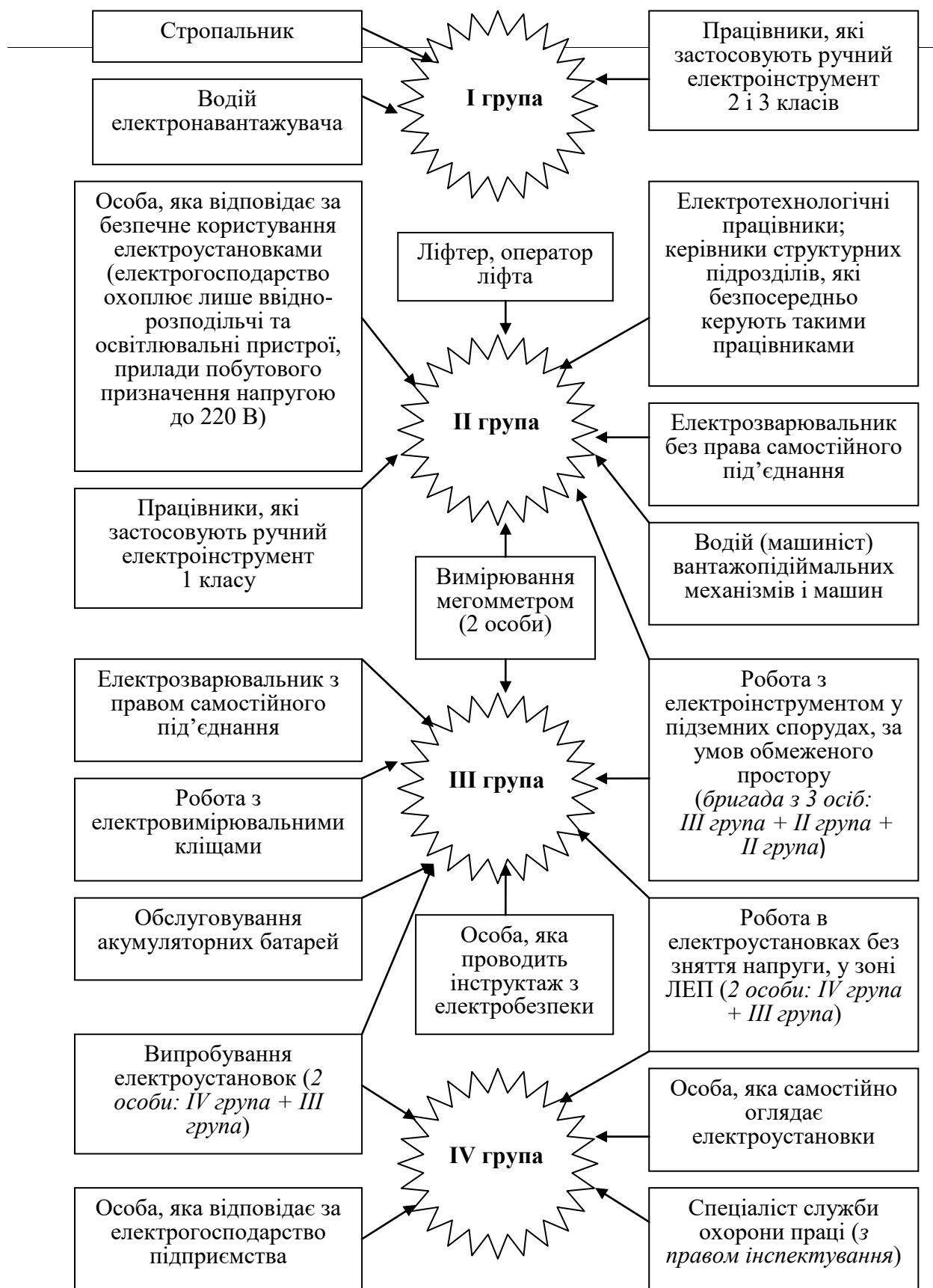

Рис. 6.1. Кваліфікаційні вимоги (групи з електробезпеки) до працівників, яких залучають до виконання робіт з електроустановками

Рис. 6.2. Блок-схема системи електробезпеки

Струм короткого замкнення проходить шляхом: фаза – корпус електроустановки – захисний нульовий провідник – (нульовий провід) контур заземлення – трансформаторна підстанція – фаза. Величина струму короткого замкнення у декілька разів перевищує номінальний струм спрацювання плавких запобіжників чи автоматичних вимикачів, що зумовлює їх спрацювання і від'єднання фази з пошкодженою ізоляцією.

Подвійну ізоляцію застосовують у ручних електрифікованих інструментах, світильниках, побутових приладах, в яких може пошкодитися робоча електроізоляція. Як правило, це їхні пластмасові корпуси.

Джерелами живлення **малою напругою** (до 42 В змінного струму) є знижувальні трансформатори. Їх встановлюють у приміщеннях з підвищеною небезпекою враження електричним струмом для живлення ручних електрифікованих інструментів, світильників місцевого освітлення та ін. У приміщеннях особливо небезпечних щодо враження електричним струмом світильники місцевого освітлення має живити напруга до 12 В.

Електробезпека – це система організаційних і технічних заходів та засобів для захисту людей від шкідливої та небезпечної дії електричного струму (електричної дуги), електричного поля і статичної електрики.

Основною відмінністю електричного струму від більшості інших виробничих чинників є те, що загрозу наявності електричної енергії людина не може передбачити за допомогою своїх органів відчуття, а лише оцінює її за непрямими ознаками. Тому дія електричного струму (поля) для людини завжди несподівана й неочікувана.

Особливості дії електричного струму на людину, як шкідливого і небезпечного чинника, такі:

– захисна реакція організму людини проявляється лише після потрапляння людини в електричне коло, адже людина може встановити наявність електричної енергії (електричного потенціалу) тільки за допомогою спеціальних приладів (індикаторів);

– електричний струм діє на органи й тканини тіла людини не лише в місці контакту зі струмопровідними частинами електрообладнання та на шляху його протікання, а й рефлекторно, впливаючи на життєво важливі системи організму – нервову, дихання, серцево-судинну тощо;

– електричний струм може діяти на людину дистанційно, без доторкання до струмопровідних частин електрообладнання внаслідок пошкодження електроізоляції чи утворення електричної дуги;

– розслідують, як правило, випадки електротравматизму з важкими і смертельними наслідками, що не дає змоги всебічно виявляти та аналізувати причини потрапляння людини під дію електричного струму та вживати профілактичних заходів.

До основних **чинників електричного характеру**, які впливають на тяжкість ураження людини електричним струмом, належать:

- величина струму, який проходить через тіло людини;
- величина напруги в електричному колі, до якого потрапила людина;
- тривалість дії електричного струму на людину;
- електричний опір тіла людини;
- шляхи проходження струму в тілі людини;
- вид електричного струму (*змінний чи постійний*).

До **чинників неелектричного характеру**, які впливають на тяжкість ураження людини, належать:

- індивідуальні особливості людини (стать, вік) та стан організму (здоровий чи ослаблений);
- параметри виробничого довкілля (температура та вологість повітря);
- раптовість дії електричного струму на людину тощо.

РОЗДІЛ 7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНИХ НОРМАТИВІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

7.1. Положення про порядок забезпечення учасників навчально-виховного процесу аграрного ВНЗ спецодягом та засобами індивідуального захисту

І. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблено на основі «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту», затвердженого наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008 р. № 53 і зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 21.05.2008 р. за № 446/15137. Воно встановлює порядок забезпечення засобами індивідуального захисту працівників аграрного ВНЗ, для яких їх застосування є обов'язковим під час навчального-виховного і виробничого процесів в аграрному ВНЗ.

1.2. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про охорону праці» та ст. 163 Кодексу законів про працю України на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, що пов'язані із забрудненням, або тих, що здійснюються за несприятливих метеорологічних умов, працівникам видають безоплатно за

встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту (далі – ЗІЗ).

Аграрний ВНЗ зобов'язаний забезпечити власним коштом придбання, комплектування, видавання та утримання ЗІЗ відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці та колективного договору аграрного ВНЗ.

Працівники, яких залучають до разових робіт, пов'язаних із ліквідацією наслідків аварій, стихійного лиха тощо, що не передбачені трудовим договором, повинні бути забезпечені необхідними ЗІЗ.

1.3. Положення враховує основні вимоги Директиви Ради Європейського Економічного Співтовариства від 30.11.1989 р. 89/656/ЄЕС «Про мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці».

1.4. ЗІЗ видають працівникам тих професій і посад (професійних назв робіт), що застосовуються у відповідних виробництвах, цехах, дільницях, а також під час виконання певних робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, що пов'язані із забрудненням, або тих, що здійснюються за несприятливих метеорологічних умов та передбачені у нормативно-правових актах з охорони праці за нормами безоплатного видавання працівникам спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту (далі – Норми безоплатного видавання ЗІЗ), які встановлюють для аграрного ВНЗ обов'язковий мінімум безоплатного видавання ЗІЗ з визначенням захисних властивостей ЗІЗ та строків їх використання (носіння).

1.5. Працівникам, професії та посади (професійні назви робіт) яких передбачені у «Нормах безоплатного видавання ЗІЗ працівникам загальних (наскрізних) професій різних галузей промисловості», затверджених наказом Держгірпромнагляду 16.04.2009 р. № 62 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 12.05.2009 р. за № 424/16440, ЗІЗ видаються незалежно від виду

економічної діяльності підприємства, за винятком випадків, коли ці професії та посади (професійні назви робіт) передбачені у відповідних Нормах безоплатної видачі ЗІЗ з урахуванням специфічних умов праці. Для працівників сільського господарства діють «Типові норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства», затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 10.06.98 р. № 117 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 14.07.1998 р. за № 449/2889.

1.6. Засоби індивідуального захисту, що передбачені у нормативно-правових актах з охорони праці, мають бути видані працівникам залежно від характеру й умов праці на термін носіння, який у будь-якому разі не має перевищувати терміну придатності, визначеного документами виробника (інструкціями з експлуатації, паспортами тощо (далі – інструкції з експлуатації)). Ці ЗІЗ мають відповідати вимогам стандартів, зокрема ГОСТ 12.4.011-89 «ССБТ. Средства защиты работающих. Общие требования и классификация».

1.8. Згідно із Законом України «Про охорону праці» керівники аграрного ВНЗ зобов'язані інформувати під підпис працівника про умови праці та про наявність на його робочому місці неусунутих небезпечних і шкідливих виробничих чинників, про можливі наслідки їх впливу на здоров'я, а працівник зобов'язаний користуватися наданими ЗІЗ.

1.9. Засоби індивідуального захисту використовують за призначенням згідно з інструкціями з експлуатації, які мають бути зрозумілими для працівників. Їх вимоги мають бути включені до відповідних розділів обов'язкових для виконання працівниками документів (інструкції з охорони праці, технологічні регламенти тощо).

II. Визначення термінів

Засіб індивідуального захисту (далі – засіб захисту) – спорядження, що призначене для носіння користувачем та/або забезпечення його захисту від однієї або кількох видів небезпеки для життя чи здоров'я;

черговий засіб індивідуального захисту (черговий ЗІЗ) – спеціальний одяг, спеціальне взуття чи інший ЗІЗ колективного (безособового) користування, такий, як рукавиці чи калоші діелектричні при електроустановках, кожух або плащ непромокальний на зовнішніх постах, які закріплені за певними робочими місцями чи видаються працівникам тільки на час виконання тих робіт, для яких вони передбачені, та передаються однією зміною іншій;

запобігання небезпеці – усі вимоги або заходи, які передбачають або проводять на підприємстві для уникнення або обмеження небезпек, зумовлених професійною діяльністю;

оцінювання небезпек (небезпечних і/чи шкідливих виробничих чинників) – процедура, за якою роботодавець або уповноважена ним особа, яка відповідає за безпеку виробництва, аналізує ймовірність виникнення та реалізації небезпеки з метою визначення адекватних попереджувальних заходів;

передбачувані небезпеки – небезпеки, які ймовірно можуть мати місце у виробничому довіллі;

найвищий можливий рівень захисту від передбачуваних небезпек – оптимальний рівень захисту від передбачуваних небезпек, вище від якого обмеження, створені за рахунок використання ЗІЗ, заважали б їх ефективному застосуванню протягом періоду дії небезпеки чи у нормальному трудовому процесі.

Інші терміни вживають у значеннях, вказаних у Законах України «Про охорону праці», «Про підтвердження відповідності», Технічному регламенті засобів індивідуального захисту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 761, ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».

III. Порядок визначення потреби та придбання засобів індивідуального захисту

3.1. Придбання ЗІЗ має здійснюватися у суб'єктів господарювання, які виробляють та/або реалізують продукцію відповідно до чинного законодавства, за умови, що ЗІЗ, які закупаються, мають позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи, сертифікат відповідності чи свідоцтво про визнання відповідності та задовольняють вимоги Технічного регламенту засобів індивідуального захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 761.

3.2. У разі визначення потреби у ЗІЗ потрібно передбачати спеціальний одяг і спеціальне взуття окремо для чоловіків і жінок, вказуючи найменування ЗІЗ, враховуючи їх моделі, найменування нормативних документів (ДСТУ, ГОСТ, ТУ тощо), призначення ЗІЗ за захисними властивостями, розмір і зріст, а для захисних шоломів і запобіжних поясів – типорозміри.

3.3. Якщо наявність на робочому місці більше від одного шкідливого та/чи небезпечного виробничого чинника спонукає працівника носити одночасно більше від одного ЗІЗ (наприклад: захисного шолома, лицьового щитка чи захисних окулярів, шумозахисних навушників), вони мають бути сумісними та ефективними проти наявної небезпеки (небезпек).

3.4. В окремих випадках, враховуючи особливості виробництва, ректор аграрного ВНЗ може за погодженням з профспілковою організацією аграрного ВНЗ замінювати:

комбінезон на костюм і навпаки; костюм – напівкомбінезоном із сорочкою (блузою) або сарафаном із блузою; костюм із сукна на костюм із вогнезахисним або кислотозахисним просякненням, костюм брезентовий на костюм із вогнезахисним або водовідштовхувальним просякненням; черевики (напівчоботи) шкіряні – чобітьми гумовими і навпаки, черевики (напівчоботи) – чобітьми і навпаки, валянки – чобітьми і навпаки.

У разі заміни одних видів спеціального одягу та спеціального взуття на інші не мають погіршуватись їхні захисні властивості та умови праці для користувача.

3.5. У тих випадках, коли такі засоби індивідуального захисту, як запобіжний пояс, діелектричні калоші і рукавиці, діелектричний гумовий килимок, захисні окуляри та щитки, респіратор, протигаз, захисний шолом, підшоломник, накомарник, каска, наплічники, налокітники, саморятівники, шумозахисні навушники, вкладки чи шоломи, світлофільтри, віброзахисні рукавиці та інші ЗІЗ не вказані у Нормам безоплатного видавання ЗІЗ, але передбачені іншими нормативно-правовими актами з охорони праці (правилами, інструкціями з охорони праці тощо), вони мають бути видані працівникам залежно від характеру й умов виконуваних робіт на строк носіння – до зношення.

3.6. Ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ має забезпечити приймання й перевірку ЗІЗ, що надходять до аграрного ВНЗ, на їх відповідність вимогам нормативних документів (ДСТУ, ГОСТ, ТУ), для чого створює комісію з представників адміністрації, профспілкової організації аграрного ВНЗ.

3.7. За умови невідповідності спеціального одягу, спеціального взуття та інших ЗІЗ вимогам нормативно-технічної документації ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ у встановленому порядку вживає заходів з повернення або замінення неякісних ЗІЗ відповідно до актів законодавства та укладеного договору.

IV. Порядок видавання та зберігання спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту

4.1. ЗІЗ видають працівникам аграрного ВНЗ безоплатно, вони є власністю аграрного ВНЗ, їх обліковують як інвентар. ЗІЗ підлягають обов'язковому поверненню за умови: звільнення з аграрного ВНЗ; переведення на іншу роботу або інше робоче місце в аграрному ВНЗ; змінення виду робіт; уведення нових технологій; уведення нових або замінення наявних знарядь праці та в інших випадках, коли

використання виданих ЗІЗ не є необхідним, а також після закінчення строків їх використання замість одержуваних нових ЗІЗ.

Аграрний ВНЗ може видавати працівникам два комплекти спецодягу на два терміни використання (носіння) залежно від умов праці та можливості обслуговування ЗІЗ.

4.2. Спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші ЗІЗ, які видають працівникам аграрного ВНЗ, мають відповідати характеру й умовам їхнього застосування та захисту від наявних небезпек, підходити працівникові за розміром і зростом (за необхідності – після відповідного регулювання), не мають самі призводити до збільшення ризику.

4.3. За умови передчасного зношення ЗІЗ не з вини працівника необхідно їх замінити за рахунок аграрного ВНЗ. У разі придбання працівником спецодягу, інших ЗІЗ за свої кошти аграрний ВНЗ зобов'язаний компенсувати всі витрати на умовах, передбачених колективним договором аграрного ВНЗ.

За відсутності документів, що підтверджують ціну, компенсують витрати за роздрібними цінами виробника або постачальника. Вартість ЗІЗ має уточнити бухгалтерія аграрного ВНЗ. Якщо витрати перевищують роздрібні ціни, компенсація різниці може бути виплачена, якщо це обумовлено в колективному договорі аграрного ВНЗ.

4.4. За умови дострокового зношення, пропажі ЗІЗ зі встановлених місць їхнього зберігання або псування й неможливості відновлення аграрний ВНЗ зобов'язаний безоплатно видати працівнику інший придатний засіб індивідуального захисту на умовах, передбачених колективним договором аграрного ВНЗ.

4.5. ЗІЗ, що були в користуванні, видають іншим працівникам тільки після відновлення їхньої придатності (за визначених інструкціями з їх експлуатації процедур щодо ремонту та замінення деталей ЗІЗ) і в належному гігієнічному стані. Термін використання таких ЗІЗ залежно від їх зношеності встановлює ректор аграрного ВНЗ за погодженням із профспілковою організацією аграрного ВНЗ,

що має бути обумовлено в колективному договорі аграрного ВНЗ, і має враховувати характер небезпеки, тривалість перебування працівника під її дією, характеристику робочого місця працівника та не може перевищувати строків використання відповідних ЗІЗ, що видаються в індивідуальне користування згідно з Нормами безоплатного видавання ЗІЗ.

4.6. Чергові ЗІЗ потрібно утримувати в призначеному для їхнього зберігання приміщенні в належному гігієнічному стані. Їх видають під відповідальність керівників робіт або керівників змін.

Терміни використання чергових ЗІЗ у кожному конкретному разі залежно від характеру й умов роботи працівників встановлює ректор аграрного ВНЗ за узгодженням з профспівковою організацією аграрного ВНЗ. Терміни використання чергових ЗІЗ мають бути не меншими від термінів використання відповідних ЗІЗ, які видають в індивідуальне користування згідно з Нормами безоплатного видавання ЗІЗ.

4.7. Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний організувати в аграрному ВНЗ належний облік і контроль за видаванням у встановлені терміни ЗІЗ працівникам.

4.8. Теплий спеціальний одяг і спеціальне взуття (костюми на утепленій прокладці, штани на утепленій прокладці, куртки для захисту від знижених температур, кожухи, козушки, валянки, шапки-вушанки тощо) видають працівникам із настанням холодної пори року. Порядок їх зберігання з настанням теплої пори року визначає ректор аграрного ВНЗ з урахуванням інструкції з їх експлуатації. Час користування теплим спеціальним одягом і спеціальним взуттям у межах сезону встановлюється ректором аграрного ВНЗ спільно з профспівками з урахуванням місцевих виробничих і кліматичних умов, що має бути обумовлено в колективному договорі аграрного ВНЗ.

4.9. Здавання на зберігання ЗІЗ, закріплених за працівниками, має здійснюватися за поіменним списком працівників, яким вони були видані. Після зберігання теплий спеціальний одяг і спеціальне

взуття мають бути в належному стані повернені тим працівникам, від яких вони були взяті на зберігання.

4.10. Видавання працівникам і повернення ними ЗІЗ потрібно обліковувати в особистій картці обліку спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту.

4.11. Згідно з Нормами безоплатного видавання ЗІЗ і цим Положенням студентам на час проходження виробничої практики (виробничого навчання) на підприємстві, інструкторам, а також працівникам, які тимчасово або за сумісництвом виконують роботи за професіями та посадами, для яких передбачено ЗІЗ на час виконання цієї роботи, видають відповідні ЗІЗ.

4.12. Керівникам структурних підрозділів аграрного ВНЗ (зокрема, майстрам, бригадирам, механікам тощо), професії (професійні назви робіт) яких передбачені у Нормам безоплатного видавання ЗІЗ, видають необхідні ЗІЗ, якщо вони безпосередньо беруть участь у виконанні тих робіт, що дають право працівникам відповідних професій на їх одержання.

4.13. Працівникам, які суміщають професії або працюють за сумісництвом, крім ЗІЗ, які видають їм за основною професією, залежно від виконуваних робіт мають бути додатково видані ЗІЗ, передбачені нормативно-правовими актами, для виконання робіт за професією за сумісництвом або за умови суміщення з урахуванням термінів їхньої придатності. Якщо на робочому місці (у робочій зоні) на працівника діють більше від одного небезпечного та/чи шкідливого виробничого чинника, що зумовлює використання одночасно більше ніж одного ЗІЗ, то такі ЗІЗ повинні бути сумісними один з одним і ефективними проти цих небезпек.

4.14. Ректор аграрного ВНЗ зобов'язаний забезпечити відповідні умови зберігання ЗІЗ за інструкціями з їх експлуатації. Виданий працівникам спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші ЗІЗ, які за інструкціями з експлуатації необхідно зберігати в спеціально обладнаних приміщеннях, у тому числі спеціальний одяг працівників, які зайняті на роботах зі шкідливими для здоров'я речовинами (свинцем, його сплавами і сполуками, ртуттю,

етилованим бензином, радіоактивними речовинами тощо), аграрний ВНЗ зобов'язаний зберігати в таких приміщеннях, що відповідають СНиП 2.09.04-87 «Административные и бытовые здания» (зі змінами) та вимогам нормативно-правових актів з охорони та гігієни праці.

4.15. Якщо інше не передбачено інструкціями з експлуатації щодо умов зберігання ЗІЗ, то:

- спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, що надходять на склади, необхідно зберігати в приміщеннях із температурою не нижчою від +10 °С та не вищою від +30 °С за відносної вологості повітря 50-70%;

- спеціальний одяг з прогумованих тканин та гумове взуття необхідно зберігати у затемнених приміщеннях (шафах, вмістищах) за температури від +5 °С до +20 °С з відотною вологістю повітря 50-70%;

- запобіжні пояси потрібно зберігати в підвішеному стані, або їх розкладають на стелажах у один ряд;

- відстань від підлоги до нижньої частини полиці, стелажа повинна бути не меншою від 0,2 м; від внутрішніх стін складу і від опалювальних приладів до виробів – не меншою від 1 м; між стелажми – не меншою від 0,7 м;

- під час зберігання ЗІЗ мають бути захищені від прямого потрапляння сонячного проміння та спрямованої дії джерел тепла;

- заборонено зберігати ЗІЗ у приміщенні разом із кислотами, лугами, розчинниками, бензином, оливою та іншими матеріалами, що можуть бути джерелом шкідливих речовин.

4.16. Взяті на зберігання теплий спеціальний одяг і спеціальне взуття, що були в ужитку, мають бути продезінфіковані, ретельно очищені від забруднень і пилу, висушені і відремонтовані. Під час зберігання їх необхідно періодично оглядати один раз на 3 місяці.

4.17. В окремих випадках там, де за умовами роботи вказаний порядок зберігання спеціального одягу, спеціального взуття та інших ЗІЗ не може бути застосований (на лісозаготівлях, землевпорядкувальних роботах тощо), їх можуть залишати у

неробочий час у працівників, що повинно бути обумовлено в колективному договорі чи в правилах внутрішнього трудового розпорядку аграрного ВНЗ.

V. Порядок користування спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту

5.1. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ не повинні допускати до роботи працівників без засобів індивідуального захисту, встановлених Нормами безоплатного видавання ЗІЗ та іншими нормативно-правовими актами з охорони праці, а також якщо ЗІЗ перебувають у забрудненому, несправному стані або з простроченими строками періодичних випробувань, які мають проводити відповідно до інструкцій з їх експлуатації.

5.2. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ зобов'язані переконатися у використанні працівниками ЗІЗ відповідно до інструкції з їх експлуатації та у відсутності в цих засобах будь-яких змін, що можуть призвести до зниження їх захисних властивостей.

5.3. Працівники зобов'язані бережливо ставитись до виданих їм ЗІЗ, застосовувати їх за призначенням згідно з інструкціями з експлуатації.

Працівники зобов'язані повідомляти керівників структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ про будь-які недоліки стосовно використання ЗІЗ за призначенням.

5.4. Терміни використання ЗІЗ за календарними днями обчислюють із дня їх фактичного видавання за Нормами безоплатного видавання ЗІЗ та не мають перевищувати їх термінів придатності.

5.5. Спеціальний одяг і спеціальне взуття, повернені працівниками до закінчення термінів їх придатності, але ще придатні для застосування, мають бути очищені, відремонтовані та використані за призначенням, а непридатні для використання – списані в установленому законодавством порядку.

5.6. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ повинні регулярно проводити навчання та перевірку знань працівників щодо правил користування ЗІЗ згідно з інструкціями з їх експлуатації та способів їх регулювання (припасування) за розміром, надягання, перевірки їх працездатності.

5.7. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ зобов'язані забезпечити відповідно до інструкції з експлуатації періодичне випробовування та перевірку придатності ЗІЗ (протигазів, саморятівників, респіраторів, запобіжних поясів, електрозахисних засобів, шоломів, накомарників), а також своєчасне замінення їх деталей, вузлів або інших частин (фільтрів, скляних деталей), якщо їхні захисні властивості погіршилися або якщо їх певний час не використовували. Після перевірки на ЗІЗ має бути нанесена відмітка (клеймо, штамп) про термін наступного випробування.

VI. Догляд та обслуговування спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту

6.1. Засіб індивідуального захисту, як правило, призначений для особистого користування. У разі необхідності використання ЗІЗ кількома працівниками перед кожним застосуванням проводять відповідні санітарно-гігієнічні заходи щодо безпеки користувачів, що передбачають процедури очищення (хімічного очищення), прання, знепилювання, дегазації, дезактивації, дезінфекції тощо.

6.2. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ мають забезпечити належний догляд за ЗІЗ, своєчасне очищення (хімічне очищення), прання, дезінфекцію, знепилювання, дегазацію, дезактивацію, знешкодження та ремонт ЗІЗ за процедурами, визначеними інструкціями з їх експлуатації. Прати спецодяг із тканин зі спеціальним просякненням заборонено.

6.3. Обов'язковому хімічному очищенню підлягає весь утеплений спецодяг, а також спецодяг, оброблений захисним просякненням, якщо інше не визначене в інструкціях із їхньої експлуатації. За умови, якщо в аграрному ВНЗ не було організовано

своєчасне хімічне очищення або прання спецодягу, то керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ зобов'язані видати змінні ЗІЗ або відшкодувати працівникові фактичні витрати на хімічне очищення або прання після подання ним документів, що підтверджують вартість вказаних послуг.

6.4. Догляд та обслуговування ЗІЗ в аграрному ВНЗ повинен виконувати підготовлений персонал, який знає вимоги інструкцій з їхньої експлуатації, чи спеціалізоване підприємство. Інформацію щодо догляду й обслуговування надають кожному працівнику, який використовує ЗІЗ, під час їх видавання та проведення періодичних інструктажів із питань охорони праці.

6.5. У тих випадках, коли це необхідно за умовами виробництва, в аграрному ВНЗ потрібно облаштовувати сушарні для спеціального одягу та спеціального взуття, камери для знепилювання спеціального одягу, а також установки для дегазації, дезактивації, дезінфекції та знешкодження спеціального взуття та інших ЗІЗ.

6.6. Очищення (хімічне очищення), прання, знепилювання, дегазація, дезактивація, дезінфекція, знешкодження, ремонт ЗІЗ, замінення їх вузлів, перевіряння експлуатаційних і захисних властивостей ЗІЗ аграрний ВНЗ має здійснювати за свій рахунок і в терміни, встановлені в інструкціях із їх експлуатації, з урахуванням виробничих умов. Має бути забезпечено збереження захисних властивостей ЗІЗ. Видавати працівникам ЗІЗ після зазначених процедур у непридатному стані або з втратою захисних властивостей заборонено.

6.7. Процедури щодо обслуговування ЗІЗ в аграрному ВНЗ потрібно проводити в той час, коли працівники не зайняті на роботі (у вихідні дні), або під час міжзмінних перерв. У разі невиконання цієї умови необхідно видавати працівникові кілька комплектів ЗІЗ. Якщо передбачено одночасне видавання працівникам двох або трьох комплектів спеціального одягу, спеціального взуття, зазначені роботи можна виконувати в інший час. Працівникам на цей час видають змінні комплекти, а встановлений термін використання цих ЗІЗ відповідно збільшується.

6.8. Процедури щодо обслуговування ЗІЗ працівників, які зайняті на роботах зі шкідливими для здоров'я речовинами (свинець, його сплави і сполуки, ртуть, етилований бензин, радіоактивні речовини тощо), потрібно виконувати відповідно до інструкції з їх експлуатації та висновків, приписів і постанов посадових осіб установ і закладів, що здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд.

6.9. У разі інфекційного захворювання працівника спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші ЗІЗ, якими він користувався, та приміщення, в якому вони зберігалися, підлягають дезінфекції.

6.10. Спеціальне взуття підлягає регулярному чищенню та змащуванню, для чого працівникам мають бути забезпечені відповідні умови (місця для чищення взуття, щітки, мазі тощо).

VII. Порядок забезпечення працівників засобами індивідуального захисту понад встановлені норми безоплатного видавання ЗІЗ

7.1. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про охорону праці» аграрний ВНЗ згідно з колективним договором може додатково, понад встановлені норми, видавати працівникові певні засоби індивідуального захисту, якщо фактичні умови праці цього працівника вимагають їх застосування.

7.2. Ректор (перший проректор) аграрного ВНЗ розробляє за участю професійних спілок і реалізує комплексні заходи щодо охорони праці відповідно до Закону України «Про охорону праці», зокрема План заходів щодо охорони праці, що входить до колективного договору (далі – План заходів).

План заходів розробляють із метою забезпечення найвищого можливого рівня захисту працівників від передбачуваних небезпек шляхом їх забезпечення додатковими ЗІЗ з урахуванням специфіки виробництва, технологічних процесів, змін в умовах праці, зумовлених технічним прогресом тощо.

7.3. У Плані заходів має бути визначено заходи щодо забезпечення працівників ЗІЗ понад передбачені Норми безоплатного видавання ЗІЗ.

7.4. Визначені Планом заходів дії мають відповідати потребам аграрного ВНЗ та бути зрозумілими всім його працівникам. План заходів має визначати осіб, відповідальних за його опрацювання, впровадження та контроль функціонування, зазначати відповідні дії щодо фінансування поточних потреб для ефективної роботи Плану заходів, зокрема, потреби у навчанні, підготовці та інструктажі працівників щодо застосування ЗІЗ, визначати умови використання ЗІЗ, їх номенклатуру, охоплювати догляд та обслуговування ЗІЗ і визначати процедури очищення, хімічного очищення, дезінфекції, пошуку несправностей, визначення необхідності замінення вузлів, перевіряння експлуатаційних характеристик ЗІЗ тощо, враховуючи характер небезпек, тривалість перебування працівника під їх дією, характеристики робочих місць, ефективність дії ЗІЗ, можливості їх зберігання, обслуговування тощо.

Зміст Плану заходів у частині засобів індивідуального захисту органів дихання, як одного з найбільш складних і важливих видів ЗІЗ, має відповідати ДСТУ EN 529:2006 «Засоби індивідуального захисту органів дихання. Рекомендації щодо вибору, використання, догляду і обслуговування. Настанова» (EN 529:2005, IDT).

7.5. Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ зобов'язані з'ясувати, чи відповідає ЗІЗ, який планують застосовувати, наявним на робочому місці умовам праці та небезпекам.

Керівники структурних підрозділів та виробничих дільниць (служб) аграрного ВНЗ попередньо зобов'язані:

- визначити за результатами атестації робочих місць за умовами праці чи проведених інструментальних досліджень значення (рівні, концентрації) шкідливих і/чи небезпечних чинників виробничого довкілля, яких не можна уникнути за допомогою організаційних, технічних, технологічних та інших заходів, а також засобів колективного захисту;

- визначити характеристики, які повинні мати ЗІЗ для ефективного захисту працівників, зважаючи на незручності, які вони можуть створювати самі;

– порівняти ЗІЗ за необхідними захисними властивостями, експлуатаційними й ергономічними характеристиками з огляду на специфіку їх безпосереднього використання.

7.6. Визначають потребу в засобах індивідуального захисту понад встановлені Норми безоплатного видавання ЗІЗ в аграрному ВНЗ у кількості та номенклатурі ЗІЗ, що враховує чисельність працівників, яким вони мають бути видані.

Орієнтовний перелік небезпечних ситуацій, за яких використовуються ЗІЗ понад встановлені Норми безоплатного видавання ЗІЗ, наведено у додатку 1.

7.7. Для полегшення вибирання ЗІЗ понад встановлені Норми безоплатного видавання ЗІЗ в аграрному ВНЗ потрібно користуватися Орієнтовним переліком робіт, які вимагають застосування певних видів ЗІЗ, та Орієнтовним переліком ЗІЗ, що наведені у додатку 2.

ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК

небезпек, за яких використовують засоби індивідуального захисту

1. Небезпеки від фізичних чинників.
2. Небезпеки від механічного ураження: удари, падіння, ковзання, порізи, проколи, розриви, здавлювання, стиснення, стирання шкіри, падіння з висоти.
3. Небезпеки від термічного ураження: опіки, перегрівання від теплового випромінювання, дія відкритого вогню, переохолодження.
4. Небезпеки ураження організму від підвищених рівнів загальної та/чи місцевої вібрації, шуму, інфразвуку, ультразвуку, підвищеної та/чи зниженої вологості та/чи рухомості повітря робочої зони, підвищеного значення електричної напруги та/чи статичної електрики, недостатньої освітленості робочої зони, підвищеного рівня йонізівної та/чи нейонізівної радіації випромінювань електромагнітного та/чи магнітного полів у робочій зоні.
5. Небезпеки від хімічних чинників.
6. Небезпеки ураження дихальних шляхів від підвищеної запиленості та/чи загазованості повітря робочої зони шкідливими речовинами: твердими, рідинними, аерозольними, токсичними, подразнювальними, сенсibiliзівними, канцерогенними, мутагенними.
7. Небезпеки від біологічних чинників.
8. Небезпеки ураження організму шкідливими бактеріями і вірусами, цвіллю, грибами тощо та продуктами їх життєдіяльності.
9. Небезпеки від психофізіологічних чинників.
10. Небезпеки ураження організму від статичного і/чи динамічного фізичного перевантаження, нервово-психічного перевантаження (розумового, зорового, емоційного, монотонності праці).

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК

робіт, які вимагають застосування відповідних засобів
індивідуального захисту

1. Захист голови (черепу) (засоби захисту голови).

Захисні каски, шоломи:

- будівельні роботи, роботи з реконструкції або знесення будівель, особливо роботи над, під або поблизу риштування та на підвісних робочих місцях, монтаж і демонтаж опалубки, роботи з переміщення вантажів, складання конструкцій та встановлення устаткування;
- роботи на металоконструкціях мостів, будівель та гідротехнічних споруд; щоглах, вежах, трубопроводах великого діаметра, котельних, електростанціях та у великих вмістищах;
- роботи в ямах, траншеях, шурфах, колодязях, шахтах, тунелях;
- земляні та гірничі роботи;
- роботи з гайковертами, іншим механізованим інструментом для скріплення;
- вибухові роботи;
- роботи поблизу ліфтів, підіймальних механізмів, кранів і конвеєрів;
- металообробляння, ковальські роботи, гаряче штампування та відливання;
- роботи біля промислових печей, вмістищ, машин і механізмів, бункерів, трубопроводів, на силосних баштах;
- роботи на бійні;
- окремі інші види робіт, де є можливість ураження голови.

2. Захисне (спеціальне) взуття (спецвзуття).

Спецвзуття без проколозахисної прокладки:

- роботи на мостах, будівельних конструкціях і гідротехнічних спорудах, щоглах, вежах, трубопроводах великого діаметру, котельних, електростанціях та у великих вмістищах;

- роботи під час спорудження печей, встановлення систем підігрівання та вентилявання, складання металоконструкцій;
- роботи під електричною напругою;
- роботи ремонтно-відбудовчі та з технічного обслуговування;
- роботи у цехах штампування, кування, гарячого пресування, волочіння;
- роботи, пов'язані з видобуванням, зберіганням, транспортуванням, перероблянням нафти та відпусканням нафтопродуктів;
- роботи, пов'язані з перевезеннями та зберіганнями продукції;
- роботи, пов'язані з транспортуванням замороженого м'яса, консервуванням продуктів;
- роботи з небезпечними речовинами.

7.2. Організація медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу та інших працівників аграрних ВНЗ

Закон України «Про охорону праці» (ст. 17) регулює проведення лікувально-профілактичного обслуговування працівників. Роботодавець зобов'язаний за кошти підприємства забезпечити фінансування та організувати проведення *попереднього* (під час прийняття на роботу) і *періодичних* (протягом трудової діяльності) *медичних оглядів* працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, за встановленим порядком. Також обов'язковим є щорічний медичний огляд осіб віком до 21 року незалежно від виконуваної роботи та умов праці.

Медичні огляди проводять заклади охорони здоров'я (районні та міські лікарні), лікарі яких згідно із законодавством відповідають за правильність медичного висновку щодо фактичного стану здоров'я працівника. Організують медичні огляди згідно з «Порядком проведення медичних оглядів працівників певних категорій», затвердженим наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246.

Періодичність проведення медичних оглядів, фах лікарів, які беруть участь у їх проведенні, перелік необхідних лабораторних, функціональних та інших досліджень, медичні протипокази допуску до виконання робіт, пов'язаних із впливом виробничих чинників, визначено у Переліку шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища і трудового процесу, під час роботи з якими обов'язковим є попередній (періодичні) медичний огляд працівників (Додаток 4 до пункту 2.6 Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 23 липня 2007 р. за № 846/14113).

Обов'язки керівника підприємства щодо організації медичних оглядів такі:

- видати наказ про проведення медичних оглядів працівників підприємства;
- затвердити графік проведення медичних оглядів;
- призначити осіб, відповідальних за організацію медичних оглядів працівників підприємства;
- виділити кошти на проведення медичних оглядів;
- частково відшкодувати витрати на обстеження та лікування працівників у спеціалізованих медичних центрах, клініках та науково-дослідних установах.

Результати попереднього медичного огляду працівників і висновок комісії лікувально-профілактичного закладу про стан здоров'я записують до Картки працівника, де, зокрема, вказують скарги працівника на стан здоров'я, результати медичного огляду, лабораторних, функціональних та інших досліджень, діагноз, висновок про професійну придатність працівника. Картка працівника містить конфіденційну інформацію, її зберігають у відділі кадрів на підприємстві протягом трудової діяльності працівника, надають комісії лікувально-профілактичного закладу під час проведення медичних оглядів.

На підставі Картки працівника комісія лікувально-профілактичного закладу видає працівнику медичну довідку про проходження попереднього (періодичного) медичного огляду працівника. За результатами періодичних медичних оглядів (протягом місяця після їх закінчення) комісія лікувально-профілактичного закладу оформляє Заключний акт за результатами періодичного медичного огляду працівників у шести примірниках. Роботодавець зобов'язаний забезпечити виконання рекомендованих оздоровчо-профілактичних заходів, працевлаштувати на легшу роботу працівників, яким встановлено протипокази за результатами медичних оглядів.

7.3. Організація роботи користувачів ПК

Нині персональні комп'ютери (ПК) широко використовують у навчально-виховному процесі. Проблема дотримання нормативів безпеки і гігієни праці на робочих місцях, обладнаних ПК, пов'язана з тим, що на користувачів ПК впливає ряд несприятливих чинників фізичної природи (шум, електростатичне поле, різноманітне випромінювання та ін.), вони перебувають тривалий період у вимушеній позі за локального напруження верхніх кінцівок на фоні обмеженої загальної м'язової активності (гіподинамії), зазнають зорового й нервово-емоційного напруження.

Умови праці з ПК нині регламентують ДСанПіН 3.3.2-007-98 Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин та НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин», затверджений наказом Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. № 65 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19.04.2010 р. за № 293/17588. Згідно з цими документами під час роботи з ПК на користувачів можуть впливати такі небезпечні і шкідливі чинники:

- наявність шуму та вібрації;
- м'яке рентгенівське випромінювання;
- електромагнітне випромінювання;
- ультрафіолетове та інфрачервоне випромінювання;
- електростатичне поле між екраном і користувачем;
- наявність пилу, озону, оксидів азоту та аеройонізації;
- напруженість праці та ін.

Потрібно зазначити, що з часу початку широкого впровадження ПК потужність та швидкодія комп'ютерної техніки суттєво змінилися. Також вдалося за багатьма параметрами підвищити рівень захисту користувачів ПК, зокрема, знизити рівень шкідливого випромінювання моніторів ПК. Тому в листі Міністерства праці і соціального захисту населення України № 85/13/87-06 від 11.04.2006 р. вказано, що за

умови дотримання вимог ДСанПіН 3.3.2-007-98 «... робота на персональному комп'ютері не належить до категорії зі шкідливими умовами праці».

Разом з тим внаслідок багаторічних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених-гігієністів було встановлено, що робота з ПК загалом несприятливо впливає на здоров'я користувачів. Так, було доведено, що шкідливе випромінення монітора ПК може призводити до зниження імунного захисту, порушення ендокринної, серцево-судинної та нервової систем користувача. Насамперед страждає зір і психоемоційна сфера працівника. Особливо шкідливі монітори на електронно-променевої трубці. Через це згідно з п. 5.2.4 «Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій», затвердженого наказом МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246, попередньо, а згодом – щорічно, медичні огляди повинні проходити користувачі персональних електронно-обчислювальних машин (ПЕОМ) з відеотерміналом (ВДТ), тобто моніторів з електронно-променевими трубками. Для користувачів *TFT*-, плазмових та інших моніторів такий медичний огляд не є обов'язковим.

Тому на робочих місцях, обладнаних ПК, потрібно забезпечити:

- належні умови освітлення, зокрема відсутність відблисків;
- оптимальні параметри мікроклімату (температури, вологості, швидкості руху повітря, йонізації повітря);
- ергономічні характеристики основних елементів робочого місця та ін.

Вимоги щодо улаштування приміщень для експлуатації ПК не передбачають розміщення робочих місць з ПК у підвальних (цокольних) приміщеннях, де відсутнє природне освітлення. Це пов'язано з тим, що природне світло стимулює біологічні функції організму та впливає на багато життєво важливих процесів.

Площу приміщень, в яких розташовують ПК, визначають з розрахунку на одне робоче місце: площа – не менша від $6,0 \text{ м}^2$, об'єм – не менший від $20,0 \text{ м}^3$ (з урахуванням максимальної кількості осіб, які одночасно перебувають у приміщенні).

Приміщення для роботи з ПК повинні мати природне та штучне освітлення, улаштоване згідно з вимогами ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення». Природне освітлення мають забезпечувати вікна, зорієнтовані переважно на північ чи північний схід, а коефіцієнт природної освітленості (КПО) має бути не нижчий, ніж 1,5 %. Робочі місця з ПК необхідно так розташувати щодо вікон, щоб природне світло потрапляло збоку, переважно зліва.

Система загального штучного освітлення має забезпечити рівномірне освітлення у приміщеннях з ПК, а світильники місцевого освітлення – нормативний рівень освітленості на робочих місцях із ПК під час роботи з документами.

Освітленість на робочому місці має відповідати характеру зорової роботи за трьома параметрами: – виокремівність (найменший розмір об'єкта розпізнавання на документі чи моніторі ПК); – фон (його характеризує коефіцієнт відбиття); – контраст об'єкта й фону.

Для загального освітлення використовують світильники із розсіювачами та дзеркальними екранними сітками. Як джерело світла в таких світильниках застосовують найчастіше люмінесцентні лампи типу ЛБ. У світильниках місцевого освітлення можна встановлювати лампи розжарювання.

Рівень освітленості на робочому столі в зоні розташування документів має перебувати в межах 300-500 лк. Якщо такого рівня освітленості системою загального освітлення досягти неможливо, то використовують світильники місцевого освітлення, не допускаючи відблисків на поверхні екрану монітора та збільшення освітленості екрану понад 300 лк. Світильники місцевого освітлення повинні мати напівпрозорий відбивач світла із захисним кутом не менше ніж 40°.

Необхідно обмежити пряму блискучість на робочому місці користувача ПК від джерел природного (вікна) та штучного (світильники) освітлення. Яскравість світлових поверхонь, що перебувають у полі зору користувача ПК, не повинна перевищувати 200 кд/м². Щоб забезпечити нормативні значення освітленості у приміщеннях з ПК, необхідно не рідше від 2 разів на рік очищати віконне скло та світильники, а також своєчасно замінювати лампи, які вийшли з ладу.

Приміщення, де розміщено робочі місця з ПК, обладнують системами кондиціонування повітря або припливно-витяжною вентиляцією. Вони дозволяють підтримувати оптимальні (допустимі) параметри мікроклімату та йонного складу повітря (концентрацію позитивних та негативних йонів), а також знижувати вміст шкідливих речовин у повітрі.

Вікна приміщень для роботи з ПК обладнують регульованими пристроями (жалюзі, ролети, зовнішні піддашся тощо). Поверхня підлоги має бути рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями. Заборонено для оздоблення інтер'єру приміщень з ПК застосовувати полімерні матеріали (рулонні синтетичні матеріали), які виділяють у повітря шкідливі хімічні речовини.

Згідно з гігієнічними нормативами щодо влаштування й обладнання робочих місць із ПК, необхідно враховувати:

- робочу позу користувача ПК;
- простір для розміщення користувача ПК;
- можливість оглядати елементи робочого місця;
- розміщення документів і матеріалів, які використовує користувач ПК.

Конструкція стільця на робочому місці користувача ПК має забезпечувати підтримання оптимальної робочої пози.

Щоб забезпечити зручне та швидке зчитування інформації в зоні найкращого бачення, площина екрана монітора має бути перпендикулярною до нормальної лінії зору користувача ПК. Для цього передбачають можливість переміщення монітора навколо вертикальної осі в межах $\pm 30^\circ$ (справа наліво) та нахилу вперед до 85° і назад до 105° із закріпленням у цьому положенні.

Конструкція робочого стола має забезпечувати можливість оптимального розміщення на робочій поверхні оброблюваних документів та використовуваного обладнання з урахуванням його кількості, конструкційних особливостей (розмірів системного блока ПК, монітора, клавіатури, принтера та ін.) та характеру виконуваної роботи користувачем ПК. Висота поверхні робочого стола з ПК має перебувати в межах 680-800 мм, а ширина й глибина – забезпечувати можливість

виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм, глибина – 800-1000 мм).

Екран ПК розташовують на оптимальній відстані від очей користувача, що становить близько 600-700 мм, але не ближче ніж за 600 мм з урахуванням розміру літерно-цифрових знаків і символів. Розташування екрана ПК має забезпечувати зручність зорового спостереження у вертикальній площині під кутом $+30^\circ$ до нормальної лінії погляду працівника.

Клавіатуру розміщують на поверхні столу на відстані 100-300 мм від краю так, щоб на ній було зручно працювати двома руками. Кут нахилу клавіатури до площини столу має бути в межах від $5-15^\circ$, а зап'ястя долонь рук мають перебувати в горизонтальному положенні.

У жодному разі не можна загороджувати задню стінку системного блоку або ставити ПК впритул до стіни – це призводить до порушення режиму охолодження системного блоку та його перегрівання. Це ж стосується й монітора – заборонено класти на нього документи та інші предмети, які можуть закривати вентиляційні отвори.

Для збереження здоров'я користувачів ПК, запобігання професійним хворобам і підтримання працездатності встановлено регламентовані перерви для відпочинку. Тривалість регламентованих перерв під час роботи з ПК протягом 8-годинного робочого дня залежить від характеру виконуваної роботи: 15 хв. після кожних двох годин роботи користувачів ПК. У випадках, коли через виробничі обставини не вдається дотримуватися регламентованих перерв, тривалість безперервної роботи з ПК не повинна перевищувати 4 год.

Для зниження нервово-емоційного напруження та втомлюваності очей, для поліпшення мозкового кровообігу й запобігання втомі доцільно перерви в роботі використовувати для виконання комплексу вправ і для сеансів психологічного розвантаження в кімнаті з відповідним інтер'єром та кольоровим оформленням.

Нехтування санітарними правилами й нормами під час роботи з ПК може спричинити в користувачів загальну й зорову втому, біль та відчуття засміченості (свербіння) в очах, біль у хребті, закам'янілість

м'язів шиї та плечового поясу, пошкодження дисків хребта, порушення постави, судоми м'язів ніг, головний біль, поганий сон, депресивний стан та ін.

В аграрних ВНЗ нині широко використовують копіювальнюмножилу техніку, до якої належать пристрої діазокопіювання (світлокопіювання), електрографічного копіювання, фотокопіювання та термокопіювання.

На працівників, які обслуговують копіювальнюмножилу техніку, впливає ряд небезпечних і шкідливих чинників виробничого довкілля, а тому ксеро-копіювальні роботи належать до робіт із підвищеною безпекою. Так, на копіювальних апаратах внаслідок тертя паперу, який подають рухомі механізми апаратів, накопичується статична електрика; у разі електрографічного копіювання з використанням спеціальних ламп з *УФ*-спектром випромінювання на працівників впливає ультрафіолетова радіація; використовувана копіювальна апаратура створює підвищені рівні шуму.

Особливу небезпеку становлять хімічні речовини, які виділяються під час роботи та ремонтування копіювальних апаратів і виявляють: подразнювальну дію на організм працівника – озон, оксид азоту, аміак, трихлоретан; канцерогенну і тератогенну дію – бензол, стирол; ацетон, селенистий вуглець (гідроселеніт), епіхлоргідрин (хлорметилоксиран), ксилол (*спричиняє ниркову недостатність*), толуол (*спричиняє втомлюваність, сонливість, подразнює слизові оболонки*), оксид етилену (оксиран).

Фоторецепторні барабани, що входять до складу копіювальної техніки, виготовляють з органічним покриттям (сульфіди кадмію та селену); під час заряджання поверхні фоторецепторних барабанів високим потенціалом виділяється газ, який може бути причиною подразнення носоглотки, шкіри, риніту та ін.

Оксид вуглецю входить до складу тонера і виділяється на етапі закріплення зображення. За великої концентрації в повітрі він спричиняє головний біль, слабкість, сонливість, прискорення пульсу. Потрібно враховувати, що у вузлі закріплення температура досягає

200 °С, а охолоджувальні вентилятори видують звідти газоподібні продукти «життєдіяльності» апарату, пил та навіть тонер, якщо технічний стан машини незадовільний чи використовують неякісний або бракований картридж. За таких температур разом із водяною парою (папір завжди містить деяку кількість вологи) вивільняються леткі органічні речовини, що перебувають у тонері та папері – їх вентилятор видуває з принтера або копіра. Дрібні частки порошку тонера, потрапляючи до легень, створюють умови для розвитку важких легеневих хвороб.

Найнебезпечнішими є частинки РМ1 - РМ5, які «застряють» у легенях та створюють сприятливі умови для утворення злоякісних пухлин та хвороб серцево-судинної системи. Останні виникають через заповнення наддрібними частинками альвеол (повітряних мішечків, де відбувається газообмін), і, як наслідок, це зумовлює нестачу кисню.

Вважають, що частинки, дрібніші за 0,5 мкм, людина видихає разом з повітрям; а ті, розміри яких менші від 0,1 мкм, проходять через альвеоли, абсорбуються кров'ю і потім фільтруються (осідають) у тканинах внутрішніх органів. Через це до виробників тонерів висунуто вимоги щодо обмеження кількості наддрібних частинок 10 % від загальної маси.

Шкідливими для працівників, які обслуговують копіювальну техніку, є фізичні перенавантаження (вимушена робоча поза, тривале статичне навантаження та ін.) та підвищена напруженість праці (перенавантаження зорового аналізатора).

Вимоги безпеки до влаштування копіювально-множильної техніки та під час роботи на ній такі. Відстань від стіни до краю копіювального апарату повинна становити не менше від 0,6 м, а з боку зони обслуговування – не менше, ніж 1,0 м. Площа приміщення з розрахунку на одного працівника має бути не менша, ніж 6 м², а кубатура приміщення – не менша, ніж 15 м³.

Приміщення, де встановлено ксерокс, устатковують системами вентиляції та кондиціонування повітря. Рекомендовано використовувати покриття підлоги з антистатичними властивостями. Щоб зменшити вплив електростатичного поля, яке утворюється під

час роботи копіювально-множильного устаткування, відносну вологість повітря в приміщенні підтримують на рівні верхньої межі оптимального діапазону (55–60%).

Заборонено розміщувати ксерокс із постійним робочим місцем у приміщенні без природного освітлення. Потрібно контролювати стан світильників, своєчасно замінювати в них лампи та періодично очищати.

Працівники, які виконують ксеро-копіювальні роботи, мають дотримуватися таких правил безпеки праці:

1. Не можна заправляти ксерокс у приміщеннях, де є протяги; після закінчення заправки залишки тонера витирають вологою ганчіркою й провітрюють приміщення.

2. Перед заправленням ксерокса одягають респіратор з урахуванням його фільтрувальних можливостей.

3. Під час заправлення ксерокса дотримуються особливої обережності та акуратності, щоб тонер із вмістища не потрапив у повітря.

4. Якщо тонер потрапив на шкіру чи одяг, то його потрібно спочатку зібрати пилососом, а потім змити холодною водою з милом. Якщо ж тонер потрапив на слизові оболонки (очі, рот та ін.), то необхідно їх промити великою кількістю холодної води, а за умови алергійних реакцій звернутися до лікаря.

5. Майже всі пилососи можна використовувати для збирання порошку тонера за умови надійного фільтра. Для збирання порошку тонера рекомендують тільки мішки класу *HEPA (High Efficiency Particular Air filter)* – від H-10 до H-14 згідно з Євронормами 1822 (4). Фільтри цього класу відфільтровують 99,97% часток розміром 0,1-0,3 мкм. Фільтри для збирання порошку тонера використовують не більше 2-3 разів, а потім утилізують.

Дотримання правил безпеки та гігієни праці під час роботи на ксеро-копіювальній техніці дозволить зберегти здоров'я працівників та унеможливить розвиток професійних хвороб чи отруєнь.

РОЗДІЛ 8

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМАТИВІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ В АГРАРНИХ ВНЗ

8.1. Інструкція про порядок призначення керівників практичного навчання студентів із числа головних спеціалістів ВП НДГ аграрних ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. На керівника НДГ покладають персональну відповідальність за створення безпечних умов праці, забезпечення нормативів охорони праці та безпеки життєдіяльності студентам, які проходять практичне навчання у НДГ.

1.2. Керівник НДГ призначає наказом головних спеціалістів НДГ керівниками практичного навчання від бази практичного навчання згідно з напрямками підготовки (спеціальностями) студентів, які прибувають в НДГ.

1.3. Керівник НДГ передає копію наказу про призначення керівників практичного навчання від НДГ до деканату відповідного факультету та навчальної частини аграрного ВНЗ.

1.4. Керівник НДГ зобов'язаний постійно контролювати проведення на об'єктах практичного навчання інструктажів з питань охорони праці і безпеки життєдіяльності та виконання покладених на

керівника практичного навчання від бази практичного навчання обов'язків.

2. Права та обов'язки керівників практичного навчання від бази практичного навчання

2.1. Керівник практичного навчання від бази практичного навчання має право:

2.1.1. Перевіряти рівень підготовленості студентів до виконання конкретних завдань під час проходження практики.

2.1.2. Контролювати забезпеченість належних умов навчання і побуту студентів та проведенням з ними обов'язкових інструктажів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.

2.1.3. Вимагати від студентів виконання правил внутрішнього розпорядку в НДГ та контролювати виконання цих правил.

2.1.4. Вживати заходи щодо запобігання порушень студентами правил внутрішнього розпорядку, охорони праці і безпеки життєдіяльності.

2.1.5. Всебічно сприяти виконанню студентами програми практики.

2.1.6. Вносити пропозиції щодо закріплення студентів за визначеним об'єктом виробництва під час проходження практичного навчання.

2.1.7. Спільно з керівниками практичного навчання від аграрного ВНЗ атестувати студентів за результатами практичного навчання.

2.2. Керівник практичного навчання від бази практичного навчання зобов'язаний:

2.2.1. Допускати студентів до об'єктів практичного навчання лише після проведення інструктажу з охорони праці на робочому місці, наявності у студента спеціального одягу та довідки про проходження медичного огляду.

2.2.2. Контролювати дотримання студентами вимог охорони праці та безпеки життєдіяльності.

2.2.3. Контролювати технічний стан обладнання, приладів та матеріалів, які використовують студенти, щодо їх справності та готовності до використання.

2.2.4. Надавати студентам необхідні консультації щодо правил використання обладнання і приладів, а також проводити експрес-контроль знань про порядок та правила виконання робіт на виробничих об'єктах у господарстві.

2.2.5. Контролювати відвідування студентами об'єктів практичного навчання та записувати у щоденнику проходження практичного навчання студентів його результати.

2.2.6. Надавати студентам документацію, необхідну для виконання завдань практичного навчання.

2.2.7. Вести журнал проведення практичного навчання студентів.

2.2.8. Після закінчення терміну практичного навчання надати студентам письмові відгуки про результати практичного навчання із зауваженнями та пропозиціями для їх поліпшення.

8.2. Інструкція з проведення інструктажу з безпеки життєдіяльності та охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ

1. Загальні положення

1.1. Для студентів аграрного ВНЗ, які від'їжджають до баз практики для проходження навчальних і виробничих практик, а також для керівників цих практик від аграрного ВНЗ має бути проведено інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

1.2. Програма такого інструктажу має відповідати програмі проведення інструктажів з охорони праці згідно з НПАОП 0.00.-4.12-05 «Типове положення про проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці», затвердженим наказом Держгірпромнагляду від 26.01.2005 р. № 15, та переліку питань з безпеки життєдіяльності, наведеному в «Положенні про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах», затвердженому наказом Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України від 20.11.2006 р. № 782.

1.3. Інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці проводять науково-педагогічні працівники кафедр охорони праці і безпеки життєдіяльності, які закріплені за відповідними факультетами аграрного ВНЗ.

2. Організація проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці

2.1. Заступники деканів факультетів аграрного ВНЗ повідомляють студентів, які від'їжджають для проходження навчальних і виробничих практик, керівників навчальних і виробничих практик, а також науково-педагогічних працівників кафедр охорони праці і безпеки життєдіяльності аграрного ВНЗ заздалегідь (не пізніше 2-х днів до дня проведення) про дату, місце і час проведення інструктажів.

2.2. Тривалість проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці має становити не менше 1 год.

2.3. Для проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці науково-педагогічні працівники відповідних кафедр аграрного ВНЗ мають використовувати наочні засоби навчання.

2.4. Науково-педагогічні працівники, які проводили інструктажі з безпеки життєдіяльності та охорони праці, вносять відповідні записи до «Журналів реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці для керівників навчальних і виробничих практик та студентів аграрного ВНЗ», які мають бути прошнуровані та скріплені печаткою факультету.

2.5. Журнали реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці зберігають у деканатах факультетів аграрного ВНЗ.

2.6. Науково-педагогічні працівники, які проводили інструктаж з безпеки життєдіяльності та охорони праці, записують інформацію про це в «Журналах реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці» на відповідних кафедрах.

2.7. Для забезпечення високої якості проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності та охорони праці деканати факультетів аграрного ВНЗ виділяють відповідне навчальне навантаження для обох кафедр аграрного ВНЗ.

3. Орієнтовний перелік питань з безпеки життєдіяльності

3.1. Загальні відомості про місце проходження навчальних і виробничих практик, зокрема про відокремлені підрозділи аграрного ВНЗ – навчально-дослідні господарства (НДГ), їх структуру (структурні підрозділи).

3.2. Обставини та причини найбільш характерних нещасних випадків, що сталися за попередні роки під час проведення навчальних і виробничих практик зі студентами й керівниками практик.

3.3. Види та джерела небезпеки під час проїжджання до місця практики. Основні засади Правил дорожнього руху щодо безпеки на дорогах. Загальні правила поведінки під час перебування на автотранспорті та дорогах.

3.4. Види та джерела небезпеки під час перебування на території НДГ, прямування до об'єктів (місць) проведення практики.

3.5. Загальні правила поведінки під час поселення в гуртожитки НДГ та перебування в них.

3.6. Загальні правила поведінки під час перебування в полі, лісі, на водоймах та спортивних майданчиках.

3.7. Вимоги пожежної безпеки під час перебування на території НДГ, у гуртожитках та місцях підвищеної пожежної небезпеки.

3.8. Дотримання правил електробезпеки, зокрема на випадок надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру.

3.8. Дотримання правил хімічної та радіаційної безпеки на випадок надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру.

3.9. Запобігання побутовому травматизму, дії в разі нещасних випадків у побуті.

3.10. Перша долікарська (домедична) допомога в разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо.

4. Орієнтовний перелік питань з охорони праці

4.1. Характерні небезпечні та шкідливі виробничі чинники, що виникають під час виконання робіт на місцях практики (польових досліджень, виробничих процесів на тваринницькому комплексі, польовому стані, зерновому току, тракторній бригаді, пасіці, у ремонтній майстерні, гаражі тощо). Характерні причини пожеж і травм на виробництві.

4.2. Порядок проходження інструктажів з охорони праці у НДГ.

4.2. Загальні вимоги щодо безпечної організації робіт та утримання робочих місць.

4.3. Порядок забезпечення студентів та керівників навчальних і виробничих практик спецодягом, справним інструментом та засобами захисту.

4.3. Порядок підготовки до роботи інструменту. Безпечні методи і способи виконання робіт у сільському господарстві.

4.5. Дії в разі виникнення небезпечної ситуації на виробництві.

4.6. Засоби індивідуального захисту на робочому місці та правила їх використання.

4.7. Схеми евакуації та дії працівників у разі виникнення пожежі. Основні засоби пожежогасіння.

8.3. Програма інструктажу з безпеки життєдіяльності для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ

1. Загальні відомості про місце проходження навчальних і виробничих практик.

Короткі відомості про відокремлені підрозділи аграрного ВНЗ – навчально-дослідні господарства (НДГ). Місце їх розташування. Відстань до НДГ від аграрного ВНЗ та шляхи руху. Керівництво НДГ.

Напрями виробничої діяльності НДГ. Виробнича структура (структурні підрозділи) господарства.

2. Обставини та причини найбільш характерних нещасних випадків, що сталися за попередні роки під час проведення навчальних і виробничих практик зі студентами й керівниками практик.

Короткий опис нещасних випадків, що сталися за попередні роки під час проведення навчальних і виробничих практик у НДГ аграрного ВНЗ та в інших навчальних закладах. Встановлення винуватців нещасних випадків. Аналіз неправомірних дій студентів, керівників практик та інших осіб під час виконання робіт чи іншої діяльності, що призвело до нещасних випадків. Види відповідальності за порушення нормативів безпеки життєдіяльності та охорони праці.

3. Види та джерела небезпеки під час переїжджання до місця практики.

Автомобільний транспорт як потенційне джерело травмування на дорогах і території підприємств та населених пунктів. Основні небезпеки під проїжджання до місць практики, переїжджання залізничних переїздів, на дорожніх переходах.

Правила дорожнього руху в Україні. Обов'язки і права пасажирів, водіїв транспортних засобів та пішоходів. Загальні правила поведінки під час перебування на автотранспорті та дорогах.

4. Види та джерела небезпеки під час перебування на території НДГ, прямування до місць проведення практики.

Фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі та небезпечні виробничі чинники. Приклади прояву таких чинників на території НДГ, місцях проходження практики, прямування до них.

5. Загальні правила поведінки під час поселення у гуртожитки НДГ та перебування у них.

Дотримання правил внутрішнього розпорядку праці й відпочинку, встановлених у НДГ. Дотримання встановлених норм поведінки в гуртожитку. Режим проживання в гуртожитку. Застереження щодо порушення правил проживання.

6. Загальні правила поведінки під час перебування у полі, лісі, на водоймах та спортивних майданчиках.

Застереження щодо купання у водоймах. Дії в разі втрати орієнтування на незнайомій місцевості (лісі, полі тощо). Дотримання правил пожежної безпеки в місцях відпочинку.

7. Вимоги пожежної безпеки під час перебування на території НДГ аграрного ВНЗ, у гуртожитках та місцях підвищеної пожежної небезпеки.

Джерела виникнення пожежі в НДГ. Характеристика початкових форм горіння. Встановлений протипожежний режим на території НДГ, у місцях проходження практики.

Дії в разі виявлення пожежі. Порядок повідомлення про пожежу. Характеристика первинних засобів пожежогасіння.

8. Дотримання правил електробезпеки, зокрема за умови надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру.

Види електротравм. Основні причини електротравматизму. Термічна, електрична та біологічна дія електричного струму на організм людини. Небезпечні величини електроструму, напруги. Залежність наслідків дії електроструму на людину від тривалості дії, умов довкілля, метеорологічних чинників, фізичного стану людини. Поняття напруги кроку та доторку. Статична електрика. Дія електромагнітного поля, засоби захисту від них.

Охоронні зони електромереж до і вище від 1000 В. Допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин обладнання, що перебувають під напругою.

Дії на випадок виявлення обірваних повітряних ліній електропередачі. Застереження щодо доторкання до оголених проводів та близько розташованих металевих предметів. Заборона

виконання робіт за несприятливих погодних умов у разі перебування на відкритій місцевості та під час грози.

9. Дотримання правил хімічної та радіаційної безпеки за умови надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру.

Небезпечність хімічних речовин. Допустимі концентрації хімічних речовин у повітрі, воді, їжі та природному довкіллі. Дії в разі надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Застосування засобів індивідуального захисту.

10. Запобігання побутовому травматизму, дії в разі нещасних випадків у побуті.

Приклади травмування та отруєння людей у побутових умовах. Небезпечні дії та обставини. Застереження щодо безпечності поведінки людей.

11. Перша долікарська (домедична) допомога в разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо.

Поняття першої допомоги. Основні засади надання першої допомоги – правильність та доцільність дій, швидкість, рішучість, спокій. Перша допомога в разі кровотечі (капілярної, артеріальної і венозної). Засоби зупинення кровотечі: притискуванням пошкодженої судини до підлеглої кістки, максимальним згинанням кінцівки, за допомогою джгута чи джгута-закрутки.

Способи реанімації, підготовки потерпілого до реанімації.

Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму. Правила надання першої допомоги потерпілим від ураження електричним струмом.

Перша допомога в разі ударів, струсу головного мозку, вивихів і розтягнення зв'язок.

Перша допомога на випадок отруєння шкідливим газом, поранення. Види перев'язувального матеріалу. Типи пов'язок. Правила накладання пов'язок.

Перша допомога на випадок перелому. Правила накладання шин. Перша допомога в разі ушкодження хребта та кісток тазу.

Перша допомога в разі хімічних та термічних опіків, опіку очей. Перша допомога на випадок теплового та сонячного ударів.

8.4. Програма інструктажу з охорони праці для студентів та керівників навчальних і виробничих практик від аграрного ВНЗ

1. Характерні небезпечні та шкідливі виробничі чинники, що виникають під час виконання робіт на місцях практики.

Небезпечні та шкідливі виробничі чинники під час польових досліджень, виробничих процесів на тваринницькому комплексі, на польовому стані, зерновому току, тракторній бригаді, пасіці, у ремонтній майстерні, гаражі тощо.

Характерні причини пожеж, отруєнь і травм на виробництві (організаційні, технічні, психофізіологічні).

2. Порядок проходження інструктажів з охорони праці у НДГ.

Організаційні засади проходження інструктажів з охорони праці, їх належне оформлення. Обов'язки і права інженера з охорони праці в НДГ.

3. Загальні вимоги щодо безпечної організації робіт та утримання робочих місць.

Небезпечні зони. Засоби колективного захисту. Захисні огорожі, пристрої, блокування. Світлова та звукова сигналізація. Запобіжні написи, сигнальне пофарбування. Знаки безпеки праці. Вентиляційні системи. Засоби контролю, керування та протиаварійного захисту.

Вимоги НПАОП щодо безпеки виробничих процесів, обладнання, будівель і споруд.

Організація безпечного ведення робіт підвищеної небезпеки або таких, де є потреба у професійному доборі згідно з НПАОП. Застереження щодо порушень нормативів безпеки виконання робіт під час проходження практики.

Електробезпека на робочих місцях проходження практики в НДГ. Захисне заземлення й занулення.

Вимоги безпеки під час виконання ручних робіт. Вимоги безпеки на механізованих вантажильних роботах у полі, на тваринницьких фермах, у гаражі, ремонтній майстерні, на зерновому току та у складських приміщеннях.

Застереження щодо виконання робіт за умов знижених та підвищених температур повітря.

4. Порядок забезпечення студентів та керівників навчальних і виробничих практик спецодягом, справним інструментом та засобами захисту.

Галузеві норми забезпечення працівників спецодягом та засобами індивідуального захисту (ЗІЗ). Заборона виконувати роботи за наявності небезпек і шкідливостей без спецодягу та ЗІЗ.

Порядок підготовки інструменту до роботи. Вимоги до електрифікованого інструменту. Відповідальність за неналежне забезпечення працівників справним інструментом.

5. Безпечні методи і способи виконання робіт у сільському господарстві.

«Правила охорони праці у сільському господарстві» як основний нормативно-правовий документ, що регламентує дії працівників і посадових осіб підприємств аграрної галузі.

Правила безпеки під час виконання ручних і механізованих робіт у рослинництві та тваринництві. Сільськогосподарські агрегати як джерела численних виробничих небезпек.

Вимоги безпеки під час роботи з пестицидами і агрохімікатами.

Охорона праці на ремонтних роботах, у теплицях, на складах.

6. Дії в разі виникнення небезпечної ситуації на виробництві.

Порядок сповіщення керівників практики та керівників НДГ про виникнення виробничої небезпечної ситуації. Заборона виконувати роботи на випадок загрози життю і здоров'ю.

7. Засоби індивідуального захисту на робочому місці та правила їх використання.

Засоби індивідуального захисту органів дихання, шкіри, очей, обличчя, тіла, голови тощо. Порядок надання ЗІЗ студентам, правила їх застосування. Заборона щодо використання несправних ЗІЗ. Застереження щодо знешкодження, прання, зберігання спецодягу та ЗІЗ.

8. Схеми евакуації і дії працівників у разі виникнення пожежі. Основні засоби пожежогасіння.

Ознайомлення студентів та керівників практики від аграрного ВНЗ зі схемами евакуаційних шляхів у разі пожежі. Порядок дій у разі виявлення пожежі. Порядок використання вогнегасників під час пожежі.

8.5. Пам'ятка про порядок перебування студентів на практичному навчанні в навчально-дослідних господарствах аграрних ВНЗ

1. Перебуваючи на практиці у НДГ, дотримуватися правил зразкової поведінки і культури поводження.

2. Дотримуватися правил внутрішнього розпорядку праці й відпочинку, встановлених у НДГ.

3. Поселятися в гуртожиток НДГ організовано, без метушні, не створюючи натовпу.

4. Дотримуватися в гуртожитку встановлених норм поведінки, а саме:

- вибрати старосту кімнати,
- встановити графік чергування,
- виконувати розпорядження коменданта гуртожитку,
- не галасувати і не шуміти (особливо в нічний час).

Стороннім особам перебувати в гуртожитку після 23⁰⁰ год. заборонено.

5. Не можна привозити із собою на місце практики алкоголь, наркотичні та інші шкідливі речовини, а також купувати, заносити до гуртожитку та розпивати спиртні напої.

6. Заборонено вживати алкогольні напої під час роботи, дозвілля, спортивних та культурно-масових заходів. Потрібно пам'ятати, що пияцтво ганьбить гідність студента й передбачає відрахування з числа студентів аграрного ВНЗ.

7. Заборонено курити в гуртожитку та на території НДГ у невстановлених місцях. Місця для куріння мають бути позначені відповідними знаками та обладнані урнами.

8. Роботи, доручені керівниками практики, дозволено розпочинати лише після проходження інструктажу з охорони праці на робочому місці та його реєстрації у відповідному журналі інструктажів.

9. Роботи потрібно виконувати лише справним інструментом, на справному обладнанні, застосовуючи необхідні засоби індивідуального захисту та спецодяг.

10. Рухатися до об'єктів практичного навчання студенти мають згідно із затвердженими у НДГ маршрутами. Заборонено добиратися до місця роботи на необлаштованому для перевезення людей транспорті.

11. Усі роботи у НДГ потрібно виконувати з дотриманням нормативів чинного законодавства з охорони праці.

12. Згідно з вимогами Закону України «Про охорону праці» студентам, які не досягли віку 18 років, заборонено працювати в шкідливих та важких умовах.

13. Необхідно припинити роботи за несприятливих погодних умов у разі перебування на відкритій місцевості та перейти до надійного захистку до закритих приміщень. Зокрема, під час грози потрібно одразу вимкнути мобільні телефони.

14. Заборонено в разі обривання проводів електромережі перебувати біля них, торкатися оголених проводів та близько розташованих металевих предметів. Потрібно терміново вжити заходів, щоб не допустити наближення до цих місць інших осіб.

15. Купатися дозволено лише в спеціально відведених і позначених місцях водойм. Заборонено стрибати у воду в необстежених місцях та купатися у стані алкогольного сп'яніння. Рекомендовано купатися групами, не допускати пустощів на воді.

16. Не можна розводити багаття у невстановлених місцях (ліс, гай, поле, територія НДГ тощо).

17. Потрібно проводити спортивні ігри та інші заходи під час дозвілля, не порушуючи громадський порядок та спокій місцевих жителів.

8.6. Паспорти робочих місць практичного навчання у НДГ аграрних ВНЗ

Перед направленням студентів на місця проведення практичного навчання у НДГ аграрного ВНЗ необхідно провести паспортизацію робочих місць, де студенти мають проходити практику. Витяги з паспортів для найбільш типових місць практики у НДГ аграрного ВНЗ представлено нижче. Паспорти мають підписати керівник НДГ, відповідальна особа від НДГ щодо забезпечення вимог безпеки і гігієни праці на робочому місці проходження практики, начальник відділу практичного навчання аграрного ВНЗ, начальник відділу охорони праці аграрного ВНЗ.

ПАСПОРТ № 1

забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Рослинництво* _____
Робоче місце проходження практики __ *Поля господарства*

Коротка характеристика виконуваних робіт: __ *Виконання
ручних операцій на полях господарства без участі мобільної
сільськогосподарської техніки* _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Ручний
інструмент з гострими краями; повітряні лінії електропередачі, що
проходять через поля; небезпечні комахи та дрібні тварини;
підвищений рівень пожежної небезпеки у спекотну пору року*

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *Несприятливі
погодні умови (підвищена чи знижена температура, підвищена
вологість, вітер, дощ); наявність пестицидів чи агрохімікатів;
сонячна радіація* _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних небезпек: *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; обмежити терміни виконання робіт за несприятливих умов; не допускати виконання робіт за наявності в повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК*

ПАСПОРТ № 2

**забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ *Рослинництво*

Робоче місце проходження практики __ *Поля господарства*

Коротка характеристика виконуваних робіт: __ *Виконання робіт на полях господарства, де працює мобільна сільськогосподарська техніка* _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Рухомі машини; незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г машин; повітряні лінії електропередачі, що проходять через поля; небезпечні комахи та дрібні тварини; підвищений рівень пожежної небезпеки у спекотну пору року* _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: __ *Несприятливі погодні умови (підвищена чи знижена температура, підвищена вологість, вітер, дощ); наявність пестицидів чи агрохімікатів; сонячна радіація* _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: __ *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; обмежити терміни виконання*

робіт за несприятливих погодних умов; не допускати виконання робіт за наявності в повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля с/г агрегатів, що рушають та під час виконання механізованих технологічних операцій і транспортних робіт; регульовальні й обслуговувальні роботи проводити лише після вимкнення двигуна агрегату та від'єднання валу відбирання потужності трактора _____

ПАСПОРТ № 3

**забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ Тваринницький комплекс _____

Робоче місце проходження практики __ Молочно-товарна ферма _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: __ Догляд, годівля, забезпечення належного утримання тварин, доїння, обстеження й лікування тварин _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: Норовливі та агресивні тварини; рухомі мобільні машини (трактори, кормороздавачі) та механізми (для видалення гною); незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г агрегатів та механізмів; висока напруга електромережі, необхідність піднімання й перенесення вантажів; наявність горючих речовин; необхідність контактування з тваринами; наявність незакритих технологічних каналів у підлозі _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: _ Наявність у повітрі шкідливих газів, мікроорганізмів, збудників хвороб і пилу; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму, підвищена вологість (у зимовий і перехідний періоди), недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, швидкості руху повітря), необхідність перенесення вантажів _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля норавливих і агресивних тварин; облаштувати протипожежні щити; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; регулювальні й обслуговувальні роботи механізмів проводити лише після вимкнення двигуна _____*

ПАСПОРТ № 4

**забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ *Тваринницький комплекс _____*

Робоче місце проходження практики *__Свиноферма _____*

Коротка характеристика виконуваних робіт: *__Догляд, годівля, забезпечення належного утримання тварин, обстеження й лікування тварин _____*

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Норовливі та агресивні тварини; рухомі мобільні машини (трактори, кормороздавачі) та механізми (для видалення гною); незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г агрегатів та механізмів; висока напруга електромережі; необхідність піднімання й перенесення вантажів; наявність горючих речовин; необхідність контактування з тваринами; наявність незакритих технологічних каналів у підлозі _____*

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *_ Наявність у повітрі шкідливих газів, мікроорганізмів, збудників хвороб і пилу; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму, підвищена вологість (у зимовий і перехідний періоди), _____*

недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, швидкості руху повітря), необхідність перенесення вантажів __

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: __Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля норовливих і агресивних тварин; облаштувати протипожежні щити; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; регульовальні й обслуговувальні роботи механізмів проводити лише після вимкнення двигуна _____

ПАСПОРТ № 5

забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Тваринницький комплекс* _____

Робоче місце проходження практики __ *Пункт штучного осіменіння* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: __*Запліднення тварин, робота з криогенним обладнанням, проведення ректальних досліджень* _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Норовливі та агресивні тварини, зокрема плідники; наявність посудин Дьюара з рідким азотом; потрапляння холодного азоту на відкриті частини тіла під час переливання, розбивання скляних ампул; слизькість підлоги; наявність чинників, що можуть роздратувати тварин; ненадійність фіксування тварин у станках* _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: __ *Наявність у повітрі парів рідкого азоту; недостатній рівень природного й штучного освітлення; недотримання показників мікроклімату в*

приміщенні (температури, швидкості руху повітря), необхідність перенесення важких предметів та вантажів _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: __Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля норавливих і агресивних тварин; забезпечити належний санітарний стан у приміщенні; не провокувати агресивність тварин, передбачити заходи для вгамовування тварин; дотримуватися норм безпеки під час експлуатації кріогенного обладнання; обладнати пункт надійними й міцними пристроями для фіксування тварин; забезпечити прибирання приміщення пункту, миття обладнання та підлоги _____

ПАСПОРТ № 6

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Тваринницький комплекс* _____

Робоче місце проходження практики __ *Молочно-товарна ферма* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: __
Дослідження, обстеження й лікування хворих тварин _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Норовливі та агресивні тварини; рухомі мобільні машини та механізми; незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г агрегатів та механізмів; висока напруга електромережі; необхідність контактування з хворими й неспокійними тваринами*

Потенційні шкідливі виробничі чинники: __ *Наявність у повітрі шкідливих газів, пилу, мікроорганізмів, збудників хвороб, що*

можуть передаватися людині від тварини; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму, недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, вологості швидкості руху повітря), необхідність застосування великих зусиль у разі утримання тварин

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *__Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля норавливих і агресивних тварин; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; ветеринарні роботи проводити з тваринами, яких надійно зафіксовано (знеруховлено)*

ПАСПОРТ № 7

**забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ *Рослинництво*

Робоче місце проходження практики __ *Поля господарства*

Коротка характеристика виконуваних робіт: __ *Оцінення ефективності внесення засобів захисту рослин на полях господарства*

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Рухомі машини; незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г машин; підвищений рівень пожежної небезпеки в спекотну пору року*

Потенційні шкідливі виробничі чинники: __ *Висока токсичність хімічних засобів захисту рослин; висока концентрація*

парів пестицидів чи агрохімікатів у повітрі; несприятливі погодні умови (вітер, сонячна радіація); необхідність перенесення вантажів

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *__Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; обмежити терміни виконання робіт за несприятливих погодних умов; дотримуватися карантинних термінів після внесення пестицидів; не допускати виконання робіт за наявності в повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля с/г агрегатів, що рушають та під час обприскування; регулювальні й обслуговувальні роботи проводити лише після вимкнення двигуна агрегату та від'єднання валу відбирання потужності трактора* _____

ПАСПОРТ № 8

**забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ *Лісництво*

Робоче місце проходження практики *__Лісові ділянки лісництва* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: _____
Ознайомлення з технологією заготівлі промислової деревини

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Рухомі машини та механізми; незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли лісгосподарських машин та інструменту; високо обертові частини ручних пилок; гострі крайки ручного інструменту (сокир, пилок та ін.); завислі та нахилені дерева; небезпечні комахи та дрібні тварини; підвищений рівень пожежної небезпеки у спекотну пору року* _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *Несприятливі погодні умови (підвищена чи знижена температура, підвищена вологість, вітер, дощ); наявність пестицидів після оброблення лісу; сонячна радіація* _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; обмежити терміни виконання робіт за несприятливих погодних умов; не допускати виконання робіт за наявності у повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні зрізання дерев, біля завислих і нахилених дерев, біля агрегатів під час виконання механізованих технологічних операцій і транспортних робіт; регулювальні й обслуговувальні роботи проводити лише після вимкнення двигунів агрегату та механізованого інструменту* _____

ПАСПОРТ № 9

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Рослинництво*

Робоче місце проходження практики *Машино-тракторний парк* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: _____
Налагоджування й контроль роботи сільськогосподарської техніки

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Рухомі машини; незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли с/г машин; гострі краї інструменту та частин обладнання; проведення робіт на висоті (вище 1,3 м від опорної поверхні)* _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *Масило, олива, паливо, що потрапляють на незакриті частини тіла; несприятливі погодні умови чи сонячна радіація в разі виконання робіт під відкритим небом; бруд та пил на деталях і елементах конструкцій машин; шум і вібрація під час роботи машини; необхідність піднімати й переносити важкі предмети* _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; обмежити терміни виконання робіт за несприятливих погодних умов; не допускати виконання робіт за наявності в повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля с/г агрегатів, що рушають та під час виконання пускових налагоджувальних операцій; регульовальні й обслуговувальні роботи проводити лише після вимкнення двигуна агрегату та від'єднання валу відбирання потужності трактора* _____

ПАСПОРТ № 10

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Рослинництво*

Робоче місце проходження практики *Склад агрохімікатів господарства* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: _____
Ознайомлення з правилами зберігання й транспортування агрохімікатів _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Незадовільний технічний стан будівлі складу агрохімікатів; відсутність засобів малої механізації для переміщення вантажів; відсутність механічної*

вентиляції; здатність аміачної селітри вибухати за умов підвищеної вологості повітря _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: _ Наявність у повітрі складу шкідливих газів (пестицидів чи агрохімікатів); перенесення вручну вантажів; запиленість повітря під час перенавантажування агрохімікатів; незадовільний рівень природного освітлення _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних небезпек: _____

_ Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; відремонтувати приміщення складу, зокрема вікна й ворота; дотримуватися норм охорони праці в разі складування агрохімікатів, що характеризуються вибухо- і пожежонебезпекою; затаровані агрохімікати зберігати на штатних піддонах; не допускати потрапляння атмосферної вологи до приміщення складу _____

ПАСПОРТ № 11

забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Машинно-тракторний парк* _____

Робоче місце проходження практики ___ *Електроцех*

Коротка характеристика виконуваних робіт: ___
Ремонтування й налагоджування вузлів електричних систем мобільних. с.г. машин та іншого електрифікованого обладнання

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Інструмент із гострими краями; висока напруга електромережі; необхідність піднімання й перенесення вантажів; наявність горючих і*

легкозаймистих речовин; небезпека падіння піднятих вантажів; захищеність приміщення; пожежна небезпека

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *Наявність у повітрі шкідливих парів та пилу; недостатній рівень природного й штучного освітлення; недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, швидкості руху повітря); необхідність перенесення вантажів*

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; облаштувати протипожежні щити; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; регулювальні й обслуговувальні роботи механізмів проводити лише після вимкнення двигуна; усунути захищеність приміщення сторонніми предметами; запровадити періодичне очищення від пилу і бруду приміщення електроцеху; встановити систему механічного вентилявання та систему опалення*

ПАСПОРТ № 12

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Тваринницький комплекс*

Робоче місце проходження практики _____ *Кормоцех*

Коротка характеристика виконуваних робіт: _____
Механізоване приготування кормів для згодовування тваринам

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли подрібнювачів кормів; висока*

напруга електромережі; необхідність піднімання й перенесення вантажів; пил у повітрі та на підлозі; гаряча вода та пара; висока температура поверхонь запарників і котлів _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *_ Наявність у повітрі пилу та водяної пари; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму; підвищена вологість (у зимовий і перехідний періоди); недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, швидкості руху повітря); необхідність перенесення вантажів _____*

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *__Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні біля механізмів, машин і обладнання кормоцеху; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; регулювальні й обслуговувальні роботи машин і механізмів проводити лише після їх від'єднання від електромережі _____*

ПАСПОРТ № 13

**забезпечення працезахоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ**

Назва структурного підрозділу _____ Лісництво

Робоче місце проходження практики _____ Лісооброблювальний цех _____

Коротка характеристика виконуваних робіт:
__Ознайомлення з технологією оброблення промислової деревини, будовою й принципом роботи деревооброблювальних верстатів

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли деревооброблювальних*

верстатів; гострі країки ручного деревооброблювального інструменту; наявність неприбраних деревних заготовок, обрізків та пилу; пожежна небезпека; небезпека ураження електричним струмом; електричні з'єднання не закрито герметично _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: _ Високі концентрації пилу й парів розчинників та фарб у повітрі; недостатня ефективність роботи загальнообмінної вентиляції в цеху та місцевої вентиляції на верстатах; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму під час роботи верстатів _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: _ Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати виконання робіт за наявності у повітрі робочої зони шкідливих речовин і пилу, концентрації яких перевищують ГДК; не допускати перебування студентів у небезпечній зоні верстатів; регульовальні й обслуговувальні роботи на верстатах проводити лише після вимкнення двигунів; перезатвердити інструкції з охорони праці у цеху, забезпечити вибухо-пожежну безпеку в цеху; усунути захаращеність приміщення та впровадити щоденне прибирання верстатів та приміщення цеху від пилу і бруду _____

ПАСПОРТ № 14

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ **Управління господарством** _____

Робоче місце проходження практики _ **Адміністративний корпус** _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: _ **Виконання робіт на ПК** _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Електричне живлення ПК від мережі 220 В* _____

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *Електромагнітне випромінювання ПК; статичні перевантаження через незручність пози на робочому місці користувача ПК; шум системного блока; недостатній рівень природного й штучного освітлення на робочому місці* _____

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних небезпек: _____

Розмістити ПК згідно з нормативами виробничої санітарії та рекомендаціями щодо облаштування робочого місця користувача ПК; забезпечити нормативний рівень освітлення на робочому місці та ефективність природного вентилявання; контролювати дотримання необхідних перерв у роботі з ПК через кожні 2 год неперервної роботи, щоб уникнути перенапруження очей; забезпечити належне під'єднання складових частин ПК до мережі електроживлення _____

ПАСПОРТ № 15

забезпечення працезохоронних вимог
на робочих місцях проходження практики у НДГ аграрного ВНЗ

Назва структурного підрозділу _____ *Машинно-тракторний парк* _____

Робоче місце проходження практики *Ремонтна майстерня* _____

Коротка характеристика виконуваних робіт: _____
Ремонтування й налагоджування сільськогосподарської техніки _____

Потенційні небезпечні виробничі чинники: *Незахищені огорожами обертові (рухомі) вузли верстатів; інструмент із гострими краями; висока напруга електромережі; необхідність піднімання й перенесення вантажів; наявність горючих і легкозаймистих речовин; наявність незакритих оглядових ям;*

небезпека падіння піднятих вантажів; захаращеність приміщення

Потенційні шкідливі виробничі чинники: *— Наявність у повітрі парів палива, розчинників і фарби, пилу; недостатній рівень природного й штучного освітлення; підвищений рівень шуму; підвищена вологість (у зимовий і перехідний періоди), недотримання показників мікроклімату в приміщенні (температури, швидкості руху повітря), необхідність перенесення вантажів; потрапляння шкідливих речовин на незакриті частини тіла*

Перелік заходів, які необхідно виконати для усунення наявних (потенційних) небезпек: *— Забезпечити студентів спецодягом, рукавицями та (за необхідності) засобами індивідуального захисту; не перевищувати норм піднімання й перенесення вантажів студентами; не допускати перебування студентів у небезпечних зона піднятих вантажів; облаштувати протипожежні щити; електричні проводи на висоті до 2,5 м прокласти в захисних рукавах; лампи світильників закрити герметичними ковпаками; регулювальні й обслуговувальні роботи механізмів проводити лише після вимкнення двигуна; усунути захаращеність приміщення сторонніми предметами; запровадити періодичне очищення від пилу і бруду приміщення майстерні; встановити систему механічного вентилявання та систему опалення*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ярошевська В.М. Охорона праці в галузі : Навчальний посібник / В.М.Ярошевська, В.Й.Чабан. – К. : ВД «Професіонал, 2004. – 286 с.
2. Геврик Є. Охорона праці : Навчальний посібник / Є.О.Геврик. – К. : Ельга : Ніка-Центр, 2003. – 279 с.
3. Управління охороною праці : Навч. посібник. / К.Н.Ткачук, Я.О.Мольчак, С.Ф.Каштанов та ін. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2011. – 288 с.
4. Гогіташвілі Г.Г. Системи управління охороною праці : Навчальний посібник / Г.Г.Гогіташвілі – Львів : Афіша. – 2002. – 316 с.
5. Охорона праці : Навчальний посібник / Я.І.Бедрій, В.С.Джигирей, А.І.Кидасюк та ін. – Львів : ПТВФ «Афіша», 1997. – 258 с.
6. Войналович О.В. Правове регулювання організації роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу (за загальною редакцією академіка Д.О.Мельничука) / О.В.Войналович, Н.М.Рідей, В.В.Іванишин, А.М.Гладкий та ін. – К. : Видавничий центр НУБіП України. – 2012. – 322 с.
7. Захист трудових прав освітян / Упоряд. С.О.Лесковець. – Х. : Торсінг плюс, 2009. – 624 с.
8. Секачева Л.М. Инновации в обучении охране труда : проблемы внедрения / Л.М.Секачева, А.И.Овчаров, Т.И.Касьянова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 2. – С. 105-112.
9. Пономарьов О.С. Проблеми промислової безпеки в системі формування гуманітарно-технічної еліти / О.С.Пономарьов, М.М.Латишева, Т.С.Павленко // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків : НТУ «ХП», 2006. – № 1. – С. 100-109.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Основні правила охорони праці на місцях практичного навчання в аграрних ВНЗ

1. Про всі нещасні випадки (аварії) необхідно одразу доповідати керівнику робіт.
2. Про всі небезпечні умови та дії працівників необхідно одразу доповідати керівнику робіт.
3. Усі небезпечні події необхідно розслідувати, щоб виявити причини. Працівників проінформувати про результати розслідування.
4. Виходи, проходи, сходи заборонено захаращувати сторонніми предметами.
5. Доступ до вогнегасників, рукавів, водозабірних кранів має бути вільним.
6. Невикористовувані в даний час інструменти, шланги, електричні шнури потрібно зберігати у відповідних місцях.
7. Курити дозволено лише у спеціально відведених місцях.
8. Заборонено працювати, якщо здатність та увага ослаблені хворобою, ліками, алкоголем, втомою.
9. Необхідно користуватися засобами індивідуального захисту та утримувати їх у справному стані.
10. Має бути розроблено план дій у разі виникнення аварійних ситуацій. Працівники мають бути з ним ознайомлені.
11. Необхідно користуватися призначеними пішохідними доріжками, встановленими входами і виходами з приміщення.
12. Тракторами, комбайнами, навантажувачами, кранами, вантажильними механізмами, транспортними засобами дозволено керувати лише навченим працівникам, які мають посвідчення на право виконання таких робіт.
13. Усіх працівників необхідно ознайомити з ризиками використання і зберігання хімічних речовин (фарба, розчинники, клей тощо).
14. Усіх працівників необхідно ознайомити з ризиками використання і зберігання небезпечних технологічних продуктів та виробничих відходів (аміак, зерновий пил тощо).

15. Має бути запроваджено систему нарядів-допусків на виконання вогневих (зварювальних) та інших робіт з підвищеною небезпекою.
16. Застосовувати систему вимикання та вивішування плакатів «Не вмикати – працюють люди» до всіх небезпечних джерел енергії перед початком їх технічного обслуговування (ремонткування), щоб уникнути несанкціонованого вмикання.
17. Має бути запроваджено систему нарядів-допусків на виконання робіт у закритих вмістищах (бункерах, резервуарах, колодязях тощо), де є небезпека втрати здоров'я (отруєння).
18. Усі робочі місця на висоті 1,3 м та вище необхідно огородити надійними поручнями, щоб уникнути падіння.
19. Усі риштування дозволено споруджувати лише під керівництвом спеціаліста.
20. Усі копальні роботи необхідно погодити з відповідними спеціалістами, щоб уникнути пошкодження підземних комунікацій.
21. Усі ями (траншеї) мають бути огорожені, а глибиною понад 1,5 м ще й відповідно укріплені, щоб уникнути обвалення.
22. Усі підймальні пристрої (механізми, стропи, гаки тощо) мають перебувати у справному стані. Їх необхідно періодично перевіряти.
23. З електрообладнанням дозволено працювати лише навченим працівникам.
24. Усі вмістища з легкозаймистими речовинами необхідно заземлити перед транспортуванням.
25. Усі незакриті рухомі (оберткові) частини машин і механізмів необхідно закрити перед початком робіт.
26. Усі переносні інструменти мають бути справними (відремонтованими).
27. Уся тимчасова електромережа не має бути джерелом небезпеки.
28. Усі потенційно небезпечні місця необхідно позначити відповідними знаками безпеки.

Додаток 2.

**Основні працезохоронні документи, що регулюють безпеку
і гігієну праці в аграрних ВНЗ**

1. Конституція України.
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Про освіту».
4. Закон України «Про охорону праці».
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
6. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки».
7. Закон України «Про пожежну безпеку».
8. Закон України «Про відходи».
9. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
10. Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини».
11. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
12. Закон України «Про колективні договори і угоди».
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
14. Цивільний кодекс України.
15. Кримінальний кодекс України.
16. НПАОП 0.00-7.11-12 «Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників». Затверджено наказом МНС України від 25.01.2012 р. № 67.
17. НПАОП 0.00-8.11-12 «Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин». Затверджено наказом МНС України від 22.03.2012 р. № 627.
18. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці на підприємстві». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

19. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Затверджено наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
20. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
21. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Затверджено наказом Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
22. НАПБ Б.02.005-2003 «Типове положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України». Затверджено наказом МНС України від 29.09.2003 р. № 368.
23. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
24. НПАОП 0.00-4.01-08 «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту». Затверджено наказом Держгірпромнагляду від 24.03.2008 р. № 53.
25. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розроблення планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
26. НПАОП 0.00-1.04-07 «Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання». Затверджено наказом Держгірпромнагляду України від 28.12.2007 р. № 331.
27. НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Затверджено наказом Держгірпромнагляду України від 6.03.2010 р. № 65.
28. НПАОП 73.1-1.06-77 «Основні правила безпечної роботи в хімічних лабораторіях». Затверджено наказом Мінхімпрому СРСР від 27.07.1977 р.

29. НАПБ А.01.001-2004 «Правила пожежної безпеки в Україні». Затверджено наказом МНС України від 19.10.2004 р. № 126.
30. НАПБ В.01.057-2006/200 «Правила пожежної безпеки в агропромисловому комплексі України». Затверджено наказом МНС України від 04.12.2006 р. № 730/770.
31. НПАОП 0.00.-6.02.-07 «Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій». Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 р. № 246.
32. НПАОП 0.00-6.02-11 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». Затверджено Постановою КМ України від 30.11.2011 р. № 1232.
33. НПАОП 0.00-8.03-93 «Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
34. НПАОП 0.00-4.36-87 «Про порядок безплатної видачі молока або інших рівноцінних харчових продуктів робітникам і службовцям, які зайняті на роботах з шкідливими умовами праці». Затверджено Постановою Держкомпраці СРСР від 16.12.1987 р. №731/П13.
35. НПАОП 0.00-4.05-03 «Порядок видачі дозволів Державним комітетом з нагляду за охороною праці та його територіальними органами». Затверджено Постановою КМ України від 15.10.2003 р. № 1631.
36. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 р. № 15.
37. НПАОП 0.00-6.23-92 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442.
38. ДБН В.1.1.7–2002 «Пожежна безпека об'єктів будівництва». Затверджено наказом Держбуду України від 03.12.2002 року № 88.

39. ДСТУ EN 529:2006 «Засоби індивідуального захисту органів дихання. Рекомендації щодо вибору, використання, догляду і обслуговування. Настанова».
40. ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги».
41. ДСТУ 2293-93 ССБП «Охорона праці. Терміни та визначення».
42. «Конвенція Міжнародної організації праці про безпеку та гігієну праці у сільському господарстві» (від 5.06.2001 р. № 184).
43. «Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах». Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 р. № 563.
44. «Положенням про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах». Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 31.08.2001 р. № 616.
45. «Положення про безпечну та надійну експлуатацію виробничих будівель і споруд». Затверджено спільним наказом Держбуду України та Держнаглядохоронпраці України від 27.11.1997 р. за № 32/288.
46. «Порядок відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 14.06.2002 р. № 833.
47. «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2001 р. № 270.
48. «Порядок складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці». Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2004 р. № 614.
49. «Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників». Затверджено наказом МНС України від 25.01.2012 № 67.

50. «Норми безоплатного видавання ЗІЗ працівникам загальних (наскрізних) професій різних галузей промисловості». Затверджено наказом Держгірпромнагляду 16.04.2009 р. № 62.
51. «Перелік важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх». Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.1994 р. № 46.
52. «Перелік важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок». Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 р. № 256.
53. «Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі». Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України та Держнаглядохоронпраці від 23.09.1994 р. № 263/121.
54. «Перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду у сфері промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду». Затверджено наказом Держгірпромнагляду від 25.12.2007 р. № 326.
55. «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Затверджено Постановою КМ України від 27.06.2003 р. № 994.
56. «Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів». Затверджено наказом Міністерства палива та енергетики України від 5.07.2006 р. № 258.
57. «Про затвердження Списків робіт, професій, посад і показників, зайнятість працівників у яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 р. № 36.
58. «Про затвердження Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників у яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1290 (у редакції від 13.05.2003 р. № 679).

59. «Про ідентифікацію та декларування об'єктів підвищеної небезпеки». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2002 р. № 956.
60. «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України». Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та Держгірпромнагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216.
61. «Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці». Затверджено Головою Держпромгірнагляду 16.01.2008 р.
62. «Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці». Затверджено Головою Держпромгірнагляду 07.02.2008 р.
63. «Технічний регламент засобів індивідуального захисту». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 761.
64. «Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 10.06.98 р. № 117.
65. Форма № 1-ПВ «Звіт про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці». Затверджено наказом Держкомстату від 04.10.2004 р. № 535.
66. Форма № 7-твн «Звіт про травматизм на виробництві за відповідний рік». Затверджено наказом Держкомстату від 14.08.2002 р. № 309.
67. Форма № 1-УБ «Звіт про стан умов і безпеки праці, пільги та компенсації за роботу в шкідливих умовах», «Єдина державна система показників обліку умов і безпеки праці». Затверджено наказом Держнаглядохоронпраці від 31.03.1994 р. № 27.

Укладачі:

Войналович Олександр Володимирович

Рідей Наталія Михайлівна

Зазимко Оксана Володимирівна

**ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ:
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ
ПРАЦІ У ВИЩИХ АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ**